PAGINI COLOR

DR. ALEXANDER ELDER

TRĂIEȘTE DIN TRADING

PSIHOLOGIE · DISCIPLINĂ
STRATEGII ȘI SISTEME DE TRADING
MANAGEMENTUL RISCULUI

iBlock.ro

TRĂIEȘTE DIN TRADING

Psihologie, disciplină, instrumente și sisteme de tranzacționare, controlul riscului și gestionarea tranzacțiilor

de Alexander Elder

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

Copyright © 2014 by Dr. Alexander Elder. All rights reserved.
Published by John Wiley & Sons, Inc., Hoboken, New Jersey.

Pentru ediția în limba română:
I. George Chiriță (trad. și note) / email: chirita.george85@yahoo.com
II. Cosmin Maricari (corectură și redactare) / email: cosminmaricari@gmail.com
III. Daniel-Vasile Șes (redactor-șef) / email: office@iblock.ro
IV. Felicia Drăgușin (DTP) / email: felixiulia@gmail.com
V. Daniel-Vasile Șes (design copertă) / email: office@iblock.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
ELDER, ALEXANDER

Trăiește din trading : psihologie, disciplină, instrumente și sisteme de tranzacţionare, controlul riscului și gestionarea tranzacţiilor / de Alexander Elder ; trad din lb. engleză de George Chiriţă. - Rădești : iBlock.ro, 2026

Conţine bibliografie
Index
ISBN 978-630-6762-78-1
I. Chiriţă, George (trad.)
336.7

TRĂIEȘTE DIN TRADING

Psihologie, disciplină, instrumente și sisteme de tranzacționare, controlul riscului și gestionarea tranzacțiilor

de Alexander Elder

www.elder.com
www.spiketrade.com

Traducere din limba engleză de George Chiriță

iBlock.ro
Rădești, 2026

Scanned with OKEN Scanner

CUPRINS

	Prefață	ix
	Introducere	1
	1. Tradingul – Ultima frontieră	1
	2. Psihologia este cheia	3
	3. Șansele împotriva ta	5
UNU	**Psihologia individuală**	9
	4. De ce să tranzacționezi?	9
	5. Realitate versus fantezie	10
	6. Caracter autodistructiv	17
	7. Psihologia tranzacționării	20
	8. Lecții de tranzacționare de la Alcoolicii Anonimi	22
	9. Pierzătorii anonimi	24
	10. Învingători și învinși	29
DOI	**Psihologia mulțimii**	33
	11. Ce este prețul?	33
	12. Ce este piața?	35
	13. Peisajul tranzacționării	38
	14. Tu și mulțimea de pe piață	42
	15. Psihologia trendurilor	46
	16. Gestionare versus previziune	49
TREI	**Analiza clasică a graficelor**	53
	17. Trasarea graficelor	54
	18. Suport și rezistență	60
	19. Trenduri și intervale de tranzacționare	66
	20. Cozi de cangur	71
PATRU	**Analiza tehnică computerizată**	75
	21. Computerele în tranzacționare	75
	22. Mediile mobile	81

Scanned with OKEN Scanner

23. Mediile mobile convergente/divergente: linii MACD și histograma MACD 88
24. Sistemul direcțional 97
25. Oscilatori 103
26. Stochastic 104
27. Indice de forță relativă (Relative Strength Index) 108

CINCI **Volum și timp** 113
28. Volum 113
29. Indicatori bazați pe volum 117
30. Indice de forță 122
31. Poziții deschise 128
32. Timpul 133
33. Intervale de timp pentru tranzacționare 138

ȘASE **Indicatori pentru piața generală** 145
34. Indicele New High-New Low 145
35. Acțiuni care se tranzacționează peste media mobilă la 50 de zile 151
36. Alți indicatori ai pieței bursiere 153
37. Indicatorii de consens și angajament 155

ȘAPTE **Sisteme de tranzacționare** 163
38. Testarea sistemului, tranzacționarea simulată și cele trei cerințe esențiale pentru fiecare tranzacție 165
39. Sistemul de tranzacționare Triple Screen 168
40. Sistemul Impulse 177
41. Sisteme de tranzacționare pe canale 182

OPT **Active tranzacționabile** 189
42. Acțiuni 190
43. ETF-uri 192
44. Opțiuni 194
45. CFD-uri 203
46. Contracte futures 204
47. Forex 212

NOUĂ **Gestionarea riscurilor** 215
48. Emoții și probabilități 215
49. Cele două reguli principale ale controlului riscurilor 220

Scanned with OKEN Scanner

	50. Regula celor două procente	221
	51. Regula de 6%	226
	52. O revenire după o retragere	229
ZECE	**Detalii practice**	**233**
	53. Cum să stabilești ținte de profit: „Destul" este cuvântul cheie	233
	54. Cum se stabilesc stopurile. Spune „Nu" visării cu ochii deschiși	237
	55. Este aceasta o tranzacție de calitate?	245
	56. Scanarea după tranzacții posibile	250
UNSPREZECE	**O bună ținere a evidențelor**	**253**
	57. Tema ta zilnică	254
	58. Crearea și punctarea planurilor de tranzacționare	258
	59. Jurnal de tranzacționare	264
	O călătorie fără destinație finală: cum să înveți încontinuu	**269**
	Surse	273
	Mulțumiri	277
	Despre autor	279
	Index	281

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

PREFAȚĂ

Cartea *Trăiește din trading* a fost publicată în 1993 și a ajuns bestseller internațional. Aceasta rămâne în topul multor liste de lectură, deoarece prietenii o recomandă prietenilor, iar firmele de tranzacționare o pun la dispoziția noilor angajați. În toți acești ani, m-am opus revizuirii cărții mele, pentru că îmi plăcea logica sa internă și aveam încredere în ea. Am tranzacționat, am călătorit, am scris alte cărți și am predat câteva cursuri. Acum, după 21 de ani, am fost de acord să-mi actualizez cea mai populară carte, astfel încât să profiți și tu de noile tehnologii care au apărut între timp, precum și de lecțiile pe care le-am învățat.

Regretatul și bunul meu prieten Lou Taylor, căruia îi este dedicată această carte, obișnuia să glumească: „Dacă devin cu o jumătate de procent mai inteligent în fiecare an, ajung geniu înainte să mor". Revizuirea primei mele cărți m-a făcut să simt că-mi retrăiesc tinerețea, cu beneficiul experienței.

Când planificam această actualizare, m-am gândit la un complex rezidențial din Viena, Austria, numit „Gazometrul". În centrul său se află rezervoare de depozitare cu multiple etaje, clădite de zidari austrieci în 1927. Când tehnologia modernă a făcut ca rezervoarele uriașe de gaz să fie o tehnologie depășită, arhitecții le-au transformat în apartamente moderne. Au creat deschideri largi în pereții de cărămidă, creând astfel vederi panoramice, au montat podele și lifturi și au adăugat penthouse-uri închise în sticlă. Am locuit într-unul dintre aceste apartamente și mi-am dorit ca noua mea carte să urmeze acel model de îmbinare a meșteșugului vechi cu tehnologia nouă.

Înainte de a începe să citești această carte, întreabă-te: care este cel mai important pas pe care îl pot face pentru a deveni un trader de succes?

Psihologia este importantă. Deoarece eram medic psihiatru activ când scriam prima versiune a cărții *Trăiește din trading*, partea de psihologie din carte a trecut testul timpului și am schimbat-o foarte puțin în această nouă ediție.

Analiza pieței este foarte importantă – dar nu uita că atunci când privim un grafic, avem de-a face doar cu cinci informații – deschiderea, maximul, minimul, închiderea și volumul. Îngrămădirea unor mase de indicatori și tipare peste aceste cinci valori nu face decât să amplifice confuzia. Mai puțin înseamnă adesea mai mult. Dacă ai citit deja *Trăiește din trading*, vei vedea că am redus numărul de capitole tehnice și am mutat unele dintre ele într-o anexă ce poate fi descărcată de pe internet. Pe de altă parte, am adăugat câteva capitole noi care se concentrează pe noi unelte, în special pe sistemul „Impulse". De asemenea, am adăugat o secțiune privind stopurile, țintele de profit și alte detalii practice.

Gestionarea banilor este extrem de importantă, deoarece piețele financiare sunt focare de risc. Aceasta a fost cea mai slabă parte a versiunii inițiale a cărții și am rescris-o

complet. Una dintre numeroasele unelte pe care le vei descoperi va fi „triunghiul de fier" al controlării riscurilor.

Psihologia, tacticile de tranzacționare și gestionarea banilor sunt cei trei piloni ai succesului, dar există și un al patrulea factor care îi unește. Acest factor – care îi integrează pe toți ceilalți – este păstrarea evidențelor.

O bună practică de păstrare a evidențelor îți va permite să înveți din experiențele tale. Te va ajuta să ieși din cercul vicios al câștigurilor mici și al pierderilor mari, unde alergi ca o veveriță într-un butoi, transpirat și stresat, dar fără să ajungi nicăieri. Această bună practică de păstrare a evidențelor te va face propriul tău profesor și un trader mai bun. Îți voi arăta mai multe tipuri de evidențe pe care trebuie să le ții și voi împărtăși cu tine câteva dintre observațiile din jurnalele mele de tranzacționare.

Dacă ești cititor nou, bun-venit în această aventură! Dacă ai citit deja *Trăiește din trading*, sper că vei găsi această nouă carte cu două decenii mai inteligentă decât prima.

Dr. Alexander Elder
New York-Vermont, 2014

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

Introducere

1. Tradingul – Ultima frontieră

Poți fi liber. Poți trăi și poți lucra oriunde în lume. Poți fi independent de rutină și poți să nu dai socoteală nimănui.

Aceasta este viața unui trader de succes.

Mulți aspiră la ea, dar puțini reușesc să o și obțină. Un amator se uită la un ecran cu cotații bursiere și-i sclipesc milioanele de dolari în ochi. Întinde mâna să înșface banii – și pierde. Mai întinde o dată și pierde și mai mult. Traderii pierd pentru că jocul este dificil, din ignoranță sau din lipsă de disciplină. Dacă și tu ai una dintre aceste probleme, pentru tine am scris această carte.

Cum am început să fac trading

În vara anului 1976, am condus din New York până în California. Am luat cu mine câteva cărți de psihiatrie (eram în primul an de rezidență ca psihiatru), câteva de istorie și am pus în portbagajul vechiului meu Dodge și un exemplar al cărții lui Engel, *How to Buy Stocks*. Habar n-aveam eu pe atunci că o carte cu colțuri de pagini îndoite, împrumutată de la un prieten avocat, avea să-mi schimbe în scurt timp cursul vieții. Apropo, acel prieten avea inversul atingerii lui Midas – orice investiție pe care o atingea se transforma în praf și pulbere. Dar asta este o altă poveste.

Am citit fascinat cartea lui Engel în campinguri de prin toată America, terminând-o pe o plajă din Pacific, în La Jolla. Nu știam nimic despre piața bursieră, iar ideea de a face bani prin gândire m-a captivat.

Am crescut în Uniunea Sovietică pe vremea când era, după spusele unui fost președinte american, „un imperiu malefic". Am urât sistemul sovietic și am vrut să scap, dar emigrarea era interzisă. Am intrat la facultate la vârsta de 16 ani, am absolvit facultatea de medicină la 22 de ani, mi-am terminat rezidențiatul și apoi m-am angajat ca medic de bord pe o navă. Acum puteam să evadez! Am fugit de pe nava sovietică în Abidjan, Coasta de Fildeș.

Am alergat către Ambasada SUA pe străzile aglomerate și pline de praf ale unui oraș portuar african, urmărit de foștii mei coechipieri de bord. Ambasada m-a pus într-o

„casă sigură" și apoi într-un avion spre New York. Am aterizat pe aeroportul Kennedy în februarie 1974, venind din Africa cu 25 de dolari în buzunar. Vorbeam ceva engleză, dar nu cunoșteam pe nimeni în această țară.

Habar nu aveam ce sunt acțiunile, obligațiunile, contractele futures sau opțiunile și uneori aveam o senzație de greață doar când priveam bancnotele de dolari americani din portofel. În fosta mea țară, un teanc de bancnote te putea trimite pentru trei ani în Siberia.

După ce am citit cartea *How to Buy Stocks,* mi s-a deschis o lume cu totul nouă. Când m-am întors la New York, am cumpărat prima mea acțiune – KinderCare. Și s-a întâmplat o nenorocire – am câștigat bani la prima tranzacție și apoi la a doua, creându-mi iluzia că este ușor să fac bani pe piețe. Mi-au trebuit câțiva ani buni pentru a scăpa de această idee.

Cariera mea profesională s-a desfășurat pe o cale separată. Am făcut rezidențiatul în psihiatrie la un mare spital universitar, am studiat la Institutul de Psihanaliză din New York și am fost editor de carte pentru cea mai mare revistă de psihiatrie din Statele Unite. Încă mai am licența, dar practica mea profesională în prezent este de cel mult o oră sau două pe lună. Sunt ocupat cu tradingul, îmi place să călătoresc și să predau.

Să învăț să fac trading a fost o călătorie lungă – cu suișuri înalte și coborâșuri dureroase. Mergând înainte – sau în cerc – m-am dat de mai multe ori cu capul de pereți și mi-am falimentat contul de tranzacționare. De fiecare dată când m-am întors la un loc de muncă în spital, am pus deoparte ceva bani, am citit, m-am gândit, am făcut mai multe teste și apoi am început să tranzacționez din nou.

Tranzacționarea mea s-a îmbunătățit încet, dar breșa a apărut abia atunci când mi-am dat seama că cheia câștigului se află în capul meu, și nu într-un computer. Psihiatria mi-a oferit o perspectivă asupra tranzacționării pe care o voi împărtăși cu tine.

Chiar vrei să reușești?

Mulți ani am avut un prieten a cărui soție era grasă. Se îmbrăca elegant și era la regim de când o știam eu. Spunea că vrea să slăbească și nu mânca prăjituri sau cartofi în fața oamenilor – dar când intram în bucătăria ei, o vedeam cum se apuca de mâncat cu o furculiță mare. Spunea că vrea să fie slabă, dar rămânea grasă.

Plăcerea de a mânca era mai puternică pentru ea pe termen scurt decât plăcerea amânată și beneficiile pentru sănătate ale scăderii în greutate. Soția prietenului meu îmi amintea de foarte mulți traderi care spun că vor să aibă succes, dar continuă să facă tranzacții impulsive, căzând în capcana fiorilor pe termen scurt dați de jocul de noroc de pe piețe.

Oamenii se amăgesc și joacă tot felul de jocuri cu ei înșiși. Să-i minți pe alții este rău, dar dacă te minți pe tine însuți, nu mai ai scăpare. Librăriile sunt pline de cărți bune despre diete, dar lumea este încă plină de oameni supraponderali.

Această carte te va învăța cum să analizezi piețele și cum să tranzacționezi în ele, cum să controlezi riscurile și să-ți stăpânești mintea. Eu îți pot oferi cunoștințele. Însă doar tu poți veni cu motivația.

Și reține acest lucru: un sportiv care dorește să se bucure de sporturi riscante trebuie să respecte regulile de siguranță. Atunci când reduci riscurile, câștigi pe deasupra și un sentiment de realizare și control. Același lucru este valabil și pentru tranzacționare.

Scanned with OKEN Scanner

Poți avea succes în tranzacționare numai dacă o tratezi ca pe o activitate intelectuală serioasă. Tranzacționarea emoțională este letală. Pentru a-ți asigura succesul, practică gestionarea defensivă a banilor. Un trader bun își urmărește capitalul cu aceeași atenție cu care un scafandru profesionist își urmărește rezerva de aer.

2. Psihologia este cheia

Îți amintești cum te-ai simțit ultima dată când ai plasat un ordin? Ai fost nerăbdător să intri în tranzacție sau ți-a fost teamă să nu cumva să pierzi? Ai tergiversat înainte de a plasa ordinul? Când ai închis o tranzacție, te-ai simțit exaltat sau umilit? Sentimentele a mii de traderi se contopesc în maree psihologice uriașe care mișcă piețele.

Coborârea din roller coaster

Majoritatea traderilor își petrec cea mai mare parte a timpului căutând tranzacții bune. Odată ce intră într-o tranzacție, ei nu o gestionează, ci fie scâncesc de durere, fie rânjesc cu satisfacție. Ei se dau într-un **roller coaster** emoțional și ratează elementul esențial al câștigului – controlarea emoțiilor. Incapacitatea lor de autocontrol duce la o gestionare deficitară a riscurilor și la pierderi.

Dacă mintea ta nu este angrenată în piețe sau dacă ignori schimbările din psihologia mulțimii, nu ai nicio șansă să faci bani din tranzacționare. Toți profesioniștii câștigători cunosc importanța enormă a psihologiei. Majoritatea amatorilor care pierd o ignoră.

Prietenii și studenții care știu că sunt psihiatru mă întreabă adesea dacă acest lucru mă ajută ca trader. Psihiatria bună și tranzacționarea bună au un principiu important în comun. Ambele se concentrează pe realitate, pe a vedea lumea așa cum este. Pentru a trăi o viață sănătoasă, trebuie să trăiești cu ochii deschiși. Pentru a fi un trader bun, trebuie să tranzacționezi cu ochii deschiși, să recunoști tendințele și virajele reale și să nu-ți irosești timpul sau energia cu fantezii, regrete și iluzii.

O lume a bărbaților?

Evidențele caselor de brokeraj indică faptul că majoritatea traderilor sunt bărbați. Evidențele firmei mele, Elder.com, confirmă faptul că aproximativ 85-90% dintre traderi sunt bărbați. Cu toate acestea, procentul de femei trader în rândurile clienților mei a crescut de peste două ori de când a fost scrisă prima ediție a cărții *Trăiește din trading*, în urmă cu douăzeci de ani.

În limbajul scris „el" curge mai bine decât „el sau ea" sau decât folosirea alternativă a celor două pronume. Pentru a face lectura mai ușoară, voi folosi pronumele masculin pe tot parcursul acestei cărți. Desigur, nu intenționez să fiu lipsit de respect față de numeroasele femei trader.

De fapt, am constatat că procentul traderilor de succes este mai mare în rândul femeilor. Ca grup, ele tind să fie mai disciplinate și mai puțin arogante decât bărbații.

Scanned with OKEN Scanner

Cum este organizată această carte

Cei trei piloni ai tranzacționării de succes sunt psihologia, analiza pieței și gestionarea riscurilor. O bună practică de ținere a evidențelor le unește. Această carte te va ajuta să înveți elementele esențiale ale tuturor acestor aspecte.

Prima parte a acestei cărți îți va arăta cum să gestionezi emoțiile în tranzacționare. Am descoperit această metodă în timp ce practicam psihiatria. Mi-a îmbunătățit foarte mult tranzacționarea și te poate ajuta și pe tine.

Partea a doua se va concentra pe psihologia mulțimii de pe piețe. Comportamentul maselor este mai primitiv decât cel al indivizilor. Dacă înțelegi cum se comportă mulțimile, vei putea profita de schimbările lor de stare, în loc să te lași dus de valurile lor emoționale.

Partea a treia îți va arăta cum tiparele graficelor reflectă comportamentul mulțimii. Analiza tehnică clasică este psihologie socială aplicată, precum sondajul. Nivelurile de suport, rezistență, breakout[1] și alte tipare reflectă comportamentul mulțimii.

Partea a patra te va învăța metode moderne de analiză tehnică computerizată. Indicatorii oferă o perspectivă mai bună asupra psihologiei maselor decât tiparele clasice de grafice. Indicatorii de urmărire a tendințelor ajută la identificarea tendințelor pieței, în timp ce oscilatorii arată când aceste trenduri sunt gata să se inverseze.

Volumul și numărul total de poziții deschise reflectă, de asemenea, comportamentul mulțimii. Partea a cincea se va axa pe acestea, precum și pe trecerea timpului în diverse piețe. Mulțimile au intervale scurte de atenție, iar un trader care corelează schimbările de preț cu timpul obține un avantaj competitiv.

Partea a șasea se va axa pe cele mai bune unelte de analiză a pieței bursiere în ansamblu. Acestea pot fi deosebit de utile pentru traderii de contracte futures și opțiuni pe indicele bursier.

Partea a șaptea va prezenta mai multe sisteme de tranzacționare. Vom începe cu Triple Screen, care a devenit larg acceptat, apoi vom analiza sistemele de tranzacționare Impulse și pe canale.

Partea a opta va trata mai multe clase de unelte de tranzacționare. Se vor sublinia avantajele și dezavantajele acțiunilor, contractelor futures, opțiunilor și forex, înlăturând în același timp ceața promoțională care întunecă unele dintre aceste piețe.

Partea a noua îți va prezenta subiectul extrem de important al gestionării banilor. Acest aspect esențial al tranzacționării de succes este neglijat de majoritatea amatorilor. Poți avea un sistem de tranzacționare genial, dar, dacă gestionarea riscurilor este deficitară, atunci o serie scurtă de pierderi îți va falimenta contul. Înarmat cu Triunghiul de Fier al controlului riscurilor și cu alte unelte, vei deveni un trader mai sigur și mai eficient.

Partea a zecea va intra în detaliile tranzacționării – stabilirea stopurilor, a țintelor de profit și scanarea. Aceste detalii practice te vor ajuta să implementezi orice sistem dorești.

Partea a unsprezecea te va îndruma prin principiile și tiparele unei bune practici de ținere a evidențelor. Calitatea arhivelor tale este cel mai bun predictor al succesului tău. Îți voi pune la dispoziție gratuit tiparele pe care îmi place să le folosesc.

---

[1] Breakout – atunci când prețul „sparge" o barieră importantă și continuă să se miște în acea direcție. (n.r.)

Scanned with OKEN Scanner

Urmează să petreci multe ore cu această carte. Când găsești idei care ți se par importante, testează-le în singurul mod care contează – pe propriile date de piață și în propriile tranzacții.

3. Șansele împotriva ta

De ce majoritatea traderilor pierd și sunt eliminați de pe piețe? Tranzacționarea emoțională și necugetată este un motiv important, dar mai există și altele. Piețele sunt de fapt configurate astfel încât majoritatea traderilor să piardă bani. Industria de tranzacționare ucide încet traderii prin comisioane și slippage[2].

Plătești comisioane pentru intrarea și ieșirea din tranzacții. Diferența dintre prețul la care plasezi ordinul și prețul la care acesta este executat se numește „slippage". Atunci când plasezi un ordin limită, acesta este executat la prețul stabilit de tine sau la un preț mai bun ori nu este executat deloc. Atunci când ești nerăbdător să intri sau să ieși și plasezi un ordin de piață, acesta este adesea executat la un preț mai prost decât cel care prevala atunci când l-ai plasat.

Majoritatea amatorilor nu sunt conștienți de efectele nocive provocate de slippage și comisioane, la fel cum țăranii din Evul Mediu nu își puteau imagina că micii germeni invizibili îi pot ucide. Dacă ignori slippage-ul și tranzacționezi cu un broker care percepe comisioane mari, acționezi ca un țăran care bea apă din scăldătoarea comună în timpul unei epidemii de holeră.

Industria de tranzacționare continuă să dreneze sume uriașe de bani de pe piețe. Bursele, autoritățile de reglementare, brokerii și consilierii trăiesc de pe urma piețelor, în timp ce generații întregi de traderi continuă să dispară. Piețele au nevoie de o nouă sursă de perdanți, la fel cum constructorii piramidelor antice aveau nevoie de o nouă sursă de sclavi. Pierzătorii aduc bani pe piețe, ceea ce este necesar pentru prosperitatea industriei de tranzacționare.

Un joc cu sumă negativă

Într-un joc cu sumă nulă, câștigătorii câștigă exact atât cât pierd pierzătorii. Dacă noi doi pariem 20 de dolari pe direcția următoarei mișcări de 100 de puncte a indicelui Dow Jones, unul dintre noi va câștiga 20 de dolari, iar celălalt va pierde 20 de dolari. Un singur pariu are o componentă de noroc, dar persoana mai bine informată va câștiga mai des decât va pierde pe parcursul unei perioade de timp.

Oamenii cred în propaganda industriei conform căreia tranzacționarea este un joc cu sumă nulă, mușcă momeala și își deschid conturi. Ei nu realizează că tranzacționarea este un joc cu sumă *negativă*. Câștigătorii primesc mai puțin decât pierd pierzătorii, deoarece industria drenează bani din piețe.

De exemplu, ruleta dintr-un cazinou este un joc cu sumă negativă, deoarece cazinoul ia între trei și șase procente din fiecare pariu. Și eu, și tu intrăm într-un joc cu

[2] **Slippage** (derapajul prețului) reprezintă diferența dintre prețul așteptat al unei tranzacții și prețul real la care este executată. Acest fenomen apare atunci când piața este volatilă sau lichiditatea este scăzută. Exemplu: vrei să cumperi o acțiune la 50 USD, dar până când ordinul este executat, prețul urcă la 50,30 USD. Diferența de 0,30 USD este numită slippage. (n.r.)

Scanned with OKEN Scanner

sumă negativă dacă facem același pariu de 20 de dolari pe următoarea mișcare de 100 de puncte a indicelui Dow Jones prin intermediul brokerilor. La încheierea tranzacției, pierzătorul va pierde 23 de dolari, iar câștigătorul va încasa doar 17 dolari, în timp ce doi brokeri vor zâmbi în drum spre bancă.

Comisioanele și costurile cauzate de slippage sunt pentru traderi ceea ce sunt moartea și impozitele pentru noi toți. Ele fac viața mai puțin distractivă și, în cele din urmă, îi pun capăt. Un trader trebuie să-și susțină brokerul și mecanismele de schimb înainte de a încasa vreun ban. A fi pur și simplu „mai bun decât media" nu este suficient. Trebuie să fii cu mult mai bun decât mulțimea pentru a câștiga un joc cu sumă negativă.

Comisioane

Comisioanele au ajuns să fie mult mai mici în ultimele două decenii. În urmă cu 20 de ani, existau încă brokeri care percepeau comisioane de o jumătate de procent până la un procent din valoarea tranzacției. Dacă cumpărai o mie de acțiuni GE la 20 de dolari pe acțiune, cu o valoare totală de 20.000 de dolari, te-ar fi costat între 100 și 200 de dolari la intrare și din nou la ieșire. Din fericire pentru traderi, ratele comisioanelor au scăzut masiv.

Comisioanele exorbitante nu au dispărut complet. În timp ce pregăteam această carte pentru publicare, am primit un e-mail de la un client din Grecia cu un cont mic al cărui broker – o mare bancă europeană – îi percepea o sumă minimă de 40 de dolari pentru orice tranzacție. I-am spus despre brokerul meu a cărui sumă minimă pentru o sută de acțiuni este de numai 1 dolar.

Dacă nu ești atent, chiar și numerele aparent mici pot ridica o barieră mare în calea succesului.

Să ne gândim la un trader destul de activ, cu un cont de 20.000 de dolari, care efectuează o tranzacție pe zi, în care intră și din care iese, patru zile pe săptămână. Dacă plătește 10 $ pentru intrare/ieșire, până la sfârșitul săptămânii va cheltui 80 $ numai pe comisioane: 40 $ pentru intrări și 40 $ pentru ieșiri. Dacă face asta 50 de săptămâni pe an (dacă rezistă atât de mult), până la sfârșitul anului va fi cheltuit 4.000 de dolari pe comisioane. Asta ar însemna 20% din contul său!

George Soros, unul dintre cei mai buni administratori de fonduri, are un randament anual mediu de 29%. El nu ar fi ajuns unde este dacă ar fi plătit 20% pe an pe comisioane! Chiar și un „comision mic" poate constitui o barieră majoră în calea succesului! I-am auzit pe brokeri râzând în timp ce bârfeau despre clienții care se chinuiau până peste cap doar pentru a rămâne în joc.

Caută cele mai mici comisioane posibile. Nu te sfii să negociezi comisioane mai mici. Am auzit mulți brokeri plângându-se de lipsa de clienți, dar nu și mulți clienți plângându-se de lipsa de brokeri. Spune-i brokerului tău că este în interesul său să îți perceapă comisioane mici, deoarece vei supraviețui și vei rămâne client mai mult timp. Elaborează un sistem de tranzacționare astfel încât să tranzacționezi cât mai rar.

Cât privește tranzacțiile mele, am un cont mai mare la un broker care îmi percepe 7,99 dolari pentru tranzacții de dimensiuni nelimitate și un altul la un broker care percepe un penny pe acțiune, cu un minim de 1 dolar. Când tranzacționez acțiuni scumpe, unde cumpăr mai puțin de 800 de acțiuni, dau ordinul brokerului de acțiuni de un penny; în caz contrar, aleg brokerul cu 7,99 $ pe tranzacție. Un trader începător, care face primii

Scanned with OKEN Scanner

pași, ar trebui să caute un broker care percepe un penny pe acțiunea tranzacționată. Atunci poate tranzacționa cele 100 de acțiuni cu un dolar. Un trader de contracte futures se poate aștepta să plătească doar câțiva dolari pentru o tranzacție completă.

Slippage

Slippage înseamnă că ordinele tale sunt executate la un preț diferit de cel pe care l-ai văzut pe ecran atunci când ai plasat comanda. Este ca și cum ai plăti 50 de cenți pentru un măr într-un magazin alimentar, chiar dacă prețul afișat este de 49 de cenți. Un penny nu înseamnă nimic, dar dacă cumperi o mie de mere sau o mie de acțiuni cu slippage de un penny, va ajunge la 10 $ pe ordin, probabil mai mult decât comisionul tău.

Există două tipuri principale de ordine: ordine de piață și ordine limită. Nivelul de slippage depinde de tipul ordinului utilizat.

Un ordin limită spune: „Dă-mi mărul acela cu 49 de cenți". Nu vei plăti mai mult de 49 de cenți, dar s-ar putea să rămâi fără mărul dorit.

Un ordin de piață spune – „dă-mi mărul acela". Garantează finalizarea tranzacției, dar nu garantează prețul. Dacă prețurile merelor cresc în momentul în care plasezi ordinul, s-ar putea să plătești mai mult decât ai văzut pe ecran când ai apăsat butonul de cumpărare.

Nivelul de slippage în cazul ordinelor de piață crește odată cu volatilitatea pieței. Atunci când piața începe să oscileze puternic, riscul la slippage crește vertiginos.

Ai idee cât de mult te costă nivelul de slippage?

Există o singură modalitate de a afla acest lucru: notează prețul din momentul în care ai plasat un ordin de piață, compară-l cu prețul de cumpărare și înmulțește diferența cu numărul de acțiuni sau contracte. Inutil să spun că ai nevoie de un sistem bun pentru ținerea evidențelor, cum ar fi o foaie de calcul cu coloane pentru fiecare dintre cifrele de mai sus. Oferim o astfel de foaie de calcul traderilor ca serviciu public la www.elder.com.

Vei citi „notează asta" și „notează aia" pe tot parcursul acestei cărți. Reține că o bună practică de ținere a evidențelor este esențială pentru succesul tău. Trebuie să îți urmărești câștigurile și să îți urmărești și mai atent pierderile, deoarece poți învăța mult mai multe din acestea.

Iată o cifră șocantă, pe care o poți confirma ținând o evidență bună: un trader mediu cheltuiește de trei ori mai mult pe slippage decât pe comisioane.

Am vorbit mai devreme despre comisioanele care ridică o barieră în calea succesului. Bariera reprezentată de slippage este de trei ori mai mare. Acesta este motivul pentru care, indiferent cât de tentantă este o tranzacție, trebuie să eviți să cumperi „la prețul de piață".

Vrei să deții controlul și să tranzacționezi numai la prețurile care îți convin. Există mii de acțiuni și zeci de contracte futures. Dacă ratezi o tranzacție din cauza unui ordin limită, vor exista nenumărate alte oportunități. Nu plăti în plus! Eu folosesc aproape întotdeauna ordine limită și recurg la ordine de piață doar atunci când plasez stopuri. Atunci când un nivel de stop este atins, acesta devine un ordin de piață. Atunci când o tranzacție este pe val, nu este momentul să economisești. Intri încet, dar ieși repede.

Pentru a reduce nivelul de slippage, tranzacționează pe piețe lichide, cu volum mare, și evită acțiunile slab tranzacționate, unde nivelul de slippage tinde să fie mai mare. Intră pe poziții long sau short atunci când piața este liniștită și folosește ordine limită pentru a cumpăra sau a vinde la prețuri specificate. Păstrează o evidență a prețurilor la momentul plasării

Scanned with OKEN Scanner

ordinului. Cere brokerului tău să lupte în ringul de tranzacționare pentru o executare mai bună a ordinelor atunci când este necesar.

Spreaduri între prețul de ofertă și prețul de cerere (spreadul bid-ask)

Ori de câte ori piața este deschisă, există întotdeauna două prețuri pentru orice activ tranzacționabil – un preț de ofertă și unul de cerere. Prețul de ofertă este ceea ce oamenii se oferă să plătească pentru acel titlu de valoare la acel moment; prețul de cerere este ceea ce vânzătorii cer pentru a-l vinde. Prețul de ofertă este întotdeauna mai mic, iar cel de cerere mai mare, și spreadul dintre ele se modifică în permanență.

Spreadurile variază de la o piață la alta și chiar pe aceeași piață în momente diferite. Spreadurile sunt mai mari în cazul uneltelor slab tranzacționate, deoarece profesioniștii care domină astfel de piețe cer comisioane mari de la cei care doresc să se alăture petrecerii lor. Spreadurile sunt probabil foarte mici, poate doar de un increment într-o zi liniștită pentru o acțiune, un contract futures sau o opțiune tranzacționate activ. Acestea cresc pe măsură ce prețurile urcă sau coboară accelerat și pot deveni uriașe – zeci de incremente – după o scădere severă sau o creștere bruscă.

Ordinele de piață sunt executate pe partea negativă a spreadurilor. Un ordin de piață cumpără la prețul de cerere (mare) și vinde la prețul de ofertă (mic). Nu este de mirare că mulți traderi profesioniști trăiesc bine din executarea ordinelor de piață. Nu hrăni lupii – folosește ordine limită ori de câte ori este posibil!

Bariere în calea succesului

Nivelul de slippage și comisioanele fac ca tranzacționarea să semene cu înotul într-un râu plin de piranha. Mai sunt și alte cheltuieli care consumă banii traderilor. Costul calculatoarelor și al datelor, cheltuielile cu serviciile de consultanță și cărțile – inclusiv cea pe care o citește acum – toate provin din fondurile de tranzacționare.

Caută brokerul cu cele mai mici comisioane și fii tot timpul cu ochii pe el. Elaborează un sistem de tranzacționare care să dea semnale relativ rar și care să îți permită să intri pe piețe în perioadele liniștite. Folosește aproape exclusiv ordine limită – cu excepția plasării stopurilor. Fii atent pe ce unelte cheltui banii: nu există soluții magice. Succesul nu poate fi cumpărat, ci doar câștigat.

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

PARTEA I

Psihologia individuală

4. De ce să tranzacționezi?

Tranzacționarea pare amăgitor de ușoară. Un începător poate intra cu prudență pe piață, poate câștiga de câteva ori, după care începe să se simtă sclipitor și invincibil. Acesta este momentul în care începe să-și asume riscuri nesăbuite și sfârșește cu pierderi mari.

Oamenii tranzacționează din multe motive – unele raționale și multe iraționale. Tranzacționarea oferă o oportunitate de a câștiga mulți bani rapid. Banii simbolizează libertatea pentru mulți oameni, chiar dacă adesea nu știu ce să facă cu ei.

Dacă știi să tranzacționezi, poți să îți faci propriul program, să trăiești și să lucrezi oriunde dorești și să nu răspunzi niciodată în fața unui șef. Tranzacționarea este o ocupație fascinantă: șah, poker și un joc video – toate la un loc. Tranzacționarea atrage oamenii care iubesc provocările.

Îi atrage pe cei care își asumă riscuri și îi respinge pe cei care evită riscul. O persoană obișnuită se trezește dimineața, merge la serviciu, are o pauză de masă, se întoarce acasă, bea o bere și ia cina, se uită la televizor și se culcă. Dacă face câțiva dolari în plus, îi pune într-un cont de economii. Un trader are ore ciudate de muncă și își pune capitalul în pericol. Mulți traderi sunt oameni singuratici, care renunță la certitudinile rutinei și fac un salt în necunoscut.

Împlinirea de sine

Mulți oameni au o dorință înnăscută de a fi cât pot ei de buni, de a-și fructifica aptitudinile la maximum. Această dorință, împreună cu plăcerea jocului și atracția banilor, îi împinge pe traderi să provoace piețele.

Traderii buni tind să fie oameni harnici și ageri, deschiși la idei noi. Obiectivul unui trader bun, în mod paradoxal, nu este să facă bani. Scopul său este să tranzacționeze bine. Dacă tranzacționează corect, banii urmează aproape ca apa care curge în vadul ei. Traderii de succes continuă să-și perfecționeze deprinderile, încercând să ajungă cea mai bună variantă a lor.

Un trader profesionist din Texas m-a invitat la biroul său și mi-a spus: „Dacă stai în fața biroului meu cât tranzacționez toată ziua, nu ai de unde să știi dacă sunt pe plus sau pe minus cu 2.000 de dolari în ziua respectivă". El a ajuns la un nivel în care câștigurile nu îl urcă pe culmile fericirii, iar pierderile nu îl fac să cadă în prăpastia disperării. Este atât de concentrat pe tranzacționarea corectă și pe îmbunătățirea deprinderilor sale, încât banii nu-i mai influențează emoțiile.

Problema cu împlinirea de sine este că mulți oameni au tendințe autodistructive. Șoferii predispuși la accidente continuă să-și distrugă mașinile, iar traderii autodistructivi continuă să-și distrugă conturile. Piețele oferă cu carul oportunități de autosabotaj, dar și de autorealizare. Dacă lași conflictele interne să se manifeste pe piață, te poate costa mult.

Traderii care nu au învățat să se controleze încearcă adesea să-și îndeplinească dorințele contradictorii pe piețe. Dacă nu știi încotro te îndrepți, vei ajunge undeva unde nu ți-ai dorit niciodată să fii.

5. Realitate versus fantezie

Dacă un prieten cu puțină experiență în agricultură ți-ar spune că intenționează să se hrănească cu alimente cultivate pe un teren de 1.000 de metri pătrați, te-ai aștepta să moară foame. Nu se poate obține prea mult de pe o bucată mică de pământ. Cu toate acestea, există un ogor pe care adulții își sădesc multe fantezii – tradingul.

Un fost angajat mi-a spus că plănuia să-și câștige existența tranzacționând cu un cont de 6.000 de dolari. Când am încercat să îi arăt inutilitatea planului său, a schimbat rapid subiectul. Era un analist inteligent, dar a refuzat să vadă că planul său de „agricultură intensivă" era sinucigaș. În efortul său disperat de a reuși, ar fi trebuit să tranzacționeze cu poziții mari – iar cea mai mică mișcare a pieței îl putea duce rapid la faliment.

Un trader de succes este realist. El își cunoaște abilitățile și limitările. Vede ce se întâmplă pe piețe și știe cum să reacționeze. Analizează piețele fără să caute scurtături, se observă pe sine și își face planuri realiste. Un trader profesionist nu își poate permite iluzii.

După ce un amator încasează câteva lovituri și primește câteva cereri de fonduri suplimentare (margin calls), alunecă de la trufaș la temător și începe să dezvolte niște idei bizare despre piețe. Pierzătorii cumpără, vând sau evită tranzacțiile din cauza ideilor bizare pe care le au. Se comportă ca niște copii cărora le este frică să treacă pe lângă un cimitir sau să se uite noaptea sub pat pentru că se tem de fantome. Mediul nestructurat al pieței facilitează dezvoltarea unor astfel de idei bizare.

Majoritatea oamenilor care cresc în civilizația occidentală au astfel de idei. Acestea sunt atât de răspândite încât, atunci când am studiat la Institutul de Psihanaliză din New York, exista acolo un curs numit „Iluzii universale". De exemplu, mulți oameni au în copilărie iluzia că au fost adoptați. Această iluzie pare să explice lumea neprietenoasă și impersonală. Îl consolează pe copil, dar îl împiedică să conștientizeze o realitate pe care ar prefera să nu o vadă – aceea că părinții lui nu sunt cei mai buni. Iluziile noastre ne influențează comportamentul, chiar dacă nu suntem conștienți de ele.

Scanned with OKEN Scanner

Vorbind cu sute de traderi, am tot auzit câteva iluzii universale. Acestea distorsionează realitatea și stau în calea succesului în tranzacționare. Un trader de succes trebuie să-și identifice iluziile și să scape de ele.

Mitul creierului

Pierzătorii care suferă de „mitul creierului" îți vor spune: „Am pierdut pentru că nu cunoșteam secretele tradingului." Mulți au iluzia că traderii de succes dețin anumite cunoștințe secrete. Această iluzie contribuie la susținerea unei piețe dinamice a serviciilor de consultanță și a sistemelor de tranzacționare „la cheie".

Un trader demoralizat își poate scoate cardul de credit pentru a cumpăra acces la „secrete de tranzacționare". Poate trimite bani unui șarlatan pentru un sistem computerizat de tranzacționare de 3.000 de dolari, „care nu dă greș", testat retrospectiv[3]. Când acest sistem se autodistruge, traderul va scoate din nou cardul de credit aproape maximizat pentru a cumpăra un „manual științific" care explică cum poate înceta să piardă și să înceapă să câștige contemplând luna, stelele, ba chiar planeta Uranus.

La un club de investiții pe care îl frecventam în New York, mă întâlneam adesea cu un celebru astrolog financiar. Acesta cerea adesea intrarea gratuită pentru că nu își permitea să plătească o taxă modestă pentru întâlnire și masă. Principala sa sursă de venit rămâne colectarea de bani pentru predicții astrologice de tranzacționare de la amatori plini de speranță.

Pierzătorii nu realizează că tranzacționarea este destul de simplă din punct de vedere intelectual. Nu este nici pe departe la fel de complicată ca scoaterea unui apendice, construirea unui pod sau judecarea unui caz în instanță. Traderii buni sunt pricepuți, dar puțini sunt intelectuali. Mulți nu au fost niciodată la facultate, iar unii au abandonat chiar și liceul.

Persoanele inteligente și harnice care au reușit în carieră se simt adesea atrase de tranzacționare.

De ce eșuează atât de des? Ceea ce face diferența dintre câștigători și pierzători nu este inteligența sau secretele și, cu siguranță, nu educația.

Mitul subcapitalizării

Mulți pierzători cred că ar tranzacționa mai bine dacă ar avea un cont mai mare.

Oamenii își distrug conturile fie printr-o serie de pierderi, fie printr-o singură tranzacție îngrozitor de proastă. Adesea, după ce pierzătorul este lichidat forțat, este incapabil să facă față unei cereri de fonduri suplimentare, piața se inversează și se mișcă în direcția la care se aștepta. Scoate fum pe nări: dacă ar mai fi supraviețuit încă o săptămână, ar fi câștigat o avere în loc să piardă!

Astfel de oameni se uită la răsturnările de situație de pe piață care vin prea târziu și cred că aceste răsturnări le confirmă metodele. Se pot întoarce la muncă și pot câștiga, economisi sau împrumuta suficienți bani pentru a deschide un alt cont mic. Istoria se repetă: pierzătorul este eliminat, piața se inversează și îi „dovedește" că are dreptate,

[3] Backtested (n.t.).

Scanned with OKEN Scanner

dar prea târziu – a fost lichidat forțat din nou. Acesta este momentul în care se naște închipuirea: „Dacă aș fi avut un cont mai mare, aș fi putut să rămân pe piață mai mult timp și să câștig."

Unii pierzători strâng bani de la rude și prieteni, convingându-i cu un palmares scrijelit pe o bucată de hârtie. Acesta pare să demonstreze că ar fi câștigat mult, dacă ar fi avut mai mulți bani la dispoziție. Dar, chiar dacă strâng mai mulți bani, îi pierd și pe aceștia – zici că piața râde de ei!

Un pierzător nu este subcapitalizat – mintea sa este subdezvoltată. Un pierzător poate toca un cont mare aproape la fel de repede cum îl toacă pe cel mic. O cunoștință a mea a pierdut odată peste 200 de milioane de dolari într-o singură zi. Brokerul său l-a lichidat forțat – și apoi piața și-a schimbat direcția. El l-a dat în judecată pe broker și mi-a spus: „Dacă aș fi avut un cont mai mare..." Pare-se că un cont cu 200 de milioane de dolari nu era suficient de mare.

Adevărata problemă a unui pierzător nu este dimensiunea contului, ci tranzacționarea excesivă și gestionarea neglijentă a banilor. El își asumă riscuri prea mari pentru mărimea contului său, indiferent dacă este mic sau mare. Oricât de bun ar fi sistemul său, o serie de tranzacții proaste îl va falimenta cu siguranță.

Amatorii nu se așteaptă să piardă și nici nu sunt pregătiți să gestioneze tranzacțiile pierzătoare. Spunând că sunt subcapitalizați își oferă o scuză care îi ajută să evite două adevăruri dureroase: lipsa unui plan realist de gestionare a banilor și lipsa de disciplină.

Un trader care dorește să supraviețuiască și să prospere trebuie să controleze pierderile. Poți face acest lucru riscând doar o fracțiune infimă din capitalurile proprii pe o singură tranzacție (a se vedea secțiunea nouă, „Gestionarea riscului"). Învață din greșeli ieftine într-un cont mic.

Singurul avantaj al unui cont de tranzacționare mare este că prețul echipamentelor și serviciilor reprezintă un procent mai mic din banii tăi. Pentru proprietarul unui fond de un milion de dolari care cheltuiește 5.000 de dolari pe cursuri, acest cost este de numai jumătate de procent din contul său. Aceleași cheltuieli ar reprezenta un procent falimentar de 25 la sută din capitalul propriu pentru un trader cu un cont de 20.000 de dolari.

Mitul pilotului automat

Traderii care cred în mitul pilotului automat cred că pot automatiza creșterea averii. Unii oameni încearcă să dezvolte un sistem automat de tranzacționare, în timp ce alții cumpără sisteme de la diverși furnizori. Oameni care și-au petrecut ani de zile perfecționându-și aptitudinile ca avocați, medici sau oameni de afaceri dau mii de dolari pentru o competență la conservă. Majoritatea sunt mânați de lăcomie, lene și analfabetism matematic.

Pe vremuri, sistemele erau scrise pe foi de hârtie, dar acum sunt descărcate pe computer. Unele sunt primitive; altele sunt elaborate, cu reguli integrate de optimizare și chiar de gestionare a banilor. Mulți traderi cheltuiesc mii de dolari căutând magia care va transforma câteva pagini de cod informatic într-un flux nesfârșit de bani. Oamenii care plătesc pentru sisteme automate de tranzacționare sunt precum cavalerii medievali care plăteau alchimiștii pentru secretul transformării metalelor de bază în aur.

Scanned with OKEN Scanner

Activitățile umane complexe nu se pretează la automatizare. Sistemele computerizate de învățare nu au înlocuit profesorii, iar programele care te ajută să-ți calculezi impozitele nu au crescut rata de șomaj în rândul contabililor. Majoritatea activităților umane necesită raționament; mașinile și sistemele pot ajuta, dar nu pot înlocui oamenii.

Dacă ar fi existat vreun sistem automat de tranzacționare de succes, cumpărătorul acestuia s-ar fi putut muta în Tahiti și și-ar fi putut petrece restul vieții după bunul plac, bucurându-se de valurile mării și de valurile de cecuri de la brokerul său. Până în prezent, singurii oameni care au făcut bani din sistemele de tranzacționare sunt vânzătorii acestora. Aceștia formează o industrie mică, dar colorată. Dacă sistemele lor ar funcționa, de ce le-ar vinde? Ar putea să se mute ei înșiși în Tahiti și să încaseze cecuri de la brokerii lor! Între timp, fiecare vânzător de sisteme are o replică. Unii spun că le place mai mult programarea decât tranzacționarea. Alții susțin că își vând sistemele doar pentru a strânge capital sau chiar din dragoste pentru umanitate.

Pieţele sunt mereu în schimbare și învinge tot timpul sistemele automate de tranzacționare. Regulile rigide de ieri vor funcționa mai puțin bine astăzi și este posibil să nu mai funcționeze deloc mâine. Un trader competent își poate ajusta metodele atunci când detectează probleme. Un sistem automat este mai puțin adaptabil și se autodistruge.

Companiile aeriene plătesc salarii mari piloților, în ciuda faptului că au piloți automați. Fac acest lucru deoarece oamenii pot face față evenimentelor neprevăzute. Atunci când se desprinde o bucată de acoperiș de pe un avion de linie deasupra Pacificului sau când un avion de pasageri pierde ambele motoare în fața unui stol de gâște deasupra Manhattanului, numai un om poate face față unor astfel de crize. Aceste situații de urgență au fost raportate în presă și, în fiecare dintre ele, piloți experimentați au reușit să aterizeze avioane de linie improvizând soluții. Niciun pilot automat nu poate face asta. A-ți paria banii pe un sistem automat este ca și cum ți-ai paria viața pe un pilot automat. Primul eveniment neașteptat și contul tău se va prăbuși și va arde cu tot ce e în el.

Există sisteme de tranzacționare bune, dar acestea trebuie monitorizate și ajustate cu ajutorul raționamentului individual. Tot trebuie să fii cu ochii pe minge – nu poți lăsa responsabilitatea succesului tău pe umerii unui sistem mecanic.

Traderii care visează la un pilot automat încearcă să repete ceea ce au simțit în pruncie. Mamele lor obișnuiau să le satisfacă nevoile de hrană, căldură și confort. Acum încearcă să recreeze experiența de a sta pasivi, întinși pe spate, și de a vedea profiturile curgând spre ei ca un râu nesecat de lapte cald și gratuit pe deasupra. Piața nu este mama ta. Este formată din bărbați și femei care se luptă aprig și caută modalități de a lua bani de la tine, nu de a-ți turna lapte cald în gură.

Cultul personalității

Majoritatea oamenilor își exprimă dorința de libertate și independență, dar atunci când se află sub presiune, își schimbă tonul și încep să caute un „lider puternic". Traderii în dificultate caută adesea îndrumări de la tot felul de guru.

Când creșteam eu în fosta Uniune Sovietică, copiii erau învățați că Stalin a fost marele nostru lider. Mai târziu am aflat ce monstru era, de fapt, dar cât timp a fost în viață, majoritatea oamenilor s-au bucurat să-l urmeze pe lider. El i-a eliberat de necesitatea de a gândi pentru ei înșiși.

Scanned with OKEN Scanner

„Mici Stalini" au fost instalați în fiecare domeniu al societății – economie, biologie, arhitectură și așa mai departe. Când am venit în Statele Unite și am început să fac trading, am fost uimit să văd cât de mulți traderi căutau un guru – pe „micuțul lor Stalin". Amăgirea că altcineva te poate face bogat ne însoțește mereu.

Există trei tipuri de guru pe piețele financiare: guru ai ciclului de piață, guru ai metodei magice și guru morți. Guru ai ciclului de piață anunță schimbările importante ale pieței. Guru metodelor magice îți arată calea spre bogăție. Alții au scăpat de critici și au lăsat în urmă un adevărat cult prin simplul mecanism al plecării din această lume.

Guru ai ciclului de piață

Timp de mai multe decenii, piața bursieră americană a urmat, în general, un ciclu de patru ani. În mod normal, piața bursieră generală a petrecut 2,5 sau 3 ani în creștere și 1 sau 1,5 ani în scădere. Un nou guru al ciclului de piață apare aproape la fiecare ciclu bursier major, o dată la 4 ani. Faima unui guru tinde să dureze 2 sau 3 ani. Perioada de domnie a fiecărui guru coincide cu un bull-market major în Statele Unite.

Un guru al ciclului pieței prognozează creșteri și scăderi. Fiecare prognoză corectă îi sporește faima și determină și mai mulți oameni să cumpere sau să vândă atunci când el își face prognozele. Un guru al ciclurilor pieței are o teorie preferată despre piață. Această teorie – cicluri, volum, Elliott Wave sau oricare alta – este, de obicei, elaborată cu câțiva ani înainte de a atinge celebritatea. La început, piața refuză să urmeze teoria preferată a unui guru aspirant. Apoi, piața se schimbă și, timp de câțiva ani, se aliniază cu pozițiile gurului. Acesta este momentul în care steaua gurului se ridică deasupra pieței.

Compară asta cu ceea ce se întâmplă cu tiparele din lumea modei pe măsură ce gusturile publicului se schimbă. Într-un an, blondele sunt populare, în alt an, roșcatele. Brusc, vedeta blondă de anul trecut nu mai este dorită pentru coperta unei reviste importante. Toată lumea vrea un model brunet sau o femeie cu un semn din naștere pe față. Modelul nu se schimbă, ci gusturile publicului.

Guru vin întotdeauna de la periferia analizei pieței. Ei nu sunt niciodată analiști instituționali. Angajații instituționali joacă precaut – se tem să se expună – și aproape niciodată nu obțin rezultate spectaculoase. Un guru al ciclului de piață este un outsider cu o teorie unică.

Un guru rămâne faimos atâta timp cât piața se comportă în conformitate cu teoria sa – de obicei, mai puțin decât durata unui ciclu de piață de 4 ani. La un moment dat, piața se schimbă și începe să danseze pe altă melodie. Gurul continuă să folosească metodele vechi care au funcționat atât de bine în trecut și își pierde adepții. Atunci când previziunile gurului nu mai funcționează, admirația publicului se transformă în ură. Este imposibil ca un guru al ciclurilor de piață care a fost discreditat să mai revină la celebritate.

Toți guru ciclurilor de piață au câteva trăsături în comun. Ei devin activi în domeniul previziunilor cu câțiva ani înainte de a atinge celebritatea. Fiecare are o teorie unică, câțiva adepți și o anumită credibilitate, conferită de simpla supraviețuire în activitatea de previziune. Faptul că teoria fiecărui guru nu a funcționat timp de mai mulți ani este ignorat de adepții săi. Atunci când teoria devine corectă, mass-media o ia în seamă. Atunci când o teorie nu mai funcționează, adulația maselor se transformă în ură.

Scanned with OKEN Scanner

Când îți dai seama că apare un nou guru de succes, poate fi profitabil să sari în căruța lui. Este și mai important să recunoști când un guru și-a atins apogeul. Toți guru se prăbușesc – și, evident, se prăbușesc de la înălțimea la care s-a cocoțat faima lor. Atunci când un guru devine acceptat de mass-media, este un semn bun că și-a atins apogeul. Mass-media se ferește de outsideri. Când mai multe reviste pentru publicul larg dedică spațiu unui guru de pe piață care este acum pe val, știi că sfârșitul său este aproape. Psihologia mulțimii fiind ceea ce este, vor continua să apară mereu noi guru.

Guru ai metodelor magice

În timp ce guru al ciclului de piață sunt creaturi ale pieței bursiere, „guru ai metodelor" se fac mai remarcați pe piețele de instrumente financiare derivate. Un „guru al metodei" apare pe scena financiară după descoperirea unei noi metode analitice sau de tranzacționare.

Traderii caută întotdeauna un avantaj, un avantaj față de ceilalți traderi. Asemenea cavalerilor care cumpără săbii, ei sunt dispuși să plătească mult pentru uneltele lor de tranzacționare. Niciun preț nu este prea mare dacă acesta le permite să se conecteze la conducta de bani.

Un guru al metodei magice vinde un nou set de chei pentru profiturile de pe piață – linii de viteză, cicluri, profil de piață etc. Poate avea un avantaj la început, dar de îndată ce suficient de mulți oameni se familiarizează cu o nouă metodă și o testează pe piețe, aceasta se deteriorează inevitabil și începe să-și piardă din popularitate. Piețele reduc mereu avantajul fiecărei metode, iar ceea ce a funcționat ieri este mai puțin probabil să funcționeze astăzi și foarte puțin probabil să mai funcționeze peste un an.

N-o să-ți vină să crezi dar, chiar și în această eră a comunicațiilor globale, reputațiile se schimbă lent. Un guru a cărui imagine a fost distrusă în țara lui poate face bani vânzându-și teoria în străinătate. M-am convins de asta de la un guru care a comparat popularitatea sa continuă în Asia cu ceea ce se întâmplă cu cântăreții și starurile de cinema americane care încep să-și piardă din faimă. Aceștia nu reușesc să atragă publicul în Statele Unite, dar încă își pot câștiga existența cântând în străinătate.

Guru morți

Al treilea tip de guru al pieței este un guru mort. Cărțile sale sunt reeditate, cursurile sale de piață sunt analizate de noi generații de traderi zeloși, iar legenda isprăvilor și a averii personale a analistului decedat crește postum. Gurul mort nu mai este printre noi și nu poate profita de faima sa. Cei care-l promovează profită de reputația sa și de drepturile de autor expirate. Un guru decedat este R. N. Elliott, dar cel mai bun exemplu de astfel de legendă este W. D. Gann.

Diverși oportuniști vând „cursuri Gann" și „software Gann". Ei susțin că Gann a fost unul dintre cei mai buni traderi care au trăit vreodată, că a lăsat o avere de 50 de milioane de dolari și așa mai departe. L-am intervievat pe fiul lui W. D. Gann, analist la o bancă din Boston. Acesta mi-a spus că faimosul său tată nu și-a putut întreține familia din tranzacționare, dar și-a câștigat existența scriind și vânzând cursuri de instruire. Nu-și putea permite o secretară și și-a pus fiul să lucreze pentru el. Când W. D. Gann a murit în anii 1950, averea sa, inclusiv casa, a fost evaluată la puțin peste 100.000 de

Scanned with OKEN Scanner

dolari. Legenda lui W. D. Gann, gigantul tranzacțiilor, este perpetuată de cei care vând cursuri și alte accesorii clienților creduli.

Adepții acestor guru

Un guru trebuie să producă cercetări originale timp de mai mulți ani, apoi să aibă noroc atunci când piața se întoarce în favoarea sa. Dacă unii guru sunt morți, cei care sunt în viață variază de la tipologii academice serioase la mari oameni de spectacol și divertisment. Pentru a citi despre scandalurile din jurul multor guru, încearcă *Winner Takes All*, de William R. Gallacher.

Când plătim un guru, ne așteptăm să primim înapoi mai mult decât am cheltuit. Ne comportăm ca un om care pariază câțiva dolari împotriva escrocului cu alba-neagra de la colțul străzii. El speră să câștige mai mult decât a pariat pe cărțile de joc așezate pe o ladă răsturnată. Doar cei ignoranți sau lacomi mușcă momeala.

Unii oameni apelează la guru în căutarea unui lider puternic. Ei caută o figură paternă, omniscientă. După cum spunea odată un prieten, „merg cu cordoanele ombilicale în mână, căutând un loc unde să le conecteze". Un promotor inteligent oferă un astfel de receptacol, contra cost.

Publicul vrea guru, așa că vor apărea guru. Fiind un trader inteligent, trebuie să înțelegi că, pe termen lung, niciun guru nu te va îmbogăți. Trebuie să lucrezi singur la asta.

Din când în când, când țin o conferință sau apar la televizor, cineva mă prezintă ca fiind un „guru celebru". Mă cutremur la aceste cuvinte și întrerup astfel de prezentări. Un guru este cineva care pretinde că este în stare să conducă mulțimile prin deșert în schimbul unei donații. Eu nu fac astfel de prezentări!

Întotdeauna încep prin a explica că nu există metode magice, că domeniul tranzacționării este la fel de vast și divers precum cel al medicinei, unde trebuie să alegi o specialitate și să muncești din greu pentru a deveni bun la ea. Eu mi-am ales calea cu mult timp în urmă, iar ceea ce fac în fața unei clase este pur și simplu să gândesc cu voce tare, împărtășind modalitățile mele de cercetare și de luare a deciziilor.

Tranzacționează cu ochii deschiși

Visarea cu ochii deschiși este mai puternică decât dolarii. Cercetări recente au dovedit că oamenii au o capacitate prodigioasă de a se amăgi singuri și de a evita să vadă adevărul.

Profesorul Dan Ariely de la Universitatea Duke descrie un experiment ingenios. Un grup de oameni este supus unui test de inteligență, dar jumătate dintre ei primesc „din greșeală" o foaie cu răspunsuri, care le permite să caute răspunsurile corecte înainte de a le înregistra pe ale lor. Inutil să mai spunem că au obținut un scor mai mare decât restul. Apoi, tuturor li se cere să-și prezică punctajele la următorul test de IQ, la care nu va exista absolut nicio foaie de răspuns – iar cei care prezic corect vor fi plătiți. Surprinzător, jumătatea grupului care a obținut scoruri mai mari cu foi de trișare a prezis rezultate mai mari la următorul test. Cei care au copiat au vrut să creadă că sunt foarte inteligenți, chiar dacă predicțiile lor incorecte de succes îi vor costa bani.

Scanned with OKEN Scanner

Un trader de succes nu-și poate permite să viseze cu ochii deschiși – el trebuie să fie realist. Pe piețe nu există fițuici – poți vedea adevărul în jurnalele tale de tranzacționare și în curbele de capitaluri proprii.

Pentru a câștiga pe piețe, trebuie să stăpânim trei componente esențiale ale tranzacționării: o psihologie sănătoasă, un sistem logic de tranzacționare și un plan eficient de gestionare a riscurilor. Acestea sunt ca cele trei picioare ale unui trepied – dacă îndepărtezi unul, trepiedul va cădea. Este o greșeală tipică de începător să se concentreze exclusiv asupra indicatorilor și sistemelor de tranzacționare.

Trebuie să îți analizezi sentimentele când tranzacționezi pentru a te asigura că deciziile tale sunt corecte. Tranzacțiile tale trebuie să se bazeze pe reguli clar definite. Trebuie să îți structurezi gestionarea banilor, astfel încât nicio serie de pierderi să nu te poată scoate din joc.

6. Caracter autodistructiv

Tranzacționarea este un sport sângeros. Un trader care dorește să câștige și să aibă succes pe termen lung trebuie să fie extrem de serios în ceea ce privește meseria sa. El nu își poate permite să fie naiv sau să tranzacționeze în baza unor obiective psihologice ascunse.

Din păcate, tranzacționarea atrage adesea persoanele impulsive, oameni care joacă jocuri de noroc și oameni care consideră că lumea le datorează un trai decent. Dacă tranzacționezi pentru entuziasmul oferit de această activitate, vei accepta în mod inevitabil tranzacții cu cote proaste și vei accepta riscuri inutile. Piețele sunt neiertătoare, iar tranzacționarea emoțională duce întotdeauna la pierderi.

Jocuri de noroc

Să joci jocuri de noroc înseamnă să pariezi pe jocuri de noroc sau de îndemânare. Acestea există în toate societățile și majoritatea oamenilor au pariat la un moment dat în viața lor.

Freud credea că jocurile de noroc sunt universal atractive, deoarece sunt un substitut pentru masturbare. Activitatea repetitivă și palpitantă a mâinilor, pofta irezistibilă, hotărârile de a te opri, calitatea amețitoare a plăcerii și sentimentele de vinovăție fac legătura între jocurile de noroc și masturbare.

Dr. Ralph Greenson, un important psihanalist din California, a împărțit pariorii în trei grupuri: persoana normală care pariază pentru distracție și care se poate opri când dorește; pariorul profesionist, care alege jocurile de noroc ca mijloc de a-și câștiga existența; și pariorul nevrotic, care joacă pentru că este condus de impulsuri inconștiente și nu se poate opri.

Un parior nevrotic fie se simte norocos, fie vrea să-și testeze norocul. Câștigul îi dă un sentiment de putere. Se simte mulțumit, ca un copil care se hrănește la sân. În cele din urmă, un parior nevrotic pierde întotdeauna pentru că încearcă să recreeze acel sentiment omnipotent de fericire în loc să se concentreze pe un plan de joc realist pe termen lung.

Dr. Sheila Blume, director al programului pentru jocuri de noroc compulsive de la Spitalul South Oaks din New York, a numit jocurile de noroc „o dependență fără drog".

Scanned with OKEN Scanner

Majoritatea jucătorilor sunt bărbați care joacă pentru acțiune. Femeile tind să joace ca mijloc de evadare. Cei care pierd își ascund de obicei pierderile și încearcă să arate și să se comporte ca niște câștigători, dar sunt chinuiți de îndoiala de sine.

Tranzacționarea acțiunilor, a contractelor futures și a opțiunilor îi oferă jucătorului o senzație plăcută și pare mai respectabil decât pariul pe cai de curse. Jocurile de noroc pe pieţele financiare au o aură de sofisticare mai mare decât jocurile de noroc cu un agent de pariuri.

Pariorii se simt fericiți atunci când tranzacțiile merg în favoarea lor. Atunci când pierd, se simt teribil de deprimați. Aceștia se deosebesc de profesioniștii de succes care se concentrează pe planuri pe termen lung și nu se supără sau se entuziasmează în mod deosebit din cauza unei singure tranzacții.

Cel mai evident semn distinctiv al pariorului este incapacitatea de a rezista impulsului de a paria. Dacă simți că tranzacționezi prea mult și rezultatele sunt slabe, nu mai tranzacționa vreo lună. Acest lucru îți va oferi ocazia să-ți reevaluezi procedeul de tranzacționare. Dacă nevoia de a tranzacționa este atât de puternică încât nu poți sta departe de acțiune timp de o lună, atunci este timpul să vizitezi grupul tău local de Pariori Anonimi sau să începi să folosești principiile Alcoolicilor Anonimi, prezentate mai târziu în acest capitol.

Autosabotajul

După zeci de ani în care am practicat psihiatria, am ajuns să fiu convins că majoritatea eșecurilor din viață se datorează autosabotajului. Eșuăm în treburile noastre profesionale, personale și de afaceri nu din cauza ghinionului sau a incompetenței, ci pentru a îndeplini o dorință inconștientă de a eșua.

Un strălucit prieten al meu a avut o viață întreagă de experiențe în care succesul său a fost distrus. În tinerețe, a fost un farmacist de succes, dar și-a pierdut afacerea; a devenit broker și a ajuns aproape de vârful firmei sale, dar a fost dat în judecată; s-a orientat spre tranzacționare, dar a dat faliment în timp ce se încerca să se lepede de dezastrele anterioare. El a dat vina pentru toate eșecurile sale pe șefii invidioși, pe autoritățile de reglementare incompetente și pe o soție care nu îl susținea.

În cele din urmă, a ajuns pe fundul prăpastiei. Nu avea nici loc de muncă, nici bani. A împrumutat o stație de lucru specială pentru investitori de la un alt trader falit și a strâns capital de la câțiva oameni care auziseră că a făcut tranzacții bune în trecut. A început să facă bani pentru grupul său și, pe măsură ce vestea se răspândea, tot mai mulți oameni investeau. Prietenul meu era pe val. În acel moment, el a plecat într-un turneu de conferințe în Asia, dar a continuat să tranzacționeze de pe drum. A făcut o călătorie secundară într-o țară renumită pentru bordelurile sale, lăsând o poziție deschisă foarte mare în contracte futures pe obligațiuni, fără niciun stop de protecție. În momentul în care s-a întors la civilizație, piața a organizat o mișcare majoră și fondul său de investiții a fost distrus. A încercat el să-și rezolve problema? Să învețe? Nu – a dat vina pe brokerul său! Ulterior, l-am ajutat să obțină un loc de muncă foarte bun la o mare companie de date, dar acolo a început să muște mâinile care îl hrăneau și a fost concediat. În cele din urmă, acest om genial mergea din ușă în ușă, vânzând tablă de aluminiu – în timp ce alții făceau bani folosind tehnicile sale.

Scanned with OKEN Scanner

Atunci când traderii au probleme, ei tind să dea vina pe alții, pe ghinion sau pe orice altceva. Este dureros să cauți înăuntru cauza eșecului tău.

Un trader de renume a venit la mine pentru o consultație. Capitalurile sale proprii erau decimate de o creștere a dolarului american, în care el avea o poziție short foarte mare. Aceasta a crescut luptându-se cu un tată abuziv și arogant. Își făcuse un nume pariind poziții mari pe inversări ale trendurilor stabilite. Acest trader a continuat să-și crească poziția short, deoarece nu putea admite că piața, care îl reprezenta pe tatăl său, era mai mare și mai puternică decât el.

Acestea sunt doar două exemple ale modului în care oamenii își manifestă tendințele autodistructive. Ne sabotăm singuri acționând mai degrabă ca niște copii impulsivi decât ca niște adulți inteligenți. Ne agățăm de tiparele noastre autodistructive. Ele pot fi tratate – eșecul este o boală vindecabilă.

Bagajul mintal din copilărie îți poate împiedica succesul pe piețe. Trebuie să îți identifici punctele slabe și să lucrezi la schimbare. Ține un jurnal de tranzacționare – scrie în el motivele pentru care intri și ieși din fiecare tranzacție. Caută tipare repetitive de succes și eșec.

Derby-ul demolării

Toți membrii societății fac mici concesii pentru a se proteja reciproc de consecințele greșelilor lor. Când conduci, încerci să eviți să lovești alte mașini, așa cum alți șoferi încearcă să evite să te lovească pe tine. Dacă cineva îți taie calea pe autostradă, chiar dacă înjuri, totuși, vei încetini. Dacă cineva deschide ușa unei mașini parcate fără să se asigure, tu ocolești. Eviți coliziunile deoarece sunt costisitoare pentru ambele părți.

Aproape toate profesiile oferă plase de siguranță pentru membrii lor. Șefii, colegii și clienții te avertizează atunci când ai un comportament prost sau autodistructiv. Nu există o astfel de plasă de siguranță în tranzacționare, ceea ce o face mai periculoasă decât majoritatea activităților pe care le întreprinde omul. Piețele oferă ocazii nelimitate de autodistrugere.

Să cumperi în momentul de vârf al zilei este ca și cum ți-ai deschide portiera mașinii în mijlocul traficului. Atunci când ordinul tău de cumpărare ajunge la minimum, traderii se grăbesc să îți vândă – să îți smulgă portiera odată cu brațul. Ceilalți traderi vor ca tu să eșuezi, pentru că atunci când pierzi, ei îți iau banii.

Piețele funcționează fără întrajutorarea obișnuită a oamenilor. Fiecare trader este lovit de alții. Fiecare trader încearcă să îi lovească pe alții. Autostrada tradingului este plină de caroserii de mașină. Tranzacționarea este cea mai periculoasă întreprindere umană, în afară de război.

Cum îți controlezi caracterul autodistructiv?

Majoritatea oamenilor trec prin viață făcând aceleași greșeli deceniu după deceniu. Unii își structurează viața astfel încât să aibă succes într-un domeniu, în timp ce își manifestă conflictele interne în altul.

Trebuie să fii conștient de tendința pe care o ai de a te sabota. Nu mai da vina pe ghinion sau pe alții pentru pierderile tale și asumă-ți responsabilitatea pentru rezultatele tale. Începe să ții un jurnal – o evidență a tuturor tranzacțiile tale, cu motive pentru intrarea

Scanned with OKEN Scanner

și ieșirea din acestea. Caută tipare repetitive de succes și eșec. Cei care nu învață din trecut sunt condamnați să îl repete.

Un trader are nevoie de o plasă de siguranță psihologică așa cum un alpinist are nevoie de echipamentul său de supraviețuire. Principiile de la Alcoolicii Anonimi, prezentate mai jos, mi-au fost de mare ajutor într-un stadiu incipient al dezvoltării mele ca trader. Regulile stricte de gestionare a banilor oferă, de asemenea, o plasă de siguranță, în timp ce jurnalul te ajută să înveți din greșeli, precum și din succese.

7. Psihologia tranzacționării

Succesul sau eșecul tău ca trader depinde de emoțiile pe care le ai. Poți avea un sistem de tranzacționare sclipitor, dar, dacă te simți arogant, speriat sau supărat, cu siguranță contul tău va avea de suferit. Dacă ajungi să fii conștient de frică, lăcomie sau te prinde flama pariorului, închide tranzacțiile.

În tranzacționare, concurezi cu cele mai agere minți din lume. Comisioanele și costurile cauzate de slippage înclină terenul împotriva ta. În plus, dacă permiți emoțiilor tale să interfereze cu tranzacționarea ta, bătălia este pierdută. Prietenului meu și partenerului meu de pe SpikeTrade.com, Kerry Lovvorn, îi place să repete: „Este destul de greu să îți dai seama ce va face piața; dacă nu știi nici ce vei face tu, jocul este pierdut".

Nu este suficient să ai un sistem de tranzacționare bun. Mulți traderi cu sisteme bune eșuează pentru că, din punct de vedere psihologic, nu sunt pregătiți să câștige.

Ocolirea regulilor

Pieței oferă ispite uriașe, ca și cum ai păși într-o visterie plină cu aur sau într-un harem. Acestea provoacă mari valuri de lăcomie și valuri și mai mari de teamă de a pierde ceea ce avem. Aceste sentimente ne întunecă percepția realității pieței.

Majoritatea amatorilor se simt ca niște genii după o scurtă serie de câștiguri. Este interesant să crezi că ești atât de bun, încât toate tranzacțiile tale vor fi cu siguranță câștigătoare. Acesta este momentul în care traderii încep să se abată de la regulile lor și să-și decimeze conturile.

Traderii dobândesc unele cunoștințe, câștigă, emoțiile își fac apariția și se autodistrug. Majoritatea traderilor își restituie imediat pieței câștigurile din „loviturile" pe care le-au dat, pline de povești despre oameni care ajung de pe culmi înalte pe fundul prăpastiei. Trăsătura distinctivă a unui trader de succes este capacitatea de a acumula capital propriu.

Trebuie să faci tranzacționarea cât mai obiectivă posibil. Asigură-te că respecți regulile de gestionare a banilor. Ține o foaie de calcul în care să consemnezi toate tranzacțiile, inclusiv comisioanele și costurile cauzate de slippage. Ține un jurnal al tuturor tranzacțiilor tale cu grafice „înainte și după". În stadiile incipiente ale carierei tale de trader, este posibil să fii nevoit să dedici la fel de multă energie analizării tale ca om pe câtă dedici și analizării pieței.

Când învățam să tranzacționez, am citit toate cărțile despre psihologia tranzacțiilor pe care le-am putut găsi. Mulți scriitori ofereau sfaturi de bun simț. Unii puneau accent

Scanned with OKEN Scanner

pe disciplină: „Nu te poți lăsa influențat de piețe. Nu lua decizii în timpul orelor de tranzacționare. Plănuiește o tranzacție și tranzacționează după plan". Alții puneau accent pe flexibilitate: „Nu intra pe piață cu idei preconcepute. Schimbă-ți planurile atunci când piețele se schimbă". Unii experți au sugerat izolarea – fără știri din lumea afacerilor, fără *Wall Street Journal*, fără a asculta alți traderi, doar tu și piața. Alții recomandau să fii deschis la minte, să păstrezi legătura cu alți traderi și să asimilezi idei noi. Fiecare sfat părea să aibă sens, dar de multe ori se băteau cap în cap.

Am continuat să citesc, să tranzacționez și să mă concentrez pe dezvoltarea sistemelor. De asemenea, am continuat să practic psihiatria. Nu am crezut niciodată că cele două domenii sunt legate – până când am avut o revelație bruscă. Ideea care mi-a schimbat modul de tranzacționare a venit din psihiatrie.

Revelația care mi-a schimbat stilul de tranzacționare

Ca majoritatea psihiatrilor, am avut întotdeauna câțiva pacienți cu probleme legate de alcool. De asemenea, am fost consultant pentru un important program de reabilitare a dependenților de droguri. Nu mi-a luat mult timp să-mi dau seama că alcoolicii și dependenții aveau mai multe șanse să se recupereze în grupuri de recuperare și sprijin decât în cadrul psihiatric clasic.

Psihoterapia, medicamentele și spitalele și clinicile costisitoare pot să trezească un bețiv, dar rareori reușesc să-l ajute să rămână treaz. Majoritatea dependenților recidivează rapid. Ei au șanse mult mai mari de recuperare dacă devin activi în cadrul Alcoolicilor Anonimi (AA) și al grupurilor similare de recuperare și sprijin.

Odată ce mi-am dat seama că membrii AA aveau mai multe șanse să rămână abstinenți și să-și refacă viața, am devenit un mare fan al Alcoolicilor Anonimi. Am început să trimit pacienții cu probleme legate de consumul de alcool la AA și la grupuri conexe, precum ACOA (Adult Children of Alcoholics – Adulți cu părinți alcoolici). Dacă un alcoolic venea la mine pentru tratament, insistam să meargă și la AA, pentru că altfel ne-ar fi irosit timpul și banii, atât mie, cât și lui.

Într-o seară am trecut pe la biroul unui prieten în drum spre o petrecere. Mai aveam două ore până să înceapă, iar prietenul meu, care era un alcoolic în recuperare, a spus: „Vrei să vezi un film sau să mergi la un grup AA?" Trimisesem mulți pacienți la AA, dar nu fusesem niciodată la o întâlnire a vreunui grup, deoarece nu am avut niciodată o problemă cu băutura. Am profitat de șansa de a participa la o întâlnire AA– era o experiență nouă.

Întâlnirea a avut loc la un sediu local YMCA[4]. Vreo 12 bărbați și câteva femei s-au așezat pe scaune pliabile într-o încăpere simplă. Întâlnirea a durat o oră. Am fost uimit de ceea ce am auzit – acești oameni păreau să vorbească despre sistemul meu de trading!

Vorbeau despre alcool, dar atâta timp cât substituiam cuvântul „pierdere" cu „alcool", majoritatea lucrurilor pe care le spuneau mi se aplicau și mie! În acele zile, capitalul

[4] YMCA (Young Men's Christian Association) este o organizație internațională nonprofit, fondată în 1844 în Londra, care promovează dezvoltarea socială, fizică și spirituală a tinerilor și comunităților (n.t.).

Scanned with OKEN Scanner

contului meu oscila mult în sus și în jos. Am plecat de la acea întâlnire știind că trebuie să-mi gestionez pierderile în modul în care AA gestionează alcoolismul.

8. Lecții de tranzacționare de la Alcoolicii Anonimi

Aproape orice bețiv poate rămâne treaz câteva zile – până când nevoia de a bea îl împinge înapoi la sticlă. El nu poate rezista atâta timp cât continuă să gândească și să se simtă ca un alcoolic. Abstinența începe în mintea omului.

Alcoolicii Anonimi (AA) au un sistem de schimbare a modului în care oamenii gândesc și simt despre consumul de alcool. Membrii AA folosesc un program în 12 pași pentru a-și schimba efectiv mintea. Acești 12 pași, descriși în cartea *Twelve Steps and Twelve Traditions (Doisprezece pași și douăsprezece tradiții)*, se referă la 12 etape de dezvoltare personală. Alcoolicii în recuperare participă la întâlniri unde își împărtășesc experiențele cu alți alcoolici recuperați, sprijinindu-se reciproc în abstinență. Orice membru primește acolo un îndrumător de recuperare[5] – un alt membru AA pe care îl poate suna pentru sprijin atunci când simte nevoia să bea.

AA a fost fondată în anii 1930 de doi alcoolici – un medic și un vânzător ambulant – care au început să se întâlnească pentru a se ajuta reciproc să rămână abstinenți. Ei au dezvoltat un sistem care a funcționat atât de bine, încât și alții au început să li se alăture. AA are un singur scop – să-și ajute membrii să nu mai bea. Nu solicită bani, nu adoptă poziții politice și nu desfășoară campanii promoționale. AA continuă să se dezvolte doar prin promovarea din gură în gură a membrilor pe care i-a ajutat și își datorează succesul doar eficacității sale.

Programul în 12 pași al AA este atât de eficient, încât acum îl folosesc și persoane cu alte probleme. Există grupuri în 12 pași pentru copii de alcoolici, împătimiții de jocuri de noroc și alții. Sunt convins acum că traderii pot înceta să mai piardă bani dacă aplică principiile-cheie ale Alcoolicilor Anonimi în tranzacționarea lor.

Negare

Cineva care bea doar în contexte sociale savurează un cocktail, un pahar de vin sau o bere, dar se oprește atunci când simte că a băut destul. Chimia unui alcoolic este diferită. Când un alcoolic bea un pahar, simte nevoia să continue până când leșină sau își termină banii.

Un bețiv mai spune din când în când că trebuie să reducă consumul de alcool, dar nu poate admite că acesta i-a scăpat de sub control. Încearcă tu să spui unei rude, unui prieten sau unui angajat alcoolic că bea cam mult și că asta îi afectează viața și te vei lovi de un zid de negare.

Un alcoolic poate spune: „Șeful meu m-a concediat pentru că eram mahmur și am venit târziu. Soția mea a luat copiii și a plecat pentru că nu m-a înțeles niciodată.

[5] „Sponsor", în engleză (n.t.).

Scanned with OKEN Scanner

Proprietarul meu încearcă să mă dea afară din apartament pentru că am rămas puțin în urmă cu plata chiriei. Va trebui să reduc consumul de alcool și totul va fi bine."

Acest om și-a pierdut familia și locul de muncă. Este pe cale să-și piardă acoperișul de deasupra capului. Viața lui scapă de sub control – dar el continuă să spună că poate reduce consumul de alcool. Aceasta este negarea!

Alcoolicii își neagă problemele în timp ce viața lor se destramă. Atât timp cât un alcoolic crede că își poate „controla consumul de alcool", el se îndreaptă în jos. Nimic nu se va schimba vreodată, chiar dacă va avea o nouă slujbă, o nouă soție și un nou proprietar.

Alcoolicii neagă faptul că alcoolul le controlează viața. Atunci când vorbesc despre reducerea consumului de alcool, ei vorbesc despre gestionarea a ceea ce nu poate fi gestionat. Ei sunt ca un șofer a cărui mașină scapă de sub control pe un drum de munte. Când mașina se prăbușește de pe vreo stâncă, este prea târziu să spună că vor conduce mai atent. Viața unui alcoolic este scăpată de sub control, atât timp cât el neagă că este alcoolic.

Există o paralelă evidentă între un alcoolic și un trader al cărui cont este distrus de pierderi. Când acesta își schimbă mereu tacticile de tranzacționare, se comportă ca un alcoolic care încearcă să-și rezolve problema trecând de la tărie la bere. Un pierzător neagă faptul că a pierdut controlul asupra vieții sale de trader.

Pe fundul prăpastiei

Un bețiv își poate începe călătoria spre recuperare numai după ce recunoaște că este alcoolic. El trebuie să înțeleagă că alcoolul îi controlează viața, și nu invers. Majoritatea beților nu pot accepta acest adevăr dureros. Îl pot înfrunta doar după ce au ajuns pe fundul prăpastiei.

Unii alcoolici ajung pe fundul prăpastiei atunci când dezvoltă o boală care le pune viața în pericol. Alții ajung acolo după ce sunt respinși de familie sau își pierd un loc de muncă. Un alcoolic trebuie să se coboare într-un punct atât de jos, atât de adânc, atât de insuportabil de dureros, încât chinul să fie mai puternic decât capacitatea de negare.

Durerea de a ajunge pe fundul prăpastiei îl face pe alcoolic să vadă cât de adânc s-a afundat. El vede o alegere simplă și dură – fie își schimbă viața, fie moare. Abia atunci alcoolicul este pregătit să-și înceapă călătoria spre recuperare.

Profiturile le dau traderilor o stare de euforie emoțională și un sentiment de putere. Aceștia încearcă să obțină din nou și din nou acea stare de euforie, fac tranzacții nesăbuite și pierd toate profiturile pe care le-au făcut. Majoritatea traderilor nu pot suporta durerea unor pierderi severe. Ei mor ca traderi după ce ating fundul prăpastiei și se retrag de pe piețe. Puținii supraviețuitori își dau seama că principala problemă nu este legată de metodele lor, ci de gândirea lor. Ei pot să se schimbe și să devină traderi de succes.

Primul pas

Un alcoolic care vrea să se recupereze trebuie să treacă prin doisprezece pași – douăsprezece etape de dezvoltare personală. Trebuie să schimbe modul în care gândește și simte, modul în care se raportează la sine și la ceilalți.

Scanned with OKEN Scanner

Primul pas al procesului AA este cel mai greu: să recunoști că ești neputincios în fața alcoolului. Un alcoolic trebuie să recunoască faptul că viața sa a devenit imposibil de gestionat, că alcoolul este mai puternic decât el. Majoritatea nu pot face acest pas, abandonează și continuă să-și distrugă viața.

Dacă alcoolul este mai puternic decât tine, atunci nu te vei mai putea atinge niciodată de el, nici măcar o înghițitură, câtă viață vei mai avea. Trebuie să renunți la băutură pentru totdeauna. Majoritatea beților nu vor să renunțe la această plăcere. Își distrug viața în loc să facă primul pas al procesului AA. Doar durerea de a ajunge pe fundul prăpastiei îi poate motiva să facă primul pas.

Zi după zi

Este posibil să fi văzut autocolante pe care scrie „Zi după zi" sau „Pas cu pas". Acestea sunt sloganuri AA, iar oamenii care conduc aceste mașini sunt probabil alcoolici în recuperare.

Planificarea unei vieți fără alcool poate părea copleșitoare. Acesta este motivul pentru care AA își încurajează membrii să trăiască fără alcool având ca orizont de timp o singură zi.

Scopul fiecărui membru AA este să rămână treaz astăzi și să meargă la culcare treaz în seara asta. Treptat, zilele devin săptămâni, apoi luni, apoi ani. Întâlnirile AA și alte activități ajută fiecare alcoolic în recuperare să rămână treaz, zi după zi.

Alcoolicii în recuperare primesc – și oferă altora – un sprijin neprețuit și tovărășie la aceste întâlniri. Acestea au loc la orice oră, peste tot în lume. Traderii au multe de învățat de la aceste întâlniri.

O întâlnire AA

Este o idee nemaipomenită ca un trader să meargă la o întâlnire AA. Recomand acest lucru mai ales unui trader care se află într-o serie de pierderi. Sună la Alcoolicii Anonimi și întreabă despre următoarea „întâlnire deschisă" sau „întâlnire a începătorilor" din zona ta.

O întâlnire durează aproximativ o oră. Poți să stai în spatele sălii și să asculți cu atenție. Nu există nicio presiune pentru a vorbi și nimeni nu îți cere numele de familie.

Fiecare întâlnire începe cu un membru cu vechime care se ridică și vorbește despre lupta sa personală pentru recuperarea din alcoolism. Mai mulți alți membri își împărtășesc experiențele. Se face și o chetă pentru acoperirea cheltuielilor – dă un dolar dacă dorești. Tot ce trebuie să faci este să asculți cu băgare de seamă, de fiecare dată când auzi cuvântul „alcool", înlocuiește-l cu „pierdere". Vei simți că oamenii de la acea întâlnire vorbesc chiar despre tradingul tău!

9. Pierzătorii anonimi

Un om care consumă alcool doar în contexte sociale se bucură de un pahar din când în când, dar un alcoolic simte nevoia de alcool. El neagă că alcoolul îi controlează și îi

Scanned with OKEN Scanner

distruge viața – până când ajunge la o criză în viața personală. Aceasta poate fi o boală care pune viața în pericol, șomajul, abandonarea de către familie sau un alt eveniment insuportabil de dureros. AA îi spune acestui moment „fundul prăpastiei".

Durerea de a atinge fundul prăpastiei este atât de ascuțită încât depășește capacitatea de negare a unui alcoolic. Are acum de ales între a se sufoca sau a ieși la suprafață. Primul său pas spre recuperare este să recunoască că nu are nicio putere asupra alcoolului. Un alcoolic în recuperare nu mai poate bea niciodată.

Pierderea este pentru un pierzător ceea ce alcoolul este pentru un alcoolic. O pierdere mică este ca un singur pahar. O pierdere mare este ca o beție. O serie de pierderi este ca o beție prelungită. Un pierzător continuă să schimbe piețele pe care tranzacționează, guru pe care îi venerează și sistemele de tranzacționare pe care le utilizează. Capitalul său propriu scade în timp ce încearcă să recreeze senzația plăcută a câștigului.

Traderii care pierd gândesc și acționează la fel ca alcoolicii, cu excepția faptului că nu li se împleticește limba. Cele două grupuri sunt atât de asemănătoare, încât poți prezice ce va face un pierzător folosind alcoolicii ca model.

Alcoolismul este o boală vindecabilă – la fel este și pierderea. Cei care pierd se pot schimba prin utilizarea principiilor Alcoolicilor Anonimi.

Pofta de a tranzacționa

Traderii de succes tratează pierderile în același mod în care consumatorii ocazionali de alcool tratează alcoolul. Beau puțin și se opresc. Dacă înregistrează mai multe pierderi la rând, consideră că acesta este un semnal că ceva nu funcționează cum trebuie: poate că sistemul lor nu este în concordanță cu mediul actual al pieței. Este timpul să ia o pauză și să arunce o altă privire asupra piețelor. Pierzătorii, pe de altă parte, nu se pot opri – ei continuă să tranzacționeze pentru că sunt dependenți de euforia jocului și continuă să spere la un câștig mare.

Un important consilier de tranzacționare, care a dat faliment între timp, a scris că, pentru el, plăcerea de a tranzacționa este mai mare decât cea de a face sex sau de a pilota avioane cu reacție. La fel cum alcoolicii trec de la consumul ocazional de alcool la beție, pierzătorii își asumă riscuri din ce în ce mai mari. Ei depășesc o limită extrem de importantă: cea dintre asumarea unui risc tranzacțional și jocurile de noroc. Mulți pierzători nici măcar nu știu că această linie există.

Pierzătorii simt pofta de a tranzacționa, la fel cum alcoolicii simt pofta de a bea. Aceștia fac tranzacții impulsive, fac tranzacție după tranzacție și încearcă să depășească pierderile prin tranzacționare.

Banii se scurg din conturile pierzătorilor ca o hemoragie. Cei mai mulți dintre ei se retrag, dar unii ajung să administreze banii altora după ce i-au pierdut pe ai lor; alții vând servicii de consultanță, precum bețivii care nu mai au bani și spală pahare într-un bar.

Majoritatea pierzătorilor își ascund pierderile de ei înșiși și de toți ceilalți. Ei nu țin nicio evidență și aruncă la gunoi declarațiile brokerilor. Un pierzător este ca un alcoolic care nu vrea să știe câte litre de tărie a băut.

Scanned with OKEN Scanner

În pierdere

Un pierzător tranzacționează în ceață și nu știe de ce continuă să piardă. Dacă ar fi știut, ar fi făcut ceva în acest sens și ar fi devenit câștigător. Un pierzător încearcă să-și gestioneze tranzacțiile în același mod în care un alcoolic încearcă să-și gestioneze băutura.

Speranțele disperate ale pierzătorilor de a găsi soluții magice îi ajută pe consilieri să-și vândă serviciile către public. Ei trec la noi sisteme de tranzacționare, cumpără mai multe programe și caută sfaturi de la noi guru.

Odată cu agravarea pierderilor și scăderea capitalurilor proprii, un pierzător devine disperat și transformă pozițiile simple și directe în spreaduri, își crește pozițiile pierzătoare, inversează și tranzacționează în direcția opusă și așa mai departe. Toate acestea nu îi fac mai mult bine decât îl ajută pe un alcoolic trecerea de la tărie la vin.

Un trader care pierde își pierde controlul, încercând să gestioneze ceea ce nu poate fi gestionat. Alcoolicii mor prematur, iar majoritatea traderilor ies de pe piețe și nu se mai întorc niciodată. Noi metode de tranzacționare, ponturi fierbinți și programe informatice îmbunătățite nu vor ajuta pe cineva care nu este stăpân pe sine.

Un pierzător continuă să se drogheze din tranzacționare în timp ce capitalul său se micșorează. A încerca să îi spui că este un pierzător este ca și cum ai încerca să îi iei sticla unui bețiv. Un pierzător trebuie să atingă fundul prăpastiei înainte de a începe să-și revină. Trebuie să îți schimbi modul de a gândi pentru a nu mai pierde și pentru a începe să te recuperezi ca trader.

Fundul prăpastiei pentru un trader

Te simți groaznic când ajungi pe fundul prăpastiei. Este dureros și umilitor. Ajungi acolo când pierzi bani pe care nu-ți permiți să-i pierzi. Ajungi acolo când îți risipești economiile. Ajungi acolo după ce le spui prietenilor tăi cât de deștept ești și mai târziu trebuie să le ceri un împrumut. Ajungi pe fundul prăpastiei când piața vine amenințătoare spre tine și răcnind din toți rărunchii „Prostule!"

Unii oameni ating fundul prăpastiei după doar câteva săptămâni de tranzacționare. Alții continuă să adauge bani în conturile lor pentru a amâna ziua socotelii finale. Este dureros să vezi un pierzător în oglindă. Ne petrecem întreaga viață fortificându-ne stima de sine. Primul tău impuls poate fi să te ascunzi, dar nu uita că nu ești singur. Aproape fiecare trader a trecut prin asta.

Mulți traderi care ajung pe fundul prăpastiei se retrag de pe piață și nu se mai uită înapoi. Mulți dintre cei care tranzacționează astăzi vor dispărea peste un an, dacă nu chiar mai devreme. Vor atinge fundul prăpastiei, se vor prăbuși și vor ieși din joc. Vor încerca să uite tranzacționarea ca pe un vis urât.

Unii își vor linge rănile și vor aștepta până când durerea va dispărea și apoi se vor întoarce, fără să fi învățat mare lucru. Le va fi teamă, iar frica lor le va afecta și mai mult tranzacțiile.

Din fericire, unii traderi se vor cățăra de pe fundul prăpastiei pentru a începe procesul de schimbare și dezvoltare. Pentru acești oameni, durerea de a atinge fundul prăpastiei va rupe ciclul vicios de a se droga din câștiguri și apoi de a pierde totul și de a se rostogoli

Scanned with OKEN Scanner

înapoi în prăpastie. *Atunci când recunoști că problema ta personală te face să pierzi, poți începe să îți construiești o nouă viață de trader. Poți începe să îți dezvolți disciplina unui câștigător.*

Primul pas al traderului

Așa cum un alcoolic trebuie să admită că nu își poate controla consumul de alcool, un trader trebuie să admită că nu își poate controla pierderile. Primul pas al unui membru AA este să spună: „Sunt alcoolic, sunt neputincios în fața alcoolului". Ca trader, trebuie să faci primul pas și să spui: „Sunt un pierzător, sunt neputincios în fața pierderilor".

Alcoolicii în recuperare se luptă să rămână abstinenți, zi de zi. Un trader își poate reveni, folosind principiile AA. Acum trebuie să te străduiești să tranzacționezi fără pierderi, zi după zi.

Ai putea spune că este imposibil. Ce se întâmplă dacă cumperi, iar piața scade imediat? Ce se întâmplă dacă vinzi în lipsă și se dovedește că ai prins chiar minimul, iar piața crește imediat? Chiar și cei mai buni traderi pierd bani la unele tranzacții.

Răspunsul este să tragem o linie de demarcație între riscul antreprenorului și o pierdere. În calitate de traderi, ne asumăm întotdeauna riscuri de antreprenor, dar nu putem accepta niciodată o pierdere mai mare decât acest risc stabilit dinainte.

De exemplu, un proprietar de magazin își asumă un risc de fiecare dată când bagă în depozit marfă nouă. Dacă aceasta nu se vinde, el va pierde bani. Un antreprenor inteligent își asumă doar riscuri care nu îl vor duce la faliment, chiar dacă face mai multe greșeli la rând. Să ai două lăzi de marfă în stoc poate fi un risc comercial rezonabil, dar dacă ai stocat un camion întreg, probabil că ai făcut un pariu riscant.

În calitate de trader, te ocupi de tranzacționare. Trebuie să îți definești riscul antreprenorului – suma maximă de bani pe care o vei risca pe o singură tranzacție. Nu există o sumă fixă, la fel cum nu există o afacere standard. Un risc acceptabil al antreprenorului depinde, în primul rând, de mărimea contului tău de tranzacționare. De asemenea, depinde de metoda ta de tranzacționare și de toleranța la durere.

Conceptul de „riscul antreprenorului" va schimba modul în care îți gestionezi banii (consultă Secțiunea 9, „Gestionarea riscului"). Maximul absolut pe care un trader îl poate risca la orice tranzacție este de două procente din capitalul contului său. De exemplu, dacă ai 30.000 de dolari în cont, nu poți risca mai mult de 600 de dolari pe tranzacție, iar dacă ai 10.000 de dolari, nu poți risca mai mult de 200 de dolari. Dacă contul tău este mic, limitează-te să tranzacționezi mai puține acțiuni, contracte futures mai puțin costisitoare sau minicontracte. Dacă vezi o tranzacție atractivă, dar un stop logic ar trebui să fie plasat acolo unde mai mult de 2% din capital ar fi în pericol – renunță la acea tranzacție. Poți risca mai puțin, dar nu poți risca niciodată mai mult. Trebuie să eviți să riști mai mult de 2% pe o tranzacție așa cum un alcoolic în recuperare evită barurile.

Un trader care dă vina pentru comisioanele mari pe un broker și pentru slippage pe un trader de ring renunță la controlul asupra vieții sale de trading. Încearcă să le reduci pe amândouă, dar asumă-ți responsabilitatea pentru ele. Dacă pierzi chiar și un dolar mai mult decât riscul antreprenorului pe care ți l-ai stabilit, inclusiv comisioanele și slippage-ul, ești un pierzător.

Ții o evidență bună a tranzacțiilor? Păstrarea unor evidențe proaste este semnul sigur al unui parior. Antreprenorii serioși țin evidențe serioase. Consemnările tranzacțiilor

Scanned with OKEN Scanner

tale trebuie să indice data și prețul fiecărei intrări și ieșiri, slippage-ul, comisioanele, stopurile, toate ajustările stopurilor, motivele intrării, obiectivele ieșirii, profitul maxim pe hârtie, pierderea maximă pe hârtie după ce a fost atins un stop și orice alte date necesare pentru a revizui și a înțelege pe deplin tranzacția ta mai târziu.

Dacă ieși dintr-o tranzacție în limita riscului antreprenorului, este doar cursul normal al activității. Nu există negociere, nu ai de ce să mai aștepți un increment, nu ai de ce să speri la o schimbare. Să pierzi cu un dolar mai mult decât riscul antreprenorului pe care ți l-ai stabilit este ca și cum te-ai îmbăta, ai intra într-o încăierare, ți s-ar face rău la stomac în drum spre casă și te-ai trezi într-un șanț. Nu vrei să se întâmple asta niciodată.

O întâlnire de unul singur

Dacă vei merge la o întâlnire AA, vei vedea oameni care nu au mai băut de ani de zile și care se ridică în picioare și spun: „Bună ziua, numele meu este Icsulescu, și sunt alcoolic." De ce își mai spun alcoolici după ani de abstinență? Pentru că dacă ei cred că au învins alcoolismul, vor începe să bea din nou. Dacă o persoană încetează să mai creadă că este alcoolică, este liberă să bea un pahar, apoi altul și probabil va ajunge din nou în șanț. Un om care vrea să rămână treaz trebuie să-și amintească că este un alcoolic tot restul vieții sale.

Traderii ar beneficia de pe urma unui grup propriu de recuperare și sprijin – aș numi acest grup Pierzătorii Anonimi. De ce nu Traderi Anonimi? Pentru că un nume dur ajută la concentrarea atenției asupra tendințelor noastre autodistructive. La urma urmei, Alcoolicii Anonimi nu se numește Băutorii Anonimi. Atât timp cât te numești un pierzător, te vei concentra pe evitarea pierderilor.

Mai mulți traderi au contestat ceea ce ei considerau a fi „gândirea negativă" a unui grup precum Pierzătorii Anonimi. O pensionară din Texas, un trader de mare succes, și-a descris abordarea. Este foarte religioasă, se roagă în fiecare dimineață și apoi merge cu mașina la un birou unde tranzacționează activ. De fiecare dată când piața începe să se miște împotriva ei, ea își reduce pierderile foarte repede, deoarece nu ar fi pe placul Domnului să piardă banii Lui. Am crezut că metodele noastre sunt similare. Scopul este de a reduce pierderile în baza unei reguli obiective, externe.

Tranzacționarea în limitele riscului antreprenorului este echivalentul traiului fără alcool. Un trader trebuie să recunoască că este un pierzător, la fel cum un bețiv trebuie să recunoască că este un alcoolic. Apoi își poate începe drumul spre recuperare.

Acesta este motivul pentru care, în fiecare dimineață, înainte de tranzacționare, îți recomand să îți spui: „Bună dimineața, numele meu este Icsulescu și sunt un pierzător. Sunt în stare să cauzez daune financiare grave contului meu". Acest lucru este ca o întâlnire AA – îți menține mintea concentrată pe primele principii. Chiar dacă reușești să câștigi mii de dolari de pe piață astăzi, mâine spui: „Bună dimineața, numele meu este Icsulescu și sunt un pierzător".

Un prieten al meu glumea: „Când mă așez dimineața în fața stației de tranzacționare, îmi spun: «Numele meu este John și o să vă distrug pe toți». Gândirea lui generează tensiune. Gândirea de tipul Pierzătorii Anonimi generează seninătate. Un trader care se simte senin și relaxat se poate concentra pe căutarea celor mai bune și mai sigure tranzacții. Când un om treaz și un bețiv intră într-o cursă, știi cine are mai multe șanse

Scanned with OKEN Scanner

să câștige. Un bețiv poate câștiga din când în când, dar omul treaz este cel pe care trebuie să pariezi. Vrei să fii omul treaz în acea cursă.

10. Învingători și învinși

Venim în acest domeniu al tranzacționării din diferite medii de viață și aducem cu noi bagajul nostru mintal. Mulți dintre noi descoperim că atunci când acționăm pe piață așa cum o facem în viața de zi cu zi, pierdem bani. Mai presus de toate, succesul sau eșecul tău depinde de capacitatea ta de a-ți folosi mintea în loc să acționezi emoțional. Un trader care se bucură excesiv când câștigă și cade în depresie când pierde este la mila mișcărilor pieței și nu poate acumula capital.

Pentru a fi un câștigător pe piață, trebuie să acționezi cu calm și responsabilitate. Suferința cauzată de pierderi îi determină pe oameni să caute metode magice. În același timp, ei renunță la o mare parte din ceea ce este util în trecutul lor profesional sau de afaceri.

Ca un ocean

Piața este ca un ocean – are valurile lui indiferent de ceea ce îți dorești tu. Poți simți bucurie atunci când cumperi o acțiune și aceasta explodează într-o creștere galopantă. S-ar putea să te simți împietrit de teamă atunci când intri pe o poziție short, dar piața crește, topindu-ți capitalul cu fiecare increment de creștere. Aceste sentimente nu au nimic de-a face cu piața – ele există doar în interiorul tău.

Piața nu știe că exiști. Nu poți face nimic pentru a o influența. Oceanului nu-i pasă de binele tău, dar nici nu dorește să-ți facă rău. Tot ce poți să faci tu este să-ți controlezi comportamentul.

Un marinar nu poate controla oceanul, dar se poate controla pe sine. Poate studia curenții și tiparele meteorologice, poate învăța tehnici de navigație bune și poate câștiga experiență. Poate învăța când să navigheze și când să rămână în port. Un marinar de succes își folosește inteligența.

Un ocean poate fi util – poți pescui în el și poți folosi suprafața acestuia pentru a ajunge pe alte insule. Un ocean poate fi periculos – te poți îneca în el. Cu cât abordarea ta este mai rațională, cu atât este mai probabil să obții ceea ce îți dorești. Pe de altă parte, atunci când îți exteriorizezi emoțiile, nu te poți concentra pe realitatea oceanului.

Un trader trebuie să studieze tendințele și inversiunile de pe piață așa cum un marinar studiază oceanul. El trebuie să tranzacționeze pe o scară mică, învățând în același timp să-și gestioneze contul. Nu poți controla niciodată piața, dar poți învăța să te controlezi pe tine.

După o serie de tranzacții profitabile, un începător poate simți că e-n stare să meargă pe apă. El începe să-și asume riscuri nesăbuite și își falimentează contul. Pe de altă parte, un amator care înregistrează mai multe pierderi la rând se simte adesea atât de demoralizat încât nu poate plasa un ordin nici măcar atunci când sistemul său îi dă un semnal de cumpărare sau de vânzare. Dacă tranzacționarea te face să te simți exaltat

Scanned with OKEN Scanner

sau speriat, nu îți poți folosi pe deplin intelectul. Când te cuprinde bucuria, vei face tranzacții irațională și vei pierde. Când te cuprinde frica, vei rata tranzacțiile profitabile.

Un marinar a cărui barcă este lovită de vântul oceanului își strânge pânzele – reduce suprafața de pânze expuse furtunii. Primul remediu pentru un trader lovit de piață este să reducă dimensiunea tranzacțiilor sale. Fă tranzacții mici cât timp înveți sau când te simți stresat.

Un trader profesionist își folosește capul și rămâne calm. Doar amatorii devin emoționați sau deprimați. Tranzacționarea emoțională este un lux pe care nimeni nu și-l poate permite.

Tranzacționare emoțională

Majoritatea oamenilor caută emoția și divertismentul. Cântăreții, actorii și sportivii profesioniști au venituri mult mai mari decât oamenii cu meserii obișnuite precum medicii, piloții sau profesorii universitari. Oamenilor le place să le fie gâdilați nervii – cumpără bilete la loterie, zboară spre Las Vegas și încetinesc pentru a căsca gura la accidente rutiere. Tranzacționarea emoțională poate crea dependență. Chiar și cei care pierd bani pe piețe obțin o valoare fantastică de divertisment.

Piața este un sport pentru spectatori și un sport pentru participanți în același timp. Imaginează-ți că mergi la un meci de baseball din liga principală în care nu ești limitat la tribune. Dacă dai câteva sute de dolari în plus, ți se permite să intri pe teren și să participi la joc. Dacă lovești bine mingea, vei fi plătit ca un profesionist.

Probabil că ai sta un pic pe gânduri înainte de a alerga pe teren primele câteva dăți. Această atitudine prudentă este responsabilă pentru binecunoscutul „noroc al începătorului". Odată ce un începător lovește mingea bine de câteva ori și își încasează salariul, este posibil să aibă ideea că este la fel de bun ca profesioniștii sau chiar mai bun și că ar putea trăi bine din acest joc. Amatorii lacomi încep să intre prea des pe teren, chiar și atunci când nu există oportunități bune de joc. Înainte să-și dea seama ce i-a lovit, o serie scurtă de pierderi le distruge conturile.

Piața este unul dintre cele mai pline de divertisment locuri de pe fața Pământului, dar deciziile emoționale sunt letale. Data viitoare când mergi la un hipodrom, întoarce-te și privește oamenii în loc să privești caii. Pariorii bat din picioare, sar de zici că-s pe arcuri și țipă la cai și la jochei. Mii de oameni își manifestă emoțiile. Câștigătorii se îmbărbătează, iar pierzătorii își rup biletele cu silă. Bucuria, durerea și intensitatea viselor cu ochii deschiși sunt caricaturi ale ceea ce se întâmplă pe piețe. Un expert în pariuri liniștit care își câștigă existența la hipodrom nu se emoționează, nu țipă și nu pariază cea mai mare parte a banilor săi pe o singură cursă sau chiar într-o singură zi.[6]

Cazinourile adoră bețivii. Le oferă pariorilor băuturi gratuite pentru a-i face să fie mai emotivi și să joace mai mult. De asemenea, cazinourile aruncă în stradă jucătorii

[6] Port în portofel un permis gratuit pe viață la hipodromul Belmont din New York, care a aparținut regretatului meu prieten drag, Lou Taylor. Arată ca un card de angajat, dar pe linia cu „funcția" scrie – câștigător. A câștigat multe campionate de pronosticuri și a continuat să ia bani de la hipodrom până cu doar câteva luni înainte să moară. (n.a.)

Scanned with OKEN Scanner

calmi și inteligenți care numără cărțile. Pe Wall Street există mai puțină băutură gratis decât într-un cazinou, dar măcar aici nu te dau afară pentru că ești un trader bun.

Responsabil de viața ta

Când o maimuță se lovește la picior de un ciot de copac, se înfurie și lovește ciotul cu piciorul. Râzi tu de maimuță, dar râzi și de tine când te comporți ca ea? Dacă piața scade când ai deschise poziții long[7], este posibil să dublezi tranzacția pierdută sau să te răzgândești și să deschizi poziții short[8], încercând să ieși măcar pe zero. Asta înseamnă să acționezi emoțional în loc să-ți folosești intelectul. Care este diferența dintre un trader care încearcă să se răzbune pe piață și o maimuță care lovește ciotul de copac? Dacă acționezi mânat de furie, teamă sau exaltare, îți distrugi șansele de succes. Trebuie să îți analizezi comportamentul în loc să acționezi în baza sentimentelor tale.

Ne supărăm pe piață; ne temem de ea și dezvoltăm superstiții prostești. În tot acest timp, piața continuă să treacă prin creșteri și scăderi, ca un ocean care trece prin furtuni și perioade calme. Mark Douglas scrie în *The Disciplined Trader* că, pe piață, „nu există început, mijloc sau sfârșit, ci doar ceea ce creezi tu în mintea ta. Rareori crește vreunul dintre noi învățând cum să se descurce într-o arenă care permite libertatea totală de exprimare creativă, fără nicio structură externă care să o restricționeze în vreun fel".

Încercăm să convingem sau să manipulăm piața, comportându-ne ca împăratul antic Xerxes, care le-a ordonat soldaților săi să biciuiască marea pentru că i-a scufundat flota. Majoritatea dintre noi nu suntem conștienți de cât suntem de manipulatori, de modul în care negociem și ne exteriorizăm sentimentele. Cei mai mulți dintre noi ne considerăm centrul universului și ne așteptăm ca fiecare persoană sau grup să fie bun sau rău cu noi. Nu așa stau lucrurile și cu piața, care este complet impersonală.

Leston Havens, un psihiatru de la Universitatea Harvard, scria: „Canibalismul și sclavia sunt probabil cele mai vechi manifestări ale instinctelor de prădător și de supunere ale omului. Deși ambele sunt descurajate în prezent, existența lor continuă în forme psihologice demonstrează că civilizația a obținut un mare succes în trecerea de la concret și fizic la abstract și psihologic, persistând în același timp în aceleași scopuri." Părinții își amenință copiii, bătăușii îi lovesc, iar profesorii încearcă să le supună voința la școală. Nu este de mirare că cei mai mulți dintre noi cresc fie ascunși într-o carapace, fie învățând cum să-i manipuleze pe ceilalți pentru a se apăra. A acționa independent nu ni se pare firesc, dar aceasta este singura modalitate de a reuși pe piață.

Douglas ne oferă o avertizare: „Dacă comportamentul pieței ți se pare misterios, asta e deoarece comportament tău este misterios și imposibil de gestionat. Nu prea îți poți da seama ce va face piața când nici măcar nu știi ce vei face tu în continuare." În cele din urmă, „singurul lucru pe care îl poți controla ești tu însuți. Ca trader, ai puterea fie de a-ți

---

[7] Poziție long - în tranzacționare, înseamnă că un investitor cumpără un activ (precum acțiuni, criptomonede, mărfuri etc.) cu așteptarea că prețul acestuia va crește. (n.r.)

[8] Poziție short – în tranzacționare, înseamnă că un investitor vinde un activ împrumutat, anticipând că prețul acestuia va scădea. Dacă prețul scade, investitorul îl poate răscumpăra mai ieftin și returna, obținând profit din diferență. (n.r.)

Scanned with OKEN Scanner

da singur bani, fie de a da banii tăi altor traderi". El adaugă: „Traderii care pot face bani în mod constant... abordează tranzacționarea din perspectiva unei discipline mintale."

Cu toții avem propriii demoni pe care trebuie să îi exorcizăm în drumul nostru spre a deveni traderi de succes. Iată câteva reguli care au funcționat pentru mine pe măsură ce am crescut de la un amator neîmblânzit la un semiprofesionist capricios și, în cele din urmă, la un trader profesionist calm. Poți modifica această listă pentru a o adapta personalității tale.

1. Decide că ești pe piață pe termen lung – adică dorești să fii trader chiar și peste 20 de ani.
2. Învață cât de mult poți. Citește și ascultă experții, dar păstrează un grad de scepticism sănătos cu privire la toate. Pune întrebări și nu crede experții pe cuvânt.
3. Nu fi lacom și nu te grăbi să tranzacționezi – învață pe îndelete. Piețele rămân acolo unde sunt și-ți vor oferi alte oportunități bune în lunile și anii următori.
4. Elaborează o metodă de analiză a pieței – adică „Dacă se întâmplă A, atunci este probabil să se întâmple B". Piețele au multe dimensiuni – folosește mai multe metode analitice pentru a confirma tranzacțiile. Testează totul pe date istorice și apoi pe piețe, folosind bani reali. Piețele se schimbă în permanență – ai nevoie de unelte diferite pentru tranzacționarea piețelor bull și bear și a perioadelor de tranziție, precum și de o metodă de a le diferența (a se vedea secțiunile privind analiza tehnică).
5. Elaborează un plan de gestionare a banilor. Întâiul tău obiectiv trebuie să fie supraviețuirea pe termen lung; al doilea obiectiv, o creștere constantă a capitalului; iar al treilea obiectiv, colectarea de profituri mari. Majoritatea traderilor pun pe primul loc cel de-al treilea obiectiv și nu sunt conștienți de existența obiectivelor 1 și 2 (vezi secțiunea 9, „Gestionarea riscurilor").
6. Fii conștient de faptul că un trader este veriga cea mai slabă a oricărui sistem de tranzacționare. Mergi la o reuniune a Alcoolicilor Anonimi pentru a învăța cum să eviți pierderile sau dezvoltă-ți propria metodă de a reteza din rădăcini tranzacțiile impulsive.
7. Câștigătorii gândesc, simt și acționează diferit față de pierzători. Trebuie să privești în interiorul tău, să te dezbari de iluzii și să îți schimbi vechile feluri de a fi, de a gândi și de a acționa. Schimbarea este dificilă, dar dacă dorești să fii trader profesionist, trebuie să lucrezi la schimbarea și dezvoltarea personalității tale.

Pentru a reuși, ai nevoie de dorință, cunoștințe și disciplină. Banii sunt importanți, dar mai puțin decât oricare dintre aceste calități. Dacă ai suficientă motivație pentru a parcurge această carte, vei dobândi multe cunoștințe, iar apoi vom închide cercul revenind la subiectul disciplinei în capitolele finale.

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

PARTEA A II-A

Psihologia mulțimii

Wall Street este denumit după un zid care împiedica animalele de fermă să se îndepărteze de așezarea de la capătul sudic al Manhattanului. Moștenirea agriculturii se regăsește în limbajul traderilor. Patru animale sunt menționate foarte des pe Wall Street: taurii și ursii, porcii și oile. Traderii spun: „Taurii fac bani, ursii fac bani, dar porcii sunt sacrificați".

Un taur se luptă împungând cu coarnele. Un taur este un cumpărător – cineva care pariază pe o creștere și profită de pe urma creșterii prețurilor. Ursul luptă lovind în jos cu labele. Ursul este un vânzător – cineva care pariază pe un declin și profită de pe urma unei scăderi a prețurilor.[9]

Porcii sunt lacomi. Unii dintre ei cumpără sau vând poziții care sunt prea mari pentru conturile lor și sunt măcelăriți de o mică mișcare împotriva lor. Alți porci țin prea mult timp pozițiile deschise – ei continuă să aștepte profiturile chiar și după ce trendul se inversează. Oile urmează pasive și temătoare trendurile, sfaturile și diverși guru. Uneori își pun coarne de taur sau o blană de urs și defilează cu ele ca la parada modei. Le poți recunoaște după behăit atunci când piața devine fluctuantă.

Ori de câte ori piața este deschisă, taurii cumpără, ursii vând, porcii și oile sunt călcați sub copitele și ghearele acestora, iar traderii nehotărâți așteaptă pe margine. Ecranele de cotații din întreaga lume afișează un flux constant al celor mai recente prețuri pentru orice activ tranzacționabil. Mii de ochi sunt ațintiți asupra fiecărui preț în timp ce oamenii iau decizii de tranzacționare.

11. Ce este prețul?

Traderii pot fi clasificați în trei grupuri: cumpărători, vânzători și nehotărâți. Cumpărătorii doresc să plătească cât mai puțin posibil, iar vânzătorii doresc să primească cât mai mult posibil. Conflictul lor permanent este reflectat în spread (prețul de

[9] Pe piață există suficient loc pentru ambii, uneori chiar în același timp. Întotdeauna mă amuză în SpikeTrade când doi traderi de elită aleg aceeași acțiune – unul pe poziție long, iar celălalt pe poziție short. Adesea, până la sfârșitul săptămânii, ambii sunt profitabili, demonstrând că modul în care îți gestionezi tranzacția este mai important decât acțiunile și direcția pe care le alegi (n.a.).

cerere și prețul de ofertă), discutat în Introducere. „Prețul de cerere (ask)" este suma pe care un vânzător o solicită pentru marfa sa. „Prețul de ofertă (bid)" este ceea ce oferă un cumpărător pentru acea marfă.

Un cumpărător are de ales: să aștepte până când prețurile scad sau să plătească cât cer vânzătorii. Un vânzător are o alegere similară: să aștepte până când prețurile cresc sau să accepte o ofertă mai mică pentru marfa sa.

O tranzacție are loc atunci când, pe moment, se întâlnesc două minți: un taur nerăbdător este de acord cu condițiile unui vânzător și plătește mai mult sau un urs nerăbdător este de acord cu condițiile unui cumpărător și vinde puțin mai ieftin.

Prezența traderilor nehotărâți pune presiune asupra taurilor și a ursilor. Cumpărătorii și vânzătorii se mișcă rapid pentru că știu că sunt înconjurați de o mulțime de traderi nehotărâți care pot interveni și le pot fura tranzacția de sub nas în orice moment.

Cumpărătorul știe că, dacă se gândește prea mult, un alt trader poate interveni și cumpăra înaintea sa. Vânzătorul știe că, dacă încearcă să aștepte un preț mai mare, un alt trader poate interveni și vinde la un preț mai mic. Mulțimea de traderi nehotărâți îi face pe cumpărători și vânzători mai dispuși să negocieze cu adversarii lor. O tranzacție are loc atunci când există o întâlnire a două minți.

Un consens asupra valorii

Fiecare increment de pe ecranul de cotații reprezintă o tranzacție între un cumpărător și un vânzător.

Cumpărătorii cumpără pentru că se așteaptă ca prețurile să crească. Vânzătorii vând pentru că se așteaptă ca prețurile să scadă. Cumpărătorii și vânzătorii sunt înconjurați de mulțimi de traderi nehotărâți care pun presiune pe ei pentru că pot deveni ei înșiși cumpărători sau vânzători.

Când taurii cumpără, împing piețele în sus, când ursii vând, le împing în jos, iar traderii nehotărâți fac ca totul să se întâmple mai repede prin crearea unui sentiment de urgență în rândul cumpărătorilor și vânzătorilor.

Traderii intră pe piețe din întreaga lume: personal, prin intermediul computerelor sau prin intermediul brokerilor. Toată lumea are șansa de a cumpăra și de a vinde. *Fiecare preț este un consens momentan asupra valorii al tuturor participanților la piață, manifestat în acțiune.* Prețurile sunt create de masele de traderi – cumpărători, vânzători și oameni nehotărâți. Tiparele prețurilor și ale volumelor reflectă psihologia mulțimii pe piețe.

Tipare comportamentale

Mulțimi uriașe tranzacționează pe bursele de acțiuni, mărfuri și opțiuni. Bani mulți și bani puțini, bani inteligenți și bani proști, bani instituționali și bani privați, investitori pe termen lung și traderi pe termen scurt, toți se întâlnesc la bursă. *Fiecare preț reprezintă un consens de piață asupra valorii, format pe moment, între cumpărători, vânzători și traderii indecișI. În spatele fiecărui tipar de pe ecran se află o mulțime de traderi.*

Consensul mulțimii se schimbă de la un moment la altul. Uneori se stabilește într-un mediu foarte liniștit, iar alteori mediul devine sălbatic. Prețurile variază în increMente mici în perioadele liniștite. Atunci când mulțimea devine fie speriată, fie exaltată,

Scanned with OKEN Scanner

prețurile încep să varieze puternic. Imaginează-ți că licitezi pentru un colac de salvare la bordul unei nave care se scufundă – așa variază prețurile atunci când masele de traderi se implică emoțional în funcție de un trend. Un trader isteț urmărește să intre pe piață în perioadele liniștite și să scoată profituri în perioadele agitate. Bineînțeles, acesta este opusul complet al modului în care acționează amatorii: ei intră sau ies de pe piață atunci când prețurile încep să o ia razna, dar se plictisesc și nu sunt interesați atunci când prețurile sunt somnoroase.

Tiparele graficelor reflectă oscilațiile psihologiei maselor de pe piețele financiare. Fiecare sesiune de tranzacționare este o luptă între tauri, care câștigă bani atunci când prețurile cresc, și urși, care fac profit atunci când acestea scad. Scopul unui analist tehnic serios este să descopere raportul de forțe dintre tauri și urși și să parieze pe grupul câștigător. Dacă taurii sunt mult mai puternici, ar trebui să cumperi și să păstrezi. Dacă ursii sunt mult mai puternici, ar trebui să vinzi și să vinzi în lipsă. Dacă ambele tabere sunt aproximativ egale ca putere, un trader înțelept stă pe margine. El îi lasă pe tauri și pe urși să se lupte între ei și intră într-o tranzacție doar atunci când este destul de sigur care dintre părți are șanse să câștige.

Prețurile și volumul, împreună cu indicatorii care le urmăresc, reflectă comportamentul mulțimii. Analiza tehnică este similară cu sondajul de opinie. Ambele combină știința și arta: ele sunt parțial științifice, deoarece folosim metode statistice și computere; și parțial artistice, deoarece folosim raționamentul și experiența personală pentru a interpreta constatările noastre.

12. Ce este piața?

Care este realitatea din spatele cotațiilor, cifrelor și graficelor de pe piață? Atunci când verifici prețurile în ziar, urmărești incrementele pe ecran sau trasezi un indicator pe un grafic, la ce anume te uiți? Ce este această piață pe care dorești să o analizezi și pe care vrei să tranzacționezi?

Amatorii se comportă ca și cum piața ar fi un eveniment uriaș, un joc de mingi în care se pot alătura profesioniștilor și pot face bani. Traderii cu o pregătire științifică sau inginerească tratează adesea piața ca pe un eveniment fizic și aplică principiile prelucrării semnalului, reducerii zgomotului etc. În schimb, toți traderii profesioniști știu foarte bine că piața este o masă uriașă de oameni.

Fiecare trader încearcă să ia bani de la ceilalți devansându-i cu privire la direcția probabilă a pieței. Membrii mulțimii de pe piață trăiesc pe continente diferite, dar sunt reuniți de telecomunicațiile moderne, în căutarea profitului pe seama celorlalți. *Piața este o mulțime imensă de oameni. Fiecare membru al mulțimii încearcă să ia bani de la ceilalți fiind mai deștept decât ei.* Piața este un mediu deosebit de dur, deoarece toată lumea este împotriva ta, iar tu ești împotriva tuturor.

Nu numai că piața este dură, dar trebuie să plătești de fiecare dată când intri și ieși. Trebuie să sari peste obstacolele comisioanelor și peste slippage înainte să poți colecta vreun ban de acolo. În momentul în care plasezi un ordin, deja îi datorezi brokerului tău

Scanned with OKEN Scanner

un comision – ești pe minus din momentul în care intri. Creatorii de piață[10] încearcă să te păcălească cu slippage atunci când ordinul tău ajunge la execuție. Mai încearcă să muște încă o dată din contul tău atunci când ieși. *În tranzacționare, concurezi cu câteva dintre cele mai strălucite minți din lume, în timp ce te lupți și cu peștii piranha ai comisioanelor și slippage-ului.*.

Mulțimi din întreaga lume

Pe vremuri, piețele erau mici și mulți participanți se cunoșteau între ei. Bursa din New York a fost înființată în 1792 ca un club format din 24 de brokeri. În zilele însorite, aceștia obișnuiau să se adune sub un arbore de bumbac, iar în zilele ploioase, se mutau la Fraunces Tavern. Imediat ce acești brokeri au înființat Bursa din New York, au impus publicului comisioane fixe, care au rezistat timp de 180 de ani.

În zilele noastre, puținii traderi de ring[11] care au mai rămas sunt pe cale de dispariție. Cei mai mulți dintre noi suntem conectați la piață pe cale electronică. Însă, deoarece urmărim aceleași cotații pe ecrane și citim aceleași articole în presa financiară, devenim membri ai mulțimii pieței, chiar dacă locuim la mii de kilometri depărtare unii de alții. Datorită telecomunicațiilor moderne, lumea devine mai mică, în timp ce piețele cresc. Euforia de la Londra se transmite la New York, iar tristețea de la Tokyo infectează Frankfurtul.

Atunci când analizezi piața, te uiți la comportamentul mulțimii. Mulțimile se comportă la fel în diferite culturi de pe diferite continente. Psihologii sociali au descoperit câteva legi care guvernează comportamentul mulțimilor, iar un trader trebuie să le înțeleagă pentru a vedea cum îl influențează mulțimea de pe piață.

Grupuri, nu indivizi

Majoritatea oamenilor simt un impuls puternic de a se alătura mulțimii și de „a se comporta ca toți ceilalți". Acest impuls primitiv îți întunecă judecata atunci când efectuezi o tranzacție. Un trader de succes trebuie să gândească independent. El trebuie să fie suficient de puternic pentru a analiza singur piața și pentru a-și pune în aplicare deciziile de tranzacționare.

Mulțimile sunt suficient de puternice pentru a crea trenduri. Mulțimea poate că nu este prea inteligentă, dar este mai puternică decât oricare dintre noi. Nu te opune

---

[10] Un **Market Maker** (creator de piață) este o firmă sau instituție financiară care asigură lichiditate pe piață prin plasarea continuă de ordine de cumpărare (bid) și vânzare (ask), facilitând astfel tranzacțiile și reducând diferența dintre aceste prețuri (bid-ask spread). Acesta cumpără la prețul bid și vinde la prețul ask, obținând profit din spread. Market Makerii sunt esențiali pentru menținerea stabilității pieței, asigurând executarea rapidă a ordinelor și reducând volatilitatea excesivă. În piețele reglementate, aceștia sunt de obicei bănci mari, fonduri de investiții sau firme specializate, precum Citadel Securities sau Virtu Financial. (n.r.)

[11] Floor traders – denumiți și traderi de ring, sunt persoane fizice autorizate să tranzacționeze direct pe ringul bursei (zona fizică de tranzacționare). Ei cumpără și vând, plasând ordine prin strigăte și gesturi într-un sistem numit „open outcry". Odată cu digitalizarea burselor, numărul lor a scăzut drastic, fiind înlocuiți de tranzacționarea electronică. (n.r.)

Scanned with OKEN Scanner

niciodată unui trend. Dacă un trend este ascendent, trebuie doar să cumperi sau să stai deoparte. Nu vinzi niciodată în lipsă doar pentru că „prețurile sunt prea mari" – nu te certa niciodată cu mulțimea. Nu trebuie să alergi cu mulțimea – dar nici împotriva ei. Respectă puterea mulțimii – dar nu te teme de ea. Mulțimile sunt puternice, dar primitive, comportamentul lor fiind simplu și repetitiv. Un trader care gândește pentru sine poate câștiga bani de la membrii mulțimii.

Sursa banilor

Te întrebi vreodată de unde vor veni profiturile pe care le aștepți? Există bani pe piețe datorită profiturilor mai mari ale companiilor sau a ratelor mai mici ale dobânzii sau unei recolte bune de soia? *Singurul motiv pentru care există bani pe piețe este că alți traderi i-au pus acolo. Banii pe care vrei să îi câștigi aparțin altor oameni care nu au nicio intenție să ți-i dea.*

Tranzacționarea înseamnă să încerci să iei bani de la alți oameni, în timp ce ei încearcă să ți-i ia pe ai tăi – de aceea este o ocupație atât de dificilă. Și este deosebit de greu să câștigi deoarece brokerii și traderii de ring iau bani atât de la câștigători, cât și de la pierzători.

Tim Slater a comparat tradingul cu o bătălie medievală. Un om obișnuia să meargă pe un câmp de luptă cu sabia și să încerce să-și ucidă adversarul care, la rândul lui, încerca să îl ucidă pe el. Învingătorul îi lua învinsului armele, bunurile, soția și îi vindea copiii în sclavie. Acum mergem la burse în loc de un câmp deschis. Când îi iei banii unui om, nu este foarte diferit de a-l răni cu sabia. El își poate pierde casa, bunurile și soția, iar copiii lui vor suferi.

Un prieten optimist al meu a glumit odată spunând că pe câmpul de luptă există o mulțime de oameni slab pregătiți: „Nouăzeci până la nouăzeci și cinci la sută dintre brokeri nu știu nimic despre cercetare. Habar nu au ce fac. Noi avem cunoștințele, iar unii oameni săraci care nu le au nu fac altceva decât să-și doneze banii în scopuri caritabile". Această teorie sună bine, dar el a aflat curând că era greșită – nu există bani ușor de câștigat pe piață.

Desigur, există o mulțime de oi proaste care așteaptă să li se ia blana sau să fie sacrificate. Este ușor cu oile, dar dacă vrei o bucată din carnea lor, trebuie să te lupți cu niște prădători foarte periculoși. Există profesioniști răi: pistolari americani, cavaleri englezi, landsknechts germani, samurai japonezi și alți războinici, toți pe urmele acelorași oi năpăstuite. Tradingul înseamnă să te lupți cu mulțimi de oameni ostili, în timp ce plătești pentru privilegiul de a intra în luptă și de a ieși din ea, fie viu, fie rănit, fie mort.

Informații privilegiate

Există cel puțin un grup de oameni care obțin informații înaintea noastră. Înregistrările arată că oamenii din interiorul companiilor, ca grup, realizează în mod constant profituri pe piața bursieră. Iar acestea sunt tranzacții legitime, raportate de oamenii cu informații privilegiate Comisiei pentru Bursă și Valori Mobiliare. Acestea reprezintă vârful aisbergului, dar există un volum uriaș de tranzacții ilegale cu informații privilegiate.

Scanned with OKEN Scanner

Oamenii care tranzacționează pe baza informațiilor privilegiate ne fură banii. Procesele privind informațiile privilegiate[12] au băgat la închisoare câțiva dintre cei mai notorii traficanți de informații privilegiate. Condamnările pentru tranzacții cu informații privilegiate continuă într-un ritm constant, în special după prăbușirea bull marketurilor. După dezastrul din 2008, un grup de administratori ai fondului Galleon, în frunte cu CEO-ul acestuia, au fost condamnați la ani grei de închisoare, în timp ce un fost membru al consiliului de administrație al mai multor corporații americane importante a primit doi ani după gratii, iar recent a fost condamnat un administrator de fonduri de la SAC Capital.

Oamenii condamnați în timpul proceselor privind informațiile privilegiate au fost prinși pentru că au fost lacomi și neglijenți. Vârful aisbergului a fost tăiat, dar cea mai mare parte continuă să plutească, gata să lovească orice cont care intră în contact cu el.

Încercarea de a reduce tranzacționarea pe baza informațiilor privilegiate seamănă cu încercarea de a scăpa de șobolani într-o fermă. Pesticidele îi țin sub control, dar nu îi elimină complet. Un director pensionat al unei companii cotate la bursă mi-a explicat că un om inteligent nu tranzacționează în baza informațiilor privilegiate, ci le oferă amicilor săi de la clubul de golf. Ulterior, aceștia îi dau informații privilegiate despre companiile lor și toți profită fără să fie descoperiți. Rețeaua de informații privilegiate este sigură atât timp cât membrii săi respectă același cod de conduită și nu devin prea lacomi. Tranzacționarea pe bază de informații privilegiate este legală pe piețele de contracte futures și, până de curând, a fost legală pentru congresmeni, senatori și personalul acestora.

Graficele reflectă toate tranzacțiile efectuate de toți participanții la piață – inclusiv ale celor care tranzacționează în baza informațiilor privilegiate. Aceștia își lasă amprenta pe grafice la fel ca toți ceilalți – și este de datoria noastră ca analiști tehnici să profităm de pe urma lor. Analiza tehnică te poate ajuta să detectezi cumpărările și vânzările bazate pe informații privilegiate.

13. Peisajul tranzacționării

Oamenii au făcut schimburi comerciale încă de la începuturile istoriei – era mai sigur să faci comerț cu vecinii decât să-i jefuiești. Pe măsură ce societatea s-a dezvoltat, banii au devenit mijlocul de schimb. Piețele bursiere și de mărfuri se numără printre semnele distinctive ale unei societăți avansate. Una dintre principalele evoluții economice din Europa de Est după prăbușirea comunismului a fost înființarea de burse de valori și de mărfuri.

Astăzi, piețele de acțiuni, contracte futures și opțiuni au împânzit globul. Lui Marco Polo, un negustor italian medieval, i-au trebuit 15 ani pentru a ajunge din Italia în China și înapoi. În prezent, când un trader european dorește să cumpere aur din

[12] Informații privilegiate (inside information) – date confidențiale, semnificative pentru evoluția prețului unei acțiuni sau al altui instrument financiar, care nu sunt încă făcute publice. Utilizarea lor pentru tranzacționare (insider trading) oferă un avantaj incorect și este ilegală pe majoritatea piețelor reglementate. (n.r.)

Scanned with OKEN Scanner

Hong Kong, ordinul său poate fi onorat în câteva secunde. Există sute de burse de valori și de contracte futures în întreaga lume. Toate bursele trebuie să îndeplinească trei criterii, dezvoltate pentru prima dată în *agora* din Grecia antică și în târgurile medievale din Europa Occidentală: o locație stabilită, reguli pentru clasificarea mărfurilor și condiții contractuale definite.

Traderi individuali

Traderii privați intră de obicei pe piață după o carieră de succes în afaceri sau în profesii liberale. În Statele Unite, un trader privat de contracte futures are în medie 50 de ani, este căsătorit și are studii superioare. Cele mai mari două grupuri profesionale în rândul traderilor de contracte futures sunt agricultorii și inginerii.

Majoritatea oamenilor tranzacționează din motive parțial raționale și parțial iraționale. Motivele raționale includ dorința de a obține un randament mai mare al capitalului investit. Motivele iraționale includ pariurile și căutarea euforiei. Majoritatea traderilor nu sunt conștienți de motivele lor iraționale.

Este nevoie de timp, bani și muncă pentru a învăța să faci trading. Puțini oameni se ridică la nivelul profesioniștilor care se pot întreține singuri prin tranzacționare. Profesioniștii sunt extrem de serioși în ceea ce fac. Aceștia își îndeplinesc obiectivele iraționale în afara piețelor, în timp ce amatorii le pun în aplicare pe piață.

Rolul economic major al unui trader este acela de a-și sprijini brokerul, ajutându-l să-și plătească facturile ipotecare și să-și țină copiii în școli private. În plus, rolul unui speculator este de a ajuta companiile să strângă capital pe piața bursieră și de a-și asuma riscul de preț pe piețele de mărfuri, permițând producătorilor să se concentreze asupra producției. Aceste obiective economice măreț sunt departe de mintea unui speculant atunci când își plasează ordinele de cumpărare sau de vânzare.

Traderi instituționali

Instituțiile sunt responsabile pentru un volum uriaș de tranzacții, iar buzunarele lor adânci le oferă mai multe avantaje. Plătesc comisioane instituționale reduse. Își pot permite să angajeze cei mai buni cercetători și traderi. Un prieten de-al meu care conducea un birou de tranzacționare la o bancă își baza o parte din decizii pe un serviciu furnizat de un grup de foști ofițeri CIA. Unele dintre cele mai bune idei îi veneau din rapoartele acestora, în timp ce comisionul anual substanțial era o nimica toată pentru firma sa, în comparație cu volumul său uriaș de tranzacționare. Majoritatea traderilor privați nu au astfel de oportunități.

Unele întreprinderi mari dispun de rețele de informații care le permit să acționeze înaintea publicului. Într-o zi, când contractele futures pe petrol au crescut ca reacție la un incendiu pe o platformă din Marea Nordului, am sunat un prieten de la o firmă petrolieră. Pe piață era o frenezie, dar el era fericit, deoarece cumpărase contracte futures pe petrol cu o jumătate de oră înainte ca acestea să explodeze. A primit un telex de la un agent din zona incendiului înainte ca rapoartele să apară pe post. Informația la timp este neprețuită, dar numai o companie mare își poate permite o rețea de informații.

Scanned with OKEN Scanner

O cunoștință care tranzacționa cu succes pentru o bancă de investiții de pe Wall Street s-a simțit pierdută atunci când a renunțat să mai tranzacționeze pentru sine. El a descoperit că un sistem de cotații în timp real din apartamentul său din Park Avenue nu îi furniza știri la fel de rapid ca și cutia squawk de radiodifuziune în timp real de pe ringul de tranzacționare al fostei sale firme. Brokerii din întreaga țară obișnuiau să îl sune cu cele mai recente idei pentru că voiau ordinele lui. „Când tranzacționezi de acasă, nu ești niciodată primul care află noutățile", spune el.

Firmele care tranzacționează atât pe pieţele de contracte futures, cât și pe cele de numerar au două avantaje. Dispun de informații privilegiate reale și sunt scutite de limitele de poziție speculativă care există pe multe piețe de contracte futures. M-am dus să vizitez o cunoștință de la o companie petrolieră multinațională; după ce am trecut de barierele de securitate mai stricte decât într-un aeroport, am mers pe un coridor de sticlă care dădea spre camere în care grupuri de bărbați se strângeau în jurul monitoarelor pentru a tranzacționa produse petroliere. Când mi-am întrebat gazda dacă traderii săi fac hedging sau speculații, m-a privit direct în ochi și a spus: „Da". Am întrebat din nou și am primit același răspuns. Companiile traversează linia subțire dintre hedging și speculație, folosind informațiile privilegiate.

În plus față de avantajul informațional, angajații firmelor de tranzacționare au un avantaj psihologic – pot fi mai relaxați, deoarece banii lor nu sunt în pericol. Când tinerii îmi vorbesc despre interesul lor pentru tranzacționare, le spun să se angajeze la o companie de tranzacționare și să învețe pe banii altcuiva. Firmele nu angajează aproape niciodată traderi după vârsta de 25 de ani.

Cum poate un individ care vine mai târziu în joc să concureze cu instituțiile și să câștige?

Călcâiul lui Ahile al majorității instituțiilor este că *trebuie* să tranzacționeze, în timp ce un trader individual este liber să tranzacționeze sau să rămână în afara pieței atunci când dorește. Băncile trebuie să fie active pe piața obligațiunilor, iar producătorii de cereale trebuie să fie activi pe piața cerealelor la aproape orice preț. Un trader individual este liber să aștepte cele mai bune oportunități.

Majoritatea traderilor privați irosesc acest avantaj fantastic prin tranzacționare excesivă. Cineva care dorește să reușească împotriva giganților trebuie să-și dezvolte răbdarea și să elimine lăcomia. *Ține minte, obiectivul tău este să tranzacționezi bine, nu să tranzacționezi des.*

Traderii instituționali de succes primesc măriri de salariu și bonusuri. Chiar și un bonus ridicat poate părea insignifiant pentru cineva care câștigă milioane de dolari pentru firma sa. Traderii instituționali de succes vorbesc adesea despre renunțarea la carieră și trecerea la tranzacționarea pe cont propriu. Foarte puțini dintre ei reușesc să facă această tranziție.

Majoritatea traderilor care părăsesc instituțiile se lasă cuprinși de emoțiile fricii, lăcomiei, exaltării și panicii atunci când încep să-și rişte propriii bani. Rareori se descurcă bine tranzacționând din conturile lor – un alt semn că psihologia se află la baza succesului sau eșecului tranzacționării. Puțini traderi instituționali își dau seama în ce măsură își datorează succesul managerilor lor de tranzacționare, care le controlează nivelurile de risc. A lucra pe cont propriu înseamnă a deveni propriul tău manager – vom reveni

Scanned with OKEN Scanner

asupra acestui aspect într-un capitol ulterior, când ne vom concentra asupra modului de organizare a tranzacționării.

Făuritorii de săbii

La fel cum cavalerii medievali cumpărau cele mai tăioase săbii, traderii moderni cumpără cele mai bune unelte de tranzacționare. Accesul din ce în ce mai mare la programe informatice de calitate și scăderea ratelor de comisionare creează condiții de concurență mai echitabile. Un computer îți permite să accelerezi cercetarea și să urmărești mai multe piste. Te ajută să analizezi mai multe piețe în profunzime. Vom reveni la computere și programe informatice în capitolul 21, „Computerele în tranzacționare", dar aici le voi prezenta pe scurt.

Există trei tipuri de programe informatice de tranzacționare: cutii de unelte, cutii negre și cutii gri. O **cutie de unelte** îți permite să afișezi date, să desenezi grafice, să trasezi indicatori, să le modifici parametrii și să îți testezi sistemele de tranzacționare. Cutiile de unelte pentru traderii de opțiuni includ tipare de evaluare a opțiunilor. Adaptarea unei cutii de unelte bune la nevoile tale poate fi la fel de ușoară ca ajustarea scaunului de mașină.

În 1977, am cumpărat primul set de unelte pentru analiză tehnică computerizată. A costat 1.900 de dolari, plus costurile lunare pentru date. Astăzi, programele informatice ieftine și chiar gratuite pun unelte puternice la îndemâna oricui. Am ilustrat majoritatea conceptelor din această carte folosind Stockcharts.com, fiindcă am dorit ca noua mea carte să fie utilă pentru cât mai mulți traderi.

Stockcharts.com egalizează terenul de joc pentru traderi. Este clar, intuitiv și bogat în funcții. Versiunea sa de bază este gratuită, deși eu am folosit „versiunea membrilor" ieftină pentru grafice de o calitate superioară. Încă îmi amintesc cât de greu a fost la început și vreau să îți arăt câtă putere analitică poți avea gratuit sau la un cost foarte mic.

Ce se întâmplă în interiorul unei **cutii negre** este secret. Îi pui la dispoziție date, iar ea îți spune ce și când să cumperi și să vinzi. Este ca magia – o modalitate de a face bani fără să gândești. Cutiile negre sunt, de obicei, vândute cu rezultate istorice excelente. Este firesc, deoarece au fost create pentru a se potrivi cu datele vechi. Piețele continuă să se schimbe, iar cutiile negre continuă să dea chix, dar noi generații de pierzători continuă să le cumpere. Dacă ești în căutarea unei cutii negre, amintește-ți că există un tip în Brooklyn care are un pod de vânzare.

Cutiile gri se situează la granița dintre cutiile de unelte și cutiile negre. Aceste pachete sunt lansate, de obicei, de personalități de vază ale pieței. Ele dezvăluie logica generală a sistemului lor și îți permit să ajustezi o parte dintre parametrii acestuia.

Consilieri

Unele buletine informative oferă idei utile și îndrumă cititorii către oportunități de tranzacționare. Câteva oferă și valoare educațională. Cele mai multe îți vând iluzia că ar fi trimise de un om cu informații privilegiate. Abonamentul tău nu face decât să îți închirieze un corespondent care îți trimite din când în când scrisori amuzante și interesante și nu îți cere niciodată să-i răspunzi, cu excepția unui cec când trebuie să

Scanned with OKEN Scanner

reînnoiești abonamentul. Libertatea presei în Statele Unite permite chiar și unui infractor condamnat să intre pe internet și să înceapă să trimită o scrisoare de consiliere financiară. Și destul de mulți dintre ei chiar o fac.

„Rezultatele" diferitelor buletine informative sunt în mare parte un exercițiu inutil, deoarece aproape nimeni nu acceptă fiecare tranzacție sugerată de un buletin informativ. Serviciile care evaluează buletinele sunt afaceri cu scop lucrativ conduse de mici oameni de afaceri al căror venit depinde de bunăstarea industriei de consultanță. Serviciile de evaluare pot, ocazional, să bată obrazul un consilier, dar își consumă cea mai mare parte a energiei fiind niște majorete gălăgioase.

În urmă cu zeci de ani, scriam un buletin informativ de consultanță: lucram din greu, vorbeam direct și primeam ratinguri bune. Am văzut din interior un potențial enorm de falsificare a rezultatelor. Acesta este un secret bine păstrat al industriei de consultanță.

După ce s-a uitat peste buletinele mele, un consilier important mi-a spus că ar trebui să dedic mai puțin timp cercetării și mai mult marketingului. Primul principiu al scrierii de buletine informative este: „Dacă ești nevoit să faci previziuni, fă măcar multe". De fiecare dată când o previziune se dovedește corectă, dublează volumul de corespondență promoțională.

14. Tu și mulțimea de pe piață

Pieței sunt mulțimi slab organizate ai căror membri pariază că prețurile vor crește sau vor scădea. Deoarece fiecare preț reprezintă consensul mulțimii în momentul tranzacției, traderii pariază pe opinia și pe starea de spirit viitoare a mulțimii. Mulțimea oscilează constant între speranță și teamă, între indiferență și optimism sau pesimism. Majoritatea oamenilor nu-și urmează propriile planuri de tranzacționare, deoarece se lasă cuprinși de sentimentele și acțiunile mulțimii.

În timp ce taurii și ursii se luptă pe piață, valoarea pozițiilor tale deschise crește sau scade, în funcție de acțiunile unor oameni complet străini. Nu poți controla piețele. Poți doar să îți stabilești mărimea poziției și să decizi dacă și când să intri sau să ieși din tranzacțiile tale.

Majoritatea traderilor simt tensiune atunci când deschid o tranzacție. Judecata lor devine tulbure după ce se alătură mulțimii. Prinși de emoțiile acesteia, mulți traderi se abat de la planurile lor și pierd bani.

Experți în mulțimi

Charles Mackay, un avocat scoțian, a scris cartea sa clasică, *Deziluzii extraordinar de populare și nebunia mulțimilor*, în 1841. El a descris mai multe manii în masă, inclusiv mania lalelelor din Olanda în 1634 și bula investițiilor din Mările Sudului în Anglia în 1720.

Tulipomania a început ca un bull market al bulbilor de lalele. Acest bull market de durată i-a convins pe olandezii prosperi că lalelele vor continua să se aprecieze în valoare. Mulți și-au abandonat afacerile pentru a cultiva lalele, pentru a le comercializa sau pentru a deveni brokeri de lalele. Băncile au acceptat lalelele drept garanție, iar speculanții au profitat. În cele din urmă, această manie s-a prăbușit în valuri de vânzări cauzate

Scanned with OKEN Scanner

de panică, lăsând oamenii fără resurse și națiunea șocată. Mackay observa cu regret: „Oamenii înnebunesc în mulțimi și își revin la realitate încet-încet și unul câte unul".

În 1897, Gustave LeBon, un filozof și politician francez, a scris *Psihologia mulțimii*. Un trader care o citește astăzi își poate vedea reflexia într-o oglindă veche de un secol.

LeBon a scris că atunci când oamenii se adună într-o mulțime, „indiferent care ar fi indivizii care o compun, oricât de asemănătoare sau diferite ar fi modul lor de viață, ocupațiile lor, caracterul sau inteligența lor, faptul că au fost transformați într-o mulțime îi face să aibă un soi de minte colectivă care îi face să simtă, să gândească și să acționeze într-un mod destul de diferit de cel în care fiecare dintre ei ar simți, ar gândi și ar acționa dacă s-ar afla într-o stare de izolare".

Oamenii se schimbă atunci când se alătură mulțimilor. Ei devin mai creduli și mai impulsivi, caută cu nerăbdare un lider și reacționează emoțional în loc să-și folosească intelectul. Un individ care se implică într-un grup devine mai puțin capabil să gândească singur.

Membrii grupului pot prinde câteva trenduri, dar sunt uciși atunci când acestea se inversează. Traderii de succes sunt gânditori independenți.

De ce să te alături unei mulțimi?

Oamenii s-au alăturat mulțimilor pentru siguranță din cele mai vechi timpuri. Dacă un vânător din Epoca de Piatră întâlnea un tigru cu dinți-sabie, avea șanse foarte mici de a scăpa cu viață, dar dacă vânătorii mergeau în grup, majoritatea aveau șanse să supraviețuiască. Solitarii erau uciși și lăsau mai puțini urmași. Deoarece membrii grupului aveau mai multe șanse de supraviețuire, tendința de a se alătura grupurilor pare să fi fost sădită în genele noastre.

Societatea noastră glorifică liberul arbitru, dar sub stratul subțire al civilizației ascundem multe impulsuri primitive. Dorim să ne alăturăm grupurilor pentru siguranță și să fim conduși de lideri puternici. Cu cât incertitudinea este mai mare, cu atât mai puternică este dorința noastră de a ne alătura și de a urma.

Niciun tigru cu dinți-sabie nu cutreieră canioanele de pe Wall Street, dar supraviețuirea ta financiară este în pericol. Valoarea poziției tale crește și scade din cauza cumpărăturilor și vânzărilor efectuate de oameni complet necunoscuți, iar teama ta crește, deoarece nu poți controla prețurile. Această nesiguranță îi face pe majoritatea traderilor să caute un lider care să le spună ce să facă.

Poate că ai decis rațional să mergi pe poziții long sau short, dar în momentul în care efectuezi o tranzacție, mulțimea începe să te absoarbă. Începi să îți pierzi independența atunci când urmărești prețurile ca un șoim și te cuprinde euforia atunci când acestea merg în direcția ta sau depresia dacă merg împotriva ta. Ai probleme atunci când adaugi impulsiv la pozițiile în pierdere sau le inversezi. Îți pierzi independența atunci când începi să ai încredere în guru mai mult decât în tine și nu îți respecți propriul plan de tranzacționare. Atunci când observi că acest lucru se întâmplă, încearcă să îți revii. Dacă nu îți poți recăpăta calmul, ieși din tranzacțiile în care ai poziții deschise și stai liniștit.

Mentalitatea mulțimii

Atunci când oamenii se alătură mulțimilor, gândirea lor ajunge să fie primitivă și sunt mai predispuși să acționeze din impuls. Mulțimile trec de la frică la bucurie, de la

Scanned with OKEN Scanner

panică la euforie. Un om de știință poate fi calm și rațional în laboratorul său, dar poate face tranzacții complet nechibzuite după ce este cuprins de isteria în masă a pieței. Un grup te poate absorbi, indiferent dacă tranzacționezi dintr-un birou de brokeraj aglomerat sau de pe un vârf de munte îndepărtat. Atunci când îi lași pe alții să-ți influențeze deciziile de tranzacționare, șansele tale de succes se risipesc.

Loialitatea de grup era esențială pentru supraviețuirea unui vânător preistoric. Aderarea la un sindicat poate ajuta chiar și un angajat cu rezultate slabe să-și păstreze locul de muncă. Piața este diferită: aderarea la un grup tinde să-ți facă rău.

Mulți traderi sunt nedumeriți de ce prețele se inversează imediat după ce își abandonează poziția perdantă. Acest lucru se întâmplă deoarece membrii mulțimii sunt cuprinși de aceeași teamă și toată lumea cedează în același timp. Odată ce valul de vânzări a luat sfârșit, piața nu mai are unde să meargă decât în sus. Optimismul revine pe piață, iar mulțimea uită de frică, devine lacomă și așa pornește un nou val de cumpărare.

Mulțimea este mai mare și mai puternică decât tine. Nu contează cât de inteligent ești, nu te poți certa cu mulțimea. Ai o singură alegere – să te alături mulțimii sau să acționezi independent.

Mulțimile sunt primitive, iar strategiile tale de tranzacționare ar trebui să fie simple. Nu trebuie să fii vreun savant nedescoperit ca să concepi o metodă de tranzacționare câștigătoare. Dacă tranzacția merge împotriva ta, oprește-ți pierderile și fugi. Nu te certa niciodată cu mulțimea – folosește-ți pur și simplu judecata pentru a decide când să te alături și când să pleci.

Firea ta umană este cea care te determină să renunți la independență în condiții de stres. Atunci când pregătești o tranzacție, simți dorința de a-i imita pe alții, neglijând semnalele obiective. Acesta este motivul pentru care trebuie să îți scrii și să îți respecți cu literă de lege sistemul de tranzacționare și regulile de gestionare a banilor. Acestea reprezintă deciziile tale individuale raționale, luate înainte de a intra într-o tranzacție.

Cine conduce?

Un trader neexperimentat poate simți o bucurie intensă atunci când prețurile evoluează în favoarea sa. Se poate simți furios, deprimat și temător atunci când prețurile evoluează împotriva sa, așteptând cu nerăbdare să vadă ce-i va face piața în continuare. Traderii devin membri ai mulțimii atunci când se simt stresați sau amenințați. Tatonați de emoții, aceștia își pierd independența și încep să-i imite pe ceilalți membri ai grupului, în special pe liderul grupului.

Atunci când copiii se simt speriați, vor ca părinții lor și alți adulți să le spună ce să facă. Ei transferă această atitudine profesorilor, medicilor, miniștrilor, șefilor și experților. Traderii apelează la guru, vânzători de sisteme de tranzacționare, editorialiști și alți lideri de piață. Dar, așa cum a subliniat în mod strălucit Tony Plummer în cartea sa, *Forecasting Financial Markets*, principalul lider al pieței este prețul.

Prețul este liderul mulțimii de pe piață. Traderii din întreaga lume urmăresc creșterile și scăderile în incremente. Prețul pare să le spună traderilor: „Urmează-mă și îți voi arăta calea spre bogăție". Majoritatea traderilor se consideră independenți. Puțini dintre noi realizăm cât de mult ne concentrăm asupra comportamentului liderului grupului nostru.

Scanned with OKEN Scanner

Un trend care curge în favoarea ta simbolizează un părinte puternic și generos care te cheamă să împarți cu el o masă. Un trend care curge în defavoarea ta este ca un părinte furios care te pedepsește. Fiind cuprins de astfel de sentimente, este ușor să ignori semnalele obiective care îți spun să rămâi sau să ieși dintr-o tranzacție. Te poți simți fericit sau speriat, poți negocia sau cere iertare – evitând în același timp actul rațional de a accepta realitatea și de a ieși dintr-o tranzacție perdantă.

Independență

Trebuie să îți bazezi tranzacțiile pe un plan pregătit cu atenție, nu să sari de pe scaun atunci când se schimbă prețul. Un plan adecvat este unul scris. Trebuie să știi exact în ce condiții vei intra și ieși dintr-o tranzacție. Nu lua decizii sub febra impulsului, când ești vulnerabil să fii absorbit de mulțime.

Poți avea succes ca trader numai atunci când gândești și acționezi ca un individ. Cea mai slabă parte a oricărui sistem de tranzacționare este traderul însuși. Traderii eșuează atunci când tranzacționează fără un plan sau se abat de la planurile lor. Planurile sunt create de oamenii raționali. Tranzacțiile impulsive sunt făcute de oamenii năclăiți de transpirație din grup.

Trebuie să te studiezi bine și să observi schimbările din starea ta mintală atunci când tranzacționezi. Notează-ți motivele pentru care intri într-o tranzacție și regulile pe care le ai pentru a ieși din ea, inclusiv regulile de gestionare a banilor. Nu îți poți schimba planul cât timp ai o poziție deschisă.

Sirenele erau creaturi marine din miturile grecești care cântau atât de frumos, încât marinarii săreau peste bord și înotau până la ele, și așa erau uciși. Când Ulise a vrut să audă cântecele sirenelor, le-a ordonat oamenilor săi să-și astupe urechile cu ceară de albine, iar pe el să îl lege de catarg. Ulise a auzit cântecul sirenelor, dar a supraviețuit pentru că nu a putut sări peste bord. Îți asiguri supraviețuirea ca trader atunci când, într-o zi senină, te legi de catargul unui plan de tranzacționare și de regulile de gestionare a banilor.

Un grup pozitiv

Dar nici nu trebuie să fii pustnic – să te ferești de impulsivitatea mulțimii nu înseamnă că trebuie să faci trading singur-cuc. Deși unii dintre noi preferă să procedeze astfel, pot exista grupuri inteligente și productive. Principala lor caracteristică trebuie să fie luarea independentă a deciziilor.

Acest concept este explicat în mod clar în cartea *Înțelepciunea mulțimilor*, scrisă de jurnalistul financiar James Surowiecki. El recunoaște că membrii majorității grupurilor se influențează reciproc în mod constant, creând valuri de sentimente și acțiuni comune. Un grup inteligent este diferit: toți membrii iau decizii independente fără să știe ce fac ceilalți. În loc să se influențeze reciproc și să creeze valuri emoționale, membrii unui grup inteligent beneficiază de combinarea cunoștințelor și experienței lor. Funcția unui lider de grup este de a menține această structură și de a supune la vot deciziile individuale.

Scanned with OKEN Scanner

În 2004, cu un an înainte de a citi *Înțelepciunea mulțimilor*, am organizat un grup de traderi în acest sens. Continui să îl conduc împreună cu prietenul meu Kerry Lovvorn – grupul SpikeTrade.

Organizăm un concurs de tranzacționare, fiecare rundă durând o săptămână. După închiderea pieței de vineri, secțiunea de selectare a acțiunilor de pe site este închisă, și nu mai poate fi văzută de membri până duminică la ora 15.00. În acest timp, orice membru al grupului poate trimite alegerea lui preferată pentru săptămâna următoare, fără să știe ce fac ceilalți membri ai grupului. Secțiunea de selecții a site-ului se redeschide duminică după-amiază, permițând tuturor membrilor să vadă toate selecțiile. Cursa începe luni și se încheie vineri, cu premii pentru câștigători.

Pe parcursul săptămânii, membrii fac schimb de comentarii și răspund la întrebări. Site-ul este construit așa încât să încurajeze comunicarea – cu excepția weekendurilor, când fiecare trebuie să lucreze independent. Rezultatele membrilor principali ai grupului, postate pe site, au fost spectaculoase.

Punctul-cheie este că toate deciziile privind selecția și direcția acțiunilor trebuie luate în singurătate, fără a vedea ce fac liderii sau ceilalți membri. Împărtășirea începe după ce au fost exprimate toate voturile. Această combinație de luare independentă a deciziilor cu împărtășirea de după generează „înțelepciunea mulțimilor", valorificând înțelepciunea colectivă a grupului și a liderilor săi.

15. Psihologia trendurilor

Fiecare preț reprezintă un consens momentan de valoare între participanții de pe piață. Fiecare increment reflectă cel mai recent vot cu privire la valoarea unui activ tranzacționabil. Orice trader își poate „aduce contribuția" activând un ordin de cumpărare sau de vânzare ori refuzând să tranzacționeze la nivelul actual.

Fiecare bară de preț sau lumânare reflectă o luptă între tauri și urși. Atunci când cumpărătorii sunt foarte optimiști, ei cumpără cu mai multă râvnă și împing piețele în sus. Atunci când vânzătorii se simt puternic pesimiști, vând mai activ și împing piețele în jos.

Graficele sunt o fereastră către psihologia mulțimii. Atunci când analizezi graficele, analizezi comportamentul maselor de tranzacționare. Indicatorii tehnici te ajută să faci această analiză mai obiectivă.

Analiza tehnică este psihologie socială cu scop lucrativ.

Sentimente puternice

Întreabă un trader de ce au crescut prețurile și probabil vei primi un răspuns pe pilot automat – mai mulți cumpărători decât vânzători. Acest lucru nu este adevărat. Numărul de acțiuni sau de contracte futures cumpărate și vândute pe orice piață este întotdeauna egal.

Dacă vrei să cumperi 100 de acțiuni Google, cineva trebuie să ți le vândă. Dacă vrei să vinzi 200 de acțiuni Amazon, cineva trebuie să le cumpere de la tine. Acesta este motivul pentru care numărul de acțiuni cumpărate și vândute este egal pe piața bursieră. În plus, numărul de poziții long și short pe piețele de contracte futures este întotdeauna

Scanned with OKEN Scanner

egal. Prețurile cresc sau scad nu din cauza numerelor diferite, ci din cauza schimbărilor în intensitatea lăcomiei și a fricii în rândul cumpărătorilor și al vânzătorilor.

Atunci când trendul este ascendent, taurii se simt optimiști și nu-i deranjează să plătească mai mult. Ei cumpără mult pentru că se așteaptă ca prețurile să crească și mai mult. Ursii se tem de un trend ascendent și sunt de acord să vândă doar la un preț mai mare. Atunci când taurii lacomi și optimiști întâlnesc ursii temători și defensivi, piața crește. Cu cât sentimentele lor sunt mai puternice, cu atât mișcarea prețului este mai puternică. Mișcarea prețului se încheie doar atunci când taurii încep să-și piardă entuziasmul.

Atunci când prețurile scad, ursii sunt optimiști și nu se opun vânzării în lipsă la prețuri mai mici. Taurii sunt temători și sunt de acord să cumpere doar la reducere. În timp ce ursii se simt câștigători, ei continuă să vândă la prețuri mai mici, iar trendul descendent continuă. Acesta se încheie atunci când ursii încep să se simtă precauți și refuză să vândă la prețuri mai mici.

Creșteri și scăderi

Puțini traderi sunt ființe umane pur raționale. Există un volum uriaș de emoții pe piețe. Majoritatea participanților acționează pe principiul „maimuța vede, maimuța face". Valurile de teamă și lăcomie îi iau pe sus atât pe tauri, cât și pe ursi.

Cât de vertiginoasă este o mișcare a prețului depinde de cum se simt traderii. Dacă cumpărătorii se simt doar puțin mai puternici decât vânzătorii, piața crește încet. Atunci când se simt mult mai puternici decât vânzătorii, piața crește rapid. Este de datoria unui analist tehnic să afle când cumpărătorii sunt puternici și când încep să-și piardă forța.

Vânzătorii în lipsă se simt prinși în capcană de creșterea piețelor, deoarece profiturile lor se topesc și se transformă în pierderi. Atunci când aceștia se grăbesc să acopere pierderile, o creștere poate deveni parabolică. Teama este o emoție mult mai puternică decât lăcomia.[13] Mișcările de prețuri determinate de acoperirea pozițiilor short sunt deosebit de puternice, deși nu durează foarte mult.

Piețele scad din cauza fricii în rândul taurilor și a lăcomiei în rândul ursilor. În mod normal, ursii preferă să vândă în lipsă când sunt raliuri de creștere, dar dacă se așteaptă să câștige mulți bani la o scădere, nu îi deranjează să facă la fel. Cumpărătorii temători sunt de acord să cumpere doar sub nivelul pieței. Atât timp cât vânzătorii în lipsă sunt dispuși să îndeplinească aceste cerințe și să vândă la prețul de ofertă, scăderea va continua.

Pe măsură ce profiturile taurilor se topesc și se transformă în pierderi, aceștia intră în panică și vând aproape la orice preț. Aceștia sunt atât de nerăbdători să iasă de pe piață, încât profită de prețurile de ofertă sub nivelul pieței. Piețele pot scădea rapid atunci când sunt afectate de vânzările cauzate de panică.

Șocuri de preț

Loialitatea față de lider este liantul care menține grupurile unite. Membrii grupului se așteaptă ca liderii să îi inspire și să îi recompenseze atunci când sunt buni, dar și să-i

[13] Frica este de trei ori mai puternică decât lăcomia, conform cercetărilor citate de prof. Daniel Kahneman, cel care a câștigat Premiul Nobel pentru economie comportamentală și la ale cărui concluzii vom reveni în această carte (n.a.).

Scanned with OKEN Scanner

pedepsească atunci când sunt răi. Unii lideri sunt foarte autoritari, alții sunt destul de democratici și informali, dar fiecare grup are un lider – un grup fără lider nu poate exista. Prețul funcționează ca lider al mulțimii de pe piață.

Câștigătorii se simt recompensați atunci când prețul evoluează în favoarea lor, iar pierzătorii se simt pedepsiți atunci când acesta evoluează împotriva lor. Membrii mulțimii ignoră cu desăvârșire faptul că, concentrându-se pe preț, își creează propriul lider. Traderii care se simt hipnotizați de prețuri își creează proprii idoli.

Atunci când trendul este ascendent, taurii se simt recompensați de un părinte generos. Cu cât un trend ascendent durează mai mult, cu atât se simt mai încrezători. Atunci când comportamentul unui copil este recompensat, acesta continuă să facă ceea ce a făcut. Atunci când taurii fac bani, ei adaugă la pozițiile long. În timp ce noi tauri intră pe piață, ursii simt că sunt pedepsiți pentru pozițiile short. Mulți dintre ei acoperă pozițiile short, deschid poziții long și se alătură taurilor.

Cumpărarea de către taurii fericiți și acoperirea de către ursii temători împinge trendurile ascendente și mai sus. Cumpărătorii se simt recompensați, în timp ce vânzătorii se simt pedepsiți. Ambii se simt implicați emoțional, însă puțini traderi își dau seama că ei creează trendul ascendent și își stabilesc propriul lider.

În cele din urmă, are loc un șoc al prețurilor – o vânzare majoră ajunge pe piață și nu există suficienți cumpărători pentru a o absorbi. Trendul ascendent se prăbușește. Taurii se simt maltratați, ca niște copii pe care tatăl i-a pălmuit în timpul mesei, dar ursii se simt încurajați.

Un șoc al prețurilor plantează semințele inversării unui trend ascendent. Chiar dacă piața își revine și atinge un nou maxim, taurii devin mai rezervați, iar ursii devin mai îndrăzneți. Această lipsă de coeziune a grupului dominant și optimismul crescând al adversarilor săi fac ca trendul ascendent să fie gata să se inverseze. Mai mulți indicatori tehnici identifică vârfurile prin urmărirea unui model numit „divergență bearish"[14] (vezi secțiunea 4). Aceasta apare atunci când prețurile ating o nouă valoare maximă, dar indicatorul atinge un maxim mai scăzut decât cel atins în timpul mișcării de preț anterioare. Divergențele bearish marchează sfârșitul trendurilor ascendente și unele dintre cele mai bune oportunități de vânzare în lipsă.

Atunci când trendul este descendent, ursii se simt ca niște copii cuminți, lăudați și recompensați pentru inteligență. Se simt din ce în ce mai încrezători, suplimentează pozițiile short, iar trendul descendent continuă. Noi ursi intră pe piață. Oamenii admiră câștigătorii, iar mass-media financiară continuă să intervieveze ursii în timpul pieței urs.

Taurii pierd bani în trendurile descendente, ceea ce îi face să se simtă prost. Ei încep să renunțe la pozițiile lor, iar unii dintre ei trec de partea ursilor. Vânzarea lor împinge piețele în jos.

După un timp, ursii devin încrezători, iar taurii se simt demoralizați. Brusc, are loc un șoc al prețurilor. Un grup de ordine de cumpărare înghite toate ordinele de vânzare disponibile și ridică piața. Ursii se simt acum ca niște copii al căror tată s-a rățoit la ei în mijlocul unei mese fericite.

Un șoc al prețurilor plantează semințele unei eventuale inversări a trendului descendent, deoarece ursii devin mai temători, iar taurii devin mai îndrăzneți. Atunci când

[14] În original, „bearish divergence" (n.t.).

Scanned with OKEN Scanner

un copil începe să se îndoiască de existența lui Moș Crăciun, rareori va mai crede în Moș Crăciun. Chiar dacă ursii își revin și prețurile scad la un nou minim, mai mulți indicatori tehnici vor ajuta la identificarea slăbiciunii lor prin trasarea unui model numit divergență bullish. Aceasta apare atunci când prețurile scad la un nou minim, dar un indicator trasează un minim și mai jos decât în timpul declinului anterior. Divergențele bullish identifică unele dintre cele mai bune oportunități de cumpărare.

Psihologie socială

Liberul arbitru face comportamentul individual greu de prezis. Comportamentul de grup este mai primitiv și mai ușor de urmărit. Atunci când analizezi piețele, analizezi comportamentul de grup. Trebuie să identifici direcția în care se îndreaptă grupurile și schimbările lor de viteză.

Grupurile ne absorb și ne tulbură judecata. Problema celor mai mulți analiști este că sunt prinși în atracția emoțională a grupurilor pe care încearcă să le analizeze.

Cu cât o creștere continuă mai mult timp, cu atât mai mulți analiști se lasă prinși de creșterea în masă, ignoră semnele de pericol și ratează eventuala inversare. Cu cât un declin durează mai mult, cu atât mai mulți analiști sunt prinși în melancolia pesimistă și ignoră semnele de creștere. Acesta este motivul pentru care este util să avem un plan scris de analiză a piețelor. Trebuie să decidem în avans ce indicatori vom urmări, cum îi vom interpreta și cum vom acționa.

Profesioniștii folosesc mai multe unelte pentru a urmări intensitatea sentimentelor mulțimii. Ei urmăresc capacitatea mulțimii de a depăși nivelurile recente de suport și rezistență. Traderii de pe ring obișnuiau să asculte schimbările de tonalitate și de volum ale vuietului de pe ringul de tranzacționare. Având în vedere că tranzacționarea la bursă intră rapid în istorie, vei avea nevoie de unelte speciale pentru a analiza comportamentul mulțimii. Din fericire, graficele și indicatorii tăi reflectă psihologia mulțimii în acțiune. *Un analist tehnic este un psiholog social aplicat, de obicei înarmat cu un computer.*

16. Gestionare versus previziune

Am întâlnit odată un chirurg foarte gras la un seminar. Mi-a spus că a pierdut un sfert de milion de dolari în trei ani tranzacționând acțiuni și opțiuni. Când l-am întrebat cum își lua deciziile de tranzacționare, a arătat cu timiditate spre burdihan. Paria pe bănuieli provenite din măruntaiele sale și își folosea veniturile profesionale pentru a-și susține obiceiul. Există două alternative la astfel de „intuiții": una este analiza fundamentală; cealaltă este analiza tehnică.

Analiștii fundamentali studiază acțiunile Rezervei Federale, urmăresc rapoartele privind profiturile, examinează rapoartele privind recoltele și așa mai departe. Creșterile și scăderile de pe piețele principale reflectă schimbări fundamentale în cerere și ofertă. Totuși, chiar dacă cunoști acești factori, poți pierde bani tranzacționând dacă nu ești la curent cu trendurile pe termen mediu și scurt, care depind de emoțiile mulțimii.

Analiștii tehnici consideră că prețurile reflectă tot ceea ce se știe despre piață, inclusiv factorii fundamentali. Fiecare preț reprezintă consensul legat de valoare al tuturor

Scanned with OKEN Scanner

participanților la piață – interese comerciale mari și speculatori mici, cercetători fundamentali și analiști tehnici, traderi cu informații privilegiate și pariori.

Analiza tehnică este un studiu al psihologiei maselor. Este parțial știință și parțial artă. Analiștii tehnici folosesc multe metode științifice, inclusiv concepte matematice din teoria jocurilor, probabilități și așa mai departe. Ei folosesc computere pentru a urmări indicatorii.

Analiza tehnică este și o artă. Barele sau lumânările de pe graficele noastre se unesc în tipare și formațiuni. Mișcarea prețurilor și a indicatorilor produce un sentiment de flux și ritm, un sentiment de tensiune și frumusețe care ne ajută să înțelegem ce se întâmplă și cum să tranzacționăm.

Comportamentul individual este complex, divers și dificil de prezis. Comportamentul de grup este primitiv. Analiștii tehnici studiază tiparele de comportament ale mulțimilor de pe piață. Ei tranzacționează atunci când recunosc tipare care au precedat mișcările anterioare ale pieței.

Sondajele de opinie

Politicienii vor să-și cunoască șansele de a fi aleși sau realeși. Ei fac promisiuni alegătorilor și îi pun pe cei care fac sondaje să estimeze răspunsul mulțimii. Analizele tehnice sunt similare cu sondajele politice, deoarece ambele urmăresc să citească intențiile maselor. Realizatorii de sondaje o fac pentru a-și ajuta clienții să câștige alegerile, în timp ce analiștii tehnici o fac pentru câștiguri financiare.

Realizatorii de sondaje utilizează metode științifice: statistici, proceduri de eșantionare și așa mai departe. De asemenea, trebuie să aibă fler pentru interviuri și pentru formularea întrebărilor; trebuie să fie conectați la curenții emoționali ai partidului lor. Sondajele de opinie sunt o combinație de știință și artă. Dacă un realizator de sondaje spune că este un om de știință, întreabă-l de ce fiecare realizator important de sondaje politice din Statele Unite este afiliat fie Partidului Democrat, fie Partidului Republican. Adevărata știință nu are culoare politică.

Un analist tehnic de piață trebuie să se ridice deasupra afilierii cu un partid. Nu trebuie să fie nici taur, nici urs, ci doar să caute adevărul. Un taur subiectiv se uită la un grafic și spune: „Unde pot cumpăra?" Un urs subiectiv se uită la același grafic și încearcă să găsească unde poate intra pe minus. Un analist de top este lipsit de influențe subiective de tip bullish sau bearish.

Există un truc care te ajută să detectezi dacă ești supus vreunei influențe. Dacă vrei să cumperi, întoarce graficul cu susul în jos și vezi dacă arată ca o vânzare. Dacă după ce l-ai răsturnat arată tot ca o cumpărare, atunci trebuie să te străduiești să elimini influența bullish din sistemul tău. Dacă ambele grafice arată ca o vânzare, atunci trebuie să te străduiești să elimini influența bearish.

Un glob de cristal

Mulți traderi cred că scopul lor este de a prognoza prețurile viitoare. Amatorii din majoritatea domeniilor solicită prognoze, în timp ce profesioniștii pur și simplu gestionează informațiile și iau decizii pe baza probabilităților. Să luăm medicina, de exemplu.

Scanned with OKEN Scanner

Un pacient este adus la o cameră de urgență după ce a fost înjunghiat cu un cuțit – iar membrii pe bună dreptate neliniștiți ai familiei au doar două întrebări: „va supraviețui?" și „când poate merge acasă?" Ei îi cer doctorului o previziune.

Dar medicul nu face previziuni – el gestionează problemele pe măsură ce acestea apar. Primul lucru pe care trebuie să-l facă este să prevină moartea pacientului din cauza șocului, așa că îi administrează analgezice și îi pune o perfuzie intravenoasă pentru a înlocui sângele pierdut. Apoi suturează organele deteriorate. După aceea, trebuie să ferească pacientul de infecții. Monitorizează evoluția stării de sănătate a pacientului și ia măsuri pentru a preveni complicațiile. El gestionează situația, nu face previziuni. Atunci când o familie îi cere o astfel de previziune, el o poate face, dar valoarea practică a acesteia este una scăzută.

Pentru a câștiga bani din tranzacționare, nu trebuie să prevezi viitorul. Trebuie să extragi informații din piață și să afli dacă taurii sau ursii dețin controlul. Trebuie să estimezi forța grupului dominant de pe piață și să decizi cât de probabil este ca trendul actual să continue. Trebuie să îți gestionezi conservator banii, având ca scop supraviețuirea pe termen lung și acumularea de profituri. Trebuie să observi cum funcționează mintea ta și să eviți alunecarea în lăcomie sau frică. Un trader care face toate acestea va reuși mai bine decât orice „clarvăzător".

Interpretează bine semnele pieței și fii stăpân pe tine

Un volum uriaș de informații se revarsă de pe piețe în timpul orelor de tranzacționare. Prețurile în schimbare reflectă luptele dintre tauri și ursi. Sarcina ta este să analizezi aceste informații și să pariezi pe grupul dominant de pe piață.

De fiecare dată când aud o previziune dramatică, primul meu gând este „un artificiu de marketing". Consilierii le emit pentru a atrage atenția în scopul de a strânge bani sau de a vinde servicii. Previziunile bune atrag clienți care plătesc, în timp ce previziunile proaste sunt uitate rapid. Telefonul mi-a sunat în timp ce scriam prima versiune a acestui capitol. Un guru celebru, care trecea printr-o perioadă în care nu prea mai avea noroc, mi-a spus că a identificat o „oportunitate de cumpărare unică în viață" de porumb. Mi-a cerut să strâng bani pentru el și mi-a promis că îi va înmulți de o sută de ori în șase luni! Nu știu câți prostovani a păcălit, dar previziunile dramatice au fost întotdeauna bune pentru jefuirea publicului. Majoritatea oamenilor nu se schimbă. În timp ce lucram la această versiune nouă a cărții, 21 de ani mai târziu, am citit în *Wall Street Journal* că același „guru" a fost recent pedepsit pentru abatere profesională de Asociația Națională de Contracte Futures.

Folosește-te de bunul simț în analizarea piețelor. Atunci când o nouă evoluție te nedumerește, compar-o cu viața din afara piețelor. De exemplu, indicatorii îți pot da semnale de cumpărare în două piețe. Ar trebui să o cumperi pe cea care a scăzut mult înainte de semnalul de cumpărare sau pe cea care a scăzut puțin? Compară acest lucru cu ceea ce se întâmplă cu un om după o căzătură. Dacă alunecă și cade pe câteva trepte, poate să se ridice, să se scuture de praf și să alerge din nou. Dar dacă alunecă și cade de la o fereastră de la etajul al doilea, nu va alerga prea curând; are nevoie de timp pentru a-și reveni.

Scanned with OKEN Scanner

Tranzacționarea de succes se bazează pe trei piloni. Trebuie să analizezi raportul de forțe dintre tauri și urși. Trebuie să practici o bună gestionare a banilor. Ai nevoie de disciplină personală pentru a-ți respecta planul de tranzacționare și pentru a evita să te lași dus la euforie sau la depresie de piețe.

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

PARTEA A III-A

Analiza clasică a graficelor

Când am cumpărat prima mea acțiune, graficele clasice erau singura opțiune disponibilă. Foloseam hârtie cu pătrățele și un creion ascuțit pentru a-mi actualiza graficele de mână. Câțiva ani mai târziu, au devenit disponibile calculatoare de buzunar și am adăugat pe grafice medii mobile simple. Mai târziu, un calculator programabil TI a făcut posibilă introducerea unor benzi magnetice minuscule într-o fantă pentru a efectua calcule mai complexe, cum ar fi mediile mobile exponențiale și sistemul direcțional[15].

În cele din urmă, computerul personal de al Apple a apărut pe scenă; puteai folosi joystickul acestuia pentru a deplasa un cursor și a trasa astfel liniile de trend. În schimb, traderii de astăzi au acces la o imensă putere de analiză la un cost foarte scăzut.

Deși conceptele-cheie ale graficelor clasice rămân valabile, multe dintre uneltele sale au fost eclipsate de metode computerizate mult mai puternice. Cea mai bună calitate a analizei tehnice computerizate este obiectivitatea sa. O medie mobilă sau orice alt indicator este fie în creștere, fie în scădere și direcția pe care o indică este cât se poate de clară. Poți fi nedumerit de cum să interpretezi semnalele sale, dar semnalele în sine sunt clare ca lumina zilei.

Pe de altă parte, trasarea graficelor clasice este destul de subiectivă și îmbie la visare cu ochii deschiși și autoamăgire. Poți trasa o linie de trend peste prețurile extreme sau peste marginile zonelor de congestie, ceea ce îi va schimba unghiul, precum și mesajul. Dacă ai chef să cumperi, poți trasa linia de trend puțin mai abruptă. Dacă ai chef să deschizi niște poziții short și te uiți printre gene la un grafic, vei „recunoaște" un vârf de tip „cap și umeri"[16]. Niciunul dintre aceste tipare nu este obiectiv. Din cauza subiectivității lor, am devenit din ce în ce mai sceptic cu privire la afirmațiile referitoare la formațiunile clasice, cum ar fi fanioanele[17], cap și umeri etc.

---

[15] Directional Movement System (DMI) sau Average Directional Index (ADX) este un indicator tehnic creat de Welles Wilder, folosit pentru a măsura forța unui trend, indiferent de direcția acestuia. (n.r.).

[16] În engleză „head and shoulders" (n.t.).

[17] În engleză, „pennant" (n.t.).

După ce m-am uitat la sute de mii de grafice, am ajuns la concluzia că piața nu cunoaște diagonalele. Își amintește nivelurile prețurilor, motiv pentru care liniile orizontale de suport și rezistență au sens, dar liniile de trend diagonale sunt subiective și predispun la autoamăgire.

În activitatea mea de tranzacționare, folosesc doar un număr mic de tipare de grafice care sunt suficient de obiective pentru a avea încredere. Acord atenție zonelor de suport și rezistență, bazate pe nivelurile orizontale ale prețurilor. Relația dintre prețurile de deschidere și de închidere și dintre punctele înalte și joase ale unei bare de preț sau ale unei lumânări sunt, de asemenea, obiective. Recunosc „degetele", numite și „cozi de cangur" – bare foarte lungi care ies dintr-o țesătură strânsă formată din prețuri. Vom explora acestea și alte câteva tipare în această secțiune.

17. Trasarea graficelor

Oamenii care trasează grafice studiază datele pieței pentru a identifica tiparele de preț și a profita de pe urma acestora. Majoritatea oamenilor care trasează grafice lucrează cu grafice de tip lumânări, care arată prețurile de deschidere, punctul maxim, punctul minim, prețul de închidere și volumul. Traderii de contracte futures urmăresc, de asemenea, numărul de poziții deschise. Trasatorii de grafice de tip „X și O"[18] urmăresc doar variațiile de preț și ignoră timpul, volumul și numărul total de poziții deschise.

Trasarea de grafice clasice necesită doar creion și hârtie. Este minunată pentru oamenii cu orientare vizuală. Cei care trasează datele de mână pot dezvolta o percepție fizică a prețurilor. Unul dintre costurile trecerii la graficele computerizate este pierderea unei părți din această senzație.

Cea mai mare problemă a graficelor clasice este visarea cu ochii deschiși. Traderii par să identifice tipare bullish sau bearish în funcție de starea lor de spirit de a cumpăra sau de a vinde.

La începutul secolului XX, Herman Rorschach, un psihiatru elvețian, a conceput un test pentru a explora mintea unui om. El a picurat cerneală pe 10 coli de hârtie și le-a pliat pe fiecare în jumătate, creând astfel pete de cerneală simetrice. Majoritatea oamenilor care se uită la aceste foi descriu ceea ce văd: părți anatomice, animale, clădiri și așa mai departe. În realitate, nu există decât pete de cerneală! Fiecare persoană vede ceea ce are în minte. Majoritatea traderilor folosesc graficele ca pe un uriaș test Rorschach. Ei își proiectează speranțele, temerile și închipuirile pe grafice.

Scurt istoric

Primii trasatori de grafice din Statele Unite au apărut la începutul secolului XX. Printre aceștia s-au numărat Charles Dow (1851-1902), autorul unei teorii celebre privind piața bursieră, și William Hamilton, care i-a succedat lui Dow în funcția de editor al Wall Street Journal. Faimoasa maximă a lui Dow a fost „Toate informațiile sunt deja

[18] În engleză, „point-and-figure" (n.t.).

Scanned with OKEN Scanner

incluse în medii"[19], prin aceasta înțelegând că mediile industriale și feroviare reflectau toate cunoștințele despre economie.

Dow nu a scris niciodată o carte, ci doar editorialele sale din *Wall Street Journal*. Hamilton a preluat această funcție după moartea lui Dow și a expus principiile teoriei Dow în cartea sa, *The Stock Market Barometer (Barometrul pieței bursiere)*. El a scris celebrul editorial „The Turn of the Tide", după crahul din 1929. Robert Rhea, un editor de buletine informative, a dus teoria la apogeu în cartea sa din 1932, *The Dow Theory (Teoria Dow)*.

Deceniul anilor 1930 a fost Epoca de Aur a trasării graficelor. Mulți inovatori s-au trezit cu timp liber după crahul din 1929. Schabacker, Rhea, Elliott, Wyckoff, Gann și alții și-au publicat cărțile în cursul acestui deceniu. Aceștia au mers în două direcții distincte. Unii, cum ar fi Wyckoff și Schabacker, vedeau graficele ca o înregistrare grafică a cererii și ofertei. Alții, precum Elliott și Gann, au căutat o ordine perfectă pe piețe – o inițiativă fascinantă, dar în cele din urmă inutilă (vezi capitolul 5).

În 1948, Edwards (ginerele lui Schabacker) și Magee au publicat *Technical Analysis of Stock Trends (Analiza tehnică a trendurilor bursiere)*, în care au popularizat concepte precum triunghiurile, dreptunghiurile, „cap și umeri" și alte formațiuni grafice, precum și liniile de suport, rezistență și trend. Alți trasatori de grafice au aplicat aceste concepte la mărfuri.

Piețele s-au schimbat foarte mult de pe vremea lui Edwards și Magee. În anii 1940, volumul zilnic al unei acțiuni active la Bursa din New York era de doar câteva sute de acțiuni, în timp ce acum se măsoară în milioane. Balanța puterii pe piața bursieră s-a schimbat în favoarea taurilor. Primii trasatori de grafice scriau că vârfurile pieței bursiere erau bruște și rapide, în timp ce minimele aveau nevoie de mult timp pentru a se dezvolta. Acest lucru era adevărat în epoca lor deflaționistă, dar lucrurile au stat fix invers începând cu anii 1950. Acum, minimele tind să se formeze rapid, în timp ce maximele tind să dureze mai mult.

Semnificația unui grafic cu bare

Tiparele graficelor reflectă suma cumpărărilor și vânzărilor, lăcomia și teama investitorilor și traderilor. Multe dintre graficele din această carte sunt zilnice, fiecare bară reprezentând o zi de tranzacționare, dar regulile de înțelegere a graficelor săptămânale, zilnice sau intraday sunt remarcabil de similare.

Amintește-ți acest principiu-cheie: *„Fiecare preț este un consens momentan privind valoarea al tuturor participanților la piață, exprimat în acțiune."* Pe baza acestuia, fiecare bară de preț oferă câteva informații importante despre lupta dintre tauri și urși (Figura 17.1).

Prețul de deschidere al unei bare zilnice tinde să reflecte opinia traderilor amatori cu privire la valoare. Aceștia citesc ziarele de dimineață, află ce s-a întâmplat cu o zi înainte, poate cer aprobarea soției pentru a cumpăra sau a vinde și își plasează ordinele înainte de a pleca la serviciu. Amatorii sunt activi în special la începutul zilei și la începutul săptămânii.

[19] În engleză, „The averages discount everything" (n.t.).

Scanned with OKEN Scanner

Traderii care au cercetat relația dintre prețurile de deschidere și cele de închidere au constatat că prețurile de deschidere apar cel mai adesea aproape de maximul sau minimul barei zilnice. Cumpărarea sau vânzarea de către amatori în prima parte a zilei creează o extremă emoțională față de care prețurile tind să se retragă mai târziu în cursul zilei.

Într-un bull market, prețurile ating adesea minimul săptămânal luni sau marți, când amatorii marchează profiturile obținute în săptămâna anterioară, pentru ca apoi să urce către un nou maxim joi sau vineri. Într-un bear market, maximul săptămânii este adesea stabilit luni sau marți, cu un nou minim spre sfârșitul săptămânii.

Prețurile de închidere ale barelor zilnice și săptămânale tind să reflecte acțiunile traderilor profesioniști. Aceștia urmăresc piețele pe tot parcursul zilei, reacționează la schimbări și tind să domine ultima oră de tranzacționare. Mulți dintre ei scot profiturile în acel moment pentru a evita să păstreze pozițiile deschise peste noapte.

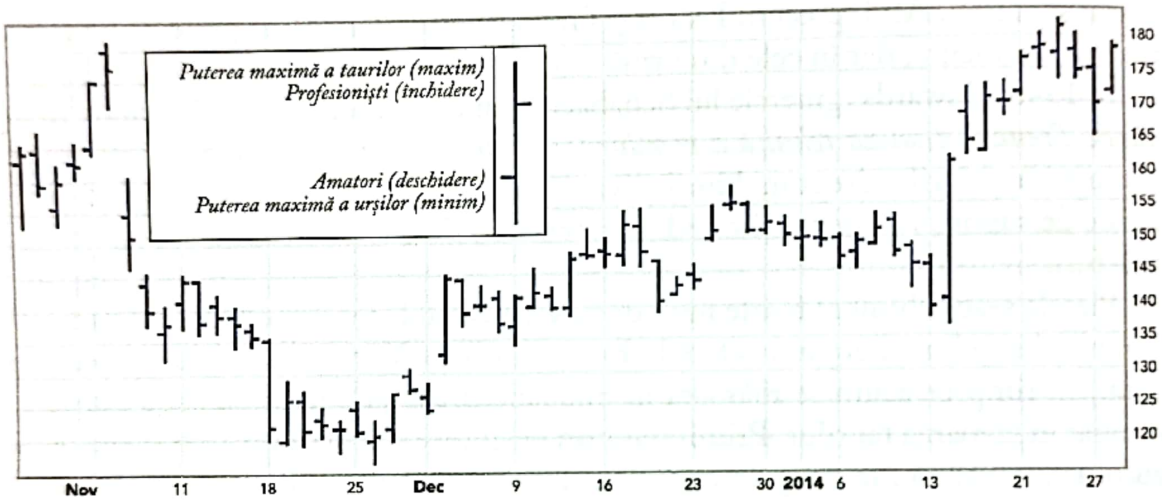

FIGURA 17.1 TSLA zilnic. (*Grafic de pe Stockcharts.com*)

Semnificația unui grafic cu bare

Prețurile de deschidere sunt stabilite de amatori, ale căror ordine se acumulează peste noapte și ajung pe piață dimineața. Prețurile de închidere sunt stabilite în mare parte de profesioniștii pieței, care tranzacționează pe tot parcursul zilei. Poți vedea o reflectare a conflictului dintre aceștia în frecvența cu care prețurile de deschidere și de închidere apar la capetele opuse ale barelor de prețuri.

Valoarea maximă a fiecărei bare marchează puterea maximă a taurilor în timpul reprezentat de acea bară. Nivelul minim al fiecărei bare marchează puterea maximă a urșilor în timpul reprezentat de acea bară. Costul cauzat de slippage tinde să fie mai mic atunci când intri sau ieși din poziții în timpul barelor scurte.

Profesioniștii, ca grup, tranzacționează, de obicei, împotriva amatorilor. Aceștia tind să cumpere deschideri (de piață) mai mici, să vândă în lipsă deschideri mai mari și să-și lichideze pozițiile pe parcursul zilei. Traderii trebuie să acorde atenție relației dintre prețurile de deschidere și cele de închidere. *Dacă prețurile de închidere au fost mai mari decât cele de deschidere, atunci profesioniștii de pe piață au fost probabil mai optimiști decât amatorii. Dacă prețurile de închidere au fost mai mici decât cele de deschidere, atunci profesioniștii pieței au fost probabil mai pesimiști decât amatorii.* Merită să tranzacționezi

Scanned with OKEN Scanner

cu profesioniștii și împotriva amatorilor. Trasarea graficelor cu lumânări se bazează, în mare măsură, pe relația dintre prețurile de deschidere și de închidere ale fiecărei bare. Dacă închiderea este mai mare, lumânarea este albă, dar dacă este mai mică, lumânarea este neagră.

Valoarea maximă a fiecărei bare reprezintă puterea maximă a taurilor în timpul reprezentat de acea bară. Taurii câștigă bani atunci când prețurile cresc. Faptul că ei cumpără împinge prețurile în sus, iar fiecare creștere le sporește profiturile. În cele din urmă, taurii ajung într-un punct în care nu mai pot ridica prețurile – nici măcar cu un increment.[20] Valoarea maximă a unei bare zilnice reprezintă puterea maximă a taurilor în timpul zilei, în timp ce valoarea maximă a unei bare săptămânale marchează puterea maximă a taurilor în timpul săptămânii.

Cel mai înalt punct al unei bare reprezintă puterea maximă a taurilor în timpul reprezentat de acea bară.

Valoarea minimă a fiecărei bare reprezintă puterea maximă a ursilor în timpul reprezentat de acea bară. Ursii câștigă bani atunci când prețurile scad. Ei continuă să vândă în lipsă, vânzările lor împing prețurile în jos, iar fiecare increment de scădere le sporește profiturile. La un moment dat, aceștia rămân fără capital sau fără entuziasm, iar prețurile încetează să mai scadă. Minimul unei bare zilnice marchează puterea maximă a ursilor pe parcursul acelei zile, iar minimul unei bare săptămânale identifică puterea maximă a ursilor pe parcursul acelei săptămâni.

Valoarea minimă a fiecărei bare arată puterea maximă a ursilor în timpul reprezentat de acea bară.

Prețul de închidere al fiecărei bare arată rezultatul bătăliei dintre tauri și ursi în timpul reprezentat de acea bară. Dacă prețurile se închid aproape de valoarea maximă a barei zilnice, acest lucru arată că taurii au câștigat bătălia zilei. Dacă prețurile se închid aproape de nivelul minim al zilei, înseamnă că ursii au câștigat ziua. Prețurile de închidere de pe graficele zilnice ale contractelor futures sunt deosebit de importante, deoarece capitalul contului tău este „la prețul curent de piață"[21] în fiecare seară.

Distanța dintre valoarea maximă și minimă a oricărei bare reflectă intensitatea conflictului dintre tauri și ursi. O bară medie marchează o piață relativ rece. O bară care este doar la jumătatea înălțimii față de medie arată o piață somnoroasă, dezinteresată. O bară care este de două ori mai înaltă decât media indică o piață efervescentă, unde taurii și ursii se luptă pe tot terenul.

Slippage-ul (vezi Introducerea) tinde să fie mai mic pe pieţele liniștite. Merită să intri în tranzacții în timpul barelor scurte sau normale. Barele înalte sunt bune pentru preluarea profiturilor. Încercarea de a intra pe o poziție atunci când piața este în mișcare este ca și cum ai sări într-un tren care se află în mișcare. Ar fi mai sigur pentru tine să îl aștepți pe următorul.

---

[20] Incrementul („tick" în engleză) este cea mai mică modificare de preț permisă pentru un anumit activ tranzacționabil. Aceasta poate fi de un cent sau chiar o sutime de cent (în funcție de acțiune), un sfert de punct pentru S&P e-mini, 10 cenți pentru contracte futures pe aur etc. (n.a.).

[21] În engleză, „marked to market" (n.t.).

Scanned with OKEN Scanner

Lumânări japoneze

Comercianții japonezi de orez au început să folosească grafice cu lumânări cu aproximativ două secole înainte de apariția primilor trasatori de grafice în America. În loc de bare, graficele lor aveau rânduri de lumânări cu fitiluri la ambele capete. Corpul fiecărei lumânări reprezintă distanța dintre prețul de deschidere și cel de închidere. Dacă prețul de închidere este mai mare decât cel de deschidere, corpul este alb, dar dacă prețul de închidere este mai mic, corpul este negru.

Vârful fitilului superior reprezintă maximul zilei, în timp ce punctul cel mai de jos al fitilului inferior reprezintă minimul zilei. Japonezii consideră că maximele și minimele sunt relativ neimportante, potrivit lui Steve Nison, autorul cărții *Japanese Candlestick Charting Techniques (Tehnici japoneze de trasare a graficelor cu lumânări)*. Ei se concentrează pe relația dintre prețurile de deschidere și de închidere și pe tiparele care includ mai multe lumânări.

Principalul avantaj al unui grafic cu lumânări este concentrarea sa asupra luptei dintre traderii amatorii care controlează deschiderile și cei profesioniștii care controlează închiderile. Din nefericire, mulți trasatori de grafice cu lumânări neglijează uneltele occidentale, cum ar fi volumul și indicatorii tehnici.

Lumânările au devenit destul de populare în întreaga lume, iar unii traderi mă întreabă de ce continui să folosesc graficele cu bare. Sunt familiarizat cu lumânările, dar am învățat să tranzacționez folosind grafice cu bare și cred că utilizarea barelor de deschidere-sus-jos-închidere plus indicatorii tehnici îmi oferă mai multe informații.

Alegerea unui grafic de bare sau cu lumânări este o chestiune de preferință personală. Toate conceptele exprimate în această carte pot fi aplicate atât cu grafice cu lumânări, cât și cu grafice cu bare.

Pieţele eficiente, mersul aleatoriu, teoria haosului şi „legea naturii"

Teoria pieței eficiente este o noțiune academică conform căreia nimeni nu poate depăși performanțele pieței, deoarece orice preț la un moment dat încorporează toate informațiile disponibile. Warren Buffett, unul dintre cei mai de succes investitori ai secolului, a comentat: „Cred că este fascinant modul în care ortodoxia conducătoare poate determina o mulțime de oameni să creadă că pământul este plat. A investi pe o piață în care oamenii cred în eficiență este ca și cum ai juca bridge cu cineva căruia i s-a spus că nu are rost să se uite la cărți."

Eroarea de logică a teoriei pieței eficiente este că echivalează cunoștințele cu acțiunea. Oamenii pot avea cunoștințe, dar atracția emoțională a mulțimii îi determină adesea să tranzacționeze irațional. Un analist bun poate detecta tipare repetitive de comportament al mulțimii pe graficele sale și le poate exploata.

Teoreticienii „mersului aleatoriu"[22] susțin că prețurile pieței se modifică aleatoriu. Desigur, pieţele au prin excelență un anumit grad de aleatoriu sau de „zgomot", la fel cum există aleatoriu în orice mulțime. Cu toate acestea, un observator inteligent poate

[22] În engleză, „random walk" (n.t.).

Scanned with OKEN Scanner

identifica tiparele repetitive de comportament ale unei mulțimi și poate face pariuri rezonabile pe continuarea sau inversarea acestora.

Oamenii au amintiri; își amintesc prețurile din trecut, iar amintirile lor le influențează deciziile de a cumpăra sau de a vinde. Amintirile ajută la crearea suportului sub nivelul pieței și a rezistenței peste acesta. Adepții teoriei mersului aleatoriu neagă faptul că amintirile ne influențează comportamentul.

După cum sublinia Milton Friedman, prețurile transmit informații cu privire la disponibilitatea ofertei și la intensitatea cererii. Participanții la piață utilizează aceste informații atunci când decid să cumpere sau să vândă. De exemplu, consumatorii cumpără mai multă marfă atunci când aceasta este la reducere și mai puțină atunci când prețurile sunt ridicate. Traderii financiari sunt la fel de capabili de un comportament logic pe cât sunt și gospodinele. Atunci când prețurile sunt scăzute, intervin vânătorii de chilipiruri. O penurie poate duce la o panică la cumpărare, dar prețurile ridicate sufocă cererea.

Teoria haosului a devenit foarte cunoscută în ultimele decenii. Piețele sunt în mare parte haotice, iar singurul moment în care poți avea un avantaj este în timpul perioadelor ordonate.

În opinia mea, deși piețele sunt haotice în cea mai mare parte a timpului, în valurile acestui haos, insule de ordine și structură continuă să apară și să dispară. Esența analizei pieței constă în recunoașterea apariției tiparelor ordonate și în a avea suficient curaj și convingere pentru a tranzacționa în baza lor.

Dacă tranzacționezi în timpul perioadelor haotice, singurii care vor beneficia vor fi brokerul, care își va încasa comisionul, și un day-trader profesionist, care te va scalpa. Ideea esențială de care trebuie să ții cont este că, din când în când, din haos apare un tipar. Sistemul tău ar trebui să recunoască această tranziție și acela este momentul în care ar trebui să inițiezi o tranzacție! Am vorbit mai devreme despre un mare avantaj al unui trader privat față de profesioniști – el poate aștepta o tranzacție bună în loc să fie nevoit să fie activ în fiecare zi. Teoria haosului confirmă acest mesaj.

Teoria haosului ne învață, de asemenea, că structurile ordonate care apar din haos sunt fractalice. Coasta mării pare la fel de zimțată dacă o privești din spațiu sau din avion, din picioare sau în genunchi, prin intermediul unei lupe. Tiparele pieței sunt, de asemenea, fractalice. Dacă îți arăt un set de grafice ale aceleiași piețe, după ce am eliminat marcajele temporale, nu vei putea spune dacă este un grafic lunar, săptămânal, zilnic sau la 5 minute. Mai târziu în această carte (capitolul 39), vom reveni la această temă și vei vedea de ce este atât de important să analizăm piețele în mai mult de un interval de timp. Va trebui să ne asigurăm că mesajele de cumpărare sau de vânzare din ambele intervale de timp se confirmă reciproc, deoarece, dacă nu se confirmă, înseamnă că piața este prea haotică și ar trebui să stăm pe margine.

Legea naturii este strigătul de luptă al unui grup de mistici care susțin că există o ordine perfectă pe piețe (pe care ți-o vor dezvălui contra cost). Ei spun că piețele se mișcă cu precizie de ceas elvețian ca răspuns la legi naturale imuabile. R. N. Elliott chiar și-a intitulat ultima sa carte *Nature's Law (Legea naturii)*.

Cei care cred în teoria „ordinii perfecte" gravitează în jurul astrologiei, numerologiei, teoriei conspirației și altor superstiții. Data viitoare când cineva îți vorbește despre

Scanned with OKEN Scanner

ordinea naturală din piețe, întreabă-l despre astrologie. Probabil că va profita de ocazia de a-și lăuda pasiunea și de a vorbi despre stele.

Cei care cred în ordinea perfectă de pe piețe susțin că vârfurile și minimele pot fi prezise cu mult timp înainte. Amatorii iubesc previziunile, iar misticismul este un mare truc de marketing. Aceasta ajută la vânzarea de cursuri, sisteme de tranzacționare și buletine informative.

Misticii, academicienii mersului aleatoriu și teoreticienii pieței eficiente au o trăsătură în comun. Sunt toți la fel de rupți de realitatea piețelor.

18. Suport și rezistență

O minge lovește podeaua și ricoșează. Dacă o arunci în sus, va cădea după ce va atinge tavanul. Suportul și rezistența sunt ca o podea și un tavan, cu prețurile făcute sendviș între aceste două felii. Înțelegerea nivelurilor de suport și rezistență este esențială pentru înțelegerea trendurilor prețurilor. Evaluarea forței acestora te ajută să decizi dacă trendul are șanse să se impună sau să se inverseze.

Suportul este un nivel de preț la care cumpărarea este suficient de puternică pentru a întrerupe sau inversa un trend descendent. Atunci când un trend descendent atinge suportul, acesta ricoșează ca un scafandru care atinge fundul și se împinge cu picioarele de el. Suportul este reprezentat pe un grafic printr-o linie orizontală care leagă două sau mai multe valori minime (Figura 18.1).

Rezistența este un nivel al prețului la care vânzarea este suficient de puternică pentru a întrerupe sau a inversa un trend ascendent. Atunci când un trend ascendent se lovește de rezistență, se comportă ca un om care se lovește cu capul de o creangă în timp ce urcă într-un copac – se oprește și poate chiar să cadă. Rezistența este reprezentată pe un grafic de o linie orizontală care leagă două sau mai multe valori maxime.

Este mai bine să trasezi linii de suport și rezistență pe marginile zonelor de congestie, unde majoritatea barelor s-au oprit, decât pe prețurile extreme. Aceste zone de consolidare arată unde masele de traderi s-au răzgândit, în timp ce punctele extreme reflectă doar panica în rândul celor mai slabi traderi.

Suportul sau rezistența minoră determină o pauză a trendurilor, în timp ce suportul sau rezistența majoră le fac să se inverseze. Traderii cumpără la nivelul de suport și vând la cel de rezistență, făcând din eficiența lor o profeție care se împlinește de la sine.

Suport și rezistență

Trasează linii orizontale peste marginile superioare și inferioare ale zonelor de congestie. Linia de jos marchează nivelul de suport la care cumpărătorii depășesc vânzătorii. Linia superioară identifică rezistența, unde vânzătorii îi depășesc pe cumpărători. Zonele de suport și rezistență își schimbă adesea rolurile. Observă cum, după un breakout ascendent decisiv al prețului în zona 1, prețurile au atins rezistența, dar când au depășit acel nivel, s-a transformat într-o zonă de suport (marcată cu 2). Forța acestor bariere crește de fiecare dată când prețurile le ating și ricoșează.

Scanned with OKEN Scanner

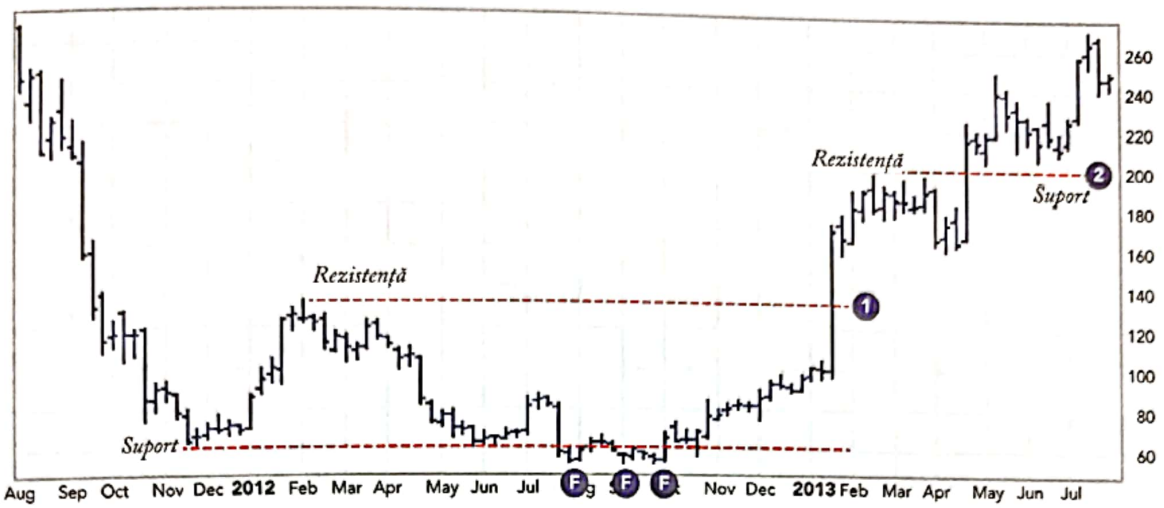

FIGURA 18.1 NFLX săptămânal. *(Grafic de pe Stockcharts.com)*

Trebuie să fii conștient de ieșirile false din nivelurile de suport și rezistență. Acestea sunt marcate cu litera „F" pe acest grafic. Amatorii au tendința de a urmări orice breakout, în timp ce profesioniștii au tendința de a tranzacționa împotriva lor. La marginea din dreapta a graficului, NFLX crește de la nivelul de suport la nivelul la care creșterea anterioară s-a lovit de rezistență.

Cum identificăm trendurile? Nu prin **linii de trend**. Uneltele mele preferate sunt mediile mobile exponențiale pe care le vom analiza în secțiunea următoare. Liniile de trend sunt extrem de subiective – sunt printre cele mai înșelătoare unelte. Identificarea trendurilor este un domeniu în care analiza computerizată este cu mult înaintea trasării clasice de grafice.

Amintiri, durere și regrete

Amintirile noastre despre evoluțiile anterioare ale pieței ne determină să cumpărăm și să vindem la anumite niveluri. Cumpărarea și vânzarea de către mulțimi creează suport și rezistență. *Suportul și rezistența există pentru că oamenii au amintiri.*

Dacă traderii își amintesc că prețurile au încetat recent să mai scadă și au crescut de la un anumit nivel, este probabil să cumpere atunci când prețurile se apropie din nou de acel nivel. Dacă traderii își amintesc că un trend ascendent s-a inversat recent după ce a crescut până la un anumit vârf, aceștia tind să vândă și să intre pe poziții short atunci când prețurile se apropie din nou de acel nivel.

De exemplu, toate creșterile majore de pe piața bursieră din 1966 până în 1982 s-au încheiat ori de câte ori indicele Dow Jones, media per industrii a intrat prin mișcarea prețului în intervalul cuprins între 950 și 1050. Această zonă de rezistență a fost atât de puternică încât traderii au numit-o „un cimitir în cer". Odată ce taurii au intrat cu coarnele în piață prin acel nivel, acesta a devenit o zonă majoră de suport. În ultimii ani, am asistat la un eveniment similar în cazul aurului, al cărui grafic este prezentat aici (Figura 18.2). Acesta a atins de patru ori nivelul de 1.000 USD/uncie, scăzând după fiecare încercare. După ce prețul aurului a depășit acest nivel la a cincea încercare, nivelul de 1.000 USD/uncie s-a transformat într-un nivel de suport masiv.

Scanned with OKEN Scanner

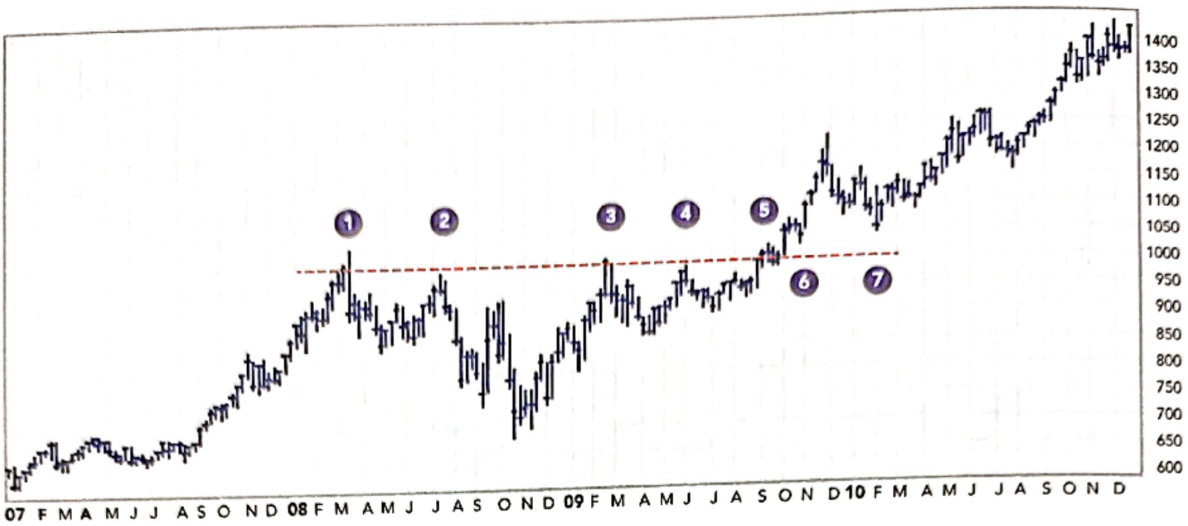

FIGURA 18.2 Aur săptămânal. *(Grafic de pe Stockcharts.com)*

Rezistența se transformă în suport

Observă cum aurul a atins de cinci ori rezistența superioară de la nivelul de 1.000 USD/uncie. De obicei, inversările apar la prima, a doua sau a treia atingere. Atunci când o piață atinge același nivel a patra oară, acest lucru arată că vrea cu adevărat să meargă în acea direcție. Aurul a depășit nivelul de 1.000 de dolari/uncie la a cincea încercare.

Ulterior, aurul a făcut două încercări de a coborî la vechiul nivel de rezistență, în zonele marcate cu 6 și 7. Incapacitatea sa de a coborî la acest nivel a arătat că ursii au fost slabi, marcând începutul unei piețe majore de creștere a aurului.

Suportul și rezistența există pentru că masele de traderi simt durere și regret. Traderii care dețin poziții perdante simt o durere intensă. Pierzătorii sunt hotărâți să se retragă de îndată ce piața le oferă o nouă șansă. Traderii care au ratat o ocazie de a cumpăra sau de a vinde în lipsă simt regret și așteaptă, de asemenea, ca piața să le ofere o a doua șansă. Sentimentele de durere și regret sunt ușoare în intervalele de tranzacționare, când oscilațiile sunt relativ mici, iar pierzătorii nu sunt afectați prea tare. Ieșirile din aceste intervale creează dureri și regrete mult mai intense.

Atunci când piața stagnează o perioadă, traderii se obișnuiesc să cumpere aproape de marginea inferioară a intervalului său și să vândă sau chiar să vândă în lipsă aproape de marginea superioară. Când începe un trend ascendent, ursii care au vândut în lipsă simt o mare durere. În același timp, taurii simt un regret intens că nu au cumpărat mai mult. Amândouă categoriile sunt hotărâte să cumpere dacă piața scade până la punctul de breakout și le oferă o a doua șansă de a acoperi pozițiile short sau de a intra pe poziții long. Durerea ursilor și regretul taurilor îi fac pe aceștia să fie dornici să cumpere, creând **suport** în timpul reacțiilor dintr-un trend ascendent.

Atunci când prețurile coboară dintr-un interval de tranzacționare, taurii care au cumpărat suferă: se simt prinși în capcană și așteaptă o revenire pentru a ieși la liman. Ursii, pe de altă parte, regretă că nu au vândut în lipsă mai mult: ei așteaptă o revenire ca o a doua șansă de a vinde în lipsă. Durerea taurilor și regretul ursilor creează **rezistență** – un plafon deasupra pieței în trendurile descendente. Puterea suportului și a rezistenței depinde de puterea sentimentelor în rândul maselor de traderi.

Scanned with OKEN Scanner

Puterea suportului și a rezistenței

Cu cât prețurile rămân mai mult timp într-o zonă de congestie, cu atât mai puternic este angajamentul emoțional al taurilor și al ursilor față de zona respectivă. O zonă de congestie lovită de mai multe trenduri este ca un câmp de luptă cu cratere provocate de explozii: apărătorii săi au multă acoperire și șanse mari să încetinească orice forță atacatoare. Atunci când prețurile se apropie de zona respectivă de sus, aceasta servește drept suport. Atunci când prețurile se apropie de ea de jos, aceasta servește drept rezistență. O zonă de congestie poate inversa aceste roluri, servind fie ca suport, fie ca rezistență.

Puterea acestor zone depinde de trei factori: lungimea, înălțimea și volumul de tranzacționare care a avut loc în interiorul lor. Acești factori pot fi vizualizați ca lungimea, lățimea și adâncimea unei zone de congestie.

Cu cât o zonă de suport sau de rezistență este mai lungă – lungimea perioadei sale sau numărul de lovituri suportate – cu atât este mai puternică. Suportul și rezistența, la fel ca vinul bun, devin mai bune cu vârsta. Un interval de tranzacționare de 2 săptămâni oferă doar un suport sau o rezistență minimă, un interval de 2 luni oferă oamenilor timp să se obișnuiască cu el și creează un suport sau o rezistență intermediară, în timp ce un interval de 2 ani devine acceptat ca un standard de valoare și oferă un suport sau o rezistență majoră.

Pe măsură ce nivelurile de suport și rezistență devin foarte vechi, treptat ajung din ce în ce mai slabe. Pierzătorii continuă să dispară de pe piețe, fiind înlocuiți de nou-veniți care nu au același angajament emoțional față de nivelurile de preț foarte vechi. Oamenii care au pierdut bani recent își amintesc foarte bine ce li s-a întâmplat. Aceștia sunt probabil încă pe piață, simțind durere și regret, încercând să recupereze ce au pierdut. Oamenii care au luat decizii greșite în urmă cu mai mulți ani s-ar putea să nu mai fie pe piață, iar amintirile lor contează mai puțin.

Puterea suportului și a rezistenței crește de fiecare dată când zona respectivă este atinsă. Atunci când traderii văd că prețurile s-au inversat la un anumit nivel, ei tind să parieze pe o inversare data viitoare când prețurile ating acel nivel.

Cu cât zona de suport și rezistență este mai înaltă, cu atât este mai puternică. O zonă de congestie înaltă este ca un gard înalt în jurul unei proprietăți. Dacă înălțimea unei zone de congestie este egală cu un procent din valoarea actuală de piață, aceasta oferă doar un sprijin sau o rezistență minoră. Dacă are o înălțime de trei procente, oferă un suport sau o rezistență intermediară, iar o zonă de congestie care are o înălțime de șapte procente sau mai mare poate opri chiar și un trend major.

Cu cât este mai mare volumul de tranzacționare într-o zonă de suport și rezistență, cu atât aceasta este mai puternică. Volumul ridicat arată implicarea activă a traderilor – un semn de angajament emoțional puternic. Un volum scăzut arată că traderii sunt puțin interesați să tranzacționeze la acel nivel – un semn de suport sau rezistență slabă.

Poți estima puterea suportului și a rezistenței în dolari dacă înmulțești numărul de zile petrecute de o acțiune în zona sa de congestie cu volumul și prețul său mediu zilnic. Desigur, atunci când facem astfel de comparații, trebuie să estimăm zonele de suport și rezistență pentru aceeași acțiune. Nu poți compara mere cu portocale sau AAPL cu o acțiune de 10 dolari care se tranzacționează cu un milion de acțiuni într-o zi bună.

Scanned with OKEN Scanner

Reguli de tranzacționare

1. Ori de câte ori trendul de pe urma căruia încerci să profiți se apropie de suport sau rezistență, creează un stop de protecție mai apropiat de zona respectivă.

Un **stop de protecție** este un ordin de a vinde sub nivelul pieței atunci când ai deschise poziții long sau de a acoperi pozițiile short peste nivelul pieței atunci când ai deschise poziții short. Un stop te protejează de a fi grav afectat de o inversare.

Un trend își dezvăluie sănătatea prin modul în care acționează atunci când atinge suportul sau rezistența. Dacă este suficient de puternic pentru a pătrunde în acea zonă, stopul tău strâns nu va fi declanșat. Dacă un trend se îndepărtează de suport sau rezistență, aceasta își dezvăluie slăbiciunea. În acest caz, stopul tău strict va salva o bună parte din profituri.

2. Suportul și rezistența sunt mai importante pe graficele pe termen lung decât pe graficele pe termen scurt.

Un trader bun își monitorizează piața folosind mai multe intervale de timp, dar acordă mai multă importanță celor mai lungi. Graficele săptămânale sunt mai importante decât cele zilnice. Dacă trendul săptămânal este puternic, este mai puțin alarmant faptul că trendul zilnic se lovește de rezistență. Atunci când un trend săptămânal se apropie de un suport sau o rezistență majoră, trebuie să fii mai înclinat să ieși.

3. Nivelurile de suport și rezistență indică oportunitățile de tranzacționare.

Partea inferioară a unei zone de congestie identifică linia inferioară de suport. Pe măsură ce prețurile scad spre aceasta, fii atent la oportunitățile de cumpărare. Unul dintre cele mai bune tipare din analiza tehnică este **breakoutul fals**[23]. Dacă prețurile coboară sub suport și apoi revin în zona de suport, acest lucru arată că ursii și-au ratat șansa. O bară de preț care se închide în interiorul unei zone de congestie după un breakout descendent fals marchează o oportunitate de cumpărare; setează un stop de protecție în apropiere de partea inferioară a recentului breakout .

Similar, un adevărat breakout ascendent al prețului nu trebuie să fie urmat de o retragere în interval, la fel cum o rachetă nu trebuie să cadă înapoi pe platforma de lansare. Un breakout ascendent fals oferă un semnal de vânzare în lipsă atunci când o bară de preț revine în zona de congestie. Atunci când vinzi în lipsă, plasează un stop de protecție aproape de breakoutul descendent (Figura 18.3).

Despre plasarea stopurilor. Traderii experimentați tind să evite plasarea stopurilor la numere rotunde. Dacă cumpăr o acțiune în jurul valorii de 52 de dolari și vreau să-mi protejez poziția în zona de 51 de dolari, voi plasa un stop cu câțiva cenți sub 51 de dolari. Dacă intru pe poziții long la 33,70 dolari într-un day-trade și vreau să-mi protejez poziția în zona de 33,50 dolari, voi plasa acel stop cu câțiva cenți sub 33,50 dolari. Din cauza tendinței umane firești de a folosi numere rotunde, acolo se acumulează grupuri de stopuri. Prefer să îmi plasez stopurile la capetele îndepărtate ale unor astfel de grupuri.

Breakouturi adevărate și breakouturi false

Piețele petrec mai mult timp în intervale de tranzacționare decât în trenduri. Cele mai multe ieșiri din intervalele de tranzacționare sunt breakouturi false. Ele atrag adepții

[23] În engleză, „false breakout" (n.t.).

Scanned with OKEN Scanner

trendurilor chiar înainte ca prețurile să revină în intervalul lor. Breakouturile false îi afectează pe amatori, dar traderii profesioniști le adoră.

Profesioniștii se așteaptă ca prețurile să fluctueze în cea mai mare parte a timpului, fără a ajunge prea departe. Ei așteaptă până când un breakout ascendent nu mai atinge noi maxime sau unul descendent nu mai atinge noi minime. Apoi, ei profită și tranzacționează împotriva breakoutului și plasează un stop de protecție în apropierea ultimului punct extrem. Este un stop strict, iar riscul lor monetar este scăzut, cu un mare potențial de profit în cazul în care prețurile revin spre mijlocul zonei de congestie. Raportul risc/recompensă este atât de bun încât profesioniștii își pot permite să greșească jumătate din timp și să iasă câștigători per total.

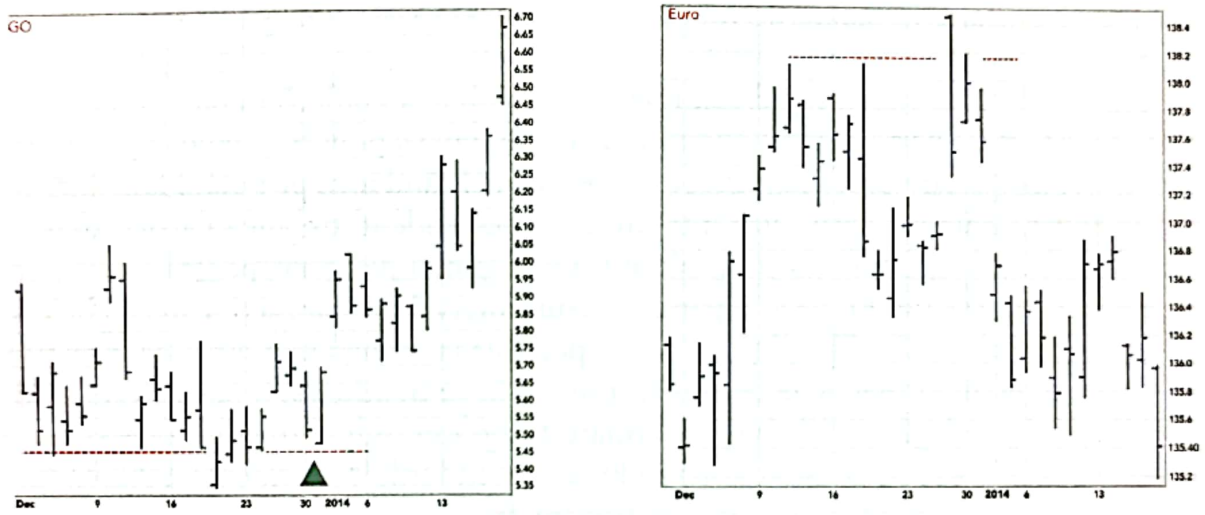

FIGURA 18.3 EGO și euro zilnic. *(Grafic de pe Stockcharts.com)*

Breakout fals

În partea stângă, un grafic pentru acțiunile Eldorado Gold Corp. (EGO) arată un breakout descendent fals în timpul ultimei încercări a ursilor de a împinge acțiunile companiilor implicate în industria aurului în jos în decembrie 2013. Prețurile au deschis brusc sub nivelul de suport, după ce au scăzut de la închiderea din ziua precedentă. De acolo, a început o creștere. Observă o revenire la linia de suport o săptămână mai târziu, marcată de un triunghi verde. Astfel de retrageri nu apar prea des, dar, atunci când apar, ele oferă o oportunitate excelentă de a prinde valul unui nou trend.

În dreapta, un grafic al euro (reprezentat aici de $XEU) arată cum un trend ascendent a culminat cu un breakout ascendent fals. Prețurile au spart linia de rezistență, declanșând stopuri și zdruncinând pozițiile short slabe, iar atunci a început trendul descendent. Nu a existat o a doua șansă de revenire pe această piață.

Cel mai bun moment pentru a cumpăra în cazului unui fals breakout ascendent pe un grafic zilnic este atunci când analiza graficului **săptămânal** sugerează că se dezvoltă un nou trend ascendent. Breakouturile adevărate sunt confirmate de un **volum** mare, în timp ce breakouturile false tind să aibă un volum mic. Breakouturile adevărate sunt confirmate atunci când **indicatorii** tehnici ating noi extreme în direcția noului trend, în timp ce breakouturile false sunt adesea marcate de divergențe între prețuri și indicatori, pe care le vom discuta mai târziu în carte.

Scanned with OKEN Scanner

19. Trenduri și intervale de tranzacționare

Este vorba de un **trend** atunci când prețurile continuă să crească sau să scadă pe parcursul unei perioade de timp. Într-un **trend ascendent** perfect, fiecare creștere atinge un nivel mai ridicat decât creșterea precedentă, iar fiecare scădere se oprește la un nivel mai ridicat decât scăderea precedentă. Într-un trend **descendent perfect**, fiecare scădere atinge un minim mai scăzut decât scăderea precedentă, iar fiecare creștere se oprește la un nivel mai scăzut decât creșterea precedentă. Într-un **interval de tranzacționare**, majoritatea creșterilor se opresc la aproximativ același nivel ridicat, iar scăderile se opresc la aproximativ același nivel scăzut. Tiparele perfecte, desigur, nu sunt atât de frecvente pe pieţele financiare, iar abaterile multiple îngreunează viața analiștilor și a traderilor (Figura 19.1).

Chiar și dacă îți arunci rapid ochii pe ele, majoritatea graficelor arată că pieţele își petrec cea mai mare parte a timpului în intervale de tranzacționare. Trendurile și intervalele de tranzacționare necesită tactici diferite. Atunci când intri pe poziții long într-un trend ascendent sau pe poziții short într-un trend descendent, trebuie să acorzi trendului respectiv beneficiul îndoielii și să folosești un stop mai permisiv, pentru a nu fi scos prea ușor din tranzacție. Pe de altă parte, într-un interval de tranzacționare, trebuie să folosești stopuri stricte, să fii agil și să închizi pozițiile la cel mai mic semn de inversare.

O altă diferență în tacticile de tranzacționare între trenduri și intervale este gestionarea forței și a slăbiciunii. Trebuie să urmărești forța în timpul trendurilor – să cumperi în trendurile ascendente și să vinzi în lipsă în trendurile descendente. Atunci când prețurile se află într-un interval de tranzacționare, trebuie să faci fix invers – să cumperi slăbiciune și să vinzi forță.

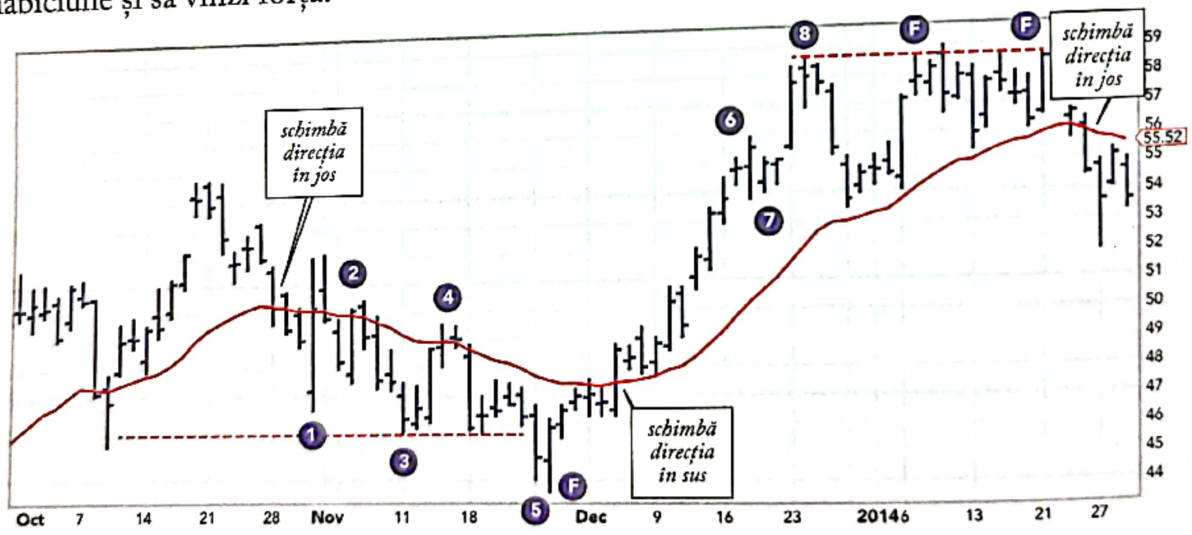

FIGURA 19.1 FB zilnic, EMA la 22 de zile. *(Grafic de pe Stockcharts.com)*

Trendul și intervalul de tranzacționare

Un model de maxime și minime superioare definește trendurile ascendente, în timp ce un tipar de minime și maxime inferioare definește trendurile descendente. În mijlocul acestui grafic al acțiunilor Facebook, Inc. (FB), vezi un trend descendent definit de trei minime mai scăzute, marcate 1, 3 și 5, și două maxime mai scăzute, marcate 2

Scanned with OKEN Scanner

și 4. Observă trendul descendent al unei medii mobile exponențiale lente de 22 de zile (pe care o vom analiza în capitolul 22) care confirmă trendul descendent al prețurilor. Revenirea sa pe o traiectorie ascendentă a semnalat o inversare ascendentă, confirmată de noile vârfuri de preț 6 și 8.

Am analizat breakouturile false în capitolul anterior și le poți vedea din nou în acțiune aici. Breakouturile false apar atunci când prețurile își depășesc liniile de suport sau de rezistență, petrec una sau două zile dincolo de linia respectivă și apoi revin, marcând o mișcare eșuată în direcția breakoutului; ulterior, prețurile tind să se întoarcă în direcția opusă. În acest caz, un breakout descendent fals urmat de o întoarcere în sus a unei medii mobile, a dat un semnal puternic de cumpărare.

Vedem o imagine în oglindă a acestui tipar după vârful 8. Avem aici două breakouturi ascendente false, iar după cea de-a doua, media mobilă se întoarce în jos, oferind un semnal de vânzare. La marginea din dreapta a graficului, prețurile se retrag până la media mobilă descendentă. Astfel de tipare tind să creeze oportunități bune pentru vânzarea în lipsă.

Psihologia mulțimii

Atunci când trendul este ascendent, taurii sunt mai nerăbdători decât ursii, iar faptul că ei cumpără determină creșterea prețurilor. Dacă ursii reușesc să împingă prețurile în jos, taurii revin la vânătoarea de chilipiruri. Ei opresc scăderea și forțează prețurile să crească din nou. Un trend descendent apare atunci când ursii sunt mai agresivi și vânzările lor împing piețele în jos. Ori de câte ori un val de cumpărări ridică prețurile, ursii vând în lipsă în urma acestei creșteri, o opresc și trimit prețurile la noi valori minime.

Atunci când taurii și ursii au aceeași forță, prețurile rămân într-un interval de tranzacționare. Atunci când taurii reușesc să împingă prețurile în sus, ursii vând în lipsă în urma acestei creșteri, iar prețurile scad. Odată cu scăderea lor, vânătorii de chilipiruri intervin și cumpără. Apoi, pe măsură ce ursii acoperă pozițiile short, faptul că ei cumpără contribuie la o creștere. Acest ciclu poate dura mult timp.

Un interval de tranzacționare este ca o luptă între două găști de cartier la fel de puternice. Ele se atacă una pe cealaltă, dar niciuna nu poate controla cartierul. Un trend este ca o luptă în care o gașcă mai puternică urmărește o gașcă mai slabă pe stradă. Din când în când, gașca mai slabă se oprește și se luptă, dar apoi se întoarce și fuge din nou.

Mulțimile își petrec cea mai mare parte a timpului mișunând de colo-colo, motiv pentru care piețele petrec mai mult timp în intervale de tranzacționare decât în trenduri. Pentru a crea un trend, mulțimea trebuie să se agite și să se agite. Mulțimile nu rămân agitate pentru mult timp – se întorc la lipsa de țintă. Profesioniștii tind să acorde beneficiul îndoielii intervalelor de tranzacționare.

Marginea din extrema dreaptă a graficului

Trendurile și intervalele sunt ușor de văzut în mijlocul unui grafic, dar pe măsură ce te apropii de marginea dreaptă a acestuia, imaginea devine din ce în ce mai tulbure. Trecutul este fix și clar, dar viitorul este fluid și incert. Trendurile sunt ușor de recunoscut

Scanned with OKEN Scanner

pe graficele vechi, dar, din nefericire, brokerii noștri nu ne permit să tranzacționăm în trecut – trebuie să luăm decizii de tranzacționare în marginea din extrema dreaptă.

În momentul în care un trend devine perfect clar, o bună parte din el a dispărut deja. Nimeni nu va trage un semnal de alarmă atunci când un trend se transformă într-un interval de tranzacționare.

Multe tipare de diagramă și semnale ale indicatorilor se contrazic reciproc la marginea dreaptă a graficului. Trebuie să îți bazezi deciziile pe probabilități într-o atmosferă de incertitudine.

Majoritatea oamenilor se simt foarte inconfortabili în fața incertitudinii. Atunci când tranzacția lor nu decurge așa cum le-a sugerat analiza, ei se agață de pozițiile perdante, așteptând ca piața să se întoarcă și să le aducă înapoi pierderile. Încercarea de a avea dreptate este un lux pe care nu ți-l poți permite pe piețe. Traderii profesioniști ies rapid din tranzacțiile perdante. Atunci când piața se abate de la analiza ta, trebuie să reduci pierderile fără prea mari bătăi de cap.

Metode și tehnici

Reține că nu există o singură metodă magică pentru a identifica în mod clar și fiabil toate trendurile și intervalele de tranzacționare. Merită să combini mai multe unelte analitice. Niciunul dintre ele nu este perfect, dar atunci când se confirmă reciproc, un mesaj corect este mult mai probabil. Atunci când se contrazic reciproc, este mai bine să renunți la o tranzacție.

FIGURA 19.2 UNP zilnic, EMA la 22 de zile, sistem direcțional, Histogramă MACD. *(Grafic de pe Stockcharts.com)*

Scanned with OKEN Scanner

Identificarea trendurilor

Cel mai important identificator al oricărui trend este tiparul maximelor și minimelor sale. Privește, de exemplu, acest grafic zilnic al acțiunilor Union Pacific Corp (UNP). Odată ce a ieșit din intervalul său de tranzacționare, maximele sale, marcate de liniile verzi orizontale, au continuat să ajungă din ce în ce mai sus. Similar, valorile sale minime de reacție, marcate de liniile orizontale roșii, au continuat să atingă niveluri din ce în ce mai ridicate. Încercarea de a trasa o linie de trend ar fi un exercițiu foarte subiectiv, deoarece minimele UNP nu s-au aliniat în linie dreaptă.

Media mobilă exponențială (EMA) la 22 de zile, reprezentată de o linie roșie suprapusă peste prețuri, confirmă trendul ascendent prin creșterea sa constantă. Observă oportunitățile excelente de cumpărare, semnalizate de scăderi rapide ale prețurilor până la media lor mobilă (vom reveni la acest tipar în capitolul 22).

Sistemul direcțional (descris în capitolul 24) a semnalat începutul unui nou trend atunci când indicele direcțional mediu (ADX) a scăzut sub 20 și apoi s-a redresat peste acest nivel și a pătruns deasupra liniei direcționale inferioare (marcată de o săgeată verde verticală). Histograma MACD (descrisă în capitolul 23) a identificat un trend foarte puternic atunci când a urcat la cel mai înalt vârf din ultimele câteva luni (marcat de o săgeată verde diagonală). Aproape de marginea din dreapta a graficului, trendul este ascendent, în timp ce prețurile sunt ușor sub maximul lor recent. O retragere până la EMA este de natură să creeze o nouă oportunitate de cumpărare.

1. Analizează tiparul de maxime și minime. Atunci când creșterile continuă să atingă niveluri mai ridicate și scăderile continuă să se oprească la niveluri mai ridicate, acestea identifică un trend ascendent. Tiparul de minime din ce în ce mai scăzute și maxime din ce în ce mai scăzute identifică un trend descendent, iar tiparul de maxime și minime neregulate indică un interval de tranzacționare (Figura 19.1).

2. Trasează o medie mobilă exponențială de 20 până la 30 de bare (vezi capitolul 22). Direcția pantei sale identifică trendul. Dacă o medie mobilă nu a atins un nou maxim sau minim într-o lună, atunci piața se află probabil într-un interval de tranzacționare.

3. Când un oscilator, cum ar fi Histograma MACD (vezi capitolul 23) se ridică la o nouă valoare maximă, acesta identifică un trend puternic și sugerează că ultimul vârf de piață este probabil să fie retestat sau depășit.

4. Mai mulți indicatori de piață, cum ar fi sistemul direcțional (vezi capitolul 24), ajută la identificarea trendurilor. Sistemul direcțional este foarte bun la detectarea primelor etape ale noilor trenduri (Figura 19.2).

Tranzacționezi sau aștepți

După ce ai identificat un trend ascendent, trebuie să hotărăști dacă ar trebui să cumperi imediat sau să aștepți o scădere. În cazul în care cumperi rapid, vei prinde valul trendului, dar, pe de altă parte, stopurile tale vor fi probabil mai îndepărtate, ceea ce îți va crește riscul.

Dacă aștepți o scădere, riscul tău va fi mai mic, dar vei avea patru grupuri de concurenți: cei care au poziții long deschise și vor să-și completeze pozițiile, cei care au poziții short deschise și doresc să se retragă, traderii care nu au cumpărat niciodată (cum ești tu) și traderii care au vândut prea devreme, dar sunt nerăbdători să cumpere din nou.

Scanned with OKEN Scanner

Zonele de așteptare pentru retrageri sunt, știe toată lumea, aglomerate! În plus, o retragere prea mare poate semnala mai degrabă începutul unei inversări decât o oportunitate de cumpărare. Același raționament se aplică și în cazul vânzării în lipsă în trendurile descendente.

Dacă piața se află într-un interval de tranzacționare și aștepți un breakout, va trebui să hotărăști dacă este bine să cumperi în anticiparea unui breakout, în timpul sau după validarea lui la o retragere a prețului. Dacă nu ești sigur, ia în considerare posibilitatea de a intra în mai multe etape: cumpără o treime din poziția planificată în anticipare, o treime la breakout și o treime în timpul unei retrageri.

Indiferent de metoda pe care o folosești, nu uita să aplici principala regulă de gestionare a riscului: distanța dintre intrarea ta și stopul de protecție înmulțită cu mărimea poziției nu poate fi niciodată mai mare de 2% din capitalul contului (vezi capitolul 50). Indiferent cât de atractivă ar fi o tranzacție, renunță la ea dacă ar presupune un risc mai mare de 2% din contul tău.

Găsirea unor puncte de intrare bune este extrem de importantă în tranzacționarea intervalelor. Trebuie să fii foarte precis și agil, deoarece potențialul de profit este limitat. Un trend este mai iertător față de o intrare neglijentă, atât timp cât tranzacționezi în direcția corectă. Vechii traderi chicotesc: „Nu confunda creierele cu un bull market."

Tacticile specifice de gestionare a riscului sunt diferite pentru trenduri și intervale de tranzacționare. Atunci când tranzacționezi pe trenduri, merită să plasezi poziții mai mici cu stopuri mai permisive. Vei avea mai puține șanse să fii zdruncinat de orice mișcare contrară trendului, controlând în același timp riscul. Poți plasa poziții mai mari în intervalele de tranzacționare, dar cu stopuri mai strânse.

Intervale de timp conflictuale

Pieţele se mișcă în mai multe intervale de timp în același timp (vezi capitolul 32). Acestea se mișcă simultan și, uneori, în direcții opuse pe graficele de 10 minute, orare, zilnice, săptămânale și lunare. Piața îți poate lăsa impresia că este propice cumpărării într-un anumit interval de timp, sau vânzării în altul. Chiar și semnalele indicatorilor din diferite intervale de timp ale aceleiași acțiuni se pot contrazice reciproc. În funcție de care dintre aceștia te vei orienta?

Majoritatea traderilor ignoră faptul că pieţele se mișcă în direcții diferite, în același timp, în funcție de cadrul de timp ales. Ei aleg un interval de timp, cum ar fi zilnic sau orar, și caută tranzacțiile în acest interval. Acesta este momentul în care trendurile din alte intervale de timp se strecoară pe furiș și le strică planurile.

Aceste conflicte între semnalele din diferite intervale de timp ale aceleiași pieţe reprezintă una dintre marile enigme ale analizei pieței. Ceea ce pare a fi un trend pe o diagramă zilnică poate apărea ca un fals impuls pe o diagramă săptămânală plată. Ceea ce pare a fi un interval de tranzacționare plat pe o diagramă zilnică arată trenduri ascendente și descendente bogate pe o diagramă orară și așa mai departe.

Calea de urmat este următoarea: înainte de a examina un trend pe graficul tău preferat, fă un pas înapoi pentru a explora graficele într-un interval de timp cu un ordin de mărime mai mare decât cel preferat. Această căutare a unei perspective mai largi este

Scanned with OKEN Scanner

unul dintre principiile-cheie ale sistemului de tranzacționare Triple Screen, pe care îl vom discuta într-un capitol ulterior.

Atunci când profesioniștii au îndoieli, ei privesc imaginea de ansamblu, în timp ce amatorii tind să se concentreze asupra graficelor pe termen scurt. Perspectiva pe termen lung este mai eficientă și mult mai puțin stresantă.

20. Cozi de cangur

Tocmai când crezi că un trend vertiginos va continua – poc! – un tipar cu trei bare formează o coadă de cangur care semnalează o inversare. O coadă de cangur[24] constă dintr-o singură bară foarte înaltă, flancată de două bare normale, care iese în evidență dintr-o țesătură strânsă de prețuri. Cozile de cangur orientate în sus sunt semnale de vânzare la vârfurile pieței, în timp ce cozile de cangur orientate în jos apar la minimele pieței (Figura 20.1).

Deși în ilustrație sunt prezentate grafice zilnice, poți observa cozi de cangur pe graficele tuturor intervalelor de timp. Cu cât intervalul de timp este mai lung, cu atât semnalul său este mai semnificativ: o coadă de cangur pe un grafic săptămânal este de natură să conducă la o mișcare mai semnificativă decât o coadă pe un grafic de 5 minute.

Cozile de cangur, numite și „degete", se află pe lista mea scurtă de tipare de încredere de pe grafice. Acestea îți sar în ochi din grafice și sunt ușor de recunoscut. Dacă te îndoiești de prezența unei cozi de cangur, presupune că nu este. Cozile de cangur reale sunt inconfundabile. Ele apar atât în indicii pieței generale, cât și în acțiunile individuale, contractele futures și alte active tranzacționabile.

Piețele fluctuează constant, căutând nivelurile care generează cel mai mare volum de tranzacții. Dacă o creștere nu atrage ordine, piața se va inversa și va căuta ordine la niveluri mai scăzute. Dacă volumul scade în timpul unui declin, este probabil ca piața să se redreseze, căutând ordine la prețuri mai mari.

Cozile de cangur reflectă raidurile eșuate ale taurilor sau ursilor.

O coadă de cangur îndreptată în sus reflectă o încercare eșuată a taurilor de a ridica piața. Ei sunt ca un grup de soldați care cuceresc un deal de la inamic și, când se uită în urmă, văd că forța principală nu i-a urmat. Acum încearcă să scape și aleargă la vale pentru a-și salva viața. După ce a eșuat să păstreze dealul cucerit, probabil armata se va îndepărta de el.

Cozi de cangur

Biogen Idec, Inc (BIIB) a fost în creștere într-un trend ascendent constant atunci când a dezvoltat o coadă cangur orientată în sus. Acțiunile au deschis ușor sub închiderea anterioară, dar apoi au trasat o bară foarte înaltă, triplă față de înălțimea medie. Au atins un nou maxim record, dar apoi au scăzut, închizând aproape de prețul de deschidere. Bara din ziua următoare a fost de înălțime medie – a completat coada cangurului și trendul s-a inversat, luând-o în jos.

[24] Îi sunt recunoscător Margaritei Volkova, traducătoarea mea din Moscova, care a venit cu acest nume pentru tipar (n.a.).

Scanned with OKEN Scanner

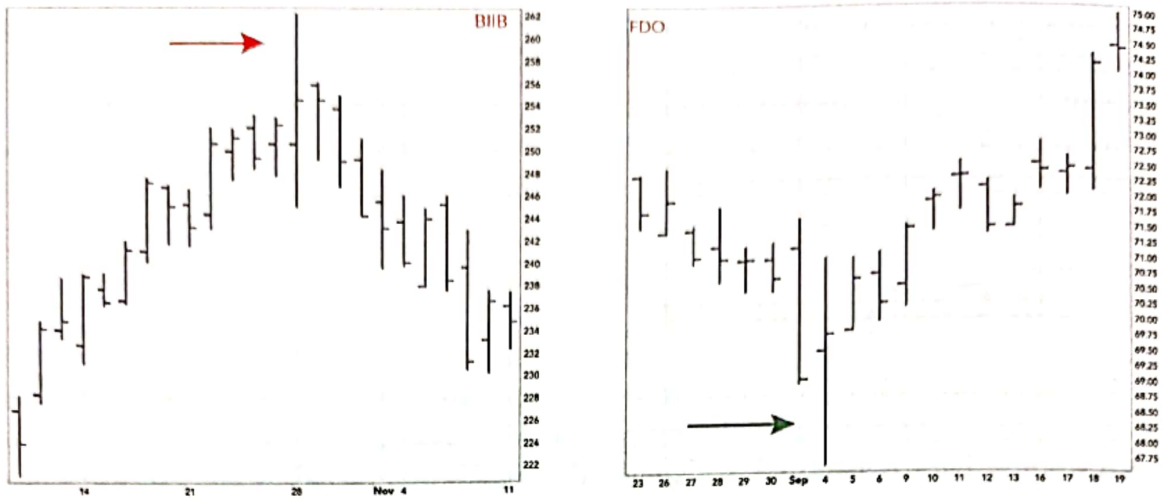

FIGURA 20.1 BIIB și FDO zilnic. *(Grafic de pe Stockcharts.com)*

Acțiunile Family Dollar Stores, Inc. (FDO) erau în scădere când declinul s-a accelerat brusc, producând o bară descendentă de câteva ori mai mare decât înălțimea medie a barei pentru această acțiune. Observă că atât prețurile de deschidere, cât și cele de închidere pentru acea bară se aflau în intervalul zilei precedente. Această traiectorie descendentă a marcat sfârșitul trendului descendent; următoarea bară a avut înălțimea medie, după care trendul s-a inversat, orientându-se în sus.

O coadă de cangur îndreptată în jos reflectă un raid eșuat al urșilor. Urșii au vândut agresiv pe piață, împingând-o în jos – dar prețurile scăzute nu au atras volum și urșii s-au retras înapoi în interval. Ce crezi că este posibil să facă piața în continuare, după ce a eșuat în tentativa ei de a continua să coboare? Având în vedere că nu a găsit ordine mai jos, este probabil să se întoarcă în sus și să crească.

Atunci când piețele se corectează după cozile de cangur, acestea oferă oportunități de tranzacționare. J. Peter Steidlmayer a fost cel care a subliniat cu ani în urmă că o bară care arată ca un deget ieșind dintr-un tipar de grafic strâns oferă un punct de referință valoros pentru traderii pe termen scurt. O coadă de cangur arată că un anumit preț a fost respins de piață. Aceasta conduce, de obicei, la o oscilație în direcția opusă. Imediat ce recunoști o coadă, tranzacționează împotriva ei (Figura 20.2).

Un trader experimentat poate recunoaște o coadă de cangur în timpul celei de-a treia bare, înainte ca aceasta să se închidă. De exemplu, este posibil să vezi un interval care s-a menținut timp de mai multe zile pe un grafic zilnic, dar apoi, luni, acțiunea explodează într-o bară foarte înaltă. Dacă marți se deschide aproape de baza barei de luni și refuză să crească, ia în considerare vânzarea în lipsă înainte de închiderea pieței marți. Dacă piața a fost într-un interval de tranzacționare timp de o săptămână și apoi trasează o bară înaltă în jos miercuri, pregătește-te joi: dacă prețurile se tranzacționează într-un interval îngust aproape de partea de sus a barei de miercuri, mergi pe poziții long înainte de închiderea pieței joi.

Scanned with OKEN Scanner

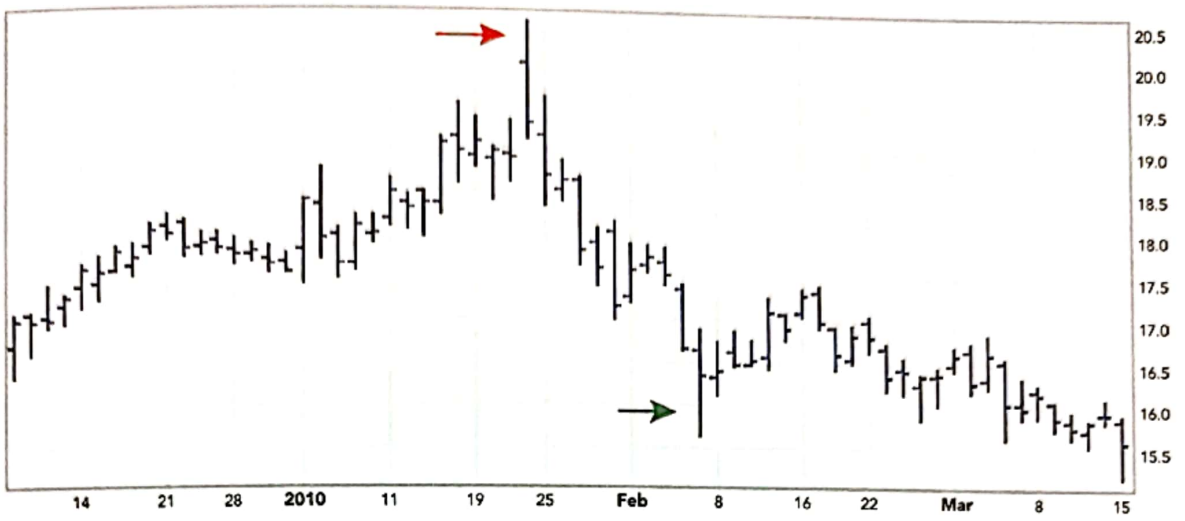

FIGURA 20.2 IGT zilnic. *(Grafic de pe Stockcharts.com)*

Tranzacțiile în baza cozilor de cangur.

Cozile de cangur marchează ultima picătură de creștere sau de scădere, în funcție de direcția în care sunt orientate. Aici, coada cangurului (marcată cu o săgeată roșie) a ajutat la identificarea sfârșitului unui trend ascendent al acțiunilor International Game Technology (IGT). Observă că bara are o înălțime mai mult decât dublă față de cea obișnuită și este încadrată de bare mai scurte. Dacă deschizi o tranzacție cu poziții short în timpul celei de-a treia bare, plasează stopul aproximativ la jumătatea cozii. Plasarea unui stop la vârful cozii ar însemna acceptarea unui risc prea mare.

Observă o coadă îndreptată în jos, marcată de o săgeată verde. Aceasta a oprit trendul descendent și a inaugurat o creștere de o săptămână.

Amintește-ți că tranzacționarea împotriva cozilor este o tactică pe termen scurt; pe graficele zilnice, aceste semnale dispar după câteva zile. Evaluează coada de cangur în contextul pieței actuale. De exemplu, atunci când desfășori o campanie de creștere pe termen lung a unui titlu, fii atent la cozile de cangur. O coadă orientată în sus ar putea sugera preluarea profiturilor de pe pozițiile existente, în timp ce o coadă orientată în jos identifică un loc bun pentru a adăuga poziții long.

Utilizarea stopurilor este esențială pentru supraviețuirea și succesul pe piețe. Plasarea unui stop la sfârșitul unei cozi ar face ca stopul să fie prea permisiv, riscând prea mult capital. Atunci când tranzacționezi împotriva cozii, plasează stopul de protecție aproximativ la jumătatea cozii. Dacă piața începe să-și „muște coada", este timpul să ieși.

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

PARTEA A IV-A

Analiza tehnică computerizată

Computerele erau o noutate când am scris eu cartea *Trăiește din Trading*. Primul meu computer pentru analiză tehnică a fost un desktop Apple 2E cu un modem mare și două unități de dischetă. Fiecare accepta o dischetă de 300 KB: una pentru programul de analiză (Computrac, primul program pentru analiză tehnică) și cealaltă pentru datele de pe piață. Când au apărut primele hard diskuri, am avut de ales între a cumpăra unul de 2, 5 sau 10 MB (nu giga!). Zece megabytes mi s-a părut prea mult pentru a oricine, așa că am cumpărat un hard disk de 5 MB. Cât de mult s-a schimbat tehnologia!

Un trader fără un computer este ca un om care călătorește pe bicicletă. Picioarele îi devin puternice și vede o mulțime de peisaje, dar progresul său este lent. Când călătorești în interes de serviciu și vrei să ajungi repede la destinație, îți iei o mașină.

Astăzi, foarte puțini oameni tranzacționează fără computere. Mașinăriile noastre ne ajută să urmărim și să analizăm mai multe piețe în profunzime. Ele ne eliberează de actualizarea de rutină a graficelor, eliberându-ne timp pentru gândire. Calculatoarele ne permit să folosim indicatori mai complecși și să identificăm mai multe oportunități. Tranzacționarea este un joc al informației. Un computer te ajută să procesezi mai multe informații. Partea negativă este că, odată cu computerele, pierdem simțul fizic al mișcărilor de preț pe care ni-l oferă graficele trasate cu creionul pe hârtie.

21. Computerele în tranzacționare

Analiza tehnică computerizată este mai obiectivă decât graficele clasice. Poți discuta dacă există suport sau rezistență, dar nu poți discuta despre direcția indicatorului. Desigur, tot trebuie să decizi ce să faci după ce ai identificat mesajul unui indicator.

Cutii de unelte în analiză tehnică

Atunci când lucrezi cu lemn sau metal, poți merge la un magazin de feronerie și cumpăra un set de unelte care te pot ajuta să lucrezi inteligent și eficient. O cutie de unelte de analiză tehnică oferă un set de unelte electronice pentru prelucrarea datelor de pe piață.

Atunci când te hotărăști să te apuci de analiza tehnică computerizată, începe prin a întocmi o listă cu sarcinile de care vrei să se ocupe computerul tău. Acest lucru va necesita o gândire serioasă, dar este mult mai bine decât să cumperi mai întâi un pachet și să te scarpini în cap mai târziu, încercând să îți dai seama ce ar putea face pentru tine. Hotărăște ce piețe dorești să urmărești, ce tipuri de grafice să vizualizezi și ce indicatori să folosești.

O cutie de unelte trasează grafice săptămânale, zilnice și intraday; aceasta împarte ecranul în mai multe ferestre pentru trasarea prețurilor și a indicatorilor. O cutie de unelte bună include mulți indicatori populari, cum ar fi mediile mobile, canalele, MACD, Stochastic, indicatori de forță relativă, împreună cu zeci dacă nu sute de alți indicatori. Îți permite să modifici toți indicatorii și chiar să-ți definești propriii indicatori.

O cutie de unelte bună îți permite să compari oricare două piețe și să le analizezi spreadurile. Dacă tranzacționezi opțiuni, setul tău de unelte trebuie să includă un tipar de evaluare a opțiunilor. Pachetele avansate îți permit să testezi sistemele de tranzacționare.

O altă caracteristică a unui set de unelte bun este capacitatea sa de a analiza acțiunile. De exemplu, este posibil să vrei să găsești toate acțiunile din cadrul Nasdaq 100 ale căror medii mobile exponențiale sunt în creștere, dar ale căror prețuri nu sunt cu mai mult de 1% peste mediile lor mobile exponențiale. Programul tău informatic poate căuta acest lucru? Poate adăuga parametrii fundamentali la căutarea ta, cum ar fi creșterea câștigurilor? Gândește-te ce dorești să găsești și apoi întreabă furnizorii de programe informatice dacă produsele lor pot face acest lucru pentru tine.

Există cutii de unelte bune la toate nivelurile de preț. Un începător care face primii pași, se poate înregistra pentru un serviciu online care oferă gratuit un set de bază de unelte computerizate; ulterior poți trece la un nivel plătit. Majoritatea graficelor din această carte sunt realizate folosind un astfel de serviciu, StockCharts.com, deoarece vreau să vezi cât de multe poți face cheltuind foarte puțin. Unii traderi consideră că acest lucru este suficient, în timp ce mulți dintre noi achiziționăm programe pe care le putem instala pe computerele noastre, permițând o mai mare personalizare. Cu prețurile programelor informatice în continuă scădere, nu trebuie să îți faci prea multe griji. Cumperi ceva simplu și ieftin și treci la ceva mai bun mai târziu – este o întâlnire, nu o căsătorie.

După ce ai hotărât ce pachet să folosești, poate dorești să angajezi pe cineva care îl utilizează deja pentru a te ajuta să îl configurezi pe computerul tău. Acest lucru poate economisi foarte mult timp și energie pentru utilizatorii neexperimentați.

Un număr din ce în ce mai mare de firme de brokeraj oferă gratuit clienților lor programe informatice analitice; prețul este corect, dar acestea tind să aibă două limitări serioase. În primul rând, din motive legale, este foarte greu să le modifici programul informatic și, în al doilea rând, acesta funcționează numai online. Traderii întreabă adesea cum să adauge indicatorii mei la programul lor informatic de brokeraj, iar răspunsul obișnuit este – nu se poate.

Majoritatea programelor caselor de brokeraj îți permit să plasezi și să modifici ordinele utilizând aceleași programe informatice analitice. Acest lucru poate fi foarte la îndemână și util pentru day-traderi, dar mai puțin important pentru traderii pe termen mai lung. Asigură-te că dezactivezi o caracteristică obișnuită care îți arată câștigurile sau pierderile de capital în timp real. Este stresant și deranjant să vezi cum dolarii oscilează

Scanned with OKEN Scanner

în sus sau în jos la fiecare increment. După cum spune cântecul, „niciodată să nu-ți numeri banii cât stai la masă – ai suficient timp să-i numeri când se termină jocul".[25] Concentrează-te pe prețuri și indicatori în loc să te uiți la dolari și să te gândești ce poți cumpăra cu ei.

Programele informatice de analiză tehnică sunt în continuă schimbare și evoluție; o carte nu este locul potrivit pentru recomandări de programe informatice. Firma mea Elder.com întreține un scurt *Ghid de programe informatice (Software Guide)*, pe care îl actualizăm periodic și îl trimitem prin e-mail oricărui trader care îl solicită, ca un serviciu public.

După cum am menționat mai devreme în această carte, majoritatea programelor de analiză tehnică se încadrează într-unul dintre cele trei grupuri: cutii de unelte, cutii negre și cutii gri. Cutiile de unelte sunt pentru traderii serioși, cutiile negre sunt pentru oamenii care cred în Moș Crăciun, iar cutiile gri sunt undeva la mijloc. Atunci când iei în considerare un nou pachet de programe informatice, asigură-te că știi din care dintre grupurile de mai sus face parte.

Cutii negre și cutii gri (Black Boxes and Gray Boxes)

Programele informatice de tip **cutie neagră** promit a fi magie pură: îți spun ce și când să cumperi și să vinzi, fără să îți spună și de ce. Descarci datele și apeși un buton. Luminile clipesc, rotițele dinăuntru se învârtesc și se aprinde un mesaj, spunându-ți ce să faci. Magie!

Cutiile negre vin întotdeauna cu un istoric impresionant care arată performanțe impresionante din trecut în ceea ce privește profitul. În cele din urmă, orice cutie neagră se autodistruge, deoarece piețele se schimbă încontinuu. Nici măcar sistemele cu optimizare încorporată nu supraviețuiesc, deoarece nu știm ce fel de optimizare va fi necesară în viitor. Nu există niciun substitut pentru judecata umană. Singura modalitate de a face bani cu o cutie neagră este să o vinzi. Majoritatea cutiilor negre sunt vândute de escroci traderilor creduli sau nesiguri.

Fiecare cutie neagră este garantată să eșueze, chiar dacă este vândută de un dezvoltator onest. Activitățile umane complexe, cum ar fi tranzacționarea, nu pot fi automatizate. Mașinile pot ajuta, dar nu pot înlocui oamenii.

Să tranzacționezi cu o cutie neagră înseamnă să folosești o parte din inteligența altcuiva, așa cum a fost ea la un moment dat în trecut. Piețele se schimbă, iar experții se răzgândesc, dar o cutie neagră continuă să emită semnale de cumpărare și vânzare. Ar fi fost amuzant dacă nu ar fi fost atât de costisitor pentru pierzători.

O **cutie gri** generează semnale de tranzacționare bazate pe formule brevetate. Spre deosebire de o cutie neagră, aceasta își dezvăluie principiile generale și îți permite să îi ajustezi parametrii într-o anumită măsură. Cu cât o cutie gri este mai apropiată de o cutie de unelte, cu atât este mai bună.

---

[25] „You never count your money / when you're sittin' at the table. / There'll be time enough for countin' / when the dealin's done." – melodia „The Gambler", compusă de Don Schiltz și interpretată de Kenny Rogers (n.t.).

Scanned with OKEN Scanner

Computere

Dacă programele online pot rula pe orice computer, majoritatea programelor autonome sunt scrise pentru Windows. Unii traderi le rulează pe Mac-uri, folosind programe informatice de emulare. Există chiar și programe pentru tablete, de exemplu pentru iPaduri.

Programele informatice de analiză tehnică tind să nu necesite prea multă putere de procesare, dar totuși, are sens să achiziționezi cea mai modernă stație de lucru, astfel încât să rămână utilă timp de mulți ani.

Mulți day-traderi preferă să utilizeze mai multe ecrane pentru o vizualizare multidimensională a piețelor și pentru a putea urmări simultan mai multe unelte de tranzacționare. Deoarece îmi place să călătoresc, port cu mine un mic ecran extern care mă ajută să monitorizez piețele și să tranzacționez de pe drum. Este de dimensiunea laptopului meu, dar mult mai subțire și se atașează la acesta cu un cablu USB, fără cablu de alimentare.

Date de piață

Traderii de poziție[26] și swing-traderii intră și ies din tranzacții în decurs de câteva zile sau săptămâni, în timp ce day-traderii intră și ies din tranzacții în decurs de câteva ore, dacă nu chiar minute. Datele de la sfârșitul zilei sunt suficiente pentru traderii de poziție, însă day-traderii au nevoie de date în timp real.

Atunci când descarci datele zilnice pentru cercetare, merită să acoperi două cicluri de creștere și scădere a pieței, sau aproximativ 10 ani. Ori de câte ori analizez o acțiune, îmi place să mă uit în urmă la 12 ani de istoric de tranzacționare pentru a vedea dacă este ieftină sau scumpă în raport cu intervalul său de 12 ani.

Ori de câte ori analizezi o posibilă tranzacție, trebuie să îți cunoști avantajul – ce te va ajuta pe tine să faci bani. Capacitatea de a recunoaște tiparele face parte din avantajul meu, dar dacă istoricul unei acțiuni este prea scurt, nu există tipare de încredere pe care să le identific. Acesta este motivul pentru care evit să tranzacționez acțiuni prea recente, cele cu un istoric mai mic de un an.

Atunci când colectezi și analizezi date, nu urmări prea multe piețe în același timp. Concentrează-te pe calitate și profunzime, nu pe cantitate. Începe prin a urmări principalii indici ai pieței, cum ar fi Dow, NASDAQ și S&P. Mulți traderi profesioniști se concentrează pe un număr relativ mic de acțiuni. Ei ajung să le cunoască bine și să se familiarizeze cu tiparele lor de comportament.

Ai putea începe prin a te concentra pe douăsprezece acțiuni. Mulți profesioniști se limitează la mai puțin de 100 de acțiuni, pe care le analizează în fiecare weekend și își notează opiniile într-o nouă coloană a foii lor de calcul. Din acest grup, selectează uneori chiar mai puțin de 10 acțiuni care par promițătoare pentru săptămâna următoare și se concentrează pe ele. Alcătuiește-ți treptat lista de acțiuni urmărite[27] pornind de la acțiunile populare ale anului; adaugă câteva acțiuni din cele mai promițătoare industrii și

[26] În engleză, „position traders" (n.t.).

[27] În engleză, „watchlist" (n.t.).

Scanned with OKEN Scanner

câteva acțiuni pe care le-ai mai tranzacționat. Construirea unei liste de acțiuni urmărite este ca grădinăritul: nu poți obține o grădină frumoasă într-un singur anotimp, dar o poți obține pe parcursul mai multor anotimpuri.

Încearcă să te limitezi la datele din fusul tău orar. Când predau în străinătate, traderii mă întreabă adesea dacă tranzacționez în țara lor. Le reamintesc că, de fiecare dată când efectuezi o tranzacție, încerci să iei bani din buzunarul altui trader, în timp ce alții încearcă să ți-i ia pe ai tăi. Acest joc este destul de dificil atunci când ești treaz, dar este cu atât mai riscant să tranzacționezi într-un alt fus orar, permițându-le localnicilor să te facă la buzunare în timp ce dormi. Acesta este motivul pentru care îmi limitez în mare măsură tranzacționarea la piețele din SUA. Mulți traderi din străinătate se plâng că piețele lor interne sunt prea mici și întreabă dacă ar avea sens să tranzacționeze pe piața americană, uriașă și lichidă. Răspunsul depinde de cât de diferit este fusul lor orar de fusul orar al pieței americane. De exemplu, este ușor să tranzacționezi pe piețele americane din Europa, având în vedere că se deschid la ora locală 15.30 și se închid la ora 22.00. Este mult mai greu de făcut din Asia sau Australia, dar poate funcționa dacă ai o viziune pe termen mai lung și încerci să surprinzi trendurile pe termen lung.

Traderii începători trebuie să se ferească de day-trading. Acesta necesită să iei decizii instantaneu, iar dacă te oprești să gândești, ești mort. Învață să tranzacționezi într-un mediu mai lent. Devino un trader de poziție sau un swing-trader competent înainte de a te gândi la day-trading. Dacă compari swing-tradingul cu day-tradingul, este ca și cum ai juca același joc video la nivelul unu sau la nivelul nouă. Alergi prin aceleași labirinturi și te ferești de aceiași monștri, dar ritmul jocului este atât de rapid la nivelul nouă, încât reacțiile tale trebuie să fie automate. Învață să analizezi piețele la nivelul unu – fă-te swing-trader înainte de a încerca să faci day-trading. Vom reveni la acest subiect în capitolul 33, „Tranzacționarea în baza intervalelor de timp".

Un loc bun pentru a începe este swing-tradingul, adică menținerea pozițiilor timp de mai multe zile. Selectează acțiuni populare care au oscilații bune și un volum bun. Începe prin a urmări doar câteva acțiuni. Unii swing-traderi care dețin poziții doar câteva zile utilizează date în timp real pentru sincronizarea intrărilor și ieșirilor, în timp ce alții se descurcă destul de bine cu datele de la sfârșitul zilei.

Trei grupuri majore de indicatori

Indicatorii ajută la identificarea trendurilor și a inversărilor de trend. Aceștia sunt mai obiectivi decât graficele și oferă o perspectivă asupra echilibrului de putere dintre tauri și urși.

O mare provocare este că diverși indicatori se pot contrazice între ei. Unii dintre ei funcționează cel mai bine pe piețele cu trenduri, alții pe piețele stabile. Unii sunt buni la detectarea punctelor de cotitură, în timp ce alții sunt mai buni la profitarea de pe urma trendurilor. Acesta este motivul pentru care merită să selectezi un număr mic de indicatori din diferite grupuri și să înveți să îi combini.

Mulți începători caută un „glonț de argint" – un singur indicator magic, dar piețele sunt prea complexe pentru a fi gestionate cu un singur instrument. Alții încearcă să sondeze o multitudine de indicatori și să facă o medie a semnalelor lor. Rezultatele unui astfel de „sondaj" vor fi puternic distorsionate de indicatorii pe care îi alegi.

Scanned with OKEN Scanner

Majoritatea indicatorilor se bazează pe aceleași cinci elemente de date: deschidere, maxim, minim, închidere și volum. Prețurile sunt elementele esențiale; indicatorii sunt derivați din acestea. Utilizarea a zece, douăzeci sau cincizeci de indicatori nu îți va aprofunda analiza, deoarece aceștia împărtășesc aceeași bază.

Putem împărți indicatorii în trei grupe: indicatori de urmărire a trendurilor, oscilatori și indicatori diverși. Indicatorii de urmărire a trendurilor funcționează cel mai bine atunci când piețele sunt în mișcare, dar calitatea semnalelor pe care le dau aceștia se deteriorează brusc atunci când piețele sunt staționare. Oscilatorii surprind punctele de cotitură ale piețelor staționare, dar emit semnale premature și periculoase atunci când piețele încep să manifeste un trend. Indicatorii diverși oferă informații despre psihologia mulțimii. Înainte de a utiliza orice indicator, asigură-te că înțelegi ce indică și cum funcționează. Numai atunci poți avea încredere în semnalele sale.

Indicatorii de urmărire a trendurilor includ mediile mobile, liniile MACD (moving average convergence-divergence), sistemul direcțional, influența volumului asupra prețului[28], acumularea/distribuția și altele. Indicatorii de urmărire a trendurilor sunt indicatori simultani sau latenți – ei (indicatorii) se modifică după o inversarea trendurilor.

Oscilatorii ajută la identificarea punctelor de cotitură. Aceștia includ histograma MACD, indicele de forță, Stochastic, rata de schimbare, inerția, indicele de forță relativă, raza Elder, Williams %R și altele. Oscilatorii sunt indicatori anticipativi sau simultani care adesea se transformă înaintea prețurilor.

Indicatorii diverși oferă informații cu privire la intensitatea taberelor bullish sau bearish. Aceștia includ indicele Maxim nou – minim nou[29], raportul dintre opțiunea de vânzare și opțiunea de cumpărare[30], consensul bullish, angajamentele traderilor și altele. Aceștia pot fi indicatori anticipativi sau simultani.

Este util să combini mai mulți indicatori din grupuri diferite, astfel încât caracteristicile lor negative să se anuleze reciproc, în timp ce caracteristicile lor pozitive să rămână neperturbate. Acesta este obiectivul sistemului de tranzacționare Triple Screen (vezi capitolul 39).

Pe măsură ce începem să explorăm indicatorii, câteva cuvinte de precauție. Uneori semnalele lor sunt foarte clare, în timp ce alteori sunt destul de vagi. Am învățat cu mult timp în urmă să intru în tranzacții numai atunci când semnalele indicatorilor „îmi sar în ochi". Dacă mă trezesc uitându-mă încruntat la un grafic în timp ce încerc să înțeleg semnalele sale, întorc pagina și trec la următoarea acțiune.

Dacă te uiți la un indicator cunoscut, dar nu îi înțelegi mesajul, cel mai probabil acest lucru este din cauza faptului că acțiunea pe care încerci să o analizezi se află într-un stadiu haotic (vezi capitolul 17). Dacă semnalele indicatorilor nu sunt clare, nu începe să le masezi sau să îngrămădești mai mulți indicatori, ci pur și simplu lasă în pace acțiunea respectivă deocamdată și caută alta. Un mare lux pe care îl avem ca traderi privați este că nimeni nu ne forțează să tranzacționăm – putem aștepta cele mai bune și mai clare semnale.

---

[28] On-Balance Volume (OBV) (n.t.).

[29] New High-New Low (n.t.).

[30] Put-Call Ratio (n.t.).

Scanned with OKEN Scanner

Pe măsură ce citești despre semnalele diferiților indicatori, reține că nu îți poți baza deciziile de tranzacționare pe un singur indicator. Trebuie să selectăm mai mulți indicatori pe care îi înțelegem și în care avem încredere și să îi combinăm într-un sistem de tranzacționare. În capitolele următoare, vom explora indicatorii, iar mai târziu în carte vom vedea cum să îți dezvolți propriul sistem din aceștia.

22. Mediile mobile

Veteranii de pe Wall Street spun că mediile mobile au fost introduse pe piețele financiare după cel de-al Doilea Război Mondial. Artileriștii antiaerieni au folosit mediile mobile pentru ținti avioanele inamice și, după război, au aplicat această metodă la prețurile mobile. Primii doi experți în medii mobile au fost Richard Donchian și J. M. Hurst – niciunul dintre ei nu era, aparent, artilerist. Donchian a fost un angajat al companiei Merrill Lynch care a dezvoltat metode de tranzacționare bazate pe încrucișările mediilor mobile. Hurst a fost un inginer care a aplicat mediile mobile la acțiuni în cartea sa clasică, *The Profit Magic of Stock Transaction Timing (Magia profiturilor sincronizării tranzacțiilor cu acțiuni)*.

O medie mobilă (MM) reflectă valoarea medie a datelor în fereastra sa de timp. O MM la 5 zile arată prețul mediu pentru ultimele 5 zile, o MM la 20 de zile pentru ultimele 20 de zile și așa mai departe. Conectarea valorilor MM pentru fiecare zi îți oferă o linie a mediei mobile.

$$\text{MM simplu} = (P_1 + P_2 + \ldots + P_N)/N$$

Unde P este prețul pentru care se calculează media
N este numărul de zile din media mobilă (selectat de trader)

Nivelul unei medii mobile reflectă valorile pentru care se obține media și depinde de lățimea ferestrei MM. Să presupunem că dorești să calculezi o medie mobilă simplă, la 3 zile, a unei acțiuni. Dacă închiderea este la 19, 21 și 20 în trei zile consecutive, atunci un MM simplu la 3 zile pentru prețurile de închidere este 20 (19 + 21 + 20, împărțit la 3). Să presupunem că în a patra zi acțiunea se închide la 22. Aceasta face ca MM-ul său pe 3 zile să crească la 21 – media ultimelor trei zile (21 + 20 + 22), împărțită la 3.

Există trei tipuri principale de medii mobile: simple, exponențiale și ponderate. Mediile mobile simple erau populare pentru că erau ușor de calculat în perioada de dinainte de apariția computerelor și atât Donchian, cât și Hurst le foloseau. Cu toate acestea, mediile mobile simple au un defect fatal – se modifică de două ori ca răspuns la fiecare preț.

De două ori mai multe semnale, dar nu și de două ori mai multă valoare

În primul rând, o MM simplă se modifică atunci când apare un nou element de date. Asta este bine – vrem ca MM să reflecte cele mai recente prețuri. Partea proastă

Scanned with OKEN Scanner

este că MM se modifică din nou atunci când un preț vechi este abandonat la sfârșitul ferestrei sale. Atunci când un preț ridicat este abandonat, o MM simplă scade cu un increment. Atunci când un preț scăzut este abandonat, o MM simplă crește. Aceste schimbări nu au nimic de-a face cu realitatea actuală a pieței.

Imaginează-ți că o acțiune se situează între 80 și 90, iar media ei mobilă simplă pe 10 zile se situează la 85, dar include o zi în care acțiunea a atins 105. Atunci când acest număr mare este abandonat la sfârșitul ferestrei de 10 zile, MM va scădea, ca și cum ar fi într-un trend descendent. Această scădere fără sens nu are nimic de-a face cu trendul actual.

Atunci când informațiile vechi sunt eliminate, o medie mobilă simplă se schimbă. Această problemă este mai gravă în cazul MM-urilor scurte, dar nu atât de gravă în cazul MM-urilor lungi. Dacă folosești o MM la 10 zile, aceste scăderi îl pot zdruncina cu adevărat, deoarece fiecare zi constituie 10% din valoarea totală. Pe de altă parte, dacă folosești o MM la 200 de zile, în care fiecare zi este responsabilă pentru doar 0,5%, scăderea într-o zi nu o va influența foarte mult.

Totuși, o MM simplă este ca un câine de pază care latră de două ori – o dată când cineva se apropie de casă și încă o dată când cineva se îndepărtează de ea. După un timp, nu mai știi când să crezi acel câine. Acesta este motivul pentru care este mai bine ca un trader computerizat modern să utilizeze medii mobile exponențiale, despre care vom discuta mai târziu în acest capitol.

Psihologia pieței

Fiecare preț este un instantaneu al consensului curent privind valoarea în rândul tuturor participanților de pe piață (vezi capitolul 11). Totuși, un singur preț nu îți spune dacă mulțimea devine mai bullish sau mai bearish, la fel cum nu îți poți da seama dintr-o singură fotografie dacă o persoană este optimistă sau pesimistă. Pe de altă parte, dacă fotografiezi zilnic pe cineva timp de zece zile, le duci la un laborator și comanzi o fotografie compusă, aceasta va dezvălui trăsăturile caracteristice ale acelui om. Poți monitoriza tendințele din starea de spirit a acelui om actualizând fotografia compusă în fiecare zi.

O medie mobilă este o fotografie compusă a pieței – combină prețurile pentru mai multe zile. Piața este formată din mulțimi uriașe, iar panta MM identifică direcția inerției masei. **O medie mobilă reprezintă un consens privind valoarea medie pentru perioada de timp din fereastra sa.**

Cel mai important mesaj al unei medii mobile este direcția pantei sale. Atunci când crește, arată că mulțimea devine din ce în ce mai optimistă – bullish. Când scade, arată că mulțimea devine mai pesimistă – bearish. Atunci când prețurile cresc peste o medie mobilă, mulțimea este mai bullish decât înainte. Atunci când prețurile scad sub o medie mobilă, mulțimea este mai bearish decât înainte.

Mediile mobile exponențiale

O medie mobilă exponențială (EMA) este un instrument mai bun de urmărire a trendurilor, deoarece acordă o pondere mai mare celor mai recente date și reacționează la schimbări mai rapid decât o medie mobilă simplă. În același timp, EMA nu se

Scanned with OKEN Scanner

modifică drept reacție la eliminarea datelor vechi. Acest câine de pază are urechi mai bune și latră doar atunci când cineva se apropie de casă.

$EMA = P_{azi} - K + EMA_{ieri} - (1 - K)$
unde $K = 2/(N + 1)$
N = numărul de zile din EMA (ales de trader).
P_{azi} = prețul de astăzi.
EMA_{ieri} = EMA de ieri.

Programele informatice de analiză tehnică îți permit să selectezi lungimea EMA. O EMA are două avantaje majore față de o MM simplă. În primul rând, atribuie o pondere mai mare ultimei zile de tranzacționare. Cea mai recentă dispoziție a mulțimii este mai importantă. Într-o EMA la 10 zile, ultimul preț de închidere este responsabil pentru 18% din valoarea EMA, în timp ce într-o MM simplă toate zilele sunt egale. În al doilea rând, EMA nu elimină datele vechi așa cum o face o MM simplă. Datele vechi se estompează încet, ca o stare de spirit din trecut care persistă într-o fotografie compusă.

Alegerea lungimii unei medii mobile

Este util să monitorizezi panta EMA, deoarece o linie ascendentă reflectă trendul bullish, iar una descendentă trendul bearish. O fereastră relativ îngustă face ca o EMA să fie mai sensibilă la schimbările de preț. Aceasta detectează noile trenduri mai devreme, dar generează mai multe tipare "whipsaw"[31]. Un tipar whipsaw este o inversare rapidă a unui semnal de tranzacționare. O EMA cu o fereastră temporală mai largă produce mai puține tipare whipsaw, dar ratează punctele de cotitură cu o marjă mai mare.

Sunt mai multe abordări dintre care poți alege pentru a decide cât de lung ar fi bine să-ți faci intervalul mediei mobile sau al oricărui alt indicator. Ar fi bine să legi lungimea EMA de un ciclu de preț, dacă îl poți găsi. O medie mobilă trebuie să fie jumătate din lungimea ciclului dominant al pieței. Dacă găsești un ciclu de 22 de zile, folosește o medie mobilă la 11 zile. Dacă ciclul este de 34 de zile, atunci folosește o medie mobilă la 17 zile. Problema este că ciclurile continuă să se schimbe și să dispară.

Nu există un singur număr magic, care să fie „cel mai bun", pentru fereastra EMA. Indicatorii buni sunt rezistenți – și nu sunt prea sensibili la modificările mici ale parametrilor lor. Atunci când încerci să prinzi trenduri mai lungi, folosește o medie mobilă mai lungă. Ai nevoie de o undiță mai mare pentru a prinde un pește mai mare. O medie mobilă la 200 de zile funcționează pentru investitorii în acțiuni pe termen lung care doresc să urmărească trendurile majore.

Majoritatea traderilor pot utiliza o EMA între 10 și 30 de zile. O medie mobilă nu trebuie să fie mai scurtă de 8 zile, pentru că rațiunea ei de a fi este să fie un instrument de urmărire a trendurilor. Printre numerele care îmi plac se numără 22, deoarece există

[31] **Whipsaw** desemnează o inversare rapidă și înșelătoare a unui semnal de tranzacționare. Pentru a-ți face o imagine, gândește-te la un bici: mișcarea pornește într-o direcție, dar se întoarce brusc în sens opus. La fel se întâmplă și pe piață — prețul pare că pornește într-un trend, oferă un semnal de intrare, iar la scurt timp își schimbă direcția, anulând semnalul inițial și lăsând traderul „prins pe picior greșit". (n.r.)

Scanned with OKEN Scanner

aproximativ 22 de zile de tranzacționare într-o lună și 26 – jumătate din numărul de săptămâni de tranzacționare într-un an.

Crearea de parametri individualizați pentru fiecare activ tranzacționabil este practică numai dacă urmărești câteva acțiuni sau contracte futures. Odată ce numărul acestora ajunge la două cifre, parametrii individualizați creează confuzie. Este mai bine să ai un etalon cu lungimea corectă și să folosești aceiași parametri pentru toate mediile tale mobile în același interval de timp.

Nu modifica parametrii indicatorului în timp ce cauți tranzacții. Modificarea parametrilor pentru a obține semnale pe care ai dori să le vezi privează indicatorii de cea mai valoroasă caracteristică a lor – obiectivitatea. Este mai bine să îți stabilești parametrii și să trăiești cu ei.

Reguli de tranzacționare

Traderii începători încearcă să prevadă viitorul. Profesioniștii nu fac previziuni; ei măsoară puterea relativă a taurilor și a ursilor, monitorizează trendurile și își gestionează pozițiile.

Mediile mobile ne ajută să tranzacționăm în direcția trendului. Cel mai important mesaj al unei medii mobile provine din direcția pantei sale (Figura 22.1). Aceasta reflectă inerția pieței. Când o EMA crește, cel mai bine este să tranzacționezi poziții long pe piață, iar când scade, merită să tranzacționezi poziții short.

1. Când o EMA crește, intră pe poziții long pe acea piață. Cumpără atunci când prețurile scad până în apropierea mediei mobile. Când ai deschise poziții long, plasează un stop de protecție sub ultimul minim minor și mută-l la pragul de rentabilitate imediat ce prețurile se închid mai sus.

2. Atunci când EMA scade, intră pe poziții short pe acea piață. Vinde în lipsă atunci când prețurile urcă spre EMA și plasează un stop de protecție deasupra ultimului maxim minor. Coboară stopul până la pragul de rentabilitate pe măsură ce prețurile scad.

3. Atunci când EMA este plată și are foarte mici oscilații, acesta este un semnal că piața nu are țintă, nu are trend. Nu tranzacționa folosind o metodă de urmărire a trendurilor.

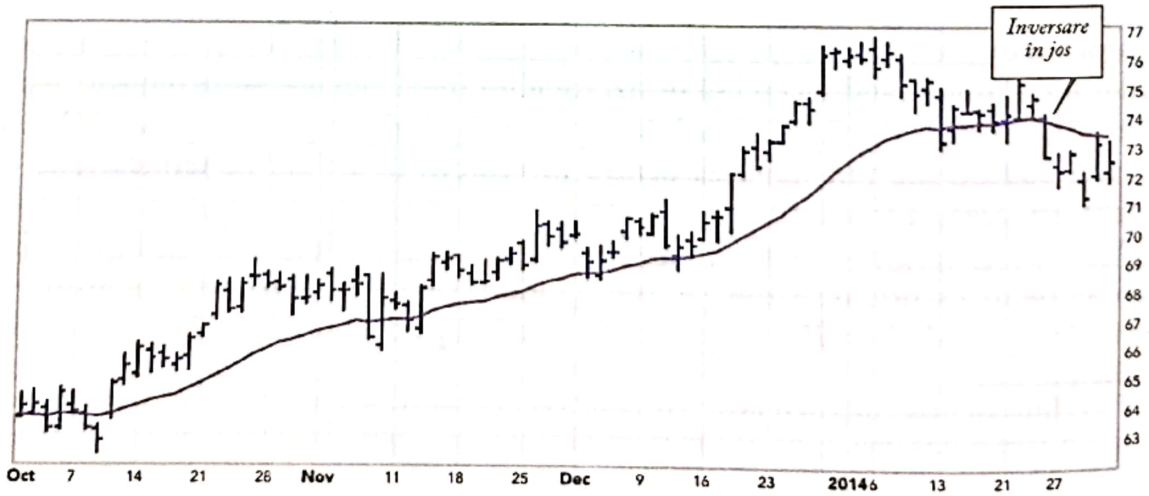

FIGURA 22.1 DIS zilnic EMA la 22 de zile. *(Grafic de pe Stockcharts.com)*

Scanned with OKEN Scanner

O medie mobilă exponențială (EMA)

Direcția pantei unei medii mobile ajută la identificarea trendurilor activelor tranzacționabile, cum ar fi Walt Disney Company (DIS).

Vechii traderi obișnuiau să urmărească încrucișările rapide și lente ale MM. Abordarea preferată a lui Donchian, unul dintre inițiatorii tranzacționării cu medii mobile, era să utilizeze încrucișările MM-urilor la 4, 9 și 18 zile. Semnalele de tranzacționare erau date atunci când toate cele trei MM-uri se întorceau în aceeași direcție. Metoda sa, ca și alte metode mecanice de tranzacționare, a funcționat numai în timpul pieței cu trenduri puternice.

Încercarea de a filtra zimții cu ajutorul unor reguli mecanice este contraproductivă – filtrele reduc profiturile la fel de mult ca pierderile. Un exemplu de filtru este o regulă care cere ca prețurile să se închidă de cealaltă parte a mediei mobile nu o dată, ci de două ori, sau să penetreze media mobilă cu o anumită marjă. Filtrele mecanice reduc pierderile, dar diminuează, de asemenea, cea mai bună caracteristică a unei medii mobile – capacitatea sa de a observa un trend într-un stadiu incipient.

Un trader trebuie să accepte că o EMA, ca orice alt instrument de tranzacționare, are părți bune și părți rele. Mediile mobile te ajută să identifici și să urmărești trendurile, dar ele conduc la fluctuații în intervalele de tranzacționare. Vom căuta un răspuns la această dilemă în capitolul privind sistemul de tranzacționare Triple Screen.

Mai multe despre mediile mobile

Mediile mobile servesc adesea drept **suport și rezistență.** O medie mobilă (MM) în creștere tinde să funcționeze ca un suport sub prețuri, iar o MM în scădere acționează ca o rezistență deasupra acestora. Acesta este motivul pentru care merită să cumperi în apropierea unei MM în creștere și să vinzi în apropierea unei MM în scădere.

Mediile mobile pot fi aplicate atât **indicatorilor**, cât și prețurilor. De exemplu, unii traderi utilizează o medie mobilă a volumului la 5 zile. Atunci când volumul scade sub MM la 5 zile, acest lucru indică un interes public scăzut pentru trendul minor și sugerează o posibilă inversare a acestuia. Atunci când volumul depășește MM, acest lucru semnalează un interes public puternic și confirmă direcția trendului de preț. Vom utiliza mediile mobile ale unui indicator atunci când vom lucra cu Indicele de forță (capitolul 30).

Modul corect de a trasa o medie mobilă simplă este **în urma** prețurilor cu jumătate din lungimea acesteia. De exemplu, o medie mobilă simplă la 10 zile se află la mijlocul unei perioade de 10 zile și trebuie trasată sub a cincea sau a șasea zi. O medie mobilă exponențială acordă o pondere mai mare celor mai recente date, iar una de 10 zile trebuie decalată cu două sau trei zile. Majoritatea programelor informatice îți permit să decalezi o medie mobilă.

Mediile mobile pot fi calculate nu doar pe baza prețurilor de închidere, ci și pe baza **mediei dintre maxim și minim,** ceea ce poate fi util pentru day-traderi.

O medie mobilă exponențială atribuie o pondere mai mare ultimei zile de tranzacționare, în timp ce o **medie mobilă ponderată** (Weighted Moving Average sau "WMA") îți permite să atribui orice pondere oricărei zile, în funcție de ceea ce consideri

Scanned with OKEN Scanner

important. WMA-urile sunt atât de complicate, încât traderilor le este mai util să utilizeze EMA-urile.

Mediile EMA duble

Ori de câte ori analizez graficele, îmi place să folosesc nu una, ci două medii mobile exponențiale. EMA mai lungă arată un consens de valoare pe termen lung. EMA pe termen mai scurt arată un consens de valoare pe termen mai scurt.

Păstrez raportul dintre ele la aproximativ doi la unu. De exemplu, pot folosi o EMA la 26 de săptămâni și unul la 13 săptămâni pe un grafic săptămânal sau o EMA la 22 de zile și unul la 11 zile pe un grafic zilnic. Te rog să înțelegi că nu există un set magic de numere. Trebuie să te simți liber să te joci cu aceste valori, selectând un set care va fi unic pentru tine. Reține doar să păstrezi diferența dintre cele două EMA-uri aproape de 2:1. Ar putea fi mai simplu și mai eficient să folosești același set de valori (de exemplu 26/13 sau 22/11) în toate intervalele de timp: săptămânal, zilnic și chiar intraday.

Deoarece EMA mai scurtă reprezintă consensul pe termen scurt al valorii, iar EMA mai lungă reprezintă consensul pe termen lung, cred că valoarea „trăiește" între aceste două linii. **Numesc spațiul dintre cele două linii EMA zona de valoare.**

Mediile mobile și canalele

Un canal constă din două linii trasate paralel cu o medie mobilă. În mod ciudat, distanța dintre liniile superioare și inferioare ale canalului este uneori descrisă ca „înălțime", iar alteori ca „lățime" a canalului, chiar dacă ambele se referă la aceeași măsurătoare.

Un canal bine trasat trebuie să conțină aproximativ 95% din toate prețurile care au avut loc în ultimele 100 de bare. Piețele pe termen mai lung au canale mai largi, deoarece prețurile pot acoperi distanțe mai mari în 100 de săptămâni decât în 100 de zile. Piețele fluctuante au canale mai largi (sau mai înalte) decât piețele liniștite, adormite.

Canalele sunt foarte utile pentru tranzacționare și pentru urmărirea performanței. Primul va fi analizat în capitolul 41 (Sisteme de tranzacționare prin canale), iar al doilea în capitolul 59 (Jurnalul de tranzacționare – Măsurarea performanței tale).

Prețuri, valori și zona de valori

Unul dintre conceptele-cheie ale analizei pieței – un concept pe care toți îl înțelegem intuitiv, dar pe care aproape niciodată nu îl explicăm – este acela că prețurile sunt diferite de valori. Cumpărăm acțiuni atunci când credem că prețurile lor actuale sunt sub valoarea lor reală și ne așteptăm ca prețurile să crească. Vindem și vindem în lipsă atunci când credem că prețul acțiunilor este mai mare decât valoarea lor reală și este probabil să scadă.

Cumpărăm acțiuni subevaluate și vindem acțiuni supraevaluate – dar cum definim valoarea?

Analiștii fundamentali fac acest lucru studiind bilanțurile și rapoartele anuale, dar aceste surse nu sunt nici pe departe atât de obiective pe cât par. Companiile își maschează adesea datele financiare. Analiștii fundamentali nu dețin monopolul asupra

Scanned with OKEN Scanner

conceptului de valoare. Analiștii tehnici pot defini valorile prin urmărirea diferenței dintre o valoare EMA rapidă și una lentă. Unul dintre aceste EMA-uri reflectă un consens pe termen scurt, iar celălalt un consens pe termen lung asupra valorii. *Valoarea trăiește în zona dintre cele două medii mobile* (Figura 22.2).

Foarte important: este imposibil să tranzacționezi cu succes cu un singur indicator sau chiar cu o pereche de medii mobile. Piețele sunt prea complexe pentru a extrage bani din ele cu un singur instrument. Trebuie să construim un sistem de tranzacționare folosind mai mulți indicatori, precum și să analizăm piețele în mai mult de un interval de timp. Ține cont de acest lucru în timp ce analizăm diverși indicatori – aceștia sunt elementele de bază ale sistemelor de tranzacționare, elemente pe care le vom analiza mai târziu în carte.

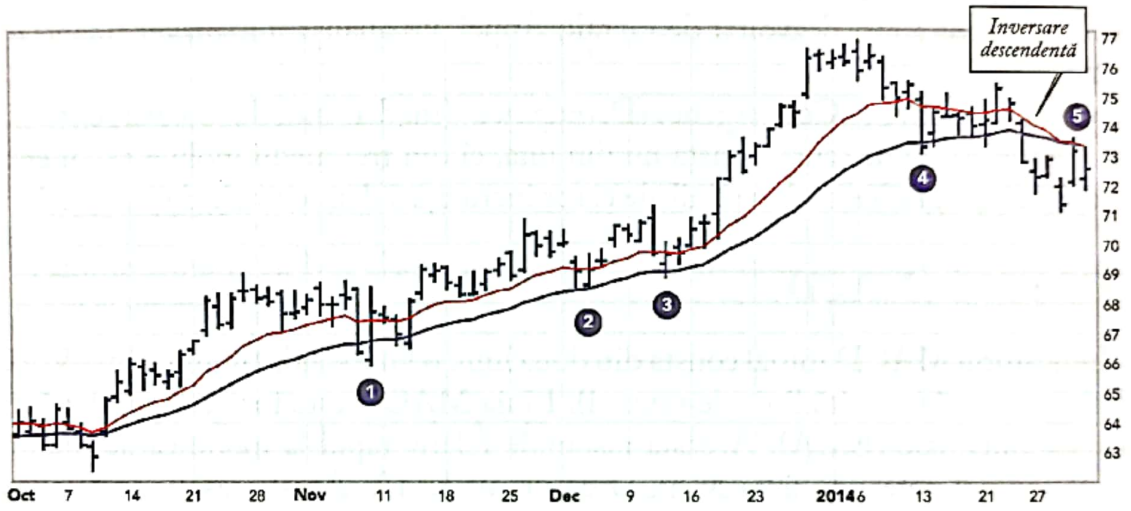

FIGURA 22.2 DIS zilnic, valori EMA la 26 și 13 zile.
(*Grafic de Stockcharts.com*)

Valorile EMA și zona de valoare

O MM pe termen scurt identifică un consens de valoare pe termen scurt, în timp ce o MM pe termen lung reflectă un consens de valoare pe termen lung. Valoarea „trăiește" în zona dintre cele două medii mobile. Selectează parametrii pentru această pereche astfel încât media pe termen lung să fie de aproximativ două ori mai lungă decât EMA pe termen scurt. Privind un grafic, îți poți da seama imediat care EMA este mai lungă sau mai scurtă – cea rapidă se menține mai aproape de prețuri, în timp ce cea lentă se mișcă mai încet. EMA lentă ajută la identificarea trendului, în timp ce MM rapidă stabilește limita zonei valorice.

Atunci când dorești să cumperi o acțiune, merită să o faci în zona valorii, și nu să plătești prea mult și să cumperi peste valoare. Similar, atunci când vinzi în lipsă, merită să aștepți o revenire în zona valorii pentru a stabili o poziție scurtă, mai degrabă decât să vinzi în lipsă atunci când prețurile se scad.

În timpul trendului ascendent prezentat pe acest grafic, se pot observa retrageri ale valorii, oferind oportunități atractive de cumpărare în zonele marcate cu 1, 2, 3 și 4. Inversarea descendentă a unei EMA lente marchează sfârșitul trendului ascendent. La marginea din dreapta a graficului, trendul este descendent, în timp ce o revenire la valoare în zona 5 oferă o oportunitate de vânzare în lipsă.

Scanned with OKEN Scanner

Dacă ții cont de aceste lucruri, vei deveni un trader mai rațional. Odată ce știi cum să definești valoarea, poți încerca să cumperi la valoarea respectivă sau sub valoare și să vinzi peste valoare. Vom reveni la căutarea oportunităților de tranzacționare în piețe supraevaluate și subevaluate atunci când vom examina canalele de preț sau Envelopes în capitolul 41 privind sistemul de tranzacționare prin canale.

23. Mediile mobile convergente/divergente: linii MACD și histograma MACD

Mediile mobile ajută la identificarea trendurilor și a inversărilor acestora. Un indicator mai avansat a fost dezvoltat de Gerald Appel, un analist și manager financiar din New York.

Moving Average Convergence-Divergence (media mobilă convergentă/divergentă), sau MACD pe scurt, constă nu din una, ci din trei medii mobile exponențiale. Aceasta apare pe grafice ca două linii ale căror încrucișări dau semnale de tranzacționare.

Cum creezi MACD

Indicatorul MACD inițial constă din două linii: o linie solidă (numită linia MACD) și o linie punctată (numită linia de semnal). Linia MACD este formată din două medii mobile exponențiale (EMA). Aceasta răspunde relativ rapid la modificările prețurilor. Linia de semnal netezește linia MACD cu un alt EMA. Acesta răspunde mai lent la modificările prețurilor. În sistemul inițial al lui Appel, semnalele de cumpărare și vânzare erau date atunci când linia MACD rapidă trecea peste sau sub linia de semnal lentă.

Indicatorul MACD este inclus în majoritatea programelor de analiză tehnică. Pentru a crea MACD manual.

1. Calculează o EMA la 12 zile a prețurilor de închidere.
2. Calculează o EMA la 26 de zile a prețurilor de închidere.
3. Scade EMA la 26 de zile din EMA la 12 zile și trasează diferența lor ca o linie solidă. Aceasta este linia MACD rapidă.
4. Calculează o EMA la 9 zile a liniei rapide și reprezintă rezultatul ca o linie punctată. Aceasta este linia de semnal lent.

Psihologia pieței

Fiecare preț reflectă consensul privind valoarea în rândul masei participanților la piață la momentul tranzacției. O medie mobilă reprezintă un consens mediu privind valoarea pentru o anumită perioadă de timp – este o fotografie compusă a consensului masei de traderi. O medie mobilă mai lungă urmărește consensul pe termen lung, iar o medie mobilă mai scurtă urmărește consensul pe termen scurt.

Încrucișările liniei MACD și a celei de semnal identifică schimbări în balanța de putere a taurilor și a ursilor. Linia MACD rapidă reflectă consensul maselor pe o perioadă mai scurtă de timp. Linia lentă a semnalului reflectă consensul masei de traderi

Scanned with OKEN Scanner

pe o perioadă mai lungă. Atunci când linia MACD rapidă crește deasupra liniei lente de semnal, asta înseamnă că taurii domină piața și este mai bine să tranzacționezi din partea long. Atunci când linia rapidă scade sub linia lentă, înseamnă că ursii domină piața și merită să tranzacționezi pe partea short.

Reguli de tranzacționare pentru liniile MACD

Încrucișările liniei MACD cu cea de semnal identifică mareele pieței. Tranzacționarea în direcția unei încrucișări înseamnă a merge cu fluxul pieței. Acest sistem generează mai puține tranzacții și mai puține fluctuații decât sistemele mecanice bazate pe o singură medie mobilă.

1. Când linia MACD rapidă trece peste linia de semnal lentă, este un semnal de cumpărare. Deschide poziții long și plasează un stop de protecție sub ultimul minim minor.
2. Atunci când linia rapidă trece sub linia lentă, este un semnal de vânzare. Deschide poziții short și plasează un stop de protecție deasupra ultimului maxim minor (Figura 23.1).

Valorile minime A, B și C ale ABX ar putea fi văzute ca o valoare minimă inversată de tip cap și umeri. Cu toate acestea, indicatorii noștri tehnici transmit mesaje mult mai obiective decât tiparele clasice ale graficelor.

Mai multe despre liniile MACD

Traderii sofisticați tind să-și personalizeze liniile MACD prin utilizarea altor medii mobile în afară de EMA-urile standard de 12, 26 și 9 bare. Ferește-te să optimizezi MACD prea des. Dacă te joci cu MACD suficient de mult, îl poți face să îți dea orice semnal dorești.

FIGURA 23.1 ABX săptămânal, EMA-urile la 26 și 13 săptămâni, liniile MACD 12-26-9. *(Grafic de pe Stockcharts.com)*

Scanned with OKEN Scanner

Linii MACD

Barrick Gold Corporation (ABX), care are cea mai mare capitalizare de piață dintre toate companiile de exploatare auriferă cotate la bursă din SUA, a fost trasă în jos în 2012 și 2013 de piața aurului. Observă semnalul de vânzare, marcat de o săgeată verticală roșie, atunci când linia rapidă a trecut sub linia lentă. Acest semnal s-a inversat mai mult de un an mai târziu, când linia rapidă a trecut peste linia lentă, întoarcere marcată cu o săgeată verticală verde.

Observă câteva tipare suplimentare pe acest grafic. Când ABX a căzut la un minim record, marcat cu B, liniile MACD au refuzat să confirme acest lucru: nu au căzut la un nou minim, ci au trasat un double-bottom. Acest nou minim B s-a dovedit a fi un breakout descendent fals, un semn bullish. Ultima încercare a ursilor de a reduce ABX, în zona C, nu a fost confirmată de liniile MACD, care au menținut un trend ascendent constant. La marginea din dreapta a graficului, liniile MACD au atins un nou nivel maxim pentru mișcarea ascendentă, indicând forță. Ambele EMA-uri sunt în creștere, confirmând trendul bullish.

O modalitate **„rapidă și murdară"** de a trasa MACD poate fi utilizată de traderii ale căror programe informatice nu includ acest indicator. Unele pachete îți permit să trasezi doar două EMA-uri. În acest caz, poți utiliza încrucișările dintre două EMA-uri, cum ar fi EMA-urile la 12 zile și la 26 de zile, ca substitut pentru liniile MACD și de semnal.

Histograma MACD

Histograma MACD oferă o perspectivă mai profundă asupra echilibrului de putere dintre tauri și urși decât liniile MACD inițiale. Aceasta arată nu numai dacă taurii sau ursii dețin controlul, ci și dacă aceștia devin mai puternici sau mai slabi. Este una dintre cele mai bune unelte disponibile pentru analiștii tehnici de piață.

Histograma MACD = Linia MACD – Linia de semnal

Histograma MACD măsoară diferența dintre linia MACD și linia de semnal. Reprezintă această diferență ca o histogramă – o serie de bare verticale. Această diferență poate părea mică, dar un computer o redimensionează pentru a umple ecranul (Figura 23.2).

Histograma MACD

Atunci când liniile MACD se intersectează, histograma MACD, care este derivată din acestea, trece peste sau sub linia sa zero. Poți vedea semnalele de cumpărare și vânzare ale liniilor MACD, marcate de săgeți verzi și roșii. Aceste semnale sunt adesea întârziate, dar histograma MACD oferă propriile sale semnale fine. Vom reveni la ele mai târziu în acest capitol, dar acum să ne uităm doar la unul.

Compară minimele Dow D și F. Al doilea minim a fost puțin mai jos (s-a dovedit a fi un breakout descendent fals), dar minimul corespunzător al histogramei MACD a fost mai superficial decât primul, avertizând că ursii erau mai slabi decât înainte și că era probabil să aibă loc o inversare ascendentă.

Scanned with OKEN Scanner

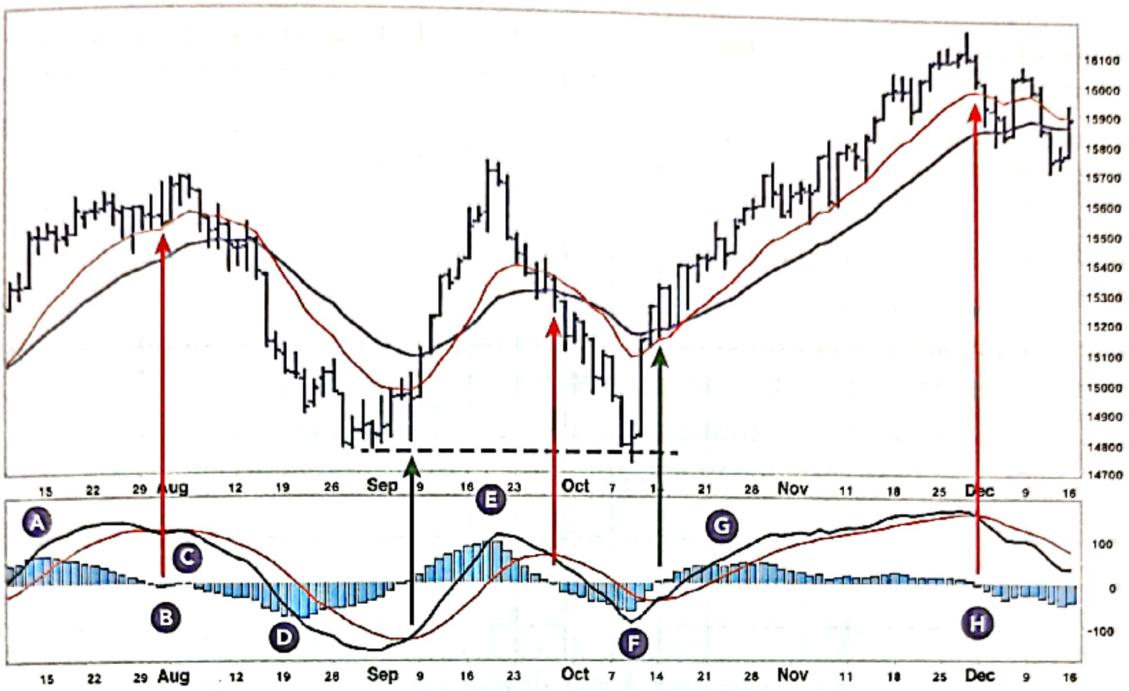

FIGURA 23.2 DJIA zilnic, EMA-urile la 26 și 13 zile, liniile MACD 12-26-9. *(Grafic de pe Stockcharts.com)*

Dacă linia rapidă este deasupra liniei lente, histograma MACD este pozitivă și este trasată deasupra liniei zero. Dacă linia rapidă este sub linia lentă, histograma MACD este negativă și este trasată sub linia zero. Atunci când cele două linii se ating, histograma MACD este egală cu zero.

Atunci când marja dintre linia MACD și linia de semnal crește, histograma MACD devine mai înaltă sau mai adâncă, în funcție de direcția sa. Atunci când cele două linii se apropie, histograma MACD devine mai scurtă.

Panta histogramei MACD este definită de relația dintre oricare două bare învecinate. Dacă ultima bară este mai înaltă (ca înălțimea literelor m-M), panta histogramei MACD este în sus. Dacă ultima bară este mai mică (precum adâncimea literelor P-p), atunci panta histogramei MACD este în jos.

Psihologia pieței

Histograma MACD arată diferența dintre consensul pe termen lung și cel pe termen scurt privind valoarea. Linia MACD rapidă reflectă consensul pieței pe o perioadă mai scurtă. Linia lentă a semnalului reflectă consensul pieței pe o perioadă mai lungă. Histograma MACD urmărește diferența dintre ele.

Panta histogramei MACD identifică grupul dominant al pieței. O histogramă MACD în creștere arată că taurii devin mai puternici. O histogramă MACD în scădere arată că ursii devin mai puternici.

Atunci când linia MACD rapidă se ridică înaintea liniei lente de semnal, histograma MACD crește. Aceasta arată că taurii devin mai puternici decât au fost – este un moment bun pentru a tranzacționa pe partea long. Atunci când linia MACD rapidă

Scanned with OKEN Scanner

scade mai repede decât linia lentă, histograma MACD scade. Acest lucru arată că ursii devin mai puternici – este momentul propice pentru a tranzacționa pe partea short.

Atunci când panta histogramei MACD se mișcă în aceeași direcție cu prețurile, trendul este sigur. Atunci când panta histogramei MACD se mișcă în direcția opusă prețurilor, sănătatea trendului este pusă sub semnul întrebării.

Panta histogramei MACD este mai importantă decât poziția sa deasupra sau desubtul liniei centrale. Cel mai bine este să tranzacționezi în direcția pantei histogramei MACD, deoarece aceasta arată dacă taurii sau ursii domină piața. Cele mai bune semnale de cumpărare apar atunci când histograma MACD se află sub linia sa centrală, dar panta sa se întoarce în sus, arătând că ursii sunt acum epuizați. Cele mai bune semnale de vânzare sunt date atunci când histograma MACD este deasupra liniei sale centrale, dar panta sa se întoarce în jos, arătând că taurii sunt acum epuizați.

Reguli de tranzacționare

Histograma MACD oferă două tipuri de semnale de tranzacționare. Unul este comun, apărând la fiecare bară de preț. Celălalt este rar, dar extrem de puternic. Acesta poate apărea doar de câteva ori pe an pe graficul zilnic al unei acțiuni. Este și mai rar pe graficele săptămânale, dar mai frecvent pe graficele intraday.

Semnalul comun este dat de panta histogramei MACD. Atunci când bara curentă este mai mare decât bara precedentă, panta este în sus. Aceasta arată că taurii dețin controlul și este timpul să cumperi. Atunci când bara curentă este mai mică decât bara precedentă, panta este în jos. Aceasta arată că ursii dețin controlul și că este timpul să intri pe poziții short. Atunci când prețurile merg într-o direcție, dar histograma MACD se mișcă în direcția opusă, arată că mulțimea dominantă își pierde entuziasmul și trendul este mai slab decât pare.

1. Cumpără atunci când histograma MACD nu mai scade și începe să crească. Plasează un stop de protecție sub ultimul minim minor.
2. Vinde în lipsă atunci când histograma MACD se oprește din creștere și începe să scadă. Plasează un stop de protecție deasupra ultimului maxim minor.

Histograma MACD urcă și coboară pe graficele zilnice atât de des, încât nu este practic să cumperi și să vinzi de fiecare dată când se întoarce. Modificările de pantă ale histogramei MACD sunt mult mai semnificative pe graficele săptămânale, motiv pentru care aceasta este inclusă în sistemul de tranzacționare Triple Screen (vezi capitolul 39). O combinație de medie mobilă exponențială și histogramă MACD ajută la crearea sistemului Impulse, descris în capitolul 40.

Când să te aștepți la un nou maxim sau la un nou minim

Un nou maxim record pentru ultimele trei luni al histogramei MACD zilnice arată că taurii sunt foarte puternici și este probabil ca prețurile să crească și mai mult. Un nou minim record pentru histograma MACD pentru ultimele trei luni arată că ursii sunt foarte puternici și este probabil ca prețurile să scadă.

Scanned with OKEN Scanner

Atunci când histograma MACD atinge un nou maxim în timpul unui breakout , trendul ascendent este sănătos și te poți aștepta ca următorul breakout să retesteze sau să depășească maximul anterior. Dacă histograma MACD scade la un nou minim în timpul unui trend descendent, aceasta arată că ursii sunt puternici și este probabil ca prețurile să reia sau să depășească ultimul minim.

Histograma MACD funcționează ca farurile unei mașini – vezi drumul la o anumită distanță în față. Nu vezi tot drumul spre casă, dar suficient pentru a conduce în siguranță la o viteză rezonabilă.

Mai multe despre histograma MACD

Histograma MACD funcționează pentru toate intervalele de timp: săptămânal, zilnic și intraday. Semnalele intervalelor de timp mai lungi conduc la mișcări mai mari ale prețurilor. De exemplu, semnalele histogramei MACD săptămânale conduc la modificări mai mari ale prețurilor decât MACD-ul zilnic sau intraday. Acest principiu se aplică tuturor indicatorilor tehnici.

Atunci când folosești liniile MACD și histograma MACD pe graficele săptămânale, nu trebuie să aștepți până vineri pentru a găsi semnalele. Un trend se poate schimba în mijlocul săptămânii – piața nu se uită în calendar. Are sens să efectuezi studii săptămânale în fiecare zi. Eu îmi setez programul pentru a trasa graficele săptămânale, în mod tradițional, de luni până vineri, dar cu un element specific: ultima bară săptămânală reflectă tranzacțiile din săptămâna curentă, începând de luni. După închiderea pieței luni, ultima mea „bară săptămânală" este identică cu bara zilnică de luni. Bara săptămânală de marți reflectă două zile de tranzacționare și așa mai departe. Din această cauză, luni am foarte puțină încredere în bara săptămânală, dar de joi încep să am mai multă încredere în ea.

Divergențe

Divergențele sunt printre cele mai puternice semnale în analiza tehnică. În acest subcapitol, ne vom concentra pe histograma MACD, dar acest concept se aplică la majoritatea indicatorilor.

Divergențele dintre histograma MACD și prețuri sunt rare, dar oferă unele dintre cele mai puternice semnale. Acestea marchează adesea puncte de cotitură majore. Ele nu apar la fiecare maxim sau minim important, dar atunci când vezi unul, știi că o inversare mare este, probabil, gata să se întâmple.

Divergențele bullish apar la sfârșitul trendurilor descendente – ele identifică minimele pieței. O divergență bullish clasică apare atunci când atât prețurile, cât și oscilatorul scad la un nou minim, se redresează, oscilatorul crescând deasupra liniei sale zero, apoi ambele scad din nou. De data aceasta, prețurile coboară la un minim mai scăzut, dar oscilatorul marchează un minim mai ridicat decât în timpul scăderii anterioare. Astfel de divergențe bullish preced adesea creșteri vertiginoase ale prețului (Figura 23.3).

Scanned with OKEN Scanner

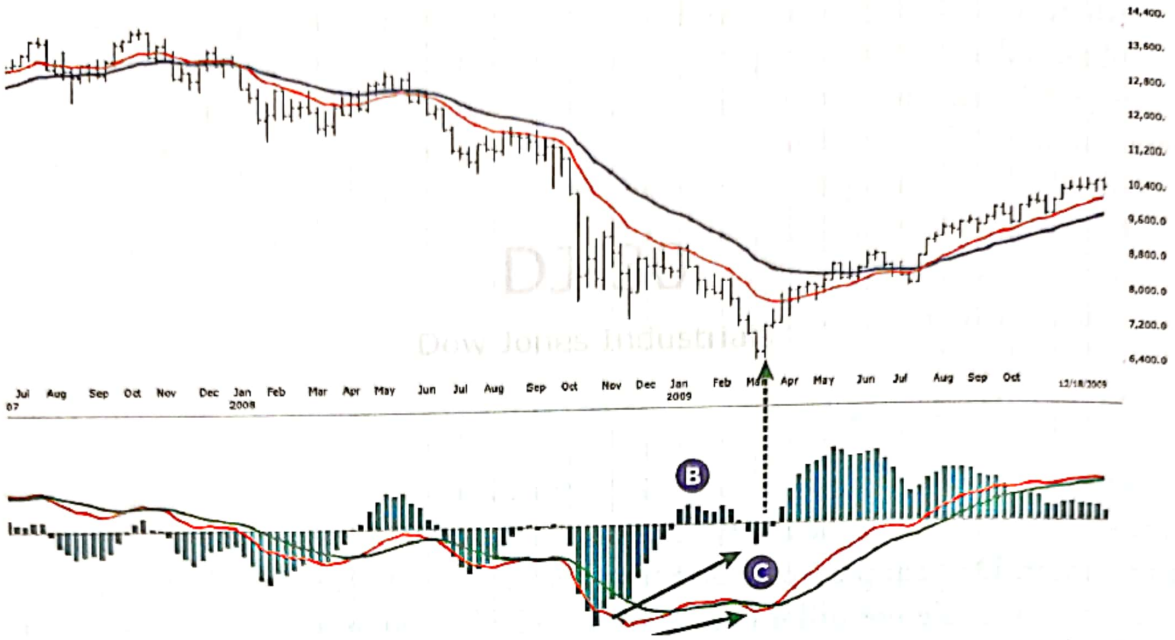

FIGURA 23.3 DJIA săptămânal, EMA-urile la 26 și 13 zile, liniile MACD 12-26-9 și histograma MACD. (Grafic realizat cu ajutorul platformei TC2000, din cartea *Two Roads Diverged: Trading Divergences*)

O divergență bullish

Aici vezi o divergență care a semnalat minimul bear-marketului din 2007-2009, oferind un semnal puternic de cumpărare chiar în apropierea minimelor. În **zona A**, Dow părea în cădere liberă, deoarece Lehman Brothers a dat faliment și valuri de vânzări au lovit piața. Minimul record, reprezentat de punctul A al histogramei MACD a indicat că ursii au fost extrem de puternici și că prețul minim A urma, probabil, să fie retestat sau depășit. În **zona B**, histograma MACD a crescut până deasupra liniei sale centrale, „rupând spatele ursului". Observă că această scurtă mișcare a prețului a atins „zona de valoare" dintre cele două medii mobile. Aceasta este o țintă destul de comună pentru mișcările de preț dintr-un bear-market. În **zona C**, Dow a alunecat la un nou minim al bear-marketului, dar histograma MACD a trasat un minim mult mai superficial. Incrementul de creștere a completat o divergență bullish, oferind un semnal puternic de cumpărare.

Îți arăt acest grafic săptămânal al DJIA și al histogramei sale MACD drept un exemplu perfect de divergență. Merită să-l înrămezi și să-l pui lângă biroul tău de tranzacționare. Nu vei obține întotdeauna o imagine perfectă ca aceasta, dar cu cât te apropii mai mult de ea, cu atât va fi mai fiabilă.

Observă că **spargerea liniei centrale** dintre cele două minime ale indicatorului este absolut obligatorie pentru a vorbi despre o divergență reală. Histograma MACD trebuie să treacă deasupra acestei linii înainte de a coborî spre al doilea minim. Dacă nu are loc această trecere (intersectare), atunci nu există divergență.

Un alt punct esențial: histograma MACD dă **un semnal de cumpărare atunci când crește de la al doilea minim**. Nu trebuie să treacă deasupra liniei centrale pentru a doua oară. Semnalul de cumpărare apare atunci când histograma MACD, încă sub zero, pur și simplu se oprește din scădere și trasează o bară care este mai puțin negativă decât bara anterioară.

Scanned with OKEN Scanner

Această divergență a histogramei MACD din Figura 23.3 a fost întărită atunci când liniile MACD au trasat un tipar crescător între minimele A și C, cu al doilea minim mai superficial decât primul. Astfel de tipare de linii MACD sunt destul de rare. Ele indică faptul că trendul ascendent viitor va fi probabil deosebit de puternic, chiar dacă nu le putem numi divergențe, deoarece acest indicator nu are o linie zero. Creșterea care a început în 2009 a durat aproape un an până la prima sa corecție semnificativă.

De asemenea, nu putem numi divergență tiparul de maxime de referință inferioare după minimul C. Maximele inferioare reflectă o slăbire treptată a trendului ascendent odată cu trecerea timpului. Pentru a fi considerată o divergență, histograma MACD trebuie să treacă de două ori prin linia zero.

Divergențele bearish apar în trendurile ascendente – ele identifică vârfurile pieței. O divergență bearish clasică apare atunci când prețurile ating un nou maxim și apoi se retrag, cu un oscilator coborând sub linia lui zero. Prețurile se stabilizează și cresc până la un maxim mai ridicat, dar un oscilator atinge un vârf mai mic decât cel atins în timpul unei creșteri anterioare. Astfel de divergențe bearish conduc, de obicei, la creșteri bruște ale prețului.

O divergență bearish arată că taurii nu mai au energie, prețurile cresc din inerție, iar ursii sunt gata să preia controlul. Divergențele valide sunt vizibile și evidente – par să îți sară în ochi din grafice. Dacă ai nevoie de o riglă pentru a-ți da seama dacă există o divergență, presupune că nu există niciuna (Figura 23.4).

Graficul anterior a prezentat o divergență bullish izbitoare la nivelul minim al pieței bursiere din 2009. Acum, pentru o ilustrare la fel de izbitoare a unei divergențe bearish masive, să dăm timpul înapoi și să examinăm vârful bull-marketului din 2007.

Observă că **depășirea liniei centrale** dintre cele două vârfuri ale indicatorului este o necesitate absolută pentru o divergență adevărată. Histograma MACD trebuie să coboare sub linia zero (linia centrală) înainte de a se ridica până la al doilea vârf.

Un alt punct cheie: histograma MACD dă **un semnal de vânzare atunci când scade de la al doilea vârf**. Nu trebuie să așteptăm ca acesta să treacă din nou sub linia centrală. Semnalul de vânzare apare atunci când histograma MACD, încă peste zero, se oprește pur și simplu din creștere și trasează o bară mai scurtă decât bara precedentă.

Mesajul unei divergențe bearish din Figura 23.4 a fost întărit de liniile MACD, care au trasat un tipar descendent între vârfurile X și Z. Al doilea vârf al liniilor MACD a fost mai jos decât primul, confirmând divergența descendentă a histogramei MACD. Astfel de tipare de linii MACD ne indică faptul că trendul descendent care urmează este probabil să fie deosebit de sever.

O divergență bearish

În **zona X**, Dow a crescut până la un nou maxim al bull-marketului, iar histograma MACD a crescut odată cu acesta, depășind vârful anterior și arătând că taurii erau extrem de puternici. Acest lucru a indicat că vârful de preț X era probabil să fie retestat sau depășit. Reține că vârful X al histogramei MACD, în ciuda formei sale complexe, nu a fost o divergență deoarece valea din mijlocul său nu a coborât niciodată sub zero.

Scanned with OKEN Scanner

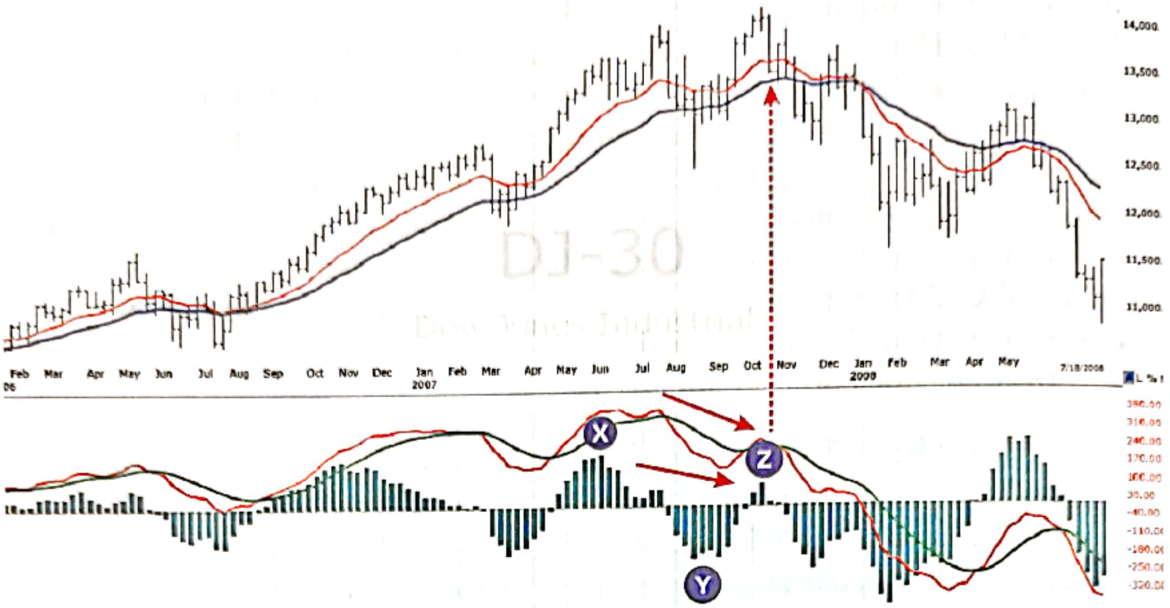

FIGURA 23.4 DJIA săptămânal, EMA-urile la 26 și 13 zile, liniile MACD 12-26-9 și histograma MACD. (Grafic realizat cu ajutorul platformei TC2000 din cartea *Two Roads Diverged: Trading Divergences*)

În **zona Y**, histograma MACD a scăzut sub linia sa centrală, „rupând spatele taurului". Observă că prețurile au scăzut sub zona de valoare dintre cele două medii mobile. Aceasta este o țintă destul de comună pentru breakouturile din bull-markets. Observă, de asemenea, o coadă de cangur în partea de jos Y. În **zona Z**, Dow a urcat la un nou maxim al bull-marketului, dar revenirea histogramei MACD a fost slabă, reflectând slăbiciunea taurilor. Incrementul de scădere de la vârful Z a completat o divergență bearish, oferind un semnal puternic de vânzare și prefigurând cel mai urât bear-market din ultima generație.

Divergențele de tipul „umărul drept lipsă" în care al doilea vârf nu reușește să depășească linia zero sunt destul de rare, dar produc semnale de tranzacționare foarte puternice. Un trader cu experiență le poate căuta, dar cu siguranță nu sunt pentru începători. Ele sunt descrise și ilustrate în cartea electronică *Two Roads Diverged: Trading Divergences.*

Kerry Lovvorn a efectuat cercetări aprofundate pentru a descoperi că divergențele cele mai tranzacționabile apar atunci când distanța dintre cele două maxime sau cele două minime ale histogramei MACD este între 20 și 40 de bare – și cu cât este mai aproape de 20, cu atât mai bine. Cu alte cuvinte, cele două maxime sau cele două minime nu pot fi prea îndepărtate. 20 de bare se traduc în 20 de săptămâni pe un grafic săptămânal, 20 de zile pe un grafic zilnic și așa mai departe. Kerry a descoperit, de asemenea, că cele mai bune semnale provin din divergențele în care al doilea maxim sau minim nu este mai mare de jumătate din înălțimea sau adâncimea primului.

Divergențele Triple Bullish sau Triple Bearish constau în trei minime ale prețurilor și trei minime ale oscilatorului sau trei maxime ale prețurilor și trei maxime ale oscilatorului. Acestea sunt chiar mai puternice decât divergențele obișnuite. Pentru ca o divergență triplă să apară, trebuie mai întâi să se întrerupă o divergență bullish sau bearish obișnuită. Acesta este un alt motiv bun pentru a practica o gestionare strictă a banilor! Dacă pierzi doar puțin în urma unei fluctuații rapide, îți vei păstra atât banii,

Scanned with OKEN Scanner

cât și forța psihologică pentru a reintra într-o tranzacție. Al treilea maxim sau al treilea minim trebuie să fie mai superficial decât primul, dar nu neapărat și decât al doilea.

Câinele din Baskerville[32]

Acest semnal apare atunci când un grafic sau un tipar indicator de încredere nu conduce la acțiunea la care te aștepți și prețurile se mișcă în direcția opusă. O divergență poate indica faptul că un trend ascendent s-a încheiat, dar dacă prețurile continuă să crească, acestea dau semnalul „câinelui din Baskerville".

Acest semnal este numit după povestea lui Sir Arthur Conan Doyle în care Sherlock Holmes a fost chemat să investigheze o crimă la o moșie. El a găsit indiciul esențial atunci când a realizat despre câinele familiei că nu a lătrat în timp ce crima era comisă. Ceea ce însemna că acel câine îl cunoștea pe criminal și că acea crimă fusese comisă de cineva de la moșie. *Semnalul a fost dat de lipsa acțiunii așteptate* – de lipsa lătratului!

Atunci când piața refuză să latre ca răspuns la un semnal care pare corect, acesta este semnalul câinelui din Baskervilles. Acest lucru arată că ceva se schimbă fundamental sub suprafață. Acesta este momentul propice să descoperi care este noul trend puternic și să mergi cu el.

Nu sunt un fan al ordinelor „stop-and-reverse", dar fac o excepție pentru Câinele din Baskerville. În rarele ocazii în care o divergență bearish se întrerupe, este posibil să intru pe poziții long. În rarele cazuri în care o divergență bullish se oprește, mă orientez către poziții short.

24. Sistemul direcțional

Sistemul direcțional este o metodă de urmărire a trendurilor dezvoltată de J. Welles Wilder, Jr. la mijlocul anilor 1970 și modificată de mai mulți analiști. Acesta identifică trendurile și arată când un trend se mișcă suficient de repede pentru a merita să fie urmărit. Aceasta îi ajută pe traderi să obțină profituri luând bucăți din mijlocul trendurilor importante.

Cum se construiește sistemul direcțional

Mișcarea direcțională este definită ca porțiunea din intervalul de astăzi care este în afara intervalului din ziua precedentă. Sistemul direcțional verifică dacă intervalul de astăzi se extinde peste sau sub intervalul zilei precedente și calculează media acestor date pe o perioadă de timp. Aceste calcule complexe se efectuează cel mai bine pe un computer. Sistemul direcțional este inclus în majoritatea programelor de analiză tehnică.

Mișcarea direcțională este cea mai mare parte a intervalului de astăzi care este în afara intervalului de ieri.

1. Dacă intervalul de astăzi se extinde peste intervalul de ieri, mișcarea direcțională este pozitivă (+DM).

[32] În engleză, „The Hound of the Baskervilles" (n.t.).

Scanned with OKEN Scanner

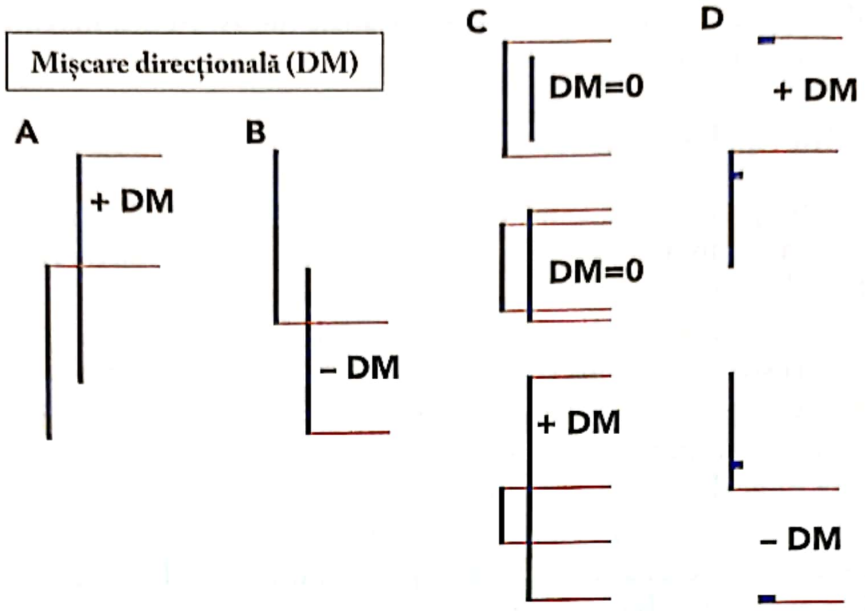

FIGURA 24.1 Mișcare direcțională.

2. Dacă intervalul de astăzi se extinde sub intervalul de ieri, mișcarea direcțională este negativă (–DM).
3. Dacă intervalul de astăzi se află în interiorul intervalului de ieri sau se extinde peste și sub acesta cu valori egale, nu există nicio mișcare direcțională (DM = 0). Dacă intervalul de astăzi se extinde atât peste, cât și sub intervalul de ieri, DM este pozitiv sau negativ, în funcție de care parte a „intervalului exterior" este mai mare.
4. Într-o zi în care limita superioară este depășită, +DM este egal cu distanța de la închiderea de astăzi la maximul de ieri. Într-o zi în care limita inferioară este depășită, –DM este egal cu distanța de la închiderea de astăzi la minimul de ieri.

1. Identifică **„mișcarea direcțională"** (DM) prin compararea intervalului maxim-minim de astăzi cu intervalul maxim-minim de ieri. Mișcarea direcțională este cea mai mare parte a intervalului de astăzi în afara intervalului de ieri. Există patru tipuri de DM (Figura 24.1). DM este întotdeauna un număr pozitiv (+DM și –DM se referă pur și simplu la mișcarea peste sau sub intervalul de ieri).

2. Identifică **„Intervalul real"** (TR - True Range) al pieței pe care o analizezi. TR este întotdeauna un număr pozitiv, cel mai mare dintre următoarele trei.

a. Distanța de la maximul de astăzi la minimul de astăzi;
b. Distanța de la maximul de astăzi la închiderea de ieri;
c. Distanța de la minimul de astăzi la închiderea de ieri;

3. Calculează **indicatorii direcționali** zilnici (+DI și DI). Aceștia îți permit să compari piețe diferite prin exprimarea mișcării lor direcționale ca un procent din intervalul real al fiecărei piețe. Fiecare DI este un număr pozitiv: +DI este egal cu zero într-o zi fără mișcare direcțională ascendentă; –DI este egal cu zero într-o zi fără mișcare direcțională descendentă.

Scanned with OKEN Scanner

$$+\text{DI} = \frac{+\text{DM}}{\text{TR}} \qquad -\text{DI} = \frac{-\text{DM}}{\text{TR}}$$

4. Calculează **liniile direcționale netezite**[33] ($+DI_{13}$ și $-DI_{13}$). +DI și –DI netezite sunt create cu ajutorul mediilor mobile. Majoritatea pachetelor de programe informatice îți permit să alegi orice perioadă pentru netezire, cum ar fi o medie mobilă de 13 zile. Vei obține două linii indicatoare: linii direcționale pozitive și negative netezite, $+DI_{13}$ și $-DI_{13}$. Ambele numere sunt pozitive. Acestea sunt, de obicei, reprezentate în culori diferite.

Relația dintre liniile pozitive și negative identifică trendurile. Când $+DI_{13}$ este în deasupra, arată că trendul este de creștere, iar când $-DI_{13}$ este deasupra, arată că trendul este de scădere. Încrucișările dintre $+DI_{13}$ și $-DI_{13}$ oferă semnale de cumpărare și vânzare.

5. Calculează **indicatorul direcțional mediu**[34] (ADX). Această componentă unică a sistemului direcțional arată când merită să urmărim un trend. ADX măsoară diferența dintre liniile direcționale $+DI_{13}$ și $-DI_{13}$. Este calculat în doi pași.

a. Calculează **indicatorul direcțional** zilnic DX.

$$\text{DX} = \frac{+\text{DI}_{13} - -\text{DI}_{13}}{+\text{DI}_{13} + -\text{DI}_{13}} \cdot 100$$

De exemplu, dacă $+DI_{13} = 34$ și $-DI_{13} = 18$, atunci,

$$\text{DX} = \frac{34 - 18}{34 + 18} \cdot 100 = 30.77, \text{ rotunjit la } 31$$

b. Calculează indicatorul direcțional mediu ADX prin netezirea DX cu o medie mobilă, cum ar fi EMA la 13 zile.

În timpul unui trend persistent, intervalul dintre două linii direcționale netezite crește și ADX crește. ADX scade atunci când un trend se inversează sau când o piață intră într-un interval de tranzacționare. Merită să folosești metode de urmărire a trendurilor numai atunci când ADX este în creștere.

Comportamentul mulțimii

Sistemul direcțional urmărește schimbările de bullishness și bearishness în masă prin măsurarea capacității taurilor și a ursilor de a mișca prețurile în afara intervalului din ziua precedentă. Dacă maximul de astăzi este mai mare decât maximul de ieri, acest lucru arată că mulțimea de pe piață este mai bullish. Dacă minimul de astăzi este mai mic decât minimul de ieri, acest lucru arată că mulțimea de pe piață este mai bearish.

Pozițiile relative ale liniilor direcționale identifică trendurile. Atunci când linia direcțională pozitivă este deasupra liniei direcționale negative, acest lucru arată că traderii bullish domină piața. Atunci când linia direcțională negativă se ridică deasupra liniei

[33] Smoothed Directional Lines (n.t.).

[34] Average Directional Indicator (n.t.).

Scanned with OKEN Scanner

direcționale pozitive, acest lucru arată că traderii bearish sunt mai puternici. Merită să tranzacționezi cu linia Direcțională superioară.

Indicatorul direcțional mediu (ADX) crește atunci când intervalul dintre liniile direcționale crește. Acest lucru arată că liderii pieței, de exemplu taurii pe o piață în creștere, devin mai puternici, pierzătorii mai slabi, iar trendul este probabil să continue.

ADX scade atunci când intervalul dintre liniile direcționale se îngustează. Acest lucru arată că grupul dominant de pe piață își pierde din putere, în timp ce outsiderii câștigă. Ceea ce sugerează că piața se află în turbulență și că este mai bine să nu folosești metode de urmărire a trendurilor.

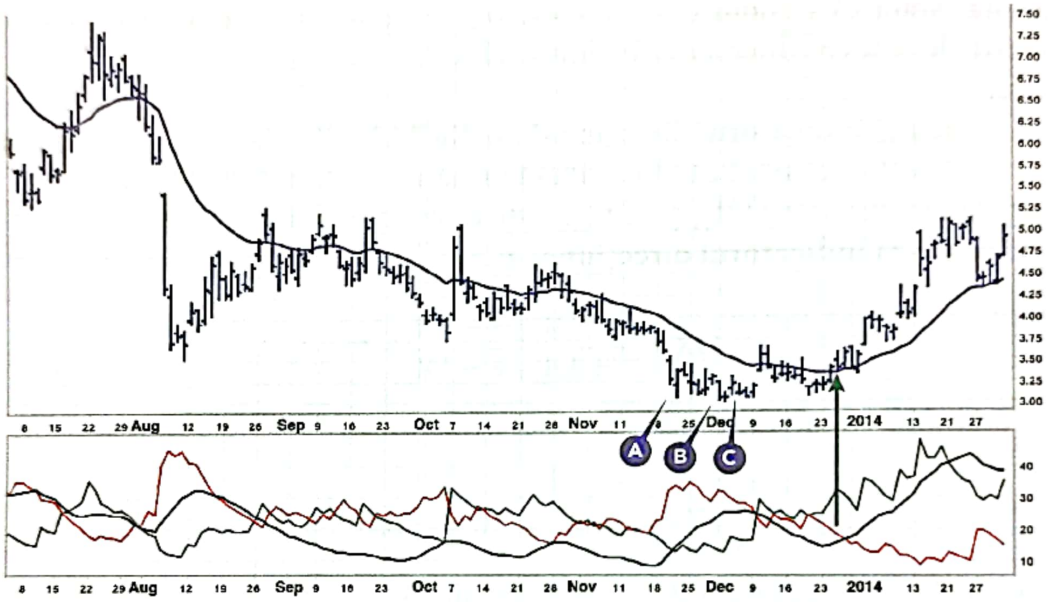

FIGURA 24.2 ANV zilnic, EMA la 22 de zile, sistem direcțional (13).
(Grafic de pe Stockcharts.com)

Sistem direcțional

Oscilațiile între forță și slăbiciune sunt o caracteristică tipică a pieței. Grupurile de acțiuni puternice slăbesc, în timp ce grupurile de acțiuni slabe devin puternice, iar apoi își schimbă din nou rolurile. Titlurile de valoare legate de aur și de argint au fost cele mai slabe două grupuri de acțiuni din industrie în 2013, dar au început să atingă nivelul minim în decembrie. Allied Nevada Gold Corp. (ANV) a fost una dintre cele câteva acțiuni pe care am început să le cumpăr în acel moment.

Nivelul minim la punctul A a fost de 3,07 $, la punctul B acțiunea a coborât până la 3,01 $ și a revenit, lăsând în urmă un breakout descendent fals, iar la punctul C a testat din nou suportul, coborând până la 3,08 $ – și de acolo a pornit la drum, cu EMA-ul său în creștere. Sistemul direcțional a dat semnalul de cumpărare în timpul barei marcate cu o săgeată verde verticală: linia direcțională verde crescătoare a fost deasupra liniei roșii descrescătoare, în timp ce ADX a pătruns deasupra liniei roșii.

Este posibil să găsești un semnal similar de vânzare în lipsă în zona cu litere, dar un trader care se bazează pe raționamentul propriu nu tranzacționează orice semnal pe care îl vede: vânzarea în lipsă a unei acțiuni de aproape 3 $ care a scăzut deja de la 45 $

Scanned with OKEN Scanner

ar însemna urmărirea unui trend foarte vechi. Lângă marginea din dreapta se observă o revenire la valoare, oferind o bună oportunitate de a adăuga la poziția long.

Reguli de tranzacționare

1. Tranzacționează numai cu poziții long atunci când linia direcțională pozitivă este deasupra celei negative. Tranzacționează numai cu poziții short atunci când linia direcțională negativă este deasupra celei pozitive. Cel mai bun moment pentru tranzacționare este atunci când ADX crește, arătând că grupul dominant devine mai puternic.

2. Atunci când ADX scade, înseamnă că piața devine mai puțin direcțională. Este probabil să existe multe fluctuații. Atunci când ADX indică în jos, este mai bine să nu folosești o metodă de urmărire a trendurilor.

3. Când ADX cade sub ambele linii direcționale, identifică o piață plată, somnoroasă. Nu folosi un sistem de urmărire a trendurilor, ci pregătește-te să tranzacționezi, deoarece trendurile majore apar din aceste acalmii.

4. Cel mai bun semnal al sistemului direcțional vine după ce ADX scade sub ambele linii direcționale. Cu cât rămâne mai mult timp acolo, cu atât este mai puternică baza pentru următoarea mișcare. Atunci când ADX crește de sub ambele linii direcționale, arată că piața se trezește dintr-o perioadă de acalmie. Atunci când ADX crește cu patru trepte (adică de la 9 la 13) de la punctul său cel mai scăzut de sub ambele linii direcționale, „sună clopotul" unui nou trend (Figura 24.2). Aceasta arată că se naște un nou bull-market sau bear-market, în funcție de ce linie direcțională se află deasupra.

5. Atunci când ADX crește peste ambele linii direcționale, identifică o piață supraîncălzită. Atunci când ADX se întoarce în jos de deasupra ambelor linii direcționale, arată că trendul major s-a oprit. Este un moment bun pentru a lua profiturile pe o tranzacție direcțională. Dacă tranzacționezi poziții mari, cu siguranță dorești să iei profituri parțiale.

Indicatorii de piață oferă semnale tari și semnale slabe. De exemplu, atunci când o medie mobilă își schimbă direcția, acesta este un semnal tare. O scădere a ADX este un semnal slab. Odată ce vezi că ADX scade, trebuie să fii foarte, foarte atent la creșterea pozițiilor. Trebuie să începi să iei din profituri, să reduci pozițiile și să cauți să ieși.

Interval real mediu[35] – Ajutor de la volatilitate

Intervalul real mediu sau Average True Range (ATR) este un indicator care calculează media intervalelor reale (descrise în secțiunea „Cum se construiește sistemul direcțional" de mai sus) pe o perioadă de timp selectată, cum ar fi 13 zile. Deoarece volatilitatea este un factor-cheie în tranzacționare, o poți urmări prin trasarea unui set de linii ATR deasupra și sub o medie mobilă. Acestea te vor ajuta să vizualizezi volatilitatea curentă și o poți utiliza pentru luarea deciziilor.

Lui Kerry Lovvorn îi place să traseze trei seturi de linii în jurul unei medii mobile: la una, două și trei ATR-uri deasupra și dedesubtul unei EMA. Acestea pot fi utilizate pentru stabilirea punctelor de intrare și a stopurilor, precum și a țintelor de profit (Figura 24.3).

[35] Average True Range (n.t.).

Scanned with OKEN Scanner

Intrări

În capitolul privind mediile mobile, am văzut că este o idee bună să cumperi sub valoare – sub EMA. Dar cât de mult sub? Retragerile normale tind să își aibă minimul cu un ATR sub EMA.

Stopuri

Vrei ca stopul tău să fie la cel puțin un ATR distanță de intrarea ta. Orice mai puțin de atât ar plasa stopul în zona de zgomot normal al pieței, ceea ce îl face susceptibil de a fi lovit de o mișcare aleatorie pe termen scurt. Plasarea stopului la o distanță mai mare face mai probabil ca numai o inversare reală să poată duce la atingerea stopului tău.

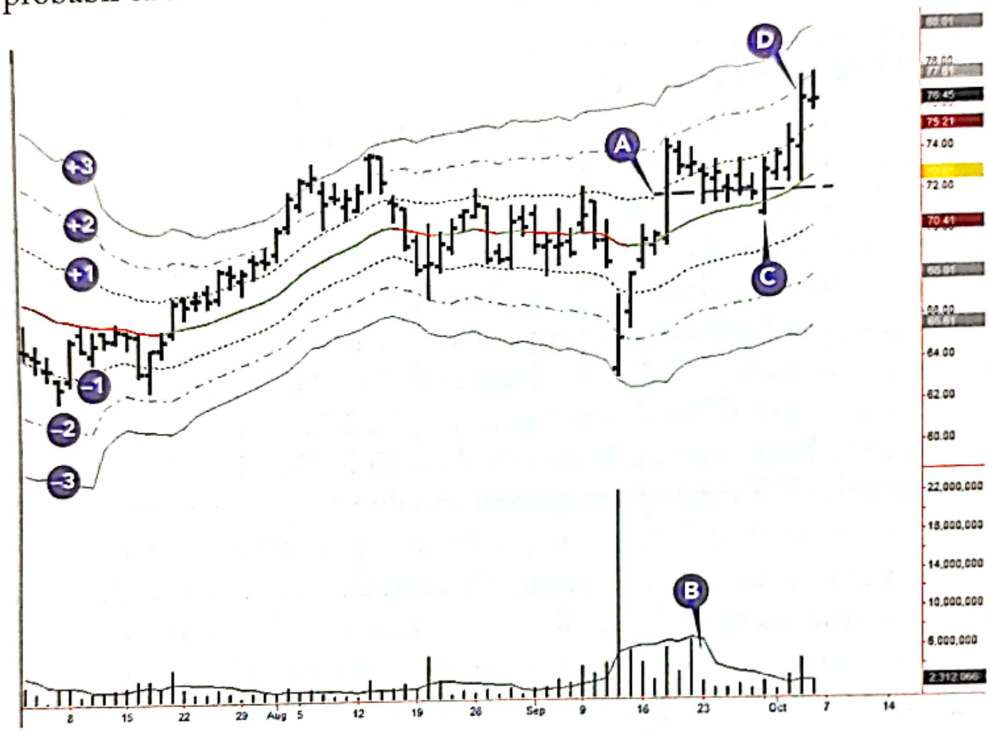

FIGURA 24.3 LULU zilnic, 21 EMA, volum cu 8 EMA, canale ATR.
(Grafic realizat cu Tradestation)

Canale ATR

Această înregistrare din jurnal a unei tranzacții, Lululemon Athletica Inc. (LULU), a fost postată de Kerry pe SpikeTrade.com, unde postăm jurnale ale tranzacțiilor noastre. Acesta arată utilizarea canalelor ATR pentru preluarea profiturilor.

LULU a avut o oscilație mare de preț în jos pe o bară largă pe 18 septembrie, după anunțarea câștigurilor. Nu a existat nicio urmărire în jos și, pe măsură ce acțiunea scădea vertiginos, Kerry a trasat o linie orizontală la mijlocul barei sale înalte A, care tinde să servească drept suport pe termen scurt.

Pe măsură ce LULU se retrăgea, intervalele sale zilnice se îngustau, iar volumul a dispărut în zona B. Kerry a cumpărat LULU la 72,02 $ luni, 30 septembrie, în timpul barei C, pe măsură ce acțiunea își revenea după un breakout descendent fals. A preluat profiturile pe 1/3 din poziția sa la 73,70 $ mai târziu în aceeași zi, deoarece LULU a ajuns

Scanned with OKEN Scanner

la câțiva cenți de plus 1 ATR. Joi, în timpul barei D, LULU a atins plus 2 ATR la 76,63 $, iar Kerry a ieșit cu încă 1/3 din poziția sa. A luat restul de 1/3 aproape de jumătatea intervalului barei D.

Ținte

După ce cumperi o acțiune, în funcție de cât de bullish ți se pare, poți plasa un ordin de preluare a profiturilor la +1, +2 sau chiar +3 ATR-uri. Lui Kerry îi place să iasă din pozițiile sale câștigătoare în mai multe etape, plasând ordine de preluare a profiturilor pentru o treime la 1 ATR, o altă treime la 2 ATR, iar restul la 3 ATR.

Este foarte neobișnuit ca o piață să tranzacționeze în afara a trei ATR-uri – de trei ori intervalul mediu real – pentru o perioadă lungă de timp. Acestea tind să fie mișcările extreme. Ori de câte ori vezi o piață tranzacționându-se în afara intervalului de trei ATR-uri, fie în sus, fie în jos, este rezonabil să te aștepți la o retragere.

Canalele ATR nu funcționează numai cu prețurile. Le putem folosi și ca indicatori tehnici pentru a ajuta la identificarea nivelurilor extreme la care trendurile au o probabilitate mare de a se inversa. Eu folosesc canalele ATR pe graficele săptămânale ale indicelui de forță.

25. Oscilatori

În timp ce indicatorii de urmărire a trendurilor, cum ar fi liniile MACD sau sistemul direcțional, ajută la identificarea trendurilor, oscilatorii ajută la surprinderea punctelor de cotitură. Ori de câte ori masele de traderi sunt cuprinse de lăcomie sau teamă, acestea cresc, dar după un timp intensitatea lor dispare. Oscilatorii măsoară viteza oricărei creșteri și arată când impulsul acesteia începe să cedeze.

Oscilatorii identifică extremele emoționale ale mulțimilor de pe piață. Ele îți permit să găsești niveluri nesustenabile de optimism și pesimism. Profesioniștii tind să estompeze aceste extreme. Ei pariază împotriva abaterilor și pentru o revenire la normalitate. Atunci când piața crește și mulțimea se ridică pe picioarele din spate și răcnește ca leul, cu lăcomie, profesioniștii se pregătesc să vândă în lipsă. Ei se pregătesc să cumpere atunci când piața scade și mulțimea urlă de frică. Oscilatorii ne ajută să sincronizăm aceste tranzacții.

Cumpărare în exces și vânzare în exces

Cumpărarea în exces înseamnă că o piață este prea sus și gata să scadă. Un oscilator devine **cumpărat în exces** atunci când atinge un nivel ridicat asociat cu vârfurile din trecut. Vânzarea în exces înseamnă că o piață este prea jos și gata să crească. Un oscilator devine **vândut în exces** atunci când atinge un nivel scăzut asociat cu minimele din trecut.

Nu uita că acestea nu sunt niveluri absolute. Un oscilator poate rămâne cumpărat în exces săptămâni întregi atunci când începe un nou trend ascendent puternic, dând semnale premature de vânzare. Acesta poate rămâne vândut în exces timp de săptămâni într-un trend descendent puternic, dând semnale premature de cumpărare. A ști când

Scanned with OKEN Scanner

să folosești oscilatorii și când să te bazezi pe indicatorii de urmărire a trendurilor este un semn distinctiv al unui analist matur (vezi capitolul 39).

Putem marca nivelurile de cumpărare în exces și vânzare în exces ale oscilatorului prin linii orizontale de referință. Plasează aceste linii astfel încât să traverseze doar cele mai înalte vârfuri și cele mai joase minime ale oscilatorului respectiv din ultimele șase luni. Modul corect de a trasa aceste linii este de a le plasa astfel încât un oscilator să petreacă doar aproximativ 5% din timpul său dincolo de fiecare linie. Reajustează aceste linii o dată la trei luni.

Atunci când un oscilator crește sau scade dincolo de linia sa de referință, acesta ajută la identificarea unei extreme nesustenabile, care precedă probabil un maxim sau un minim. Oscilatorii funcționează spectaculos de bine în intervalele de tranzacționare, dar dau semnale premature și periculoase atunci când un nou trend izbucnește dintr-un interval.

Am analizat deja un oscilator important – histograma MACD. L-am analizat „înainte de termen", deoarece este derivat dintr-un indicator de urmărire a trendurilor, liniile MACD. Vom explora acum o serie de oscilatori foarte populari: Stochastic și indicele de forță relativă[36] (RSI).

26. Stochastic

Stochastic este un oscilator popularizat de regretatul George Lane. Acesta este acum inclus în multe programe informatice și utilizat pe scară largă de traderii computerizați. Stochastic urmărește relația dintre fiecare preț de închidere și intervalul recent dintre maxim și minim. Acesta constă din două linii: o linie rapidă numită %K și o linie lentă numită %D.

1. Primul pas în calcularea Stochasticului este obținerea valorii brute pentru Stochastic sau %K.

$$\%K = \frac{C_{tod} - L_n}{H_n - L_n} \cdot 100$$

Unde C_{tod} = închiderea de astăzi.
L_n = cel mai scăzut punct pentru numărul selectat de zile.
H_n = cel mai înalt punct pentru numărul selectat de zile.
n = numărul de zile pentru Stochastic, selectat de trader.

Lățimea standard a ferestrei de timp a Stochasticului este la 5 zile, deși unii traderi folosesc valori mai mari. O fereastră îngustă ajută la identificarea mai multor puncte de cotitură, dar o fereastră mai largă ajută la identificarea unor puncte de cotitură mai importante.

2. Al doilea pas este obținerea %D. Poți face asta prin netezirea %K – de obicei, pe o perioadă de trei zile. Aceasta se poate face în mai multe moduri, cum ar fi:

[36] Relative Strength Index (n.t.).

Scanned with OKEN Scanner

$$\%D = \frac{\text{total pe 3 zile pentru } (C_{tod}\text{-}L_n)}{\text{total pe 3 zile pentru } (H_n\text{-}L_n)} \times 100$$

Există două moduri de a trasa Stochasticul – rapid și lent. **Stochasticul rapid** constă din două linii – %K și %D – reprezentate pe același grafic. Este foarte sensibil, dar duce la multe tipare whipsaw. Mulți traderi preferă să utilizeze **Stochasticul lent**, adăugând un strat suplimentar de netezire. %D din Stochasticul rapid devine %K din **Stochasticul lent** și este netezit prin repetarea pasului 2 pentru a obține %D din Stochasticul lent. Stochasticul lent filtrează mai bine zgomotul pieței și conduce la mai puține tipare whipsaw (Figura 26.1).

Stochastic este conceput astfel încât să fluctueze între 0 și 100. Liniile de referință sunt, de obicei, trasate la nivelurile de 20% și 80% pentru a marca zonele de cumpărare în exces și vânzare în exces.

Psihologia mulțimii

Fiecare preț reprezintă consensul privind valoarea al tuturor participanților la piață la momentul tranzacției. Prețurile de închidere zilnice sunt importante, deoarece de ele depinde decontarea conturilor de tranzacționare. Maximul oricărei perioade marchează puterea maximă a taurilor în acea perioadă. Minimul acelei perioade arată puterea maximă a ursilor în acea perioadă.

Stochasticul măsoară capacitatea taurilor sau a ursilor de a închide piața aproape de marginea superioară sau inferioară a intervalului recent. Atunci când prețurile cresc, piețele tind să se închidă aproape de maxim. Dacă taurii pot ridica prețurile în timpul zilei, dar nu le pot închide în apropierea vârfului, stochasticul scade. Ceea ce arată că taurii sunt mai slabi decât par și dă un semnal de vânzare.

Închiderile zilnice tind să apară în apropierea minimelor în trendurile descendente. Atunci când o bară se închide aproape de maximul său, aceasta arată că ursii pot doar să împingă prețurile în jos în timpul zilei, dar nu le pot menține la acea valoare scăzută. O creștere a Stochasticului arată că ursii sunt mai slabi decât par și emite un semnal de cumpărare.

Stochastic

Acest grafic al Chevron Corporation (CVX) ilustrează atât aspectele utile, cât și pe cele periculoase ale Stochasticului. Atâta timp cât acțiunile rămân într-un interval de tranzacționare lateral, ceea ce s-a întâmplat în cea mai mare parte a perioadei acoperite de acest grafic, Stochastic continuă să stabilească maxime și minime pe termen scurt. Stochasticul emite semnale de cumpărare, marcate aici cu săgeți verticale verzi, atunci când crește peste linia sa de referință inferioară. Acesta emite semnale de vânzare, marcate cu săgeții verticale roșii, atunci când coboară sub linia sa superioară de referință.

Scanned with OKEN Scanner

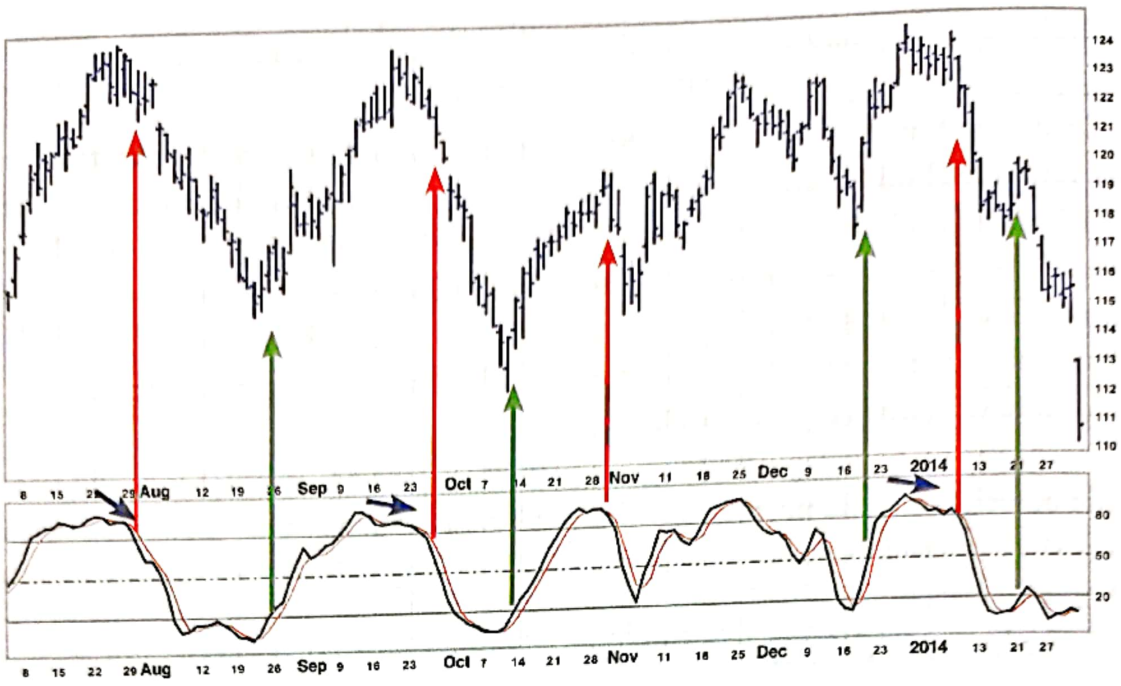

FIGURA 26.1 CVX zilnic, EMA la 26 de zile. Stochastic lent pe 5 zile. *(Grafic de pe Stockcharts.com)*

Aceste semnale sunt întărite de vârfurile Stochastic largi, înclinate în jos, marcate de săgeți negre diagonale.

Un cititor atent va găsi în Figura 26.1 mai multe cazuri de breakouturi false care întăresc semnalele Stochastic. Utilizarea semnalelor Stochastic în timpul unui interval de tranzacționare este ca și cum ai merge la un bancomat. Aparatul nu mai funcționează și îți înghite cardul după ce un trend iese din intervalul de tranzacționare. Un trend descendent accentuat în apropierea marginii din dreapta anulează semnalul Stochastic de cumpărare.

Un trader se poate baza pe Stochastic într-un interval de tranzacționare, dar trebuie să utilizeze stopuri de protecție, deoarece ultima tranzacție într-un interval creează întotdeauna o pierdere atunci când începe un trend. Ne vom concentra pe plasarea stopurilor în capitolul 54.

Reguli de tranzacționare

Stochasticul arată când taurii sau ursii devin mai puternici sau mai slabi. Aceste informații ajută la a decide dacă taurii sau ursii au șanse să câștige lupta actuală. Merită să tranzacționezi cu câștigătorii și împotriva pierzătorilor.

Stochasticul oferă trei tipuri de semnale de tranzacționare, enumerate aici în ordinea importanței: divergențele, nivelul liniilor trasate de Stochastic și direcția acestora.

Divergențe

Cele mai puternice semnale de cumpărare și vânzare date de Stochastic sunt date de divergențele dintre acest indicator și prețuri.

Scanned with OKEN Scanner

1. O divergență bullish apare atunci când prețurile scad la un nou minim, dar Stochastic trasează un minim mai ridicat decât în timpul scăderii anterioare. Aceasta arată că ursii își pierd forța și prețurile scad din inerție. De îndată ce Stochastic se întoarce în sus de la al doilea minim, acesta dă un semnal puternic de cumpărare: intră pe poziții long și plasează un stop de protecție sub ultimul minim al pieței. Cele mai bune semnale de cumpărare apar atunci când primul minim este sub linia de referință inferioară și al doilea deasupra acesteia.
2. O divergență bearish apare atunci când prețurile ating un nou maxim, dar Stochastic trasează un vârf mai jos decât în timpul creșterii anterioare. Aceasta arată că taurii devin mai slabi și prețurile cresc din inerție. De îndată ce Stochastic se întoarce în jos de la al doilea vârf, emite un semnal de vânzare: intră pe poziții short și plasează un stop de protecție deasupra ultimului vârf de preț. Cele mai bune semnale de vânzare apar atunci când primul vârf se află deasupra liniei superioare de referință, iar al doilea sub.

Cumpărat și vândut în exces

Atunci când Stochastic crește peste linia sa superioară de referință, arată că pe piață se cumpără în exces. Ceea ce înseamnă că o acțiune sau chiar întreaga piață este neobișnuit de ridicată și pregătită să se întoarcă și să scadă. Atunci când Stochastic scade sub linia sa de referință inferioară, arată că o acțiune sau chiar întreaga piață este vândută în exces: prea scăzută și gata să se întoarcă și să crească.

Aceste semnale funcționează bine în timpul intervalelor de tranzacționare, dar nu și atunci când o piață dezvoltă un trend. În trendurile ascendente, Stochastic devine rapid cumpărat în exces și continuă să dea semnale de vânzare în timp ce piața crește. În trendurile descendente, acesta devine rapid vândut în exces și continuă să dea semnale premature de cumpărare. Este util să combini Stochastic cu un indicator de urmărire a trendurilor pe termen lung (vezi capitolul 39). Sistemul de tranzacționare Triple Screen permite traderilor să primească semnale de cumpărare de la Stochasticul zilnic numai atunci când trendul săptămânal este ascendent. Atunci când trendul săptămânal este descendent, sistemul permite traderilor să primească doar semnale de vânzare de la Stochasticul zilnic.

1. Atunci când identifici un trend ascendent pe un grafic săptămânal, aștepți ca liniile Stochastic zilnice să scadă sub linia lor de referință inferioară. Apoi, fără a aștepta încrucișarea lor sau o creștere, plasează un ordin de cumpărare deasupra maximului ultimei bare de preț. Odată ce ai intrat pe poziții long, plasează un stop de protecție sub minimul zilei de tranzacționare sau al zilei precedente, oricare dintre acestea este mai mic.
   Forma minimului Stochastic indică adesea dacă o mișcare a prețului va fi probabil puternică sau slabă. Dacă partea inferioară este îngustă și puțin adâncă, arată că ursii sunt slabi, iar mișcarea prețului este probabil să fie puternică. Dacă este adâncă și largă, arată că ursii sunt puternici, iar mișcarea prețului este posibil să fie slabă. Este mai bine să iei în considerare doar semnalele puternice de cumpărare.
2. Atunci când identifici un trend descendent pe un grafic săptămânal, aștepți ca liniile Stochastic zilnice să se ridice deasupra liniei lor de referință superioare. Apoi, fără a aștepta încrucișarea lor sau o scădere, plasează un ordin de vânzare

Scanned with OKEN Scanner

în lipsă sub minimul ultimei bare de preț. În momentul în care liniile trasate de Stochastic se încrucișează, piața este adesea în cădere liberă. Odată ce ai vândut în lipsă, plasează un stop de protecție peste maximul zilei de tranzacționare sau al zilei anterioare, oricare dintre acestea este mai mare.
Forma vârfului trasat de Stochastic indică adesea dacă o scădere este probabil să fie vertiginoasă sau lentă. Un vârf îngust trasat de Stochastic arată că taurii sunt slabi și este probabilă o scădere severă. Un vârf trasat de Stochastic care este înalt și larg arată că taurii sunt puternici – este mai sigur să treci peste acest semnal de vânzare.

3. Nu cumpăra atunci când Stochastic este cumpărat în exces și nu vinde în lipsă atunci când este vândut în exces. Această regulă filtrează majoritatea tranzacțiilor proaste.

Direcția liniei

Atunci când ambele linii stochastice se îndreaptă în aceeași direcție, acestea confirmă trendul pe termen scurt. Atunci când prețurile cresc și ambele linii stochastice cresc, trendul ascendent este probabil să continue. Atunci când prețurile scad și ambele linii stochastice scad, trendul descendent pe termen scurt este probabil să continue.

Mai multe despre Stochastic

Poți utiliza Stochastic în orice interval de timp, inclusiv săptămânal, zilnic sau intraday. Stochasticul **săptămânal** își schimbă, de obicei, direcția cu o săptămână înainte de histograma MACD săptămânală. Dacă Stochasticul săptămânal se întoarce, te avertizează că este probabil ca histograma MACD să se întoarcă săptămâna următoare – este timpul să strângi stopurile pe pozițiile existente sau să începi să iei profiturile.

Alegerea **lățimii ferestrei Stochastic** este importantă. Oscilatorii pe termen scurt sunt mai sensibili. Oscilatorii pe termen mai lung se întorc doar la maxime și minime importante. Dacă folosești Stochastic ca un oscilator de sine stătător, este de preferat un Stochastic mai lung. Dacă folosești Stochastic ca parte a unui sistem de tranzacționare, combinat cu indicatori de urmărire a trendurilor, atunci este de preferat un Stochastic mai scurt.

27. Indice de forță relativă (Relative Strength Index)

Indicele de forță relativă sau Relative Strength Index (RSI) este un oscilator dezvoltat de J. Welles Wilder, Jr. Acesta măsoară puterea oricărui activ tranzacționabil prin monitorizarea modificărilor prețurilor sale de închidere. Este un indicator principal sau simultan – niciodată un indicator latent.

$$RSI = 100 - \frac{100}{1 + RS}$$

Scanned with OKEN Scanner

$$RS = \frac{\text{(media modificărilor nete la închidere ÎN SUS pentru perioada selectată de zile)}}{\text{(media modificărilor nete la închidere ÎN JOS pentru perioada selectată de zile)}}$$

RSI fluctuează între 0 și 100. Atunci când atinge un vârf și coboară, semnalează un maxim. Atunci când scade și apoi crește, semnalează un minim. Modelul de vârfuri și văi RSI nu se schimbă în funcție de lățimea ferestrei de timp alese. Semnalele de tranzacționare devin mai vizibile cu RSI mai scurt, cum ar fi 7 sau 9 zile. (Figura 27.1)

Nivelurile cumpărării în exces și vânzării în exces RSI variază de la o piață la alta și chiar de la an la an pe aceeași piață. Nu există niveluri magice pentru toate maximele și toate minimele. Semnalele de vânzare și cumpărare în exces sunt ca temperaturile ridicate sau scăzute înregistrate de un termometru pus la fereastră. Aceleași niveluri de temperatură înseamnă lucruri diferite vara sau iarna.

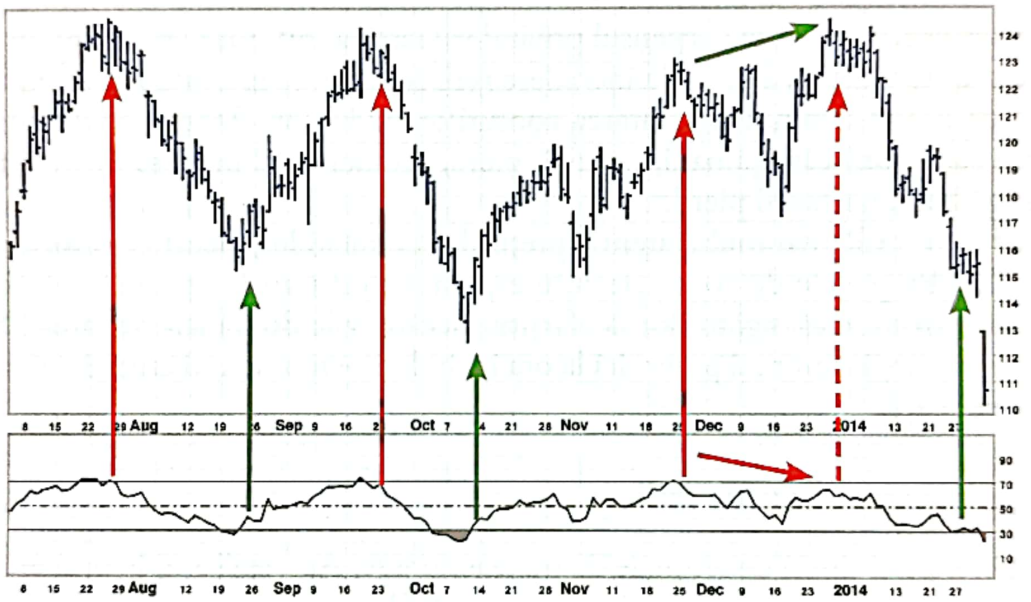

FIGURA 27.1 CVX zilnic, RSI pe 13 zile. *(Grafic de pe Stockcharts.com)*

Indicele de rezistență relativă sau Relative Strength Index (RSI)

Aici aplicăm un RSI la 13 zile la graficul Chevron Corporation (CVX) pe care l-am examinat deja în Figura 26.1, în capitolul privind Stochasticul. Atât RSI, cât și Stochastic funcționează bine în intervalele de tranzacționare, dar dau semnale premature și periculoase atunci când prețurile încep să urmeze un trend.

RSI, bazat exclusiv pe prețurile de închidere, este mai puțin zgomotos decât Stochastic. Acesta semnalează mișcări ale prețurilor atunci când se ridică deasupra liniei sale inferioare de referință, marcată aici de săgețile verticale verzi. Acesta semnalează scăderi prin coborârea sub linia sa superioară de referință, marcată aici de săgețile roșii verticale. Comparând ambele grafice, se observă că semnalele RSI apar mai devreme.

Un semnal de vânzare foarte puternic este dat de o divergență bearish a RSI, marcată aici de o săgeată diagonală solidă și de o săgeată roșie punctată. Acțiunea a crescut până la un nou maxim, în timp ce RSI nu a putut atinge linia sa superioară de referință, indicând slăbiciunea ascunsă a acestei creșteri.

Scanned with OKEN Scanner

Scăderea vertiginoasă de lângă marginea din dreapta împinge prețurile în jos, în ciuda semnalului de cumpărare RSI. Pentru a evita să fim afectați, trebuie să folosim stopuri de protecție, deoarece ultima tranzacție dintr-un interval poate crea cu ușurință o pierdere atunci când începe un nou trend.

Liniile orizontale de referință trebuie să traverseze cele mai înalte vârfuri și cele mai joase văi ale RSI. Acestea sunt adesea trasate la 30% și 70%. Unii traderi folosesc nivelurile de 40% și 80% pentru bull-markets sau de 20% și 60% pentru bear-markets. Folosește regula de 5%: trasează fiecare linie la un nivel dincolo de care RSI a petrecut mai puțin de 5% din timpul său în ultimele 4-6 luni. Ajustează liniile de referință o dată la trei luni.

Psihologia mulțimii

Fiecare preț reprezintă consensul privind valoarea al tuturor participanților la piață la momentul tranzacției. Prețul de închidere reflectă cel mai important consens al zilei, deoarece de acesta depinde decontarea conturilor traderilor. Atunci când piața se închide mai sus, taurii câștigă bani, iar ursii pierd. Atunci când piața se închide mai jos, ursii câștigă bani, iar taurii pierd.

Traderii acordă mai multă atenție prețurilor de închidere decât oricăror altor prețuri ale zilei. Pe piețele de contracte futures, banii sunt transferați din conturile pierzătorilor în conturile câștigătorilor la sfârșitul fiecărei zile de tranzacționare. RSI arată dacă taurii sau ursii sunt mai puternici la ora închiderii – momentul crucial de numărare a banilor pe piață.

Reguli de tranzacționare

RSI oferă trei tipuri de semnale de tranzacționare. Acestea sunt, în ordinea importanței, divergențele, tiparele de grafice și nivelul RSI.

Divergențe bullish și bearish

Divergențele dintre RSI și prețuri tind să apară la maxime și minime importante. Acestea arată când trendul este slab și gata să se inverseze.

1. Divergențele bullish dau semnale de cumpărare. Acestea apar atunci când prețurile scad la un nou minim, dar RSI atinge un minim mai ridicat decât în timpul scăderii anterioare. Cumpără imediat ce RSI se întoarce în sus de la al doilea minim și plasează un stop de protecție sub cel mai recent minim de preț minor. Semnalele de cumpărare sunt deosebit de puternice dacă primul minim al RSI este sub linia sa inferioară de referință, iar al doilea minim este peste această linie.

2. Divergențele bearish dau semnale de vânzare. Acestea apar atunci când prețurile ajung la un nou vârf, dar RSI atinge un vârf mai jos decât în timpul mișcării de preț anterioare. Vinde în lipsă imediat ce RSI se întoarce în jos de la al doilea său vârf și plasează un stop de protecție deasupra ultimului maxim minor. Semnalele de vânzare sunt deosebit de puternice dacă primul vârf RSI este deasupra liniei sale superioare de referință, iar al doilea vârf este sub aceasta.

Scanned with OKEN Scanner

Tipare de grafice

RSI sparge adesea suportul sau rezistența cu câteva zile înaintea prețurilor, oferind indicii cu privire la schimbările probabile de trend. De obicei, liniile de trend ale RSI sunt depășite cu una sau două zile înainte de schimbarea trendului prețurilor.

1. Când RSI trece deasupra liniei sale de trend descendent, plasează un ordin de cumpărare deasupra ultimului vârf de preț pentru a prinde breakoutul ascendent.
2. Când RSI trece sub linia sa de trend ascendent, plasează un ordin de vânzare în lipsă sub cel mai recent preț scăzut pentru a prinde breakoutul descendent.

Niveluri RSI

Atunci când RSI crește peste linia sa superioară de referință, semnalează că taurii sunt puternici, dar pe piață se cumpără în exces și aceasta intră în zona de vânzare. Atunci când RSI scade sub linia sa inferioară de referință, semnalează că ursii sunt puternici, dar pe piață se vinde în exces și aceasta intră în zona de cumpărare.

Este rentabil să cumperi folosind semnalele de cumpărare în exces ale RSI-ului zilnic numai atunci când trendul săptămânal este ascendent. Este rentabil să vinzi în lipsă folosind semnalele de vânzare ale RSI-ului zilnic numai atunci când trendul săptămânal este descendent (vezi capitolul 39).

1. Cumpără atunci când RSI scade sub linia sa de referință inferioară și apoi se ridică deasupra acesteia.
2. Vinde în lipsă atunci când RSI crește peste linia sa de referință superioară și apoi trece sub ea.

Atunci când analizăm piețele, avem de-a face doar cu câteva numere – prețurile de deschidere, maxime, minime și de închidere pentru fiecare bară, plus volumul și, de asemenea, numărul total de poziții deschise pentru instrumentele financiare derivate, cum ar fi contractele futures și opțiunile. O greșeală tipică a începătorilor este „să caute indicatorii cu lumânarea". Un trader se poate simți bullish cu privire la piața bursieră, dar apoi observă că mediile mobile ale Dow și S&P sunt încă în scădere. Mesajul bearish pe care îl transmit aceste medii nu-i convine; începe să răsfoiască meniul programului său informatic și găsește mai mulți oscilatori, precum Stochastic sau RSI. Desigur, acum acțiunile par vândute în exces, ceea ce este normal într-un trend descendent. Începătorul nerăbdător ia aceste semnale de vânzare în exces drept un semnal de cumpărare. Trendul descendent continuă, el pierde bani și apoi se plânge că analiza tehnică nu a funcționat.

Este mult mai bine să folosești doar un număr mic de indicatori cu o ierarhie strictă pentru analiza lor, inclusiv mai multe intervale de timp. Vom reveni la acest subiect esențial în capitolul privind sistemul de tranzacționare Triple Screen.

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

PARTEA A V-A

Volum și timp

Mulți traderi se concentrează exclusiv pe cotațiile de preț, dar, deși acestea sunt extrem de importante, piața nu se rezumă doar la preț. Volumul tranzacțiilor oferă o dimensiune suplimentară valoroasă. Joseph Granville, un pionier al studiilor privind volumul tranzacțiilor, obișnuia să spună: „Volumul este aburul care face locomotiva să meargă".

Un alt factor extrem de important al analizei pieței este timpul. Piețele trăiesc și se mișcă în același timp în cadre temporale diferite. Indiferent cât de atent analizezi graficul zilnic, trendul acestuia poate fi răsturnat de o mișcare care izbucnește dintr-un alt cadru temporal.

În această secțiune ne vom concentra pe volum și pe indicatorii bazați pe volum. De asemenea, vom analiza posibilitatea de a lega toate deciziile de piață de cadrele lor de timp.

28. Volum

Volumul reflectă activitatea traderilor și a investitorilor. Fiecare unitate de volum reprezintă acțiunile a doi oameni: unul vinde o acțiune sau un contract și altul cumpără acțiunea sau contractul respectiv. Volumul zilnic reprezintă numărul de acțiuni sau contracte tranzacționate într-o zi (Figura 28.1).

De obicei, traderii trasează volumul sub forma unei histograme – bare verticale a căror înălțime reflectă volumul fiecărei zile. De obicei, o trasează sub prețuri. Modificările volumului arată cum reacționează taurii și ursii la fluctuațiile prețurilor și oferă indicii cu privire la probabilitatea ca trendurile să continue sau să se inverseze.

Unii traderi ignoră volumul. Ei cred că prețurile reflectă deja toate informațiile cunoscute de piață. Ei spun: „Ești plătit în funcție de preț, nu de volum". Profesioniștii, pe de altă parte, știu că analiza volumului îi poate ajuta să înțeleagă mai bine piețele și să tranzacționeze mai bine.

Volum

Sotheby's Holdings Inc. (BID) este cea mai mare casă de licitații din lume cotată la bursă. Este ca un vizor prin care întrezărim ce fac marile grămezi de bani din lumea asta în ceea ce privește consumul lor ostentativ. Afacerile acestei companii au fost susținute în 2013 de afluxul de bani noi din Asia, dar acțiunile au dat cu capul de pragul de sus în ultimul trimestru al acelui an.

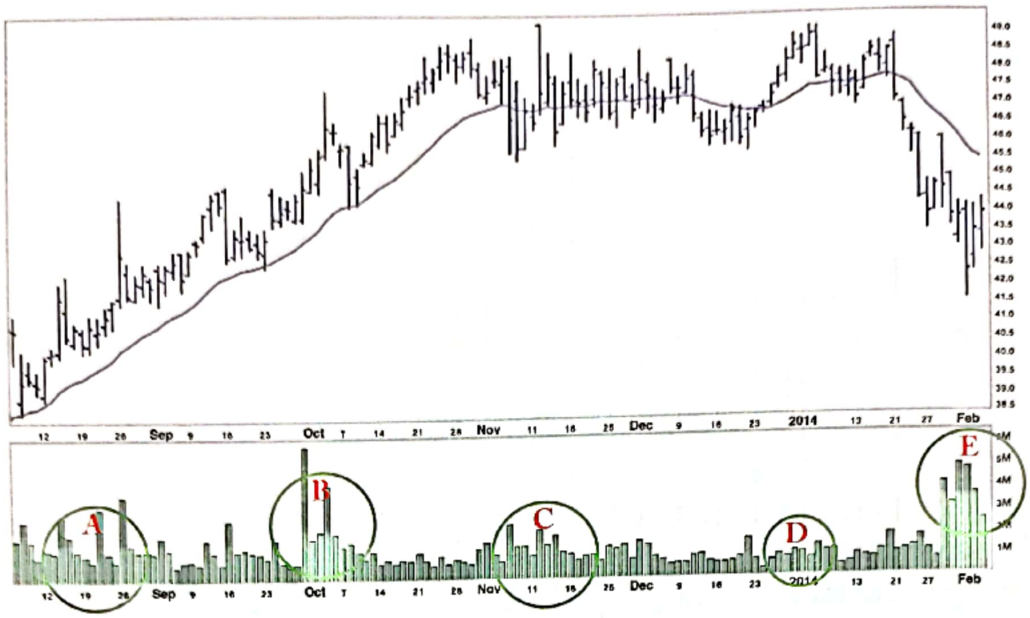

FIGURA 28.1 BID zilnic, EMA la 22 de zile, volum.
(Grafic de pe Stockcharts.com)

În zonele A și B, volumul a crescut în timpul mișcării prețului, confirmând trendul ascendent și preconizând prețuri mai mari. În zonele C și D, volumul a arătat semne de avertizare pentru tauri – s-a redus în timpul fiecărei încercări de mișcare a prețului. Observă falsele breakouturi ascendente în aceste zone și o formă atipică de coadă de cangur în zona C. Creșterea volumului lângă marginea din dreapta confirmă puterea ursilor.

Volumul depinde de mărimea mulțimii care tranzacționează și de nivelurile de activitate ale cumpărătorilor și vânzătorilor. Dacă compari volumele a două piețe, vei vedea care este mai activă sau mai lichidă. Este posibil să îți aduci ordinele la bun sfârșit într-o măsură mai mare și să suferi mai puțin slippage pe piețele lichide decât pe piețele subțiri, cu volum redus.

Există trei moduri de a măsura volumul.

1. Numărul efectiv de acțiuni sau contracte tranzacționate. De exemplu, Bursa din New York raportează volumul în acest mod. Acesta este cel mai obiectiv mod de măsurare a volumului.
2. Numărul de tranzacții care au avut loc. Unele burse internaționale raportează volumul în acest mod. Această metodă este mai puțin obiectivă, deoarece nu face distincția între o tranzacție de 100 de acțiuni și una de 5.000 de acțiuni.
3. Volumul în funcție de incremente[37] este numărul de modificări ale prețului pe parcursul unei perioade de timp selectate, cum ar fi 10 minute sau o oră. Se numește volum în funcție de incremente, deoarece majoritatea modificărilor sunt egale cu 1 increment. Unele burse nu raportează volumul intraday, forțând day-traderii să folosească volumul în funcție de incremente ca un substitut pentru volumul real.

[37] Tick volume (n.t.).

Scanned with OKEN Scanner

O notă pentru traderii de valută: întrucât această piață este descentralizată și nu raportează niciun volum, poți utiliza volumul contractelor futures pe valută ca substitut al acesteia. Contractele futures pentru toate valutele majore, evaluate în raport cu dolarul american, sunt tranzacționate la Chicago și pe bursele electronice. Putem presupune că trendurile volumului lor sunt destul de asemănătoare cu cele de pe pieţele valutare, deoarece ambele răspund acelorași forțe ale pieței.

Psihologia mulțimii

Volumul reflectă gradul de implicare financiară și emoțională, precum și durerea, în rândul participanților la piață. O tranzacție începe cu o implicare financiară a doi participanți. Decizia de a cumpăra sau de a vinde poate fi rațională, dar actul de a cumpăra sau de a vinde generează o implicare emoțională în cazul celor mai mulți oameni. Cumpărătorii și vânzătorii tânjesc cu toții să aibă dreptate. Ei strigă la piață, se roagă sau folosesc talismane norocoase. Nivelul volumului reflectă gradul de implicare emoțională al traderilor.

Fiecare increment ia bani de la pierzători și îi dă câștigătorilor. Atunci când prețurile cresc, pozițiile long câștigă bani, iar pozițiile short pierd. Atunci când prețurile scad, cei care nu au bani câștigă și cei care au bani pierd. Câștigătorii se simt fericiți și exaltați, în timp ce pierzătorii se simt deprimați și furioși. Oricare ar fi evoluția prețurilor, aproximativ jumătate dintre traderi suferă. Când prețurile cresc, ursii suferă, iar când prețurile scad, taurii suferă. Cu cât volumul este mai mare, cu atât mai multă durere este pe piață.

Traderii reacționează la pierderi ca broaștele la apa fierbinte. Dacă arunci o broască într-o găleată cu apă fierbinte, aceasta va sări ca răspuns la durerea bruscă, dar dacă pui o broască în apă rece și o încălzești încet, o poți fierbe de vie. Dacă o schimbare bruscă de preț îi lovește pe traderi, aceștia sar de durere și lichidează pozițiile pierzătoare. Pe de altă parte, pierzătorii pot fi foarte răbdători dacă pierderile lor cresc treptat.

Poți pierde o mulțime de bani într-o acțiune inactivă sau contract futures inactiv, cum ar fi porumbul, unde o mișcare de un cent costă doar 50 de dolari pe contract. Dacă porumbul evoluează împotriva ta doar cu câțiva cenți pe zi, durerea este ușor de tolerat. Dacă reziști, acei bănuți se pot transforma în pierderi de mii de dolari. Mișcările puternice, pe de altă parte, îi fac pe traderii care pierd să-și reducă pierderile în panică. Odată ce pozițiile slabe sunt îndepărtate, lăsând în urmă un vârf de volum, piața este gata să se inverseze. Trendurile pot persista mult timp pe un volum moderat, dar pot expira după o explozie de volum.

Cine cumpără de la un trader care își vinde poziția long perdantă? Poate fi un vânzător în lipsă care dorește să acopere pozițiile short și să ia profiturile. Poate fi un vânător de chilipiruri care intervine pentru că prețurile sunt „prea mici". Un „bottom-picker" preia poziția unui perdant care s-a retras – fie prinde partea de jos, fie devine următorul perdant.

Cine vinde unui trader care cumpără pentru a-și acoperi poziția short pierzătoare? Poate fi un investitor avizat care obține profit din poziția sa long. Poate fi, de asemenea, un agent de top care vinde în lipsă, deoarece consideră că prețurile sunt „prea mari". El își asumă poziția unui perdant care și-a acoperit poziția short și numai viitorul va spune dacă are sau nu dreptate.

Atunci când deținătorii de poziții short renunță în timpul unei creșteri, aceștia cumpără pentru a se acoperi și împing piața mai sus. Prețurile cresc, scot din cursă și mai

Scanned with OKEN Scanner

mulți deținători de poziții short, iar creșterea se alimentează de la sine. Atunci când deținătorii de poziții long renunță în timpul unei scăderi, ei vând, împingând piața în jos. Prețurile în scădere scot la iveală și mai multe poziții long, iar declinul se alimentează de la sine. Pierzătorii care renunță la tranzacțiile lor reprezintă mici impulsuri pentru trenduri. Un trend care se mișcă pe un volum constant are șanse să persiste. Aceasta arată că noi pierzători îi înlocuiesc pe cei care au renunțat.

Atunci când volumul scade, acest lucru arată că oferta de pierzători este pe sfârșite și că un trend este gata să se inverseze. Acest lucru se întâmplă după ce un număr suficient de pierzători își dau seama cât de mult se înșală. Pierzătorii vechi continuă să se retragă, dar intră mai puțini pierzători noi. Scăderea volumului este un semn că trendul este pe cale să se inverseze.

O explozie de volum extrem de mare dă, de asemenea, semnalul că un trend se apropie de sfârșit. Arată că foarte mulți oameni își închid pozițiile perdante. Probabil îți amintești că ai ținut o tranzacție perdantă mai mult decât ar fi trebuit. Odată ce durerea a devenit insuportabilă și ai ieșit, trendul s-a inversat și piața a mers așa cum te așteptai, doar că fără tine. Acest lucru se întâmplă de nenumărate ori, deoarece majoritatea oamenilor reacționează la stres în mod similar și se retrag aproximativ în același timp. Profesioniștii nu se agață emoțional de poziții în timp ce piața îi bate. Ei închid rapid tranzacțiile pierzătoare și se retrag sau așteaptă pe margine, gata să intre din nou pe piață.

Creșterile bruște de volum sunt mai susceptibile de a semnala o inversare iminentă a unui trend descendent decât a unui trend ascendent. Creșterile bruște de volum în trendurile descendente reflectă explozii de teamă. Teama este o emoție puternică, dar pe termen scurt – oamenii se grăbesc, renunță la acțiuni, iar apoi trendul are mari șanse să se inverseze. Creșterile bruște de volum în trendurile ascendente sunt determinate de lăcomie, care este o emoție fericită, care se mișcă mai lent. După o creștere bruscă de volum, un trend ascendent poate suferi o ușoară pauză, dar apoi este foarte probabil ca trendul să se reia.

Volumul rămâne, de obicei, relativ scăzut în intervalele de tranzacționare, deoarece există relativ puțină durere. Oamenii nu intră în panică la schimbări mici de preț, iar pieţele plate pot dura mult timp. Un breakout este adesea marcat de o creștere dramatică a volumului, deoarece pierzătorii aleargă spre ieșire. Un breakout pe un volum redus arată un angajament emoțional redus față de un nou trend. Ceea ce indică faptul că este probabil ca prețurile să revină în intervalul lor de tranzacționare.

Creșterea volumului în timpul unui raliu arată că intră pe piață mai mulți cumpărători și vânzători în lipsă. Cumpărătorii sunt nerăbdători să cumpere chiar dacă trebuie să plătească mai mult, iar vânzătorii în lipsă sunt nerăbdători să le vândă. Creșterea volumului arată că pierzătorii care ies de pe piață sunt înlocuiți de un lot nou de pierzători.

Atunci când volumul scade în timpul unei creșteri, este un semnal că taurii devin mai puțin dornici, în timp ce ursii nu mai fug să se adăpostească. Ursii inteligenți au plecat cu mult timp în urmă, urmați de ursii slabi care nu au putut suporta durerea. Scăderea volumului arată că se pierde combustibilul din trendul ascendent și că acesta este gata să se inverseze.

Atunci când volumul scade în timpul unui declin, este un semnal că ursii sunt mai puțin dornici să vândă în lipsă, în timp ce taurii nu mai fug spre ieșire. Taurii inteligenți au vândut cu mult timp în urmă, iar taurii slabi au fost eliminați. Scăderea volumului arată că taurii rămași au o mai mare toleranță la durere. Poate că au buzunare mai adânci

Scanned with OKEN Scanner

sau au cumpărat mai târziu în declin ori ambele. Volumul în scădere identifică o zonă în care un trend descendent este probabil să se inverseze.

Acest raționament se aplică la toate intervalele de timp. Ca regulă generală, dacă volumul de astăzi este mai mare decât cel de ieri, atunci trendul de astăzi este probabil să continue.

Indicatori de tranzacționare

Termenii „volum mare" și „volum mic" sunt relativi. Volum mic pentru acțiunile Amazon poate însemna un volum foarte mare pentru o acțiune mai puțin populară, iar volum mic pentru aur este volum mare pentru platină și așa mai departe. Comparăm volumele diferitelor acțiuni, contracte futures sau opțiuni numai atunci când selectăm active tranzacționabile cu volume mai mari. De cele mai multe ori, comparăm volumul actual de tranzacționare al unei acțiuni cu volumul său mediu. Ca regulă generală, un „volum ridicat" pentru o anumită piață este cu cel puțin 25 % peste media sa din ultimele două săptămâni, în timp ce un „volum scăzut" este cu cel puțin 25 % sub medie.

1. Volumul ridicat confirmă trendurile. Dacă prețurile cresc până la un nou vârf și volumul atinge un nou maxim, atunci este probabil ca prețurile să retesteze sau să depășească acel vârf.
2. Dacă piața scade la un nou minim și volumul atinge un nou maxim, acel minim este probabil să fie retestat sau depășit. Un „minim absolut" cu volum foarte mare este aproape întotdeauna retestat pe un volum scăzut, oferind o oportunitate excelentă de cumpărare.
3. Dacă volumul scade în timp ce un trend continuă, acel trend este pregătit pentru o inversare. Atunci când o piață se ridică la un nou vârf cu un volum mai mic decât vârful anterior, caută să iei profituri pe o poziție long și/sau o oportunitate de poziție short. Această tehnică nu funcționează la fel de bine în trendurile descendente, deoarece o scădere poate persista pe un volum scăzut. Circulă o vorbă pe Wall Street: „Este nevoie de cumpărare pentru a crește prețurile, dar acestea pot cădea din cauza propriei greutăți".
4. Urmărește volumul în timpul reacțiilor împotriva trendului. Atunci când un trend ascendent este punctat de o scădere, volumul crește adesea în urma unui val de profituri scoase de pe piață. Atunci când această scădere continuă, dar volumul se micșorează, aceasta arată că taurii nu mai aleargă sau că presiunea de vânzare este consumată. Atunci când volumul scade, acest lucru arată că reacția se apropie de sfârșit și că trendul ascendent este gata să se reia. Acest lucru identifică o bună oportunitate de cumpărare. Trendurile descendente majore sunt adesea punctate de creșteri care încep cu volume mari. Odată ce ursii slabi au fost eliminați, volumul scade și dă un semnal de vânzare în lipsă.

29. Indicatori bazați pe volum

Mai mulți indicatori ajută la clarificarea semnalelor de tranzacționare ale volumului. De exemplu, o EMA la 5 zile a volumului poate identifica trendurile volumului. O

Scanned with OKEN Scanner

EMA crescătoare a volumului confirmă trendul actual al prețurilor, în timp ce o EMA descrescătoare indică slăbiciunea trendului prețurilor.

Acesta și alți indicatori bazați pe volum oferă semnale de sincronizare mai precise decât barele de volum. Printre aceștia se numără On-Balance Volume și Accumulation/Distribution, descriși mai jos. Indicele de forță combină datele privind prețul și volumul pentru a ajuta la identificarea zonelor în care prețurile prezintă probabilitatea de a se inversa.

On-Balance Volume

On-Balance Volume (OBV) este un indicator conceput de Joseph Granville și descris în cartea sa, *New Strategy of Daily Stock Market Timing*. Granville a folosit OBV ca un indicator principal al pieței bursiere, dar alți analiști l-au aplicat la contractele futures.

OBV este o sumă cumulativă în funcție de volum. Volumul fiecărei zile este adăugat sau scăzut, în funcție de măsura în care prețurile închid mai sus sau mai jos decât în ziua precedentă. Atunci când o acțiune se închide mai sus, asta înseamnă că taurii au câștigat bătălia din ziua respectivă; volumul din ziua respectivă este adăugat la OBV. Atunci când o acțiune se închide mai jos, asta înseamnă că ursii au câștigat ziua, iar volumul din ziua respectivă este scăzut din OBV. Dacă prețurile se închid neschimbate, OBV rămâne neschimbat. Volumul On-Balance crește sau scade adesea înaintea prețurilor, acționând ca un indicator anticipativ.

Psihologia mulțimii

Prețurile reprezintă consensul privind valoarea, dar volumul reprezintă emoțiile participanților la piață. Acesta reflectă intensitatea angajamentelor financiare și emoționale ale traderilor, precum și durerea în rândul pierzătorilor, iar OBV ajută la urmărirea acestui aspect.

Un nou maxim al OBV arată că taurii sunt puternici, ursii sunt afectați, iar prețurile au o probabilitate mare de a crește. Un nou minim al OBV arată că ursii sunt puternici, că taurii sunt afectați și că prețurile au o probabilitate mare de a scădea. Atunci când tiparul OBV deviază de la tiparul prețurilor, acest lucru arată că emoțiile mulțimii nu sunt în concordanță cu consensul mulțimii. Este mai probabil ca o mulțime să-și urmeze instinctul decât mintea, și de aceea schimbările de volum preced adesea schimbările de preț.

Semnale de tranzacționare

Tiparele de maxime și de minime OBV sunt mult mai importante decât nivelurile absolute, care depind de data de începere a calculelor tale. Este mai sigur să tranzacționezi în direcția unui trend care este confirmat de OBV (Figura 29.1).

1. Atunci când OBV atinge un nou maxim, confirmă puterea taurilor, indică faptul că prețurile au o probabilitate mare de a continua să crească și oferă un semnal de cumpărare. Atunci când OBV scade sub minimul anterior, confirmă puterea ursilor, anunță o scădere a prețurilor și dă un semnal de vânzare în lipsă.

Scanned with OKEN Scanner

2. OBV dă cele mai puternice semnale de cumpărare și de vânzare atunci când merge în divergență față de prețuri. Dacă prețurile cresc, acțiunile se vând și apoi prețul urcă la un nou maxim, dar OBV crește la un maxim mai scăzut, creează o divergență bearish și dă un semnal de vânzare. Dacă prețurile scad, se redresează și apoi scad la un nou minim, dar OBV scade la un minim mai ridicat, se creează o divergență bullish și se dă un semnal de cumpărare. Divergențele pe termen lung sunt mai importante decât cele pe termen scurt. Divergențele care se dezvoltă pe parcursul mai multor săptămâni dau semnale mai puternice decât cele create pe parcursul câtorva zile.

3. Atunci când prețurile se află într-un interval de tranzacționare și OBV se desprinde la un nou maxim, acesta oferă un semnal de cumpărare. Atunci când prețurile se află într-un interval de tranzacționare și OBV se prăbușește și scade la un nou minim, acesta dă un semnal de vânzare în lipsă.

Mai multe despre OBV

Unul dintre motivele succesului lui Granville în sincronizarea pieței bursiere a fost faptul că a combinat OBV cu alți doi indicatori – indicatorul **Net Field Trend** și indicatorul **Climax**. Granville a calculat OBV pentru fiecare acțiune din Dow Jones Industrial Average și a evaluat tiparul OBV ca fiind ascendent, descendent sau neutru. El a numit asta „net-field-trendul" unei acțiuni: Acesta poate fi +1, – 1 sau 0. Indicatorul Climax era o sumă a net-field-trendurilor tuturor celor 30 de acțiuni Dow.

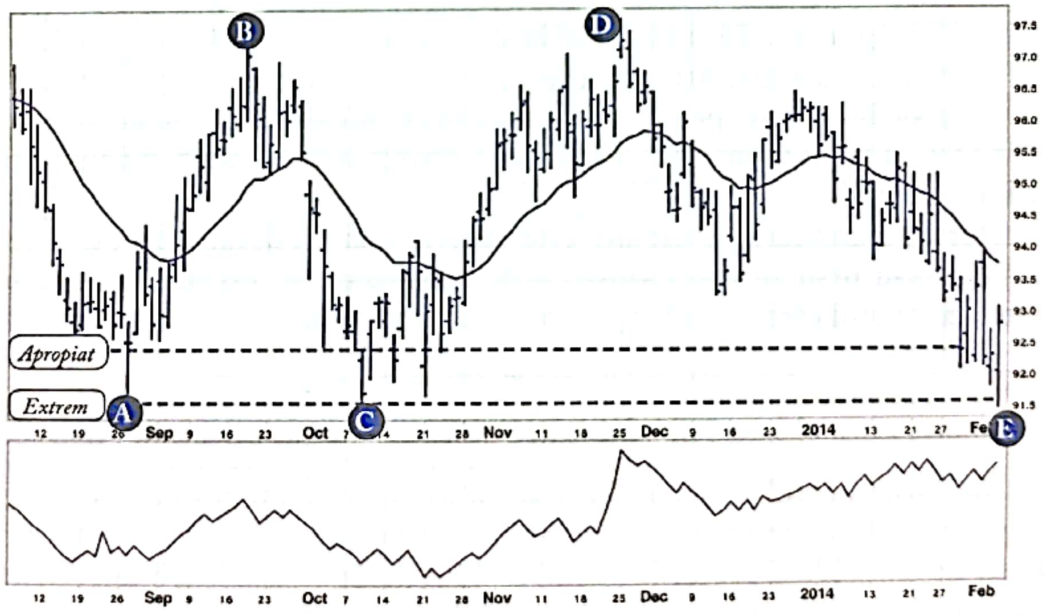

FIGURA 29.1 MCD zilnic, EMA la 22 de zile, influența volumului asupra prețurilor (OBV). *(Grafic de pe Stockcharts.com)*

Influența volumului asupra prețurilor (On-Balance Volume – OBV)

McDonald's Corp. (MCD) este o acțiune stabilă, cu fluctuații subtile ale prețului. Poți vedea un interval de tranzacționare destul de strâns, marcat cu linii punctate (două linii la minime, una strânsă și cealaltă liberă). Observă trendul MCD de a se desprinde în mod fals (minimele A și C și maximele B și D). Observă o coadă de cangur în zona A.

Scanned with OKEN Scanner

La marginea din dreapta a graficului, piața bursieră este în cădere liberă, dar în timp ce MCD se tranzacționează aproape de minimele sale recente, indicatorul său OBV se tranzacționează aproape de maxime. Acesta indică forță și sugerează mai degrabă cumpărarea decât vânzarea.

Atunci când piața bursieră a crescut și indicatorul Climax a atins un nou maxim, acesta a confirmat puterea și a dat un semnal de cumpărare. În cazul în care piața bursieră a crescut, dar indicatorul Climax a atins un vârf inferior, acesta a dat un semnal de vânzare.

Poți privi media industrială Dow Jones ca pe 30 de cai înhămați la căruța pieței. Indicatorul Climax arată câți cai trag în sus, în jos sau stau pe loc. Dacă 24 din cei 30 de cai trag în sus, 1 în jos și 5 se odihnesc, atunci este probabil ca această căruță a pieței să se miște în sus. Dacă 9 cai trag în sus, 7 în jos și 14 se odihnesc, este probabil ca acea căruță să înceapă să o ia ușor la vale.

Foarte interesant este că Granville și-a făcut calculele de mână[38]. Acum, desigur, OBV, indicatorul Net Field Trend și indicatorul Climax pot fi ușor programate. Merită să le aplici la o bază de date care include toate acțiunile indicelui S&P 500. Această metodă poate produce semnale bune pentru tranzacționarea contractelor futures și a opțiunilor S&P 500.

Acumularea/distribuirea

Acest indicator a fost dezvoltat de Larry Williams și descris în cartea sa din 1973, *How I Made One Million Dollars*. A fost conceput ca un indicator principal pentru acțiuni, dar mai mulți analiști l-au aplicat la contractele futures. Caracteristica unică a indicatorului de acumulare/distribuire (A/D) este că urmărește relația dintre prețurile de deschidere și de închidere, pe lângă volum. Conceptul său este similar cu cel al lumânărilor japoneze, care, în momentul în care Williams și-a scris cartea, nu erau cunoscute de traderii occidentali.

Indicatorul Acumulare/distribuire este calibrat mai fin decât OBV, deoarece consideră că taurii sau ursii sunt responsabili doar o fracțiune din volumul fiecărei zile, proporțional cu gradul câștigului lor pentru ziua respectivă.

$$\frac{A}{D} = \frac{\text{Închidere} - \text{Deschidere}}{\text{Maxim} - \text{Minim}} \times \text{Volum}$$

Dacă prețurile închid mai sus decât au deschis, atunci taurii au câștigat ziua, iar A/D este pozitiv. Dacă prețurile închid mai jos decât au deschis, atunci ursii au câștigat, iar A/D este negativ. Dacă prețurile închid mai jos decât au deschis, atunci nimeni nu a câștigat, iar A/D este zero. Un total continuu al A/D din fiecare zi creează un indicator A/D cumulativ.

---

[38] L-am vizitat pe Granville în 2005 în Kansas City. Nu numai că își făcea toate calculele de mână, dar evita să intre pe internet, deoarece era suspicios cu privire la spionajul generalizat – și asta se întâmpla cu ani înainte de dezvăluirile privind spionajul guvernamental. Își deconecta computerul de la internet până în momentul în care trebuia să trimită buletinul său informativ. Granville a monitorizat prețurile intraday ținând televizorul pe CNBC cu sunetul oprit și cu un prosop așezat pe partea superioară a ecranului, astfel încât nu putea vedea decât burtiera, care rula de-a lungul părții inferioare a ecranului (n.a.).

Scanned with OKEN Scanner

De exemplu, în cazul în care spreadul dintre maximele și minimele zilei a fost de cinci puncte, dar distanța de la deschidere la închidere a fost de două puncte, atunci doar 2/5 din volumul de astăzi este creditat taberei câștigătoare. La fel ca în cazul OBV, tiparul maximelor și minimelor A/D este important, în timp ce nivelul său absolut depinde pur și simplu de data inițială.

Atunci când piața crește, majoritatea oamenilor se concentrează asupra noilor maxime, dar dacă prețurile se deschid mai sus și se închid mai jos, atunci A/D, care urmărește relația lor, scade. Ceea ce avertizează că trendul ascendent este mai slab decât pare. Dacă, pe de altă parte, A/D crește în timp ce prețurile sunt în scădere, acest lucru arată că prețurile cresc.

Comportamentul mulțimii

Prețurile de deschidere reflectă presiunile care s-au acumulat în timp ce piața a fost închisă. Deschiderile tind să fie dominate de amatori care citesc știrile seara și tranzacționează dimineața.

Traderii profesioniști sunt activi pe tot parcursul zilei. Ei tranzacționează adesea împotriva amatorilor. Pe parcursul zilei, valurile de cumpărare și vânzare ale amatorilor, precum și ale instituțiilor cu activitate lentă, se diminuează treptat. Profesioniștii tind să domine piețele la ora închiderii. Prețurile de închidere sunt deosebit de importante deoarece de ele depinde decontarea conturilor de tranzacționare.

A/D urmărește rezultatele luptelor zilnice dintre amatori și profesioniști. Crește cu un increment atunci când prețurile închid mai sus decât au deschis – atunci când profesioniștii sunt mai optimiști decât amatorii. Acesta scade atunci când prețurile închid mai jos decât au deschis – când profesioniștii sunt mai pesimiști decât amatorii. Este rentabil să pariezi cu profesioniștii și împotriva amatorilor.

Reguli de tranzacționare

Când piața se deschide la un nivel scăzut și se închide la un nivel ridicat, aceasta trece de la slăbiciune la putere. Atunci A/D crește și semnalează că profesioniștii din piață sunt mai optimiști decât amatorii, iar mișcarea ascendentă are șanse mari să continue. Atunci când A/D scade, arată că profesioniștii pieței sunt mai pesimiști decât amatorii. Atunci când piața slăbește în timpul zilei, este probabil să atingă un minim mai scăzut în zilele următoare.

Cele mai bune semnale de tranzacționare sunt date de divergențele dintre A/D și prețuri.

1. Dacă prețurile ating un nou maxim, dar A/D atinge un vârf inferior, se dă un semnal de vânzare în lipsă. Această divergență bearish arată că profesioniștii pieței vând în timpul creșterii.
2. O divergență bullish apare atunci când prețurile scad la un nou minim, dar A/D atinge un minim mai ridicat decât în timpul declinului anterior. Ceea ce arată că profesioniștii de pe piață folosesc declinul pentru a cumpăra și că urmează o creștere (Figura 29.2).

Scanned with OKEN Scanner

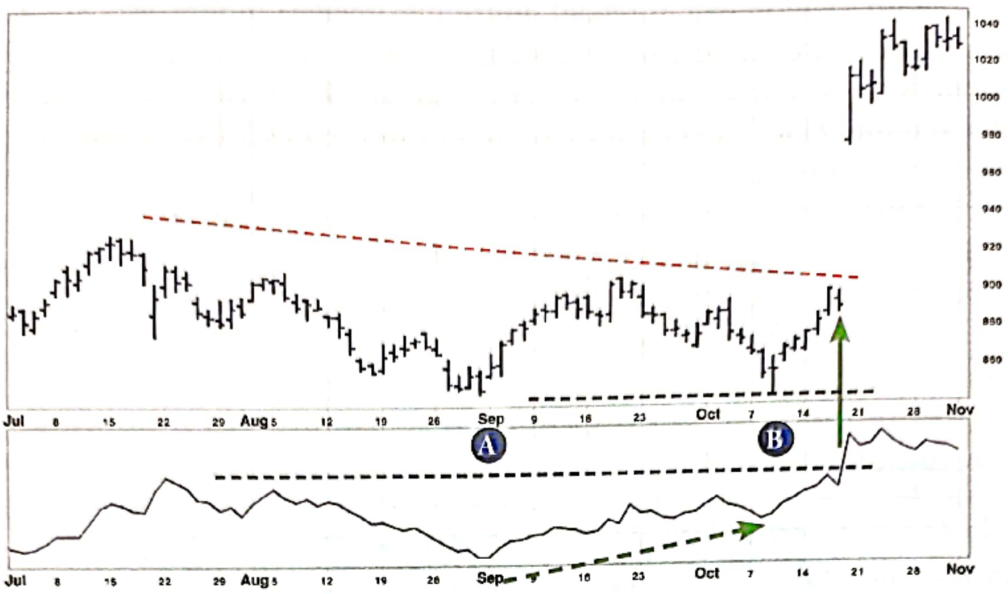

FIGURA 29.2 GOOG zilnic, indicele de acumulare/distribuire.
(Grafic de pe Stockcharts.com)

Acumulare/distribuire

„Evenimentele viitoare își proiectează mai întâi umbrele" este un vechi proverb cu multă semnificație pentru analiștii tehnici. Google Inc. (GOOG) a avut un trend descendent câteva luni de zile, dar trendul ascendent al indicelui de acumulare/distribuire (A/D) a arătat că cei care aveau bani mulți cumpărau. Acțiunile au scăzut mai mult în punctul B decât în punctul A, dar indicele A/D a trasat un minim mult mai înalt. La fel de important, acesta a atins un nou maxim (marcat cu o săgeată verde verticală) înainte ca prețurile să crească în urma unui anunț surprinzător de bun privind câștigurile. Cineva știa ce va urma, iar achiziția masivă a fost identificată de tiparul de acumulare A/D și de breakoutul ascendent. Analiza tehnică ajută la echilibrarea dezechilibrului de cunoștințe dintre outsideri și traderii cu informații privilegiate.

Mai multe despre acumulare/distribuire

Atunci când intri pe poziții long sau short, ca urmare a unei divergențe între A/D și preț, amintește-ți că și profesioniștii pieței pot greși. Folosește stopuri și protejează-te urmând **regula Câinelui din Baskerville** (vezi capitolul 23).

Există paralele importante între graficele A/D și graficele cu lumânări japoneze, deoarece ambele se concentrează pe diferențele dintre prețurile de deschidere și cele de închidere. A/D merge mai departe decât lumânările prin luarea în considerare a volumului.

30. Indice de forță

Indicele de forță este un oscilator dezvoltat de autorul pe care-l citești acum. Acesta combină volumul cu prețurile pentru a descoperi forța taurilor sau a ursilor din spatele

Scanned with OKEN Scanner

fiecărei creșteri sau scăderi. Indicele de forță poate fi aplicat la orice bară de preț pentru care avem date despre volum: săptămânal, zilnic sau intraday. Acesta reunește trei informații esențiale – direcția schimbării prețurilor, amploarea acesteia și volumul din timpul schimbării. Acesta oferă o modalitate practică de a utiliza volumul pentru a lua decizii de tranzacționare.[39]

Indicele de forță poate fi utilizat în forma sa brută, dar semnalele sale ies în evidență mult mai clar dacă îl netezim cu o medie mobilă. Utilizarea unei medii EMA scurte a Indicelui de forță ajută la identificarea punctelor de intrare și ieșire. Utilizarea unei medii EMA mai lungi ajută la confirmarea trendurilor și la recunoașterea inversărilor importante.

Cum se construiește indicele de forță

Forța fiecărei mișcări este definită de trei factori: direcția, distanța și volumul.

1. Dacă prețurile închid mai sus decât închiderea barei anterioare, forța este pozitivă. Dacă prețurile închid mai jos decât închiderea barei anterioare, forța este negativă.
2. Cu cât este mai mare modificarea prețului, cu atât este mai mare forța.
3. Cu cât volumul este mai mare, cu atât forța este mai mare.

$$\text{Indicele de forță} = \text{Volumul}_{\text{de astăzi}} - (\text{Închiderea}_{\text{de astăzi}} - \text{Închiderea}_{\text{de ieri}})$$

Un indice de forță brut poate fi reprezentat ca o histogramă, cu o linie centrală orizontală la un nivel zero. Dacă piața se închide în creștere, indicele de forță este pozitiv și se ridică deasupra liniei centrale. Dacă piața se închide în scădere, indicele de forță este negativ și se extinde sub linia centrală. Dacă piața se închide neschimbată, indicele de forță este zero.

Histograma unui indice de forță brut este foarte zimțată. Acest indicator oferă semnale de tranzacționare mult mai bune după ce a fost netezit cu o medie mobilă (vezi capitolul 22). O EMA la 2 zile a indicelui de forță oferă un grad minim de netezire. Este util pentru a găsi puncte de intrare pe piețe. Merită să cumperi atunci când EMA la 2 zile este negativă și să vinzi atunci când este pozitivă, atât timp cât tranzacționezi în direcția trendului.

O EMA la 13 zile a indicelui de forță urmărește schimbările pe termen lung în forța taurilor și a ursilor. Atunci când EMA la 13 zile trece peste linia centrală, arată că taurii dețin controlul și sugerează tranzacționarea cu poziții long. Atunci când EMA la 13 zile devine negativă, arată că ursii dețin controlul și sugerează tranzacționarea cu poziții short. Divergențele dintre o EMA la 13 zile a indicelui de forță și prețuri identifică puncte de cotitură importante.

Psihologia tranzacționării

Atunci când piața se închide mai sus decât deschiderea, acest lucru arată că taurii au câștigat bătălia zilei, iar atunci când se închide mai jos, aceasta arată că ursii au

[39] Reține, vorbim despre forța mulțimilor de piață, nu despre formula de la orele de fizică (n.a.).

Scanned with OKEN Scanner

câștigat ziua. Distanța dintre prețurile de închidere de astăzi și de ieri reflectă marja de victorie a taurilor sau a ursilor. Cu cât această distanță este mai mare, cu atât victoria obținută este mai mare.

Volumul reflectă gradul de implicare emoțională a participanților la piață (vezi capitolul 28). Creșterile și scăderile cu volum mare au mai multă inerție și mai multe șanse de a continua. Prețurile care fluctuează cu volum mare sunt ca o avalanșă care capătă viteză pe măsură ce se rostogolește. Volumul scăzut, pe de altă parte, arată că numărul de pierzători este mic, iar un trend se apropie probabil de sfârșit.

Prețurile reflectă ceea ce cred participanții de pe piață, în timp ce volumul reflectă puterea sentimentelor acestora. Indicele de forță combină prețul și volumul – arată dacă inima și creierul pieței sunt în concordanță.

Atunci când indicele de forță atinge un nou maxim, acest lucru arată că forța taurilor este mare și că trendul ascendent are șanse mari să continue. Atunci când indicele de forță scade la un nou minim, acest lucru arată că forța ursilor este intensă și că trendul descendent are șanse mari să persiste. În cazul în care schimbarea prețurilor nu este confirmată de volum, indicele de forță se aplatizează și avertizează că un trend este pe cale să se inverseze. De asemenea, se aplatizează și avertizează cu privire la o inversare apropiată în cazul în care volumul ridicat generează doar o fluctuație mică a prețurilor.

Reguli de tranzacționare

Indicele de forță pe termen scurt

O EMA la 2 zile a indicelui de forță este un indicator foarte sensibil al forței pe termen scurt a taurilor și a ursilor. Când oscilează deasupra liniei sale centrale, arată că taurii sunt mai puternici, iar când scade sub linia centrală, arată că ursii sunt mai puternici.

Deoarece EMA la 2 zile a indicelui de forță este un instrument sensibil, îl putem utiliza pentru a ajusta semnalele altor indicatori. Atunci când un indicator de urmărire a trendului identifică un trend ascendent, scăderile sub zero ale EMA la 2 zile a indicelui de forță indică cele mai bune puncte de cumpărare: cumpărarea în timpul unei retrageri care are loc în timpul unei mișcări de preț pe termen lung (Figura 30.1). Atunci când un instrument de urmărire a trendurilor identifică un trend descendent, creșterile unei EMA la 2 zile a indicelui de forță marchează cele mai bune zone de vânzare în lipsă.

1. Cumpără atunci când o EMA la 2 zile a indicelui de forță devine negativă în timpul trendurilor ascendente.

Chiar și un trend ascendent galopant și agresiv are retrageri ocazionale. Dacă amâni cumpărarea până când EMA la 2 zile a indicelui de forță devine negativ, vei cumpăra mai aproape de un minim pe termen scurt. Majoritatea oamenilor urmăresc creșterile și apoi sunt loviți de scăderi pe care le nu le pot susține. Indicele de forță ajută la găsirea oportunităților de cumpărare cu riscuri mai mici.

Atunci când o EMA la 2 zile a indicelui de forță devine negativă în timpul unui trend ascendent, plasezi un ordin de cumpărare deasupra prețului maxim din acea zi. Atunci când trendul ascendent se reia și prețurile cresc, vei fi oprit pe partea long. Dacă prețurile continuă să scadă, ordinul tău nu va fi executat. Continuă să reduci valoarea

Scanned with OKEN Scanner

ordinului de cumpărare până aproape de maximul ultimei bare. Odată ce stopul de cumpărare este declanșat, plasează un stop de protecție sub ultimul minim minor. Acest stop strâns este rareori atins într-un trend ascendent puternic, dar te va scoate mai devreme din tranzacție dacă trendul este slab.

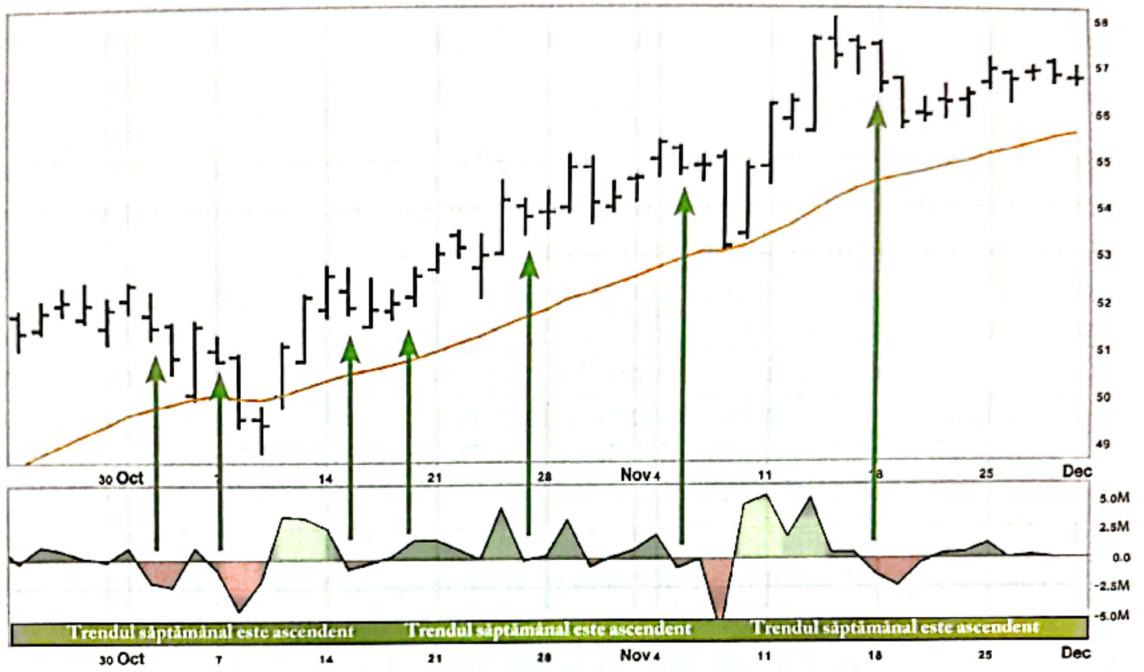

FIGURA 30.1 ADBE zilnic, EMA la 26 de zile, indicele de forță de 2 zile. *(Grafic de pe Stockcharts.com)*

Indicele de forță pe termen scurt (Short-Term Force Index)

Mai târziu în această carte vom reveni la subiectul foarte important al utilizării mai multor intervale de timp pentru a lua decizii de tranzacționare. De exemplu, este posibil să iei o decizie strategică – să fii taur sau urs – pe un grafic săptămânal și apoi să iei decizii tactice cu privire la momentul propice în care să cumperi sau să vinzi în lipsă folosind un grafic zilnic.

În cazul Adobe Systems, Inc. (ADBE), există un trend ascendent constant pe graficul săptămânal, confirmat de creșterea EMA (aceasta nu este prezentată în imagine). Atunci când trendul săptămânal este ascendent, un indice de forță la 2 zile pe graficul zilnic oferă o serie continuă de semnale care identifică punctele de cumpărare. În loc să urmărim puterea și să cumpărăm la prețuri ridicate, este mai bine să cumpărăm în timpul retragerilor pe termen scurt, atunci când un val merge împotriva curentului. Aceste valuri sunt marcate de scăderea indicelui de forță de 2 zile sub zero. Odată ce indicele de forță la 2 zile devine negativ, este logic să începi să plasezi ordine de cumpărare deasupra valorii maxime a ultimei bare. Acest lucru te va asigura de faptul că vei fi scos dintr-o tranzacție long imediat ce valul descendent își pierde puterea.

2. Vinde în lipsă atunci când o EMA la 2 zile a indicelui de forță devine pozitivă într-un trend descendent.

Atunci când indicatorii de urmărire a trendului identifică un trend descendent, așteaptă până când EMA la 2 zile a indicelui de forță devine pozitiv. Aceasta reflectă o

explozie rapidă de bullishness – o oportunitate de vânzare în lipsă. Plasează un ordin de vânzare în lipsă sub nivelul minim al ultimei bare de preț.

Dacă EMA la 2 zile a indicelui de forță continuă să crească după ce ai plasat ordinul de vânzare, ridică ordinul a doua zi în apropierea minimului barei anterioare. Odată ce prețurile au scăzut și intri într-o tranzacție short, plasează un stop de protecție deasupra ultimului vârf minor. Mută stopul în jos, la un nivel de echilibru, cât mai curând posibil.

În plus, o EMA la 2 zile a indicelui de forță te ajută să decizi când să faci piramidă din pozițiile tale deschise. Poți adăuga la pozițiile long în trenduri ascendente de fiecare dată când indicele de forță devine negativ; poți adăuga la pozițiile short în trenduri descendente ori de câte ori indicele de forță devine pozitiv.

Indicele de forță oferă chiar și o întrezărire a viitorului. Atunci când o EMA la 2 zile a indicelui de forță scade până la cel mai scăzut nivel din ultima lună, acest lucru arată că ursii sunt puternici și că este posibil ca prețurile să scadă și mai mult. Atunci când o EMA la 2 zile a indicelui de forță atinge cel mai ridicat nivel din ultima lună, acest lucru arată că taurii sunt puternici, iar prețurile au o probabilitate mare de a crește și mai mult.

O EMA la 2 zile a indicelui de forță te ajută să iei decizia dacă este momentul propice să închizi o poziție sau nu. Face asta prin identificarea micilor creșteri pe termen scurt de bullishness sau bearishness în masă. Un trader pe termen scurt care a cumpărat atunci când acest indicator a fost negativ poate vinde atunci când devine pozitiv. Un trader pe termen scurt care a intrat pe poziții short atunci când acest indicator a fost pozitiv poate acoperi atunci când devine negativ. Un trader pe termen mai lung trebuie să își închidă pozițiile numai dacă se schimbă trendul (identificat prin panta unei EMA la 13 zile a prețului) sau dacă există o divergență între EMA la 2 zile a indicelui de forță și trend.

3. Divergențele bullish între EMA la 2 zile a indicelui de forță și preț oferă semnale puternice de cumpărare. O divergență bullish apare atunci când prețurile scad până la un nou minim în timp ce indicele de forță generează un minim mai superficial.

4. Divergențele bearish între EMA la 2 zile a indicelui de forță și preț dau semnale puternice de vânzare. O divergență bearish apare atunci când prețurile se ridică la un nou maxim în timp ce indicele de forță trasează un al doilea maxim mai jos decât primul.

5. Ori de câte ori EMA la 2 zile a indicelui de forță scade de peste cinci ori raportat la adâncimea sa obișnuită și apoi se retrage de la acest nivel scăzut, așteaptă-te ca prețurile să înregistreze o fluctuație puternică de preț în zilele următoare.

Piețele fluctuează între cumpărare în exces și vânzare în exces, iar atunci când se retrag dintr-un minim, ne putem aștepta la o revenire. Reține că acest semnal nu funcționează bine în trendurile ascendente – piețele se redresează după înregistrarea valorilor minime, dar nu neapărat și după înregistrarea valorilor maxime. Vârfurile orientate în jos reflectă o teamă intensă, care nu persistă prea mult timp. Vârfurile orientate în sus reflectă entuziasmul și lăcomia excesive, care pot persista o perioadă destul de lungă.

O EMA la 2 zile a indicelui de forță se potrivește bine în sistemul de tranzacționare Triple Screen (vezi capitolul 39). Capacitatea sa de a găsi puncte de cumpărare și vânzare pe termen scurt este deosebit de utilă atunci când combini indicele de forță cu un indicator de urmărire a trendurilor pe termen mai lung.

Scanned with OKEN Scanner

Indicele de forță pe termen intermediar

O EMA la 13 zile a indicelui de forță identifică schimbările pe termen lung în echilibrul de putere dintre tauri și urși. Când crește peste zero, taurii sunt mai puternici, iar când scade sub zero, ursii sunt la putere. Divergențele sale față de prețuri identifică punctele de cotitură intermediare și chiar majore (Figura 30.2). Vârfurile sale, în special în apropierea minimelor, marchează apropierea inversării trendurilor.

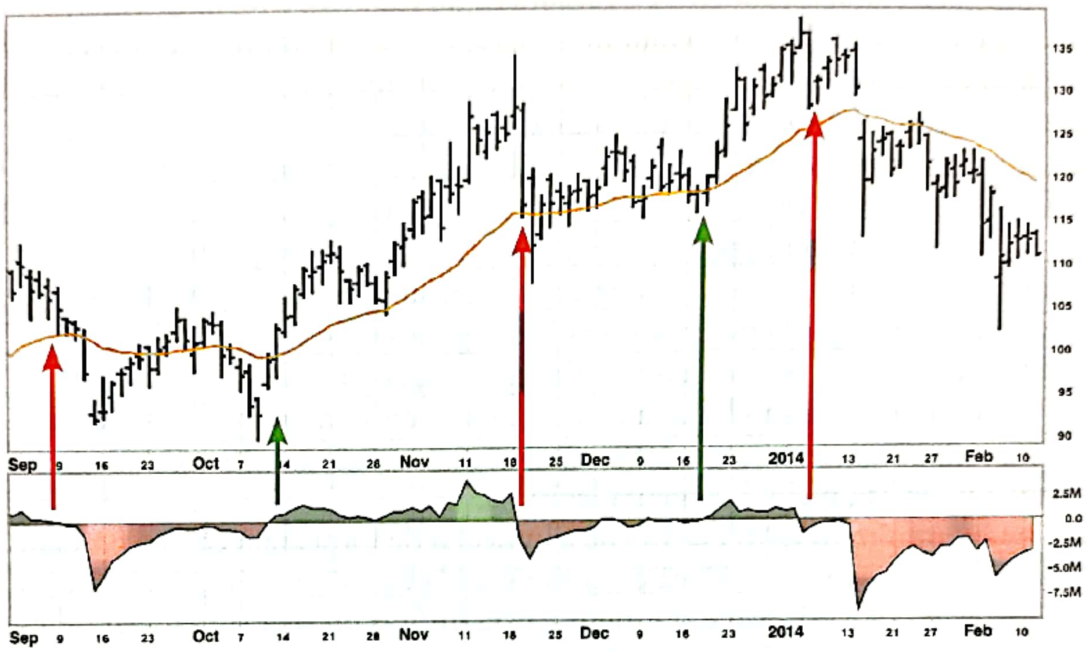

FIGURA 30.2 SSYS zilnic, EMA la 26 de zile, indicele de forță la 13 zile. *(Grafic de pe Stockcharts.com)*

Indicele de forță pe termen lung

Stratasys, Inc. (SSYS) este una dintre cele două companii principale de pe piața în plină dezvoltare a imprimării 3D (AM). În cei doi ani de când am scris primul e-book popular despre investițiile în această tehnologie, acțiunile AM au devenit favoritele investitorilor. A apărut un tipar tehnic, cu creșteri determinate de intrarea amatorilor și scăderi bruște cauzate de panică și retragere. Indicele de forță la 13 zile reflectă perfect aceste valuri.

Atunci când indicele de forță la 13 zile trece peste linia zero (marcată de săgețile verzi verticale), arată că volumul de cumpărare este în creștere. Acesta este momentul în care un trader pe termen mai lung cumpără și păstrează. Atunci când indicele de forță la 13 zile scade sub linia zero și rămâne acolo, arată că predomină ursii.

Aproape de marginea din dreapta a ecranului, vedem un minim record al indicelui de forță, dar apoi ursii încep să slăbească, deoarece indicele de forță începe să se apropie de zero. Păstrează-ți praful de pușcă uscat în timp ce aștepți ca un tipar de acumulare să apară și să fie confirmat de trecerea indicelui de forță peste zero. Această mișcare de balansare a acțiunilor care trec de la mâini puternice la mâini slabe în apropierea vârfurilor și înapoi în apropierea minimelor continuă la nesfârșit. Indicele de forță te poate ajuta să te poziționezi cu grupul potrivit.

Scanned with OKEN Scanner

Indicele de forță brut identifică echipa câștigătoare în lupta dintre tauri și urși în orice bară de preț, fie ea săptămânală, zilnică sau intraday. Obținem semnale mult mai clare prin netezirea indicelui de forță brut cu o medie mobilă.

1. Când o EMA la 13 zile a indicelui de forță este deasupra liniei centrale, taurii sunt în controlul pieței. Când este sub linia centrală, ursii sunt la conducere.

Atunci când începe o mișcare de preț, prețurile sar adesea la un volum mare de tranzacții. Atunci când o EMA la 13 zile a indicelui de forță atinge un nou maxim, aceasta confirmă trendul ascendent. Pe măsură ce un trend ascendent îmbătrânește, prețurile tind să crească mai lent, iar volumul scade. Acesta este momentul în care o EMA la 13 zile a indicelui de forță începe să traseze vârfuri mai mici. Atunci când scade sub linia sa zero, semnalează că spatele taurului a fost rupt.

2. Un nou vârf al EMA la 13 zile a indicelui de forță arată că taurii sunt foarte puternici și este probabil ca o creștere să continue. O divergență bearish între o EMA la 13 zile a indicelui de forță și preț oferă un semnal puternic pentru a vinde în lipsă. Dacă prețurile ating un nou maxim, dar acest indicator trasează un vârf mai jos, acesta avertizează că taurii își pierd puterea și ursii sunt gata să preia controlul.

Reține că, pentru ca o divergență să fie legitimă, acest indicator trebuie să realizeze un nou vârf, apoi să scadă sub linia sa zero și apoi să crească din nou peste această linie, dar să traseze un vârf inferior, ceea ce creează o divergență. Dacă nu există nicio încrucișare, atunci nu există nicio divergență legitimă.

3. Un nou minim în EMA la 13 zile a indicelui de forță arată că este probabil ca un trend descendent să continue. Dacă prețurile scad la un nou minim, dar acest indicator se ridică peste zero și apoi scade din nou, dar la un minim mai superficial, se completează o divergență bullish. Acesta arată că ursii își pierd puterea și oferă un semnal de cumpărare.

Când începe un trend descendent, prețurile scad, de obicei, pe un volum mare. Atunci când o EMA la 13 zile a indicelui de forță scade la un nou minim, aceasta confirmă declinul. Pe măsură ce trendul descendent se învechește, prețurile scad mai lent sau volumul se subțiază – acesta este momentul în care o inversare este foarte probabilă.

Adăugarea unui Envelope la graficul indicelui de forță te poate ajuta să detectezi abaterile sale extreme de la normă, care tind să ducă la inversarea trendului prețurilor. Această metodă de detectare a abaterilor și a potențialelor inversări funcționează bine cu graficele săptămânale, dar nu și cu graficele zilnice și intraday. Acesta este cu adevărat un instrument pe termen mai lung.

31. Poziții deschise[40]

Pozițiile deschise reprezintă numărul de contracte deținute de cumpărători sau datorate de vânzătorii în lipsă pe orice piață a instrumentelor financiare derivate, cum ar fi contractele futures sau opțiunile. Dacă nu ești familiarizat cu contractele futures sau cu opțiunile, sari peste acest capitol și revino la el după ce ai citit capitolele 44 privind opțiunile și 46 privind contractele futures.

[40] Open interest (n.t.).

Scanned with OKEN Scanner

Acțiunile de pe piața bursieră sunt tranzacționate atât timp cât compania care le-a listat rămâne în activitate ca unitate independentă. Majoritatea acțiunilor sunt deținute ca poziții long, cu un procent infim de poziții short. Pe de altă parte, în cazul contractelor futures și al opțiunilor, dimensiunea totală a pozițiilor long și short este întotdeauna identică, datorită faptului că acestea sunt contracte care vor fi încheiate în viitor. Atunci când cineva dorește să cumpere un contract, altcineva trebuie să i-l vândă, adică să intre în poziție short. Dacă dorești să cumperi o opțiune call pentru 100 de acțiuni Google, un alt trader trebuie să îți vândă opțiunea respectivă; pentru ca tu să poți avea deschisă o poziție long, altcineva trebuie să aibă deschisă o poziție short. **Pozițiile deschise înseamnă totalul pozițiilor long sau totalul pozițiilor short.**

Contractele futures și de opțiuni sunt concepute pentru a dura doar o anumită perioadă de timp. Un cumpărător de contracte futures sau de opțiuni care dorește să accepte livrarea și un vânzător care dorește să livreze trebuie să aștepte până în prima zi de livrare. Această perioadă de așteptare asigură faptul că numărul de contracte deținute pe termen lung și scurt este întotdeauna egal. În orice caz, foarte puțini traderi de contracte futures și opțiuni intenționează să livreze sau să accepte livrarea. Majoritatea traderilor își închid pozițiile mai devreme, achitându-le în numerar cu mult înainte de prima zi de notificare. Vom reveni la subiectul contractelor futures și al opțiunilor în partea a opta a acestei cărți privind activele tranzacționabile.

Pozițiile deschise cresc atunci când sunt create noi poziții și scad atunci când sunt închise poziții. De exemplu, dacă pozițiile deschise pentru contractele futures pe aur COMEX din aprilie sunt 20.000 de contracte, înseamnă că taurii sunt pe poziții long și ursii pe poziții short cu 20.000 de contracte. Dacă pozițiile deschise cresc la 20.200, înseamnă că au fost create 200 de contracte noi: atât pentru cumpărare, cât și pentru vânzare în lipsă.

Pozițiile deschise scad atunci când un taur care are poziții long vinde unui urs care are poziții short, dar dorește să-și acopere poziția short. Când amândoi ies, numărul de poziții deschise scade cu mărimea tranzacției lor, deoarece unul sau mai multe contracte dispar de pe acea piață.

În cazul în care un nou taur cumpără de la un taur vechi care iese din poziția sa long, numărul de poziții deschise rămâne neschimbat. De asemenea, numărul de poziții deschise nu se modifică nici atunci când un urs nou vinde unui urs vechi care dorește să cumpere pentru a-și acoperi poziția short. Pe scurt, numărul de poziții deschise crește atunci când „sânge proaspăt" intră pe piață și scade atunci când actualii tauri și ursi încep să părăsească piața, așa cum este ilustrat în tabelul de mai jos.

Cumpărător	Vânzător	Număr de poziții deschise
Cumpărător nou	Vânzător nou	Crește
Cumpărător nou	Fost cumpărător vinde	Nu se modifică
Fost vânzător cumpără pentru a acoperi	Vânzător nou	Nu se modifică
Fost vânzător cumpără pentru a acoperi	Fost cumpărător vinde	Scade

Scanned with OKEN Scanner

De obicei, analiștii tehnici trasează numărul de poziții deschise ca o linie sub barele de preț (Figura 31.1). Numărul de poziții deschise pe orice piață variază de la un anotimp la altul din cauza acoperirii masive de către utilizatorii industriali și producători în diferite etape ale ciclului anual de producție. Numărul de poziții deschise transmite mesaje importante atunci când se abate de la media sa sezonieră.

Psihologia mulțimii

Este nevoie de un taur și de un urs pentru a crea un contract futures sau de opțiuni. Un taur care crede că prețurile vor crește cumpără un contract. Un urs care crede că prețurile vor scădea vinde în lipsă un contract pentru livrare viitoare. Cu o tranzacție între un taur nou și un urs nou, numărul de poziții deschise crește odată cu numărul de contracte tranzacționate. Este puțin probabil ca o singură tranzacție să influențeze piața, dar atunci când mii de traderi fac tranzacții similare, aceștia impulsionează sau inversează trendurile pieței.

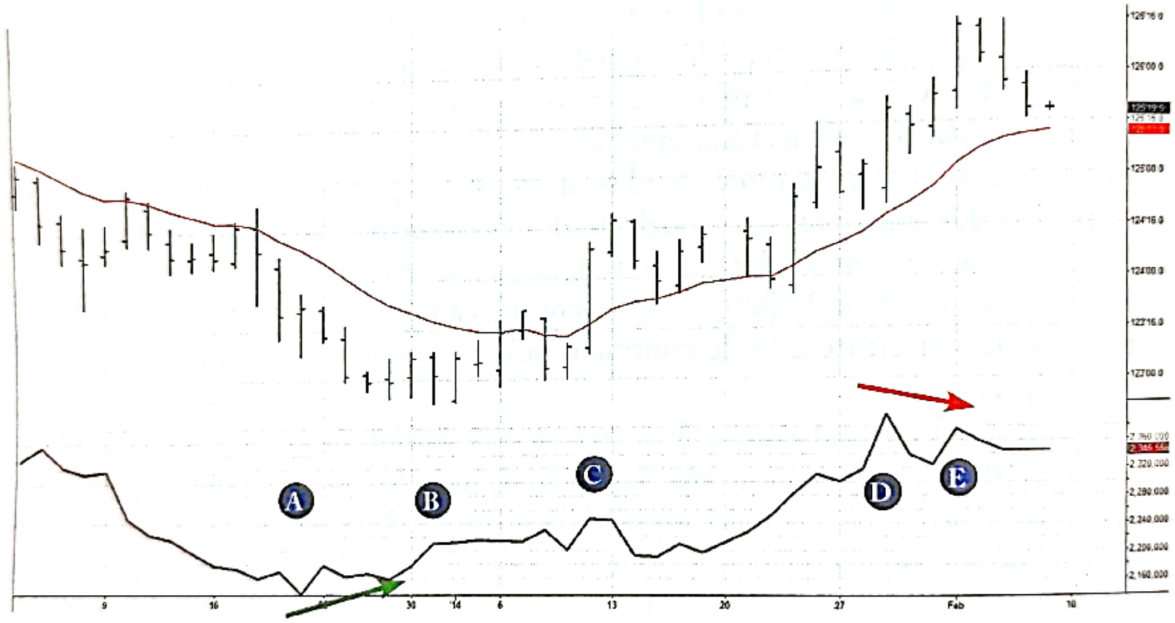

FIGURA 31.1 TYH14 zilnic, EMA la 13 zile, poziții deschise.
(Grafic realizat cu Tradestation)

Poziții deschise

Pozițiile deschise (OI de la Open Interest) reflectă numărul tuturor pozițiilor short sau long pe orice piață de contracte futures sau de opțiuni. Având în vedere că cele două sunt egale pe piețele de instrumente financiare derivate, OI reflectă gradul de convingere în rândurile taurilor și ursilor.

OI în creștere arată că înfruntarea dintre tauri și urși devine mai intensă și confirmă trendul de ieșire. OI în scădere, pe de altă parte, arată că pierzătorii părăsesc piața, în timp ce câștigătorii își încasează banii – semnalează că trendul se apropie de sfârșit.

Aproape de marginea stângă a acestui grafic al contractelor futures cu bonuri de trezorerie din martie 2014 (TYH14), trendul este descendent, dar OI în scădere avertizează ursii să nu stea prea mult în trendul descendent. OI a atins nivelul minim în zona A,

Scanned with OKEN Scanner

bonurile de trezorerie în zona B, iar în zona C, ambele se aflau în trenduri clare de creștere, cu OI în creștere care anunță prețuri mai mari în viitor. OI a atins valoarea maximă în zona D și, în timp ce prețurile continuă să crească în zona E, noul trend descendent al OI reprezintă un avertisment pentru tauri, aproape de marginea din dreapta a graficului.

Nu toate graficele pozițiilor deschise arată la fel de netede și clare ca acesta. Traderii serioși nu se așteaptă să găsească un instrument magic format dintr-un singur indicator – ei folosesc mai mulți indicatori și acționează numai atunci când mesajele lor se confirmă reciproc.

Pozițiile deschise reflectă intensitatea conflictului dintre tauri și urși. Acesta depinde de dorința acestora de a menține poziții long și short. Atunci când taurii și ursii nu se așteaptă ca piața să evolueze în favoarea lor, aceștia își închid pozițiile, reducând astfel numărul total de poziții deschise.

Există doi oameni, câte unul la fiecare capăt al unei tranzacții, iar unul dintre acești oameni va fi afectat atunci când prețurile se schimbă. Într-o creștere, ursii vor fi afectați, iar într-o scădere, taurii vor suferi. Atât timp cât pierzătorii rezistă, sperând și agățându-se de pozițiile lor, numărul de poziții deschise nu se schimbă.

O creștere a pozițiilor deschise arată că o mulțime de tauri încrezători se confruntă cu o mulțime de urși la fel de încrezători. Aceasta indică un dezacord în creștere între cele două tabere. Un grup va pierde cu siguranță, dar atât timp cât potențialii pierzători continuă să intre pe piață, trendul va continua. Aceste idei au fost expuse clar în cartea clasică a lui L. Dee Belveal, *Charting Commodity Market Price Behavior*.

Este nevoie de convingere atât în rândul taurilor, cât și al ursilor pentru a menține un trend. Numărul de poziții deschise în creștere arată că ambele tabere continuă să-și suplimenteze pozițiile. Dacă nu sunt deloc de acord cu privire la evoluția viitoare a prețurilor, atunci grupul de pierzători este în creștere, iar trendul actual are șanse mari să persiste. O creștere a numărului de poziții deschise dă undă verde trendului existent.

Dacă numărul de poziții deschise crește în timpul unui trend ascendent, acest lucru arată că oamenii cu poziții long cumpără, în timp ce oamenii iar ursii vând în lipsă, deoarece cred că piața este supraevaluată. Este probabil ca aceștia să încerce să se pună la adăpost atunci când trendul ascendent îi presează mai tare – iar achizițiile lor vor propulsa prețurile în sus.

Dacă numărul de poziții deschise crește în timpul unui trend descendent, acest lucru arată că oamenii care au deschise poziții short vând agresiv, în timp ce oamenii care încearcă să cumpere la preț minim cumpără. Acești vânători de chilipiruri au o șansă mare să se retragă atunci când scăderea prețurilor îi afectează, iar vânzările lor vor împinge prețurile și mai jos.

Atunci când un taur este convins că prețurile vor crește și decide să cumpere, dar unui urs îi este teamă să vândă în lipsă, acel taur poate cumpăra doar de la un alt taur care a cumpărat mai devreme și care acum dorește să își colecteze profitul. Tranzacția lor nu creează niciun contract nou, iar numărul total de poziții deschise rămâne neschimbat. Atunci când numărul de poziții deschise se stabilizează în timpul unei creșteri, acest lucru arată că grupul de pierzători a încetat să crească.

Atunci când un urs este convins că prețurile vor scădea și dorește să vândă în lipsă, dar unui taur îi este teamă să cumpere de la el, acel urs poate vinde doar unui alt urs care

Scanned with OKEN Scanner

a vândut în lipsă înainte și care acum dorește să își acopere pozițiile, să scoată profiturile și să iasă. Tranzacția lor nu creează niciun contract nou, iar numărul total de poziții deschise nu se modifică. Atunci când numărul de poziții deschise rămâne stabil în timpul unei scăderi, acest lucru arată că grupul de cumpărători la prețuri minime nu crește. Ori de câte ori numărul de poziții deschise se stabilizează, se aprinde o lumină galbenă – un avertisment că trendul îmbătrânește și cele mai bune câștiguri sunt probabil în urmă.

Atunci când un taur decide să renunțe la poziția sa long, un urs decide să-și acopere poziția short, iar cei doi tranzacționează unul cu celălalt, un contract dispare, iar numărul total de poziții deschise scade. Scăderea numărului de poziții deschise arată că pierzătorii se retrag, în timp ce câștigătorii iau profituri. Atunci când dezacordul dintre tauri și urși scade, trendul este pregătită pentru o inversare. Scăderea numărului de poziții deschise arată că cei care au câștigat își încasează profitul, iar pierzătorii renunță la speranță. Aceasta semnalează că trendul se apropie de sfârșit.

Reguli de tranzacționare

1. Atunci când numărul de poziții deschise crește în timpul unei mișcări de preț, acest lucru confirmă trendul ascendent și dă undă verde pentru a adăuga poziții long. Arată că mai mulți vânzători în lipsă intră pe piață. Atunci când aceștia se retrag, acoperirea pozițiilor lor short este de natură să împingă și mai sus mișcarea prețului.

Atunci când numărul total de poziții deschise crește în timp ce prețurile scad, acest lucru arată că pe piață sunt activi traderii care caută să cumpere la prețul minim. Acest lucru dă undă verde vânzării în lipsă, deoarece acești vânători de chilipiruri au șanse mari să împingă prețurile în jos atunci când renunță.

Dacă numărul total de poziții deschise crește atunci când prețurile se află într-un interval de tranzacționare, acesta este un semn bearish. Este mult mai probabil ca hedgerii comerciali să vândă în lipsă decât speculatorii. O creștere bruscă a numărului de poziții deschise în timp ce prețurile sunt stabile arată că hedgerii pricepuți vând probabil în lipsă pe piață. Ai face bine să nu tranzacționezi împotriva celor care probabil au informații mai bune decât tine.

2. Dacă numărul total de poziții deschise scade în timp ce prețurile se află într-un interval de tranzacționare, acest lucru identifică acoperirea pozițiilor short de către interesele comerciale majore și dă un semnal de cumpărare. Atunci când agenții comerciali încep să acopere pozițiile short, ei arată că se așteaptă ca piața să crească.

Atunci când numărul total de poziții deschise scade în timpul unei mișcări de preț, acest lucru arată că atât câștigătorii, cât și pierzătorii devin precauți. Cei care au deschise poziții long își colectează profiturile, iar cei care dețin poziții short își acoperă pozițiile. Piețele nu iau în considerare viitorul și un trend acceptat de majoritate este gata să se inverseze. Dacă numărul total de poziții deschise scade în timpul unei creșteri, ia în considerare vânzarea și ieșirea.

Atunci când numărul total de poziții deschise scade în timpul unui declin, acest lucru arată că pozițiile short sunt acoperite, iar cumpărătorii își acceptă pierderile și se retrag. Dacă numărul total de poziții deschise scade în timp ce prețurile alunecă, colectează profiturile de pe pozițiile short.

Scanned with OKEN Scanner

3. Atunci când numărul total de poziții deschise rămâne stabil în timpul unei mișcări de preț, acest lucru arată că trendul ascendent se învechește și că cele mai bune câștiguri au fost deja realizate. Acest lucru îți dă un semnal să faci stopurile pentru pozițiile long mai stricte și să eviți să cumperi. Atunci când numărul de poziții deschise rămâne constant în timpul unui declin, acest lucru te avertizează că trendul descendent a ajuns la maturitate și este mai bine să faci stopurile pentru pozițiile short mai stricte. Un număr total constant de poziții deschise într-un interval de tranzacționare nu contribuie cu nicio informație nouă.

Mai multe despre numărul de poziții deschise

Cu cât numărul de poziții deschise este mai mare, cu atât piața este mai activă și cu atât riscul de slippage este mai mic atunci când intri și ieși din poziții. Traderii pe termen scurt trebuie să se concentreze pe contractele cu cel mai mare număr de poziții deschise. Pe piețele de contracte futures, cel mai mare număr de poziții deschise tinde să fie în primele luni. Pe măsură ce se apropie prima zi de notificare și numărul de poziții deschise al lunii anterioare începe să scadă, în timp ce numărul de poziții deschise al lunii următoare începe să crească, asta îți spune să faci roll-over cu pozițiile tale în luna următoare.

32. Timpul

Majoritatea oamenilor își trăiesc viața ca și cum ar trăi la nesfârșit – repetă aceleași greșeli, nu învață din trecut și nu își planifică aproape niciodată viitorul. Freud a arătat că mintea inconștientă nu are noțiunea timpului. Dorințele noastre profunde rămân în mare parte neschimbate de-a lungul vieții.

Atunci când oamenii se alătură mulțimilor, comportamentul lor devine și mai primitiv și impulsiv. Ei pot fi controlați complet de calendar și de ceas, dar mulțimile nu acordă nicio atenție timpului. Își manifestă emoțiile ca și cum ar avea tot timpul din lume.

Majoritatea traderilor se concentrează doar pe schimbarea prețurilor, dar acordă prea puțină atenție timpului. Acesta este doar un alt semn al faptului că sunt prinși în mentalitatea de masă.

Conștientizarea timpului este un semn de civilizație. Un om rațional este conștient de timp, iar unul care acționează impulsiv nu este. Un analist de piață care acordă atenție timpului devine conștient de o dimensiune ascunsă mulțimii de pe piață.

Cicluri

Ciclurile de preț pe termen lung sunt o realitate a vieții economice. De exemplu, piața bursieră americană tinde să se desfășoare în cicluri de aproximativ patru ani. Acestea există deoarece partidul care se află la guvernare umflă economia înainte de alegerile prezidențiale la fiecare patru ani. Partidul care câștigă alegerile slăbește economia

Scanned with OKEN Scanner

atunci când alegătorii nu se pot răzbuna la urne. Inundarea economiei cu lichidități ridică piața bursieră, în timp ce drenarea lichidităților o împinge în jos[41].

Ciclurile majore ale produselor agricole de bază se datorează condițiilor meteorologice și factorilor de producție fundamentali, împreună cu psihologia de masă a producătorilor. De exemplu, atunci când prețurile animalelor cresc, fermierii cresc mai multe animale. Atunci când aceste animale ajung pe piață, prețurile scad și producătorii reduc producția. Atunci când oferta este absorbită, raritatea împinge prețurile în sus, crescătorii se apucă din nou de treabă, iar ciclul taur/urs se repetă. Acest ciclu este mai scurt la porcine decât la bovine, deoarece porcinele se înmulțesc mai repede decât bovinele.

Ciclurile pe termen lung îi pot ajuta pe traderi să identifice valurile pieței. În schimb, mulți traderi își fac probleme încercând să folosească ciclurile pe termen scurt pentru a prezice punctele de cotitură minore.

Vârfurile și văile prețurilor par adesea să curgă oarecum ordonat. Traderii măsoară distanțele dintre vârfurile învecinate și le proiectează în viitor pentru a prognoza următorul vârf. Apoi măsoară distanțele dintre minime și le extrapolează în viitor pentru a prognoza următorul minim. Ciclurile sunt cele care pun mâncare pe mesele analiștilor care vând prognoze. Puțini dintre aceștia își dau seama că ceea ce pare a fi un ciclu pe grafice este deseori un produs al imaginației. Dacă analizezi datele privind prețurile folosind un program riguros din punct de vedere matematic, cum ar fi MESA (Maximum Entropy Spectral Analysis) al lui John Ehlers, vei descoperi că aproximativ 80% din ceea ce par a fi cicluri nu sunt nimic mai mult decât zgomot de piață. O minte umană caută ordine – și chiar și iluzia ordinii este suficientă pentru mulți oameni.

Dacă te uiți la orice râu din aer, acesta pare să aibă cicluri, făcând când la dreapta, când la stânga. Albia oricărui râu are meandre, deoarece apa curge mai repede la mijloc decât în apropierea malurilor, creând turbulențe care forțează râul să cotească. A căuta cicluri de piață pe termen scurt cu o riglă și un creion este ca și cum ai căuta apă cu bățul de alun. Profiturile unui succes ocazional sunt șterse de multe pierderi datorate unor metode nesigure.

Anotimpurile indicatorilor

Un fermier seamănă primăvara, recoltează la sfârșitul verii și, toamna, face provizii pentru iarnă. Există un moment propice pentru semănat și unul pentru cules, la fel cum există un moment propice pentru a paria pe un trend cald și un moment propice pentru pregătiri pentru un îngheț. Putem aplica conceptul de anotimpuri la piețele financiare. Pornind de la metoda fermierului, un trader trebuie să caute să cumpere primăvara, să vândă vara, să vândă în lipsă toamna și să acopere iarna.

Martin Pring a dezvoltat tiparul anotimpurilor pentru prețuri, dar acest concept funcționează și mai bine cu indicatorii tehnici. Anotimpurile acestora ajută la recunoașterea stadiului actual al ciclului pieței. Acest tipar simplu, dar eficient te ajută să cumperi atunci când prețurile sunt scăzute și să vinzi în lipsă atunci când sunt ridicate, diferențiindu-te de mulțimea de pe piață.

[41] Acest ciclu a fost puternic distorsionat de „relaxarea cantitativă" a Rezervei Federale după dezastrul din 2008, dar este probabil să revină, odată ce vom ieși din Marea Recesiune (n.a.).

Scanned with OKEN Scanner

Putem defini anotimpurile multor indicatori prin doi factori: panta lor, precum și poziția lor deasupra sau dedesubtul liniei centrale. De exemplu, să aplicăm conceptul de anotimpuri ale indicatorilor la histograma MACD (vezi capitolul 23). Definim panta histogramei MACD ca fiind relația dintre două bare învecinate. Când histograma MACD crește sub linia sa centrală, este primăvară; când crește peste linia sa centrală, este vară; când scade peste linia sa centrală, este toamnă; și când scade sub linia sa centrală, este iarnă. Primăvara este cel mai bun anotimp pentru a deschide poziții long, iar toamna este cel mai bun anotimp pentru vânzarea în lipsă (Figura 32.1).

Panta indicatorului	Poziția față de linia centrală	Anotimp	Acțiune preferată
Crește	Sub	Primăvară	Deschide poziții long
Crește	Peste	Vară	Începe să vinzi
Scade	Peste	Toamnă	Deschide poziții short
Scade	Sub	Iarnă	Începe să acoperi

Când histograma MACD este sub linia sa centrală, dar panta sa este în creștere, este primăvară pe piață. Vremea este răcoroasă, dar devine mai caldă. Majoritatea traderilor se așteaptă ca iarna să se întoarcă și se tem să cumpere. Din punct de vedere emoțional, este greu să cumperi, deoarece amintirile unui trend descendent sunt încă proaspete. De fapt, primăvara este cel mai bun moment pentru cumpărare, cu cel mai mare potențial de profit, în timp ce riscurile sunt relativ mici, deoarece putem plasa un stop de protecție ușor sub piață.

Când histograma MACD se ridică deasupra liniei sale centrale, este vară pe piață – și până acum majoritatea traderilor recunosc trendul ascendent. Este ușor din punct de vedere emoțional să cumperi în vară, deoarece taurii sunt mulți acum. De fapt, potențialul de profit în timpul verii este mai mic decât în timpul primăverii, în timp ce riscurile sunt mai mari, deoarece stopurile trebuie să fie mai departe de valoarea de piață din cauza volatilității crescute.

Atunci când histograma MACD se află deasupra liniei sale centrale, dar panta sa se întoarce în jos, este toamnă pe piață. Puțini traderi recunosc această schimbare și continuă să cumpere, așteptându-se ca vara să se întoarcă. Din punct de vedere emoțional, este greu să vinzi în lipsă toamna – asta ar însemna să te detașezi de mulțime. De fapt, toamna este cea mai bună perioadă pentru vânzarea în lipsă.

Când histograma MACD cade sub linia sa centrală, este iarnă pe piață. Până atunci, majoritatea traderilor recunosc trendul descendent. Este ușor din punct de vedere emoțional să vinzi în lipsă iarna, alăturându-te numeroșilor urși vocali. De fapt, raportul risc/recompensă se întoarce rapid împotriva ursilor, fiindcă potențialele recompense devin mai mici și riscurile mai mari, deoarece stopurile trebuie plasate relativ departe de prețuri.

Așa cum un fermier trebuie să fie atent la capriciile vremii, un trader trebuie să rămână vigilent. O toamnă la fermă poate fi întreruptă de o vară secetoasă, iar o piață poate înregistra o creștere puternică în toamnă. Un îngheț brusc poate lovi ogoarele primăvara, iar piața poate scădea la începutul unei mișcări ascendente. Un trader trebuie să utilizeze mai mulți indicatori și tehnici pentru a evita să fie tăiat de un tipar whipsaw.

Scanned with OKEN Scanner

Conceptul de anotimpuri ale indicatorilor concentrează atenția unui trader asupra trecerii timpului. Acesta te ajută să te pregătești și să planifici acțiunile pentru anotimpul următor, în loc să îi urmezi nechibzuit pe alții.

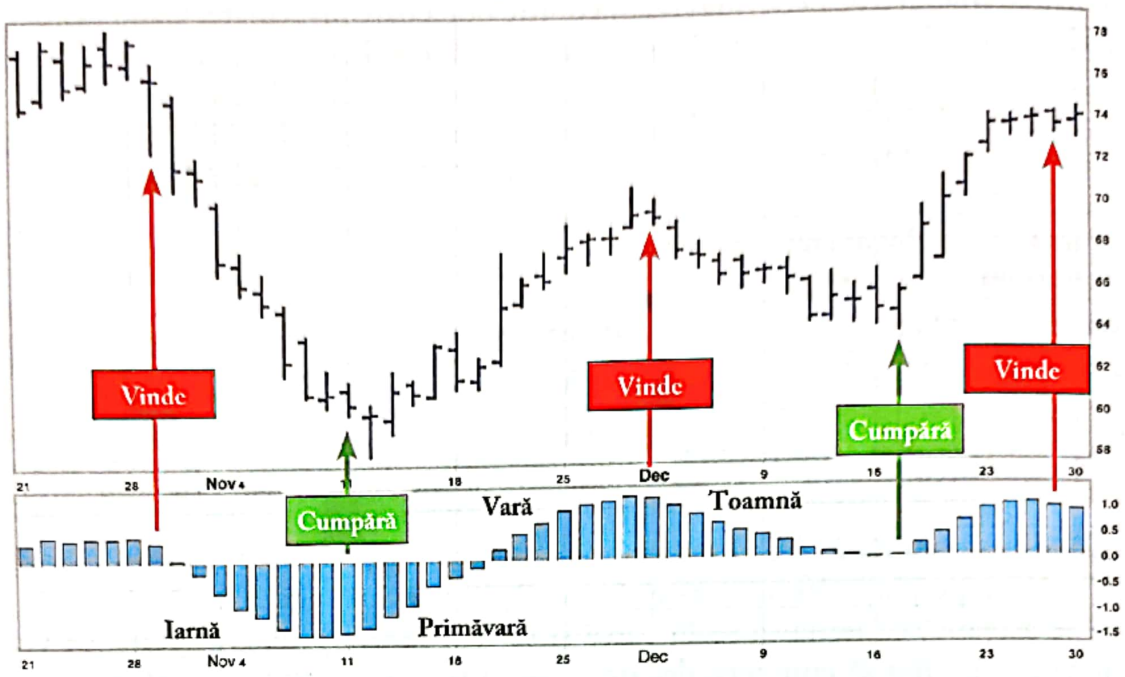

FIGURA 32.1 VRTX zilnic, histograma MACD 12-26-9.
(Grafic de pe Stockcharts.com)

Anotimpurile indicatorilor

Putem aplica conceptul de anotimpuri la majoritatea indicatorilor și intervalelor de timp, inclusiv intraday. Acest lucru poate fi făcut cu o multitudine de unelte de tranzacționare, chiar dacă acest exemplu se concentrează pe histograma MACD zilnică a Vertex Pharmaceuticals, Inc. (VRTX), o acțiune din Nasdaq 100.

Toamna – indicatorul este deasupra liniei centrale, dar în scădere. Acesta este cel mai bun anotimp pentru deschiderea de poziții short.

Iarna – indicatorul scade sub linia sa centrală. Folosește slăbiciunea pentru a colecta profiturile de pe poziții short.

Primăvara – indicatorul se întoarce în sus de sub linia sa centrală. Acesta este cel mai bun moment pentru a deschide poziții long.

Vara – indicatorul crește deasupra liniei sale centrale. Pe măsură ce vremea se încălzește, folosește puterea pentru a colecta profituri din poziții long.

Histograma MACD este fără valuri prea mari în acest exemplu, dar fii pregătit pentru fluctuații scurte, atât deasupra, cât și sub linia centrală. Primăvara poate fi întreruptă de un îngheț, poate exista o perioadă caldă în timpul iernii etc.

Timpul pe piață

Măsurăm timpul folosind calendare și ceasuri, dar rareori ne aducem aminte că percepția noastră asupra timpului este departe de a fi universală. Noi ținem cont de

Scanned with OKEN Scanner

timp în termeni umani, în timp ce sectoare vaste ale vieții se mișcă pe linii temporale extrem de diferite.

De exemplu, noi credem că pământul de sub picioarele noastre este stabil, în timp ce, de fapt, continentele se mișcă constant. Acestea se deplasează doar câțiva centimetri pe an, dar acest lucru este suficient pentru a schimba radical fața globului pământesc de-a lungul a milioane de ani. În intervale de timp mai scurte, tiparele meteorologice se schimbă de-a lungul secolelor. Erele glaciare și perioadele de încălzire alternează unele cu altele.

La celălalt capăt al scalei, există particule fizice care supraviețuiesc o fracțiune infimă de secundă. Există insecte care se nasc, se maturizează, se înmulțesc și mor într-o singură zi.

Revenind la tranzacționare, să ținem cont de faptul că pe piață timpul curge cu o viteză diferită de cea cu care curge pentru noi ca oameni. Piața, compusă din mase uriașe de ființe umane, se mișcă cu o viteză mult mai mică. Tiparele pe care le recunoști pe graficele tale pot avea o valoare predictivă, dar virajele pe care le anticipează au o probabilitate mare să apară mult mai târziu decât te aștepți.

Lentoarea relativă a mulțimilor poate pune în dificultate chiar și traderii experimentați. În repetate rânduri, ne trezim că intrăm în tranzacții prea devreme. De obicei, începătorii întârzie. În momentul în care recunosc un trend sau o inversare, mișcarea s-a desfășurat deja de atât de mult timp, încât o ratează în mare parte, dacă nu chiar în totalitate. Începătorii tind să urmărească trendurile vechi, dar analiștii și traderii mai experimentați tind să se confrunte cu problema opusă. Recunoaștem de departe inversările care se apropie și noile trenduri emergente – și intrăm în tranzacții prea devreme. Adesea, cumpărăm înainte ca piața să termine de trasat un minim sau vindem în lipsă cu mult înainte ca aceasta să finalizeze un maxim. Intrând în tranzacție prea devreme, putem ajunge să pierdem bani în trenduri care se schimbă prea lent.

Ce trebuie să facem? În primul rând, trebuie să devii conștient de faptul că timpul pieței curge mult mai lent decât al tău. În al doilea rând, gândește-te și la posibilitatea de a nu participa la o tranzacție atunci când observi din timp un semnal de inversare. Un semnal mai bun ar putea apărea mai târziu, în special la vârfurile pieței, care durează mai mult să se formeze decât minimele.

Merită să nu fii lacom și să tranzacționezi o poziție de dimensiune mai mică. O poziție mai mică este mai ușor de păstrat atunci când o inversare nu se grăbește deloc să apară. Asigură-te că folosești mai multe intervale de timp pentru analiza pieței: aceasta este esența Triple Screen, sistemul pe care îl vom analiza într-un capitol viitor.

Factorul cinci

Majoritatea începătorilor aleg fără să cugete prea mult la asta un interval de timp care li se pare bun – poate fi un grafic zilnic ori la 10 minute sau oricare altul – și le ignoră pe celelalte. Puțini sunt conștienți de faptul că piața trăiește în mai multe intervale de timp. Ea se mișcă simultan pe graficele lunare, săptămânale, zilnice și intraday – adesea în direcții opuse.

Trendul poate fi ascendent pe graficele zilnice, dar descendent pe cele săptămânale și viceversa. Pe care-l vei urma? Și ce vei face cu graficele intraday, care pot contrazice fie

Scanned with OKEN Scanner

graficele săptămânale, fie graficele zilnice? Majoritatea traderilor ignoră toate intervalele de timp, cu excepția celui pe care îl folosesc ei – până când o mișcare bruscă din afara intervalului lor de timp le afectează contul.

Reține că intervalele de timp învecinate sunt legate de un factor de multiplicare de aproximativ 5. Dacă începi cu un grafic lunar și treci la cel săptămânal, vei observa că există 4,5 săptămâni pe lună. Dacă treci de la un grafic săptămânal la unul zilnic, vei ști că există 5 zile de tranzacționare într-o săptămână. Dacă treci la analiza intraday, te poți uita la un grafic orar – și există aproximativ 5-6 ore pentru o zi de tranzacționare. Day-traderii pot merge și mai departe și pot analiza graficele la 10 minute, urmate de graficele la 2 minute. Fiecare este legat de intervalele de timp învecinate printr-un factor mediu de multiplicare de aproximativ cinci.

Modul corect de a analiza orice piață este de a analiza cel puțin două intervale de timp vecine. Trebuie să începi întotdeauna cu intervalul de timp mai lung pentru o perspectivă strategică și apoi să treci la intervalul de timp mai scurt pentru o sincronizare tactică. Dacă îți place să folosești graficele zilnice, trebuie să examinezi mai întâi graficele săptămânale, iar dacă dorești să faci day-trading folosind graficele la 10 minute, trebuie să analizezi mai întâi graficele orare. Acesta este unul dintre principiile-cheie ale sistemului de tranzacționare Triple Screen (vezi capitolul 39).

33. Intervale de timp pentru tranzacționare

Cât timp plănuiești să îți păstrezi deschise pozițiile pentru următoarea tranzacție? Crezi că va fi un an, o săptămână sau o oră? Un trader serios planifică durata preconizată a fiecărei tranzacții. Diferitele intervale de timp oferă oportunități diferite și comportă riscuri diferite. Putem împărți mai toate tranzacțiile în trei grupuri:

1. **Tranzacționare sau investiție pe termen lung** – durata preconizată a unei poziții este măsurată în luni, uneori ani.

Avantaje: necesită puțină atenție zilnică și poate conduce la câștiguri spectaculoase. Dezavantaje: pierderile pot fi insuportabil de mari.

2. **Swing-trading** – durata preconizată a unei tranzacții este măsurată în zile, uneori săptămâni.

Avantaje: o multitudine de oportunități de tranzacționare, un control destul de strict al riscurilor.

Dezavantaje: vei pierde trendurile majore.

3. **Day-trading** – durata preconizată a unei tranzacții este măsurată în minute, rareori în ore.

Avantaje: foarte multe oportunități, niciun risc peste noapte.

Dezavantaje: necesită reflexe instantanee; costurile de tranzacție devin un factor de avut în vedere.

Dacă te hotărăști să tranzacționezi în mai multe intervale de timp, ai în vedere efectuarea tranzacțiilor respective din și în conturi diferite. Acest lucru îți va permite să îți evaluezi performanța în fiecare interval de timp, în loc să amesteci merele cu portocalele.

Scanned with OKEN Scanner

Investițiile

Decizia de a investi sau de a tranzacționa pe termen lung se bazează aproape întotdeauna pe o idee fundamentală. Este posibil să recunoști un nou trend tehnologic sau un produs interesant care poate crește considerabil valoarea unei companii. Investițiile necesită o convingere fermă și multă răbdare dacă vrei să îți menții poziția pe parcursul inevitabilelor corecții și perioade de prețuri stabile. Aceste provocări dificile fac ca investițiile de succes să fie extrem de dificile.

Trendurile majore care sunt ușor de observat pe graficele pe termen lung par incerte și neclare în timp real, în special atunci când o acțiune intră în scădere. Atunci când investiția ta scade cu 50% sau mai mult, ștergând cea mai mare parte a profiturilor pe hârtie – o evoluție obișnuită pentru pozițiile pe termen lung – puțini dintre noi au suficientă convingere și tărie de caracter pentru a continua să le dețină. Dă-mi voie să ilustrez acest lucru folosind exemplul Apple Inc. (AAPL), o companie dragă mai multor bull-marketuri (Figura 33.1).

AAPL a supraviețuit experienței sale vecine cu moartea din 2003, când se zvonea că acțiunile sale prăbușite sunt gata să fie preluate de altcineva, după care a crescut și a devenit cea mai bine capitalizată companie cotată la bursă din lume, înainte de a se prăbuși de la acel vârf în 2012. Trendul său ascendent pare măreț în retrospectivă, dar întreabă-te, cu sinceritate, dacă ai fi fost în stare să reziști în ciuda multiplelor deprecieri, unele dintre ele depășind 50%. Amintește-ți că astfel de deprecieri marchează adesea sfârșitul trendurilor ascendente.

Un mod rațional de a face față dificultății de a investi este de a-ți pune în aplicare ideea fundamentală cu ajutorul uneltelor tehnice de tranzacționare. Atunci când te hotărăști să cumperi, verifică semnalele tehnice pentru a te asigura că obții un preț bun relativ, în loc să plătești prețul integral. Dacă investiția ta crește vertiginos, folosește unelte tehnice pentru a identifica zonele supraevaluate; scoate profiturile acolo și fii pregătit să cumperi din nou în timpul inevitabilelor retrageri. Acest plan necesită un grad ridicat de atenție, concentrare și perseverență. Figura 33.2 este un exemplu care a fost preluat din jurnalul meu de tranzacționare.

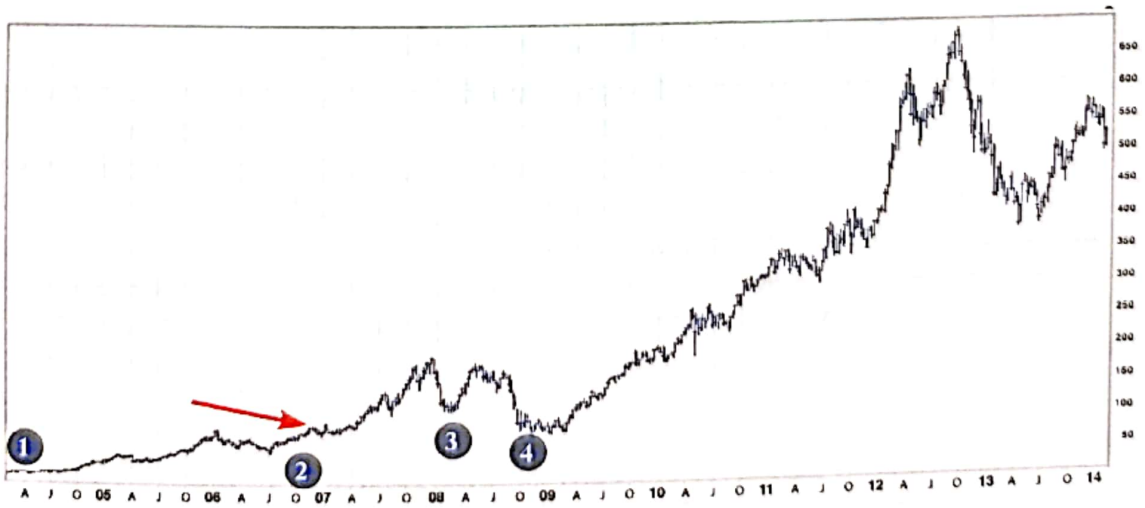

FIGURA 33.1 AAPL săptămânal. *(Grafic de pe Stockcharts.com)*

Scanned with OKEN Scanner

Investiția

Provocările uriașe pe care le presupune deținerea unei investiții, chiar și în acțiunile unui lider de piață precum Apple Inc. (AAPL), pot fi văzute pe acest grafic pe 10 ani.

1. 2003 – AAPL se prăbușește sub 10 dolari. Supraviețuirea companiei este pusă sub semnul întrebării. Ai cumpăra?
2. 2006 – AAPL crește până la 86 $, apoi scade până la 51 $. Dacă ai avea o mie de acțiuni, le-ai păstra? Ai fi vândut atunci când a revenit la peste 80 $ și a părut să se plafoneze prețul?
3. 2008 – AAPL crește până la 202 $, apoi scade la 115 $. Dacă ai avea o mie de acțiuni, care ți-ar aduce o scădere de 87.000 $, ai păstra sau ai vinde?
4. 2009 – AAPL recuperează și ajunge la 192 $, scade iarăși până la 78 $, sub minimul său anterior. Scăderea ta este de peste 50%. Menții pozițiile deschise sau te retragi?

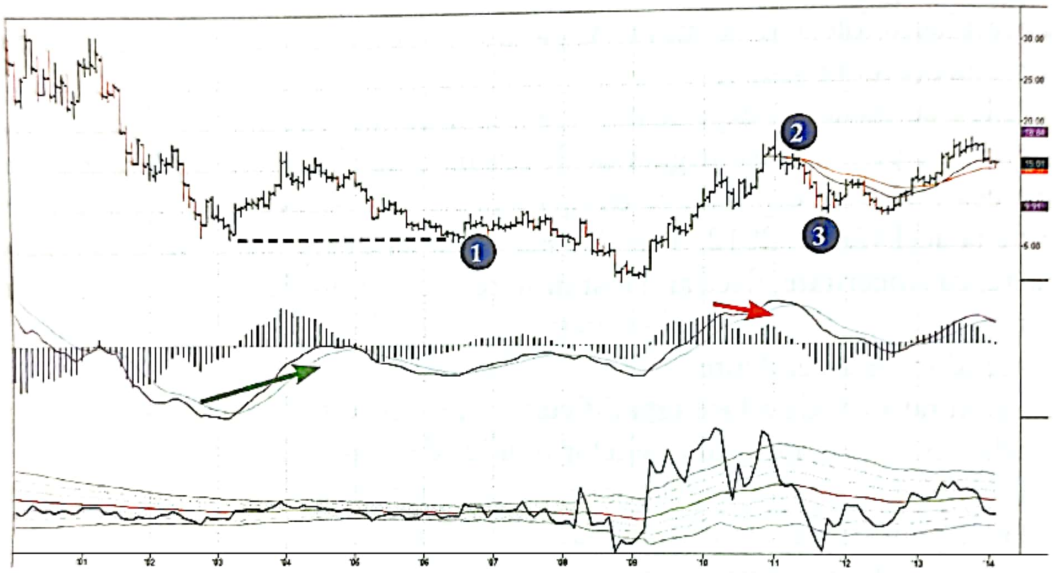

FIGURA 33.2 F lunar, EMA la 26 și la 13 luni cu sistemul Impulse, Autoenvelope, liniile MACD și histograma MACD (12-26-9), și EMA indicelui de forță la 13 luni cu canale ATR. *(Grafic realizat cu Tradestation)*

Analiza tehnică cu elemente fundamentale

1. 2007 – Ford era pe butuci când a sosit noul CEO – omul care condusese anterior la salvarea companiei Boeing. În atmosfera amețitoare a unui bull-market, Ford părea să aibă o șansă de a-și recâștiga prețul maximul de 30 de dolari. Am văzut un breakout descendent fals, cuplat cu o divergență bullish și am cumpărat. Apoi am rezistat cu tenacitate în bear-market.
2. 2011 – Ford a urcat peste canalul său lunar, care era mai îngust la acel moment, trasând o coadă de cangur, în timp ce MACD lunar a slăbit. Am scos profiturile.
3. 2011 – deoarece prețurile lunare s-au stabilizat în zona lor de valoare, mi-am cumpărat din nou poziția.

Analiza fundamentală te poate ajuta să găsești o acțiune care merită cumpărată. Folosește analiza tehnică pentru a-ți sincroniza bine intrările și ieșirile. Fii pregătit să cumperi și să vinzi de mai multe ori în timpul unui trend ascendent major.

Scanned with OKEN Scanner

Swing-trading

Dacă trendurile majore și intervalele de tranzacționare pot dura ani de zile, toate sunt punctate de fluctuații ascendente și descendente pe termen scurt. Aceste mișcări creează multiple oportunități de tranzacționare, pe care le putem exploata. Multe exemple de grafice din această carte prezintă tranzacții swing.

Recomand swing-tradingul în special pentru traderii începători și intermediari. Cu cât faci mai multe tranzacții, cu atât înveți mai multe, cu condiția să gestionezi riscul și să ții o evidență bună. Swing-tradingul te învață mai repede decât investițiile pe termen lung, ale căror lecții durează ani de zile. Tranzacțiile swing îți oferă timp de gândire, spre deosebire de day-trading, care necesită reacții instantanee. Day-tradingul este prea rapid pentru începători.

Fluctuațiile pe termen scurt pot fi suficient de consistente pentru a genera profituri semnificative, fără scăderile dureroase ale tranzacțiilor de poziție. Tranzacțiile swing nu necesită să te uiți la ecran toată ziua. Pe SpikeTrade.com, unde concurează sute de traderi, majoritatea tranzacțiilor durează câteva zile. Unii membri își mențin tranzacțiile timp de săptămâni și chiar luni de zile, în timp ce alții intră și ies în câteva ore – dar perioada de deținere pentru majoritatea membrilor se măsoară în zile. Tranzacțiile de tip swing sunt cele mai potrivite din punctul de vedere al orizonturilor de timp.

Aproape în fiecare săptămână, am preluat una sau mai multe dintre selecțiile grupului Spiketrade. Graficul HES din figura 33.3 provine din jurnalul și se referă la una dintre aceste tranzacții.

Profitul meu în tranzacția cu HES a fost de 1,92 $ pe acțiune. Poți calibra cantitatea de risc pe care o accepți și mărimea profitului potențial hotărând câte acțiuni să tranzacționezi. Vom aborda această întrebare esențială în capitolul 50, în secțiunea privind Triunghiul de fier al controlului riscului.

FIGURA 33.3 HES zilnic, EMA la 26 și 13 zile cu medie mobilă de tip Envelope de 4%, liniile MACD și histograma MACD (12-26-9), sistemul Impulse și indicele de forță la 2 zile. *(Grafic de pe Stockcharts.com)*

Scanned with OKEN Scanner

O tranzacție swing

Traderii profesioniști sunt la fel de confortabili vânzând în lipsă pe cât sunt să cumpere. Semnalele sunt similare, dar acțiunea este mai rapidă – acțiunile scad de două ori mai repede decât cresc.

Acest grafic arată locul în care am vândut în lipsă acțiunile Hess Corporation (HES) în timp ce înregistrau un dublu vârf pe termen scurt, cu divergențe bearish în toți indicatorii. Am acoperit și am luat profituri, deoarece prețurile păreau să se blocheze chiar sub zona de valoare dintre cele două medii EMA, în timp ce indicatorii au devenit vânduți în exces.

Una dintre cele mai bune tehnici de învățare implică revenirea la tranzacțiile închise două luni mai târziu și retrasarea graficelor acestora. Semnalele de tranzacționare care păreau tulburi atunci când le vedeai la marginea dreaptă a ecranului devin clare atunci când le vezi în mijlocul graficului tău. Acum, odată cu trecerea timpului, poți vedea cu ușurință ce a funcționat și ce greșeli ai făcut. Crearea acestor grafice retrospective te învață ce să repeți și ce să eviți în viitor. Actualizarea graficelor tranzacțiilor încheiate te transformă în propriul tău profesor.

Graficul și textul din Figura 33.4 provin de pe SpikeTrade.com. În fiecare săptămână, membrul Spike care a câștigat concursul săptămânii respective publică un jurnal al tranzacției sale. Apoi diverși oameni folosesc indicatori și parametri diferiți.

Tranzacția lui Peter a câștigat aproape 11% în trei zile. Desigur, nu ne putem lăsa intoxicați de astfel de cifre. Un începător se uită la ele, le multiplică cu numărul de săptămâni dintr-un an și înnebunește aruncându-și banii pe piețe. Astfel de câștiguri spectaculoase sunt inevitabil intercalate cu pierderi. Un trader profesionist își gestionează cu atenție banii, reduce rapid tranzacțiile pierzătoare și își protejează capitalul pentru a permite capitalului propriu să crească.

FIGURA 33.4 TRQ zilnic, EMA la 22 și 12 zile cu Envelope la 11%, linii MACD și histograma MACD (12-26-9), și RSI la 20 de zile. *(Grafic de pe Stockcharts.com)*

Scanned with OKEN Scanner

O tranzacție Swing aproape de valoarea minimă

Această tranzacție a fost trimisă de Peter D., un Spiker cu vechime din Olanda. Mesajul său a fost intitulat „La pescuit în apropierea valorilor minime".

„Condiții săptămânale: indicatorii nu arată prea multă mișcare. MACD foarte superficial, dar pozitiv, iar RSI se îmbunătățește încet. Condiții zilnice: MACD a fost pe punctul de a confirma o divergență pozitivă, la fel și RSI. Prețurile au scăzut săptămâna trecută, dar s-au oprit aproape de nivelul de suport."

„Am stabilit intrarea inițială la 3,02 dolari, potrivit minimelor recente. Aceasta a fost atinsă luni dimineața, care s-a dovedit a fi cu un cent peste minimul zilei și al săptămânii. Prețul s-a închis aproape de maximul zilei și a continuat să crească marți și miercuri. Ținta mea a fost atinsă miercuri, pe drumul ascendent. Restul zilei a fost marcat de o oarecare retragere, dar prețul s-a menținut în interval pentru a încheia săptămâna pe o notă relativ ridicată."

Dacă investițiile seamănă cu vânătoarea de animale mari, swing-tradingul seamănă cu vânatul de iepuri. Dacă traiul tău depinde de vânătoare, împușcarea iepurilor este o modalitate mult mai sigură de a pune mâncare pe masă. Intrarea și ieșirea atentă din tranzacțiile swing, concomitent cu gestionarea prudentă a banilor, reprezintă o modalitate realistă de supraviețuire și prosperitate pe piețe.

Day-trading

Day-trading înseamnă intrarea și ieșirea din tranzacții în cadrul unei singure sesiuni de piață. Cumpărarea și vânzarea rapidă în fața unui ecran intermitent necesită cele mai înalte niveluri de concentrare și disciplină. Paradoxal, aceasta atrage oamenii cei mai impulsivi și predispuși la jocuri de noroc.

Day-tradingul pare înșelător de ușor. Firmele de brokeraj ascund statisticile clienților de public, dar în 2000, organismele de reglementare din Massachusetts au solicitat prin citație înregistrările firmelor de brokeraj, care au arătat că, după șase luni, doar 16% dintre day-traderi au câștigat bani.

Oricare ar fi lacunele pe care le ai în cunoștințele sau disciplina ta, day-tradingul le va găsi rapid și te va lovi puternic în punctele slabe. În swing-trading, ai luxul de a te putea gândi ceva vreme, dar nu și în day-trading.

Cel care învață să tranzacționeze iese mult mai bine dacă utilizează grafice de sfârșit de zi. După ce devii un swing-trader constant profitabil, abia atunci ai face bine să explorezi day-tradingul. Îți vei folosi abilitățile deja dezvoltate și va trebui doar să te adaptezi la un joc mai rapid. Un începător pe piață care se împleticește în day-trading este mană cerească pentru profesioniști.

Asigură-te că îți scrii planul de acțiune pentru day-trading: ce te va determina să intri sau să ieși, să păstrezi pozițiile sau să îți limitezi pierderile. Pregătește-te să investești mult timp: day-tradingul necesită multe ore petrecute în fața mai multor ecrane.

O altă dificultate a day-tradingului este că tragi la ținte mult mai mici. Acest lucru se reflectă în înălțimea canalelor de preț. În altă parte în această carte, vei citi că o măsură bună a performanței unui trader este procentul de canal sau de înclinație pe care îl captează într-o tranzacție. Dacă reușești să captezi 30% sau mai mult din înălțimea

Scanned with OKEN Scanner

unui canal ai nota 10, iar dacă reușești să captezi 10% din acel canal, meriți un 6-7 (vezi capitolul 55). Să aplicăm aceste calificative mai multor acțiuni care sunt populare printre day-traderi. Cifrele exacte se vor schimba până când vei citi tu această carte, dar astăzi obțin următoarele cifre pentru înălțimile canalelor pe graficele zilnice și la 5 minute.

	Canal zilnic	Trader de nota 10	Trader de nota 6	Canal la 5 minute	Trader de nota 10	Trader de nota 6
AAPL	55	16,5	5,5	2,5	0,75	0.25
AMZN	27	8,1	2,7	2,2	0,66	0,22
MON	7	2,1	0,7	0,6	0,18	0,06

Un swing-trader care folosește grafice zilnice se poate descurca foarte bine cu aceste acțiuni active. Poate avea rezultate minunate dacă este un trader de nota zece, dar chiar dacă este un trader de nota 6, luând doar 10% dintr-un canal, poate rămâne bine-mersi în fruntea clasamentului în timp ce învață să tranzacționeze. Pe de altă parte, cineva care face day-trading cu aceleași acțiuni trebuie să fie un trader de nota 10 pentru a supraviețui. În caz contrar, contul său va fi măcinat de slippage, comisioane și cheltuieli.

Dacă, după ce ți-ai dezvoltat o experiență de succes ca swing-trader, te hotărăști să faci day-trading, vei putea utiliza majoritatea uneltelor și tehnicilor pe care le-ai învățat deja. Vei găsi un exemplu de utilizare a Triple Screen în day-trading în capitolul 39.

Când un prieten care este antrenor olimpic de canotaj m-a învățat să vâslesc, el s-a concentrat să mă învețe să dezvolt mișcarea de vâslire. Un vâslaș bun își mișcă întotdeauna vâslele exact în același fel, fie că este vorba de un vâslit liniștit de weekend sau de ultima parte a unei curse. Nu schimbă decât puterea și viteza. Același lucru se întâmplă și în cazul day-tradingului: tehnica este aceeași, dar viteza este diferită. Dacă înveți să faci swing-trading, îți poți aplica tehnica la day-trading. Apoi poți proceda invers și poți aplica tehnicile day-trading la intrările și ieșirile din swing-trade.

Day-tradingul poate fi o activitate profitabilă, dar nu uita că este un joc profesional foarte solicitant și cu siguranță nu este o activitate ocazională pentru începători.

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

PARTEA A VI-A

Indicatori pentru piața generală

Poți utiliza indicatorii tehnici analizați în capitolele anterioare pentru a analiza orice activ tranzacționabil: o acțiune, un contract futures, un indice etc. Unelte precum mediile mobile, MACD, indicele de forță și altele, pot furniza semnale pentru orice titlu în orice interval de timp. Acum trecem la un alt grup de unelte: indicatorii pentru piața generală, care analizează întreaga piață, și nu o anumită acțiune. Aceștia merită urmăriți, deoarece trendurile generale ale pieței sunt responsabile de până la jumătate din mișcarea acțiunilor individuale.

Deși există zeci de indicatori generali de piață, aceasta nu este o analiză enciclopedică – voi împărtăși pur și simplu uneltele care mă ajută pe mine să tranzacționez. Poți utiliza aceleași unelte sau unelte diferite – selectează-le pe cele care îți plac și testează-le pe datele tale de piață. Putem avea încredere doar în acei indicatori pe care i-am testat.

34. Indicele New High-New Low

Acțiunile care ating cel mai ridicat nivel din ultimul an într-o anumită zi sunt liderii de forță. Acțiunile care scad la cel mai scăzut nivel din acel an în aceeași zi sunt liderii în materie de slăbiciune. Indicele New High-New Low (NH-NL) urmărește comportamentul liderilor pieței prin scăderea numărului de minime noi (New Lows) din maximele noi (New Highs). Din experiența mea, NH-NL este cel mai bun indicator principal al pieței bursiere.[42]

Cum se construiește NH-NL

Indicele New High-New Low este ușor de calculat, folosind informații care apar în multe surse online și în ziarele importante.

[42] În 2012, am scris un e-book împreună cu Kerry Lovvorn despre indicele New High-New Low. Publicăm actualizări în fiecare noapte privind semnalele sale pe SpikeTrade.com (n.a.).

NH-NL = New Highs (noile maxime) – New Lows (noile minime)

Majoritatea serviciilor de date din Statele Unite raportează zilnic numărul de noi maxime și noi minime, dar este șocant cât de vag își definesc datele. Unele sunt prea înguste și urmăresc numai acțiunile NYSE, ignorând alte burse. Altele sunt prea largi și urmăresc totul, inclusiv ETF-urile pe rata dobânzii. Sursa mea preferată de date fiabile este www.barchart.com. Iau datele lor, scad noile minime din noile maxime și plasez rezultatul sub graficul zilnic al S&P 500.

Sarcina de a construi NH-NL este mai dificilă pentru traderii din afara Statelor Unite, în țările în care astfel de date nu sunt raportate. Acolo va trebui să faci puțină programare. În primul rând, fă o scanare zilnică a bazei de date cu toate acțiunile din țara ta pentru a le găsi pe cele care au atins cel mai ridicat maxim și cel mai scăzut minim al anului în cursul zilei. Odată ce ai aceste două liste, ia formula de mai sus și aplic-o la numerele găsite.

În zilele în care există mai multe maxime noi decât minime noi, NH-NL este pozitiv și este trasat deasupra liniei centrale. În zilele în care există mai multe minime noi decât maxime noi, NH-NL este negativ și este marcat sub linia centrală. Dacă numărul de maxime noi și de minime noi este egal, NH-NL este zero. În mod normal, indicele New High-New Low este reprezentat de o linie, cu o linie de referință orizontală la nivelul zero.

Deși am trasat NH-NL sub S&P 500, reține că acesta are o acoperire mult mai largă decât S&P: NH-NL include date de la NYSE, AMEX și NASDAQ, excluzând doar ETF-urile, fondurile de investiții unitare, fondurile închise, acțiunile cu drept de cumpărare/vânzare și titlurile preferențiale. Graficul S&P 500 este prezent doar pentru comparație.

Psihologia mulțimii

O acțiune apare pe lista de maxime noi atunci când este cea mai puternică din ultimul an. Asta înseamnă că o turmă de tauri nerăbdători urmărește acțiunile sale. O acțiune apare pe lista de noi minime atunci când este cea mai slabă din ultimul an, ceea ce arată că o mulțime de urși agresivi îi vând acțiunile.

Indicele New High-New Low compară cifrele celor mai puternice și ale celor mai slabe acțiuni de pe bursă. Acesta dezvăluie echilibrul de putere dintre liderii în ceea ce privește puterea acțiunilor și liderii în ceea ce privește slăbiciunea lor.

Îți poți imagina toate acțiunile de la Bursa din New York, NASDAQ sau orice altă bursă ca pe niște soldați într-un regiment. Noile maxime și noile minime sunt ofițerii lor. Noile maxime sunt ofițerii care conduc un atac pe o pantă ascendentă. Noile minime sunt ofițerii care dezertează și fug la vale.

Calitatea conducerii este un factor-cheie în orice conflict. Când am frecventat cursurile Academiei Militare, ne spuneau mereu că nu există soldați slabi, ci doar ofițeri slabi. Indicele New High-New Low arată dacă mai mulți ofițeri conduc un atac în urcare sau dezertează în coborâre. Acolo unde ofițerii conduc, soldații urmează. Indicii generali, precum S&P 500, tind să urmeze trendul NH-NL (Figura 34.1).

Scanned with OKEN Scanner

Atunci când NH-NL crește deasupra liniei sale centrale, aceasta arată că liderul bullish este dominant. În cazul în care NH-NL scade sub linia sa centrală, aceasta arată că liderul bearish este la conducere. Dacă piața se ridică la un nou maxim și NH-NL urcă la un nou vârf, aceasta arată că liderul bullish este în creștere și că trendul ascendent are șanse mari să continue. Dacă piața crește, dar NH-NL scade, asta arată că liderii devin slabi și trendul ascendent este în pericol. Un regiment ai cărui ofițeri încep să dezerteze are șanse mari să se retragă.

Un nou minim în NH-NL arată că trendul descendent este bine condus și probabil că va persista. Dacă ofițerii aleargă mai repede decât oamenii, regimentul va fi probabil pus pe fugă. Dacă acțiunile scad, dar NH-NL crește, asta arată că ofițerii nu mai fug. Atunci când ofițerii își recapătă moralul, este probabil ca întregul regiment să se redreseze.

Reguli de tranzacționare pentru NH-NL

Traderii trebuie să acorde atenție la trei aspecte ale NH-NL: nivelul NH-NL peste sau sub linia sa centrală, trendul NH-NL și divergențele dintre tiparele NH-NL și prețuri.

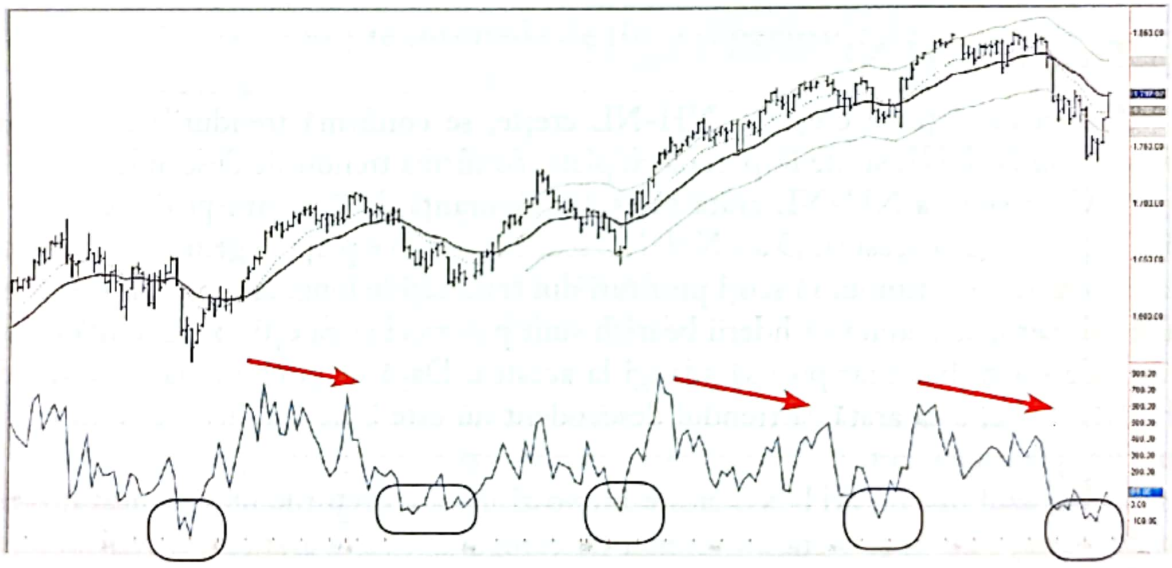

FIGURA 34.1 S&P 500 zilnic, EMA la 26 și la 13 zile, Autoenvelope, NH-NL zilnic. *(Grafic realizat cu Tradestation)*

Grafic zilnic NH-NL, analiză anuală retrospectivă

Acest grafic urmărește evoluția zilnică a NH-NL în cursul unui an în mare parte bullish pe piața bursieră. Cu toate acestea, fiecare trend bullish este întrerupt de retrageri. Tiparele de deteriorare bearish ale NH-NL, marcate aici prin săgeți roșii diagonale, te avertizează cu privire la viitoarele scăderi. Aceste semnale apar deoarece ofițerii încep să se ducă spre spatele batalionului înainte ca soldații să se retragă.

Declinurile se încheie și creșterile încep atunci când NH-NL trece de pe teritoriul negativ pe cel pozitiv, marcate aici prin cercuri violet. Aceste semnale funcționează deosebit de bine atunci când S&P este vândut în exces, adică în apropierea liniei sale de

Scanned with OKEN Scanner

canal inferioare. Ca întotdeauna, mesajele de tranzacționare sunt deosebit de puternice atunci când semnalele independente se confirmă reciproc.

Linia zero a NH-NL

Poziția NH-NL în raport cu linia sa centrală arată dacă taurii sau ursii dețin controlul. Atunci când NH-NL este deasupra liniei sale centrale, asta arată că mai mulți lideri de piață sunt bullish decât bearish și este mai bine să tranzacționezi cu poziții long. Atunci când NH-NL se află sub linia sa centrală, asta arată că liderii bearish sunt mai puternici și este mai bine să tranzacționezi cu poziții short. NH-NL poate rămâne deasupra liniei sale centrale luni întregi pe bull-markets și sub linia sa centrală luni întregi pe bear-markets.

Dacă NH-NL rămâne negativ timp de mai multe luni, dar apoi se ridică deasupra liniei sale centrale, asta semnalează că are șanse mari să înceapă o mișcare ascendentă. Este momentul să cauți oportunități de cumpărare, folosind oscilatorii pentru o sincronizare precisă. Dacă NH-NL rămâne pozitiv timp de mai multe luni, dar apoi scade sub linia sa centrală, indică faptul că are șanse mari să înceapă o mișcare descendentă. Este momentul să cauți oportunități de vânzare în lipsă, folosind oscilatorii pentru o sincronizare precisă.

Trenduri NH-NL

Atunci când piața crește și NH-NL crește, se confirmă trendurile ascendente. Atunci când NH-NL scade împreună cu piața, confirmă trendurile descendente.

1. O creștere a NH-NL arată că ești în siguranță dacă menții pozițiile long, ba chiar poți adăuga la acestea. Dacă NH-NL scade în timp ce piața în general rămâne stabilă sau crește, este timpul să scoți profituri din tranzacțiile long. Atunci când NH-NL scade sub zero, asta arată că liderii bearish sunt puternici și că ești în siguranță cu pozițiile tale short, ba chiar poți să adaugi la acestea. Dacă piața continuă să scadă, dar NH-NL crește, asta arată că trendul descendent nu este bine condus – este timpul să acoperim pozițiile short.

2. În cazul în care NH-NL crește într-o zi în care prețurile nu fluctuează, acesta este un mesaj bullish și oferă un semnal de cumpărare. Asta arată că ofițerii depășesc vârful în timp ce soldații sunt încă ghemuiți în tranșeele lor. Atunci când NH-NL scade într-o zi fără fluctuații de preț, asta transmite un semnal de vânzare în lipsă. Arată că ofițerii dezertează, în timp ce soldații încă își păstrează pozițiile. Soldații nu sunt proști – dacă ofițerii lor încep să fugă, ei nu vor rămâne să lupte.

Divergențe NH-NL

Dacă cel mai recent vârf al pieței este confirmat de un nou maxim al NH-NL, este probabil ca această creștere să continue, chiar dacă este punctată de un declin. Atunci când un nou minim al pieței este însoțit de un nou minim al NH-NL, aceasta arată că ursii sunt bine conduși, iar trendul descendent are șanse mari să persiste. Pe de altă parte, divergențele dintre tiparele NH-NL și indicii pieței în general arată că liderii dezertează, iar trendurile au o probabilitate mare de a se inversa.

Scanned with OKEN Scanner

1. Dacă NH-NL trasează un vârf inferior în timp ce piața se ridică la un nou maxim, se creează o divergență bearish. Aceasta arată că liderul bullish slăbește chiar dacă piața în general este mai mare. Divergențele bearish marchează adesea sfârșitul trendurilor ascendente, dar acordă atenție înălțimii celui de-al doilea vârf. Dacă este doar puțin peste zero, doar de câteva sute, atunci o inversare mare este probabil pe cale să apară și este momentul prielnic să deschidem poziții short. În cazul în care, pe de altă parte, ultimul vârf are câteva sute bune, acest lucru arată că liderul bullish este suficient de puternic pentru a împiedica prăbușirea pieței.

2. Dacă piața scade la un nou minim, dar NH-NL trasează un minim mai puțin adânc decât declinul anterior, se creează o divergență bullish. Aceasta arată că liderii bearish rămân fără putere. În cazul în care ultimul minim al NH-NL este mai puțin adânc, doar de câteva sute, acesta arată că poziția de lider bearish este epuizată și că o inversare majoră ascendentă este aproape. Dacă ultimul minim este adânc, atunci ursii încă mai au o anumită forță, iar trendul descendent se poate opri, dar nu se poate inversa. Ține cont de faptul că divergențele bullish la nivelul minim al pieței bursiere tind să se dezvolte mai rapid decât divergențele bearish la nivelul maxim al pieței: cumpără rapid și vinde lent.

NH-NL în mai multe intervale de timp și perioade de analiză retrospectivă

Piețele se mișcă simultan în diferite intervale de timp. Scrierile mele inițiale privind NH- NL s-au axat pe graficele zilnice cu o perioadă de analiză retrospectivă de un an – numărând acțiunile care au atins un nou maxim sau un nou minim pentru ultimul interval de 52 de săptămâni. De atunci, am adăugat mai multe dimensiuni pentru o înțelegere mai profundă a acestui indicator-cheie.

NH-NL săptămânal

NH-NL săptămânal ajută la confirmarea trendurilor majore ale pieței bursiere și la identificarea inversărilor majore. Îl construiesc din datele zilnice de pe barchart.com, menționate mai sus, prin elaborarea unui total mobil la cinci zile. Trasez rezultatul sub un grafic săptămânal al S&P 500.

NH-NL săptămânal oferă cele mai importante semnale atunci când atinge niveluri extreme și, de asemenea, prin divergențe. Pentru a înțelege logica sa, reține modul în care este construit NH-NL săptămânal. De exemplu, dacă NH-NL săptămânal crește până la un nivel de +1.500, înseamnă că în fiecare dintre ultimele cinci zile de tranzacționare au existat în medie cu 300 mai multe noi maxime decât noi minime. Este nevoie de o perioadă de creștere sau de scădere durabilă pentru a împinge NH-NL săptămânal la o extremă.

Acestea sunt cele mai importante semnale ale indicatorului NH-NL săptămânal.

- Când scade sub minus 4.000 și apoi crește peste acest nivel, oferă semnale majore de cumpărare.
- Când NH-NL săptămânal crește peste plus 2.500, confirmă bull-marketuri.

Scanned with OKEN Scanner

- Atunci când maximele sau minimele NH-NL săptămânale merg în divergență cu tiparele de preț, acestea semnalează inversări importante.

O scădere sub -4.000 reflectă o panică nesustenabilă a pieței. Pentru a coborî atât de jos, piața trebuie să înregistreze în medie cu 800 mai multe noi minime zilnice decât noi maxime timp de cinci zile la rând. O astfel de panică masivă nu va dura. Atunci când NH-NL săptămânal crește peste -4.000, emite un semnal de cumpărare pe care eu îl numesc Spike. Este atât de puternic și de eficient atât pe bull-marketuri, cât și pe bear-marketuri, încât am numit grupul nostru SpikeTrade după el. Acest semnal a dat greș o singură dată în câteva decenii, așa cum vei vedea pe graficul din Figura 34.2.

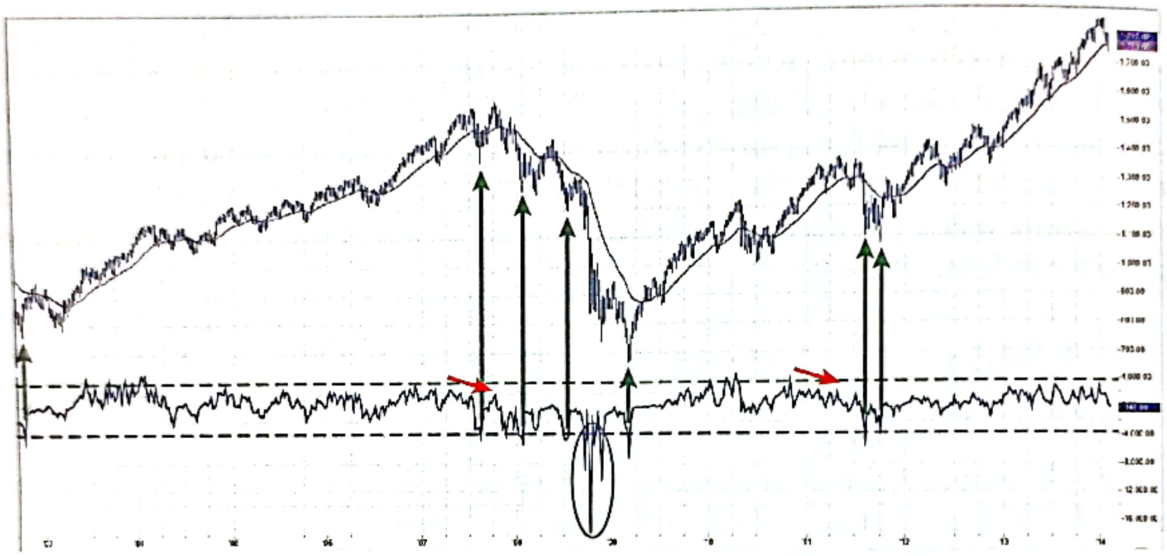

FIGURA 34.2 S&P 500 săptămânal, EMA la 26 săptămâni, NH-NL săptămânal. Linia verde la +2.500, linia violet la -4,000. *(Grafic realizat cu Tradestation)*

NH-NL – Diagramă săptămânală

Atunci când NH-NL săptămânal scade sub -4.000 și apoi crește peste acest nivel, marchează minime importante, marcate aici cu săgeți verzi verticale. Acest grafic acoperă 11 ani – semnalul funcționează atât pe bull-marketuri, cât și pe bear-marketuri. A existat o singură excepție – în octombrie și noiembrie 2008, în timpul celei mai grave piețe negative din ultimul secol (marcată de un oval violet). Acest lucru trebuie să ne reamintească faptul că niciun semnal de piață nu funcționează în 100% din cazuri, ceea ce face ca gestionarea riscurilor să fie esențială pentru supraviețuire și succes.

Săgețile diagonale roșii marchează divergențele bearish majore. Atingerea nivelului NH-NL săptămânal de +2,500 confirmă bull-markets și preconizează prețuri mai mari, chiar dacă sunt întrerupte de o corecție.

Atunci când NH-NL săptămânal crește la nivelul de +2,500, acesta confirmă bull-markets. Acest indicator nu se ridică niciodată atât de sus în timpul creșterilor pe piețele negative. Atunci când îl vezi peste acest nivel, știi că te afli într-un bull-market, cu prețuri mai mari probabil în viitor.

Scanned with OKEN Scanner

Valorile NH-NL la 65 de zile și la 20 de zile

Una dintre marile inovații ale analizei New High-New Low din ultimii ani a fost adăugarea a două noi ferestre de analiză retrospectivă: una la 20 de zile și una la 65 de zile. În timp ce NH-NL-ul zilnic obișnuit compară maximul și minimul fiecărei zile cu intervalul de maxim și minim pentru anul precedent, NH-NL-ul la 20 de zile îl compară doar cu luna precedentă, iar NH-NL-ul la 65 de zile cu trimestrul precedent. Aceste viziuni pe termen mai scurt ale NH-NL sunt utile pentru sincronizarea pe termen scurt.

Aceste două noi ferestre de timp oferă semnale mai sensibile decât NH-NL-ul standard la un an. Logica este simplă: înainte ca o acțiune să atingă un nou maxim anual, trebuie mai întâi să atingă un nou maxim lunar și apoi trimestrial. Dacă o acțiune se află pe un trend descendent, este posibil să îi ia mult timp să-și revină și să atingă un nou maxim anual, dar poate atinge maxime lunare și trimestriale mult mai repede.

În plus față de semnalele obișnuite, cum ar fi trendurile și divergențele, un semnal foarte puternic de cumpărare pe termen scurt apare atunci când NH-NL la 20 de zile scade sub minus 500 și apoi se ridică peste acest nivel. Asta arată că piața a atins și a respins o extremă bearish pe termen scurt, după care lansează, de obicei, o revenire pe termen scurt. Noi numim acest semnal „Spike bounce" (vezi capitolul 54).

Urmărirea liderilor de piață cu ajutorul NH-NL ajută la îmbunătățirea sincronizării. Există două moduri de a utiliza semnalele New High-New Low. În primul rând, deoarece acțiunile individuale depind în mare măsură de trendurile pieței în general, putem utiliza semnalele NH-NL pentru a decide când să cumpărăm sau să vindem acțiunile noastre. În plus, putem utiliza semnalele NH-NL pentru a tranzacționa unelte care urmăresc piața largă, cum ar fi contractele futures S&P e-mini.

35. Acțiuni care se tranzacționează peste media mobilă la 50 de zile[43]

Acest indicator general al pieței bursiere se bazează pe conceptele-cheie privind prețurile și mediile mobile (Figura 35.1). Fiecare preț reprezintă un consens momentan al valorii în rândul participanților la piață, în timp ce o medie mobilă reprezintă un consens mediu al valorii în timpul ferestrei sale temporale. Asta înseamnă că, atunci când o acțiune se tranzacționează peste media sa mobilă, consensul actual al valorii este peste medie – bullish. Atunci când o acțiune se tranzacționează sub MM, consensul actual al valorii este sub medie – bearish.

Atunci când piața are un trend de creștere, procentul de acțiuni aflate deasupra mediilor lor mobile continuă să crească. Într-un trend descendent larg, numărul de acțiuni aflate deasupra mediilor lor mobile continuă să scadă.

[43] Stocks above 50-Day MA (n.t.).

Scanned with OKEN Scanner

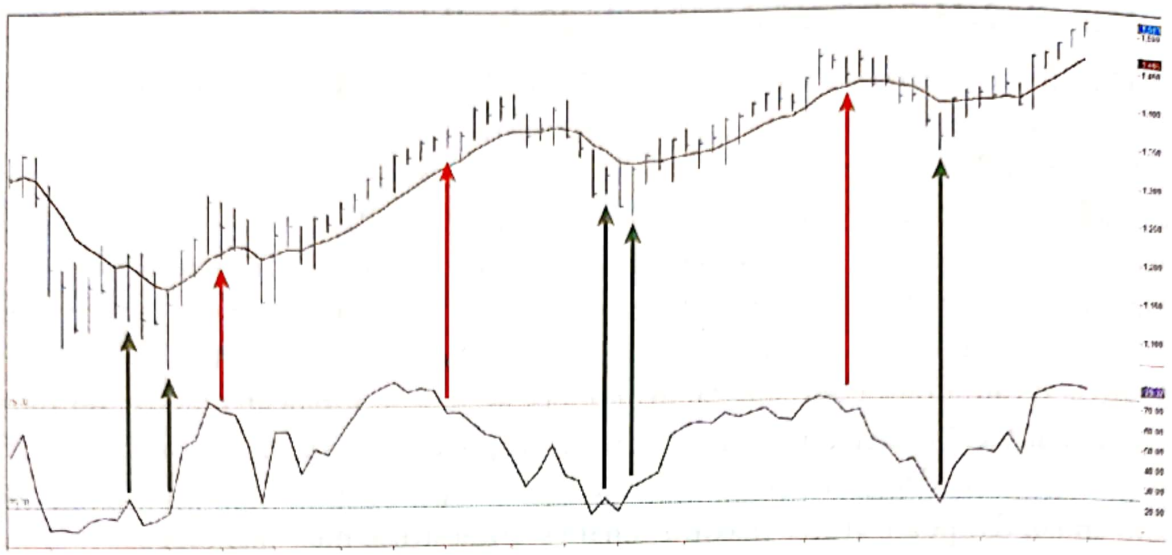

FIGURA 35.1 S&P 500 MM săptămânal și la 26 de săptămâni; acțiuni care se tranzacționează peste media lor mobilă la 50 de zile cu linii de referință la 75% și 25%. *(Grafic realizat cu Tradestation)*

Acțiuni care se tranzacționează peste media lor mobilă la 50 de zile

Atunci când indicatorul „Acțiuni care se tranzacționează peste media mobilă la 50 de zile" atinge o extremă – peste 75% sau sub 25% și apoi se îndepărtează de acest nivel, arată că trendul pe termen mediu a atins un punct de cotitură probabil. O inversare a acestui indicator emite un semnal pentru întreaga piață: cumperi când crește și vinzi când scade. În a doua parte a anului 2013, pe măsură ce piața a început să urce aproape fără retrageri, semnalele de cumpărare de la inversările ascendente au început să apară la niveluri mai mari de 25%. Aceste semnale nu marchează fiecare inversare – niciun indicator nu o face – dar atunci când semnalizează, ar fi bine să acordăm atenție.

Acest indicator urmărește toate acțiunile tranzacționate pe NewYork Stock Exchange, American Exchange și NASDAQ și calculează cât de multe dintre ele sunt tranzacționate la prețuri peste mediile lor mobile. Indicatorul trasează acest procent sub forma unei linii care fluctuează între 0% și 100%. Putem utiliza tiparul acestei linii pentru a confirma trendurile pieței și pentru a anticipa inversările.

Indicatorul pentru urmărirea numărului de acțiuni care se tranzacționează peste media lor mobilă la 50 de zile este inclus în multe pachete de programe informatice. Mie îmi place să îl vizualizez pe un grafic săptămânal, unde mă ajută să surprind inversările intermediare – schimbări de piață care anunță trenduri ce durează de la câteva săptămâni la câteva luni.

În teorie, cea mai mare valoare posibilă a acestui indicator ar fi de 100%, în cazul în care toate acțiunile ar crește peste MM-urile lor. Cea mai scăzută valoare posibilă, de 0%, ar fi în cazul în care toate acțiunile ar scădea sub MM-urile lor. În practică, numai mișcările excepționale ale pieței îl fac să se apropie de extremele de 90% sau 10%. În mod normal, acest indicator tinde să atingă vârful aproape de 75% și minimul aproape de 25%. Eu trasez două linii de referință pe graficul său la 75% și 25% și încep să caut schimbarea pieței atunci când acest indicator se apropie de aceste niveluri.

Scanned with OKEN Scanner

Procentul de acțiuni care se află deasupra MM la 50 de zile transmite semnale de tranzacționare nu prin atingerea anumitor niveluri, ci mai degrabă prin inversarea în apropierea acestor niveluri. Semnalează atingerea unui vârf prin creșterea până la sau peste linia de referință superioară și apoi scufundarea sub această linie. Semnalează formarea unui minim atunci când coboară sub sau chiar lângă linia de referință inferioară și apoi se întoarce în sus.

Observă că vârfurile acestui indicator tind să fie largi, în timp ce minimele sale sunt mai ascuțite. Vârfurile sunt formate de lăcomie, care este o emoție mai fericită și mai durabilă. Coborârile sunt formate de frică – o emoție mai intensă și de durată mai scurtă.

În timp ce unele dintre semnalele acestui indicator detectează exact la timp inversările, altele marchează doar pauze temporare în trendurile majore. Acest lucru trebuie să îți reamintească să nu te bazezi niciodată pe un singur indicator pentru deciziile de tranzacționare. Folosește mai multe unelte: atunci când își confirmă reciproc semnalele, acestea se consolidează reciproc.

36. Alți indicatori ai pieței bursiere

Doar câțiva indicatori generali de piață au trecut testul dur al timpului. Mulți dintre cei care erau populari în deceniile anterioare au fost măturați de valul de noi unelte de tranzacționare. Indicele New High-New Low și Stocks Above 50-day MM, analizate mai sus, continuă să funcționeze datorită logicii lor clare. Mai jos găsești câteva alte indicatoare. Indiferent de uneltele pe care le alegi, asigură-te că înțelegi cum funcționează și ce anume măsoară acestea. Selectează câteva și urmărește-le regulat, până când ajungi să ai încredere în semnalele lor.

Advance/Decline

Linia Advance/Decline (linia A/D) urmărește gradul de participare în masă la creșteri și scăderi. În fiecare zi, aceasta însumează numărul de acțiuni care au închis în creștere și scade numărul de acțiuni care au închis în scădere.

În timp ce indicele Dow Jones Industrials urmărește comportamentul generalilor, iar indicele New High-New Low se concentrează asupra ofițerilor, linia A/D arată dacă soldații își urmează liderii. Este mai probabil ca o creștere să persiste atunci când linia A/D crește la un nou maxim, în timp ce un declin are șanse mari să se adâncească dacă A/D scade la un nou minim, în pas cu Dow.

Linia A/D se bazează pe prețurile de închidere ale zilei pentru fiecare acțiune la orice bursă: se ia numărul acțiunilor care au avansat, se scade numărul acțiunilor care au scăzut și se ignoră acțiunile neschimbate. Rezultatul va fi pozitiv sau negativ, în funcție de creșterea sau scăderea numărului de acțiuni în cursul zilei. De exemplu, dacă au fost tranzacționate 4.000 de acțiuni, 2.600 au avansat, 900 au scăzut, iar 500 au rămas neschimbate, atunci Advance/Decline este egal cu +1.700 (2.600 – 900). Adaugă cifrele Advance/Decline ale fiecărei zile la totalul zilei precedente pentru a crea o linie A/D cumulativă (Figura 36.1).

Scanned with OKEN Scanner

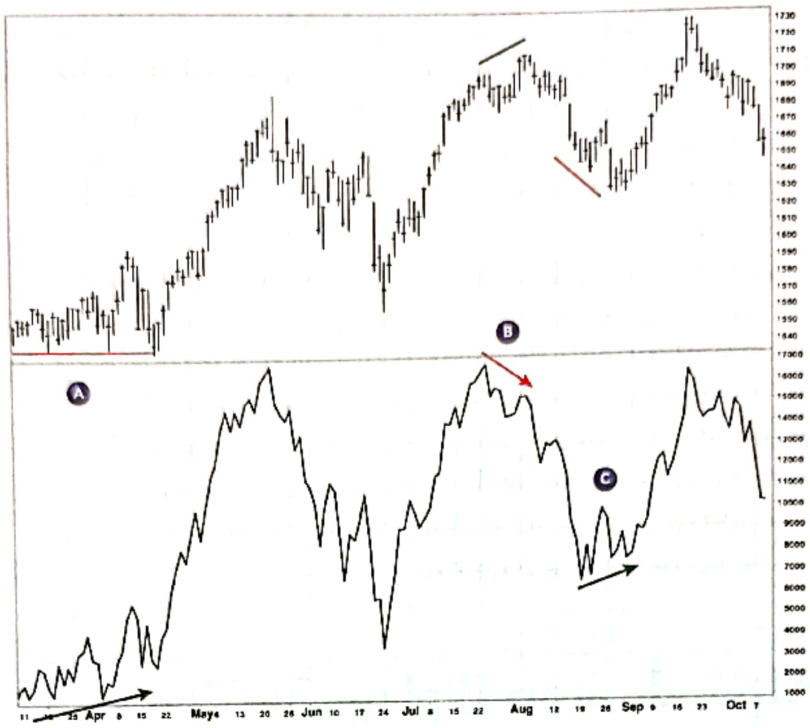

FIGURA 36.1 S&P 500 zilnic și linia Advance/Decline.
(Grafic de pe Stockcharts.com)

Linia Advance/Decline

Virajele acestui indicator coincid, de obicei, cu virajele prețurilor, dar ocazional le preced. Această capacitate de a da avertismente timpurii face ca linia A/D să merite urmărită. În zona A, prețurile ating valorile minime și înregistrează un nou minim, în timp ce trendul ascendent al liniei A/D cere o revenire. În zona B, se întâmplă opusul – prețurile presează în sus, în timp ce un trend descendent a liniei A/D cere o scădere. În zona C, prețurile continuă să scadă, în timp ce linia A/D se întoarce în sus și cere o redresare. Aceste avertismente nu apar la fiecare punct de cotitură.

Traderii trebuie să urmărească noile vârfuri și văi ale liniei A/D, și nu nivelurile sale absolute, care depind de data de început a acesteia. Dacă un nou maxim al pieței bursiere este însoțit de un nou maxim al liniei A/D, acest lucru arată că mișcarea prețului are o susținere largă și are șanse mari să continue. Mișcările de prețuri și scăderile cu bază largă au o putere de rezistență mai mare. Dacă piața bursieră atinge un nou vârf, dar linia A/D atinge un vârf mai scăzut decât în timpul mișcării de preț anterioare, asta arată că participă mai puține acțiuni, iar mișcarea de preț poate fi aproape de sfârșit. În cazul în care piața scade la un nou minim, dar linia A/D trasează un minim mai superficial decât în timpul declinului anterior, asta arată că scăderea se restrânge și că mișcarea descendentă se apropie de sfârșit. Aceste semnale tind să preceadă inversările cu săptămâni, dacă nu chiar luni.

Indicatorul **Most Active Stocks** (MAS) este o linie Advance/Decline a celor mai active 15 acțiuni de la Bursa din New York. Acesta obișnuia să fie listat zilnic în multe ziare. Acțiunile apăreau pe această listă atunci când atrăgeau atenția publicului. MAS era un indicator de acțiuni cu care se pot face bani mulți – arăta dacă aceste acțiuni erau

Scanned with OKEN Scanner

în creștere sau în scădere. Atunci când trendul MAS diferea de trendurile prețurilor, era foarte probabil ca piața să se inverseze.

Aproape nimeni nu mai utilizează astăzi un indicator numit **TRIN**, care a fost suficient de important pentru a avea propriul său capitol în versiunea originală a cărții *Trăiește din trading*. Foarte puțini oameni urmăresc un alt indicator odinioară popular numit **TICK**. Cărțile vechi despre burse sunt pline de indicatori fascinanți, dar trebuie să fii foarte atent când îi folosești în prezent. Schimbările pieței de-a lungul anilor au ucis mulți indicatori.

Indicatorii bazați pe volumul **acțiunilor cu prețuri mici** și-au pierdut utilitatea atunci când volumul mediu al pieței bursiere americane a crescut vertiginos, iar indicele Dow a crescut de zece ori. **Member Short Sale Ratio** și **Specialist Short Sale Ratio** au încetat să mai funcționeze după ce opțiunile au devenit populare. Vânzările în lipsă ale membrilor și ale specialiștilor sunt acum legate de arbitrajul între piețe. Statisticile **Odd-lot** au pierdut din valoare atunci când odd-lotterii conservatori au cumpărat fonduri mutuale. **Odd-lot Short Sale Ratio** a încetat să mai funcționeze atunci când jucătorii au descoperit opțiunile put (opțiunile de vânzare).

37. Indicatorii de consens și angajament

Majoritatea traderilor privați își păstrează părerile pentru ei, dar jurnaliștii financiari, cei care scriu buletine de știri și bloggerii le scot afară cu presiunea unei țevi sparte. Unii scriitori pot fi foarte inteligenți, dar presa financiară în ansamblu are o istorie proastă în ceea ce privește sincronizarea cu piața.

Jurnaliștii financiari și autorii de buletine de știri tind să rămână blocați într-un trend mai mult decât trebuie și să rateze punctele de cotitură. Atunci când aceste grupuri încep să fie puternic bullish sau bearish, merită să tranzacționezi împotriva lor.

În industria editorială, te iei după turmă. Aici, slujba unui jurnalist sau a unui consilier poate fi pusă în pericol de exprimarea unei opinii care diferă prea mult de cea a grupului său. Este înfricoșător să rămâi singur pe poziție, iar cei mai mulți dintre noi suntem gregari. Atunci când jurnaliștii financiari și scriitorii de buletine de știri ajung la un grad ridicat de consens bullish sau bearish, este un semn că trendul a durat atât de mult încât o inversare este aproape.

Indicatorii de consens, numiți și indicatori de opinie contrară, nu sunt potriviți pentru o sincronizare precisă, dar atrag atenția asupra faptului că un trend se apropie de nivelul de suprasaturație. Când vezi acest mesaj, treci la indicatorii tehnici pentru o sincronizare mai precisă a unei inversări de trend.

Un trend poate continua atâta timp cât taurii și ursii rămân în conflict. Un grad ridicat de consens precedă inversările. Când mulțimea devine foarte optimistă, pregătește-vă să vinzi, iar când devine foarte pesimistă, pregătește-te să cumperi. Aceasta este teoria opiniei contrare, ale cărei baze au fost puse de Charles Mackay, un avocat scoțian. Cartea sa clasică, *Extraordinary Popular Delusions and the Madness of Crowds* (1841) descrie infama manie olandeză a lalelelor și bula companiei South Sea din Anglia. Humphrey B. Neill din Statele Unite a aplicat teoria opiniei contrare la acțiuni și alte piețe financiare. În cartea sa, *The Art of Contrary Thinking* (Arta gândirii contrare), el

Scanned with OKEN Scanner

a explicat clar de ce majoritatea trebuie să se înșele în momentele de cotitură ale pieței: prețurile sunt stabilite de mulțimi, iar în momentul în care majoritatea devine optimistă, nu există suficienți cumpărători noi pentru a susține un bull-market.

Abraham W. Cohen, un venerabil avocat din New York pe care l-am cunoscut la începutul anilor 1980, a venit cu ideea de a chestiona consilierii de pe piață și de a utiliza răspunsurile acestora ca un indicator pentru întregul corp de traderi. Cohen era un sceptic care a petrecut mulți ani pe Wall Street și a văzut că, în ansamblu, consilierii nu aveau performanțe mai bune decât mulțimea de pe piață. În 1963, el a înființat un serviciu numit *Investors Intelligence* pentru urmărirea scriitorilor. Atunci când majoritatea acestora deveneau bearish, Cohen găsea o oportunitate de cumpărare. Oportunitățile de vânzare erau marcate de o creștere puternică în rândul scriitorilor. Un alt scriitor, James H. Sibbet, a aplicat această teorie la mărfuri, înființând un serviciu de consultanță numit *Market Vane*.

Urmărirea opiniilor consultanților

Autorii de buletine informative urmăresc trendurile de teama de a pierde abonații prin ratarea mișcărilor majore. În plus, bullishnessul ajută la vânzarea abonamentelor, în timp ce comentariile bearish îi îndepărtează pe abonați. Chiar și într-un bear-market, rareori vedem mai mulți urși decât tauri printre comentatori mai mult de câteva săptămâni la un moment dat.

Cu cât un trend se menține mai mult timp, cu atât mai tare este susținut de buletinele informative. Autorii acestora sunt cei mai bullish la vârfurile pieței și cei mai bearish la minimele pieței. Atunci când mulțimea de autori de buletine informative devine puternic bullish sau bearish, este o idee bună să cauți tranzacții în direcția opusă.

Unii consilieri sunt foarte pricepuți la vorbe goale. Gargaragiul poate pretinde că a avut dreptate indiferent de evoluția pieței, dar editorii de servicii de urmărire au multă experiență în a prinde astfel de șopârle.

Atunci când a apărut varianta inițială a cărții *Trăiește din trading*, doar două servicii monitorizau opiniile consultative: *Investors Intelligence* și *Market Vane*. În ultimii ani, a existat o explozie de interes pentru economia comportamentală, iar astăzi multe servicii urmăresc consilierii. Resursa mea preferată este SentimenTrader.com, a cărei slogan este „Fă emoția să lucreze pentru tine și nu împotriva ta". Jason Goepfert, editorul său, face o treabă foarte bună în urmărirea atitudinilor mulțimii de pe piață.

Semnale din partea presei

Pentru a înțelege orice grup de oameni, trebuie să știi ce doresc membrii săi și de ce se tem. Jurnaliștii financiari vor să pară serioși, inteligenți și informați; le este teamă să nu pară ignoranți sau lipsiți de credibilitate. Acesta este motivul pentru care este normal ca ei să se situeze între două tabere și să prezinte mai multe părți ale fiecărei probleme. Un jurnalist este în siguranță atât timp cât scrie ceva de genul „politica monetară este pe cale să împingă piața în sus, cu excepția cazului în care factori neprevăzuți o împing în jos".

Scanned with OKEN Scanner

Contradicția internă este starea normală a lucrurilor în jurnalismul financiar[44]. Majoritatea editorilor financiari sunt chiar mai lași decât scriitorii lor. Ei publică articole contradictorii și numesc acest lucru „prezentarea unei perspective echilibrate".

De exemplu, un număr al unei importante reviste de afaceri a prezentat un articol intitulat „Vântul inflației suflă un pic mai tare" la pagina 19. Un alt articol de la pagina 32 a aceluiași număr era intitulat „De ce ne sperie inflația?". Este nevoie de un trend puternic și de durată pentru a-i atrage pe jurnaliști și pe redactori să coboare de pe gardurile pe care s-au cocoțat. Acest lucru se întâmplă numai atunci când un val de optimism sau pesimism cuprinde piața aproape de sfârșitul unui trend major. Atunci când jurnaliștii încep să exprime opinii puternic bullish sau bearish, trendul este pregătit pentru o inversare.

Acesta este motivul pentru care copertele principalelor reviste de afaceri servesc drept indicatori contrari. Atunci când o revistă de afaceri importantă prezintă un taur pe copertă, este, de obicei, un moment bun pentru a lua profit de pe pozițiile long, iar atunci când un urs apare pe copertă, un minim nu poate fi prea departe.

Semnale de la agenții de publicitate

Un grup de trei sau mai multe anunțuri care prezintă aceeași „oportunitate" într-un ziar sau într-o revistă importantă avertizează asupra unui vârf iminent. Acest lucru se datorează faptului că numai un trend ascendent bine stabilit poate sparge inerția mai multor firme de brokeraj. În momentul în care toate acestea recunosc un trend, vin cu recomandări de tranzacționare, produc anunțuri și le plasează într-un ziar, acea trend este într-adevăr foarte vechi.

Reclamele de pe pagina de mărfuri a revistei *Wall Street Journal* fac apel la apetitul bullish al traderilor mai puțin informați. Aceste reclame nu recomandă aproape niciodată vânzarea; este greu să entuziasmezi amatorii cu privire la vânzarea în lipsă. Nu vei vedea niciodată o reclamă pentru o investiție atunci când prețul acesteia este în scădere. Când trei sau mai multe anunțuri din aceeași zi promovează aurul sau argintul, este timpul să te uiți la indicatorii tehnici pentru semnale de vânzare în lipsă.

În ultimul deceniu, a apărut pe scenă o specie și mai malignă de promotori: datorită internetului, operatorii de tip „pump and dump" au migrat online. Escrocii care vând acțiuni ieftine știu că trebuie să aștepte un trend ascendent pentru a-și agăța victimele. De fiecare dată când în filtrul meu de spam începe să apară un număr mai mare decât de obicei de promoții, vârful nu poate fi prea departe (Figura 37.1).

Banii se varsă în acțiunile ieftine atunci când piața este în creștere și seacă atunci când este în scădere. Acest lucru este reflectat în rapoartele lunare privind volumul acțiunilor ieftine la NASDAQ. După ce piețele au atins noi maxime și veștile sunt bune, volumul crește adesea pentru aceste acțiuni de tip „bilet de loterie". Atunci când piața bursieră se prăbușește, volumul acestora scade.

[44] Și nu numai a jurnalismului: în 2013, trei academicieni au împărțit Premiul Nobel pentru economie. Lucrarea unuia dintre ei a demonstrat că piața este eficientă și nu poate fi anticipată, iar lucrarea altuia a demonstrat că piața este irațională și poate fi anticipată. Alege și așteaptă premiul de anul viitor (n.a.).

Scanned with OKEN Scanner

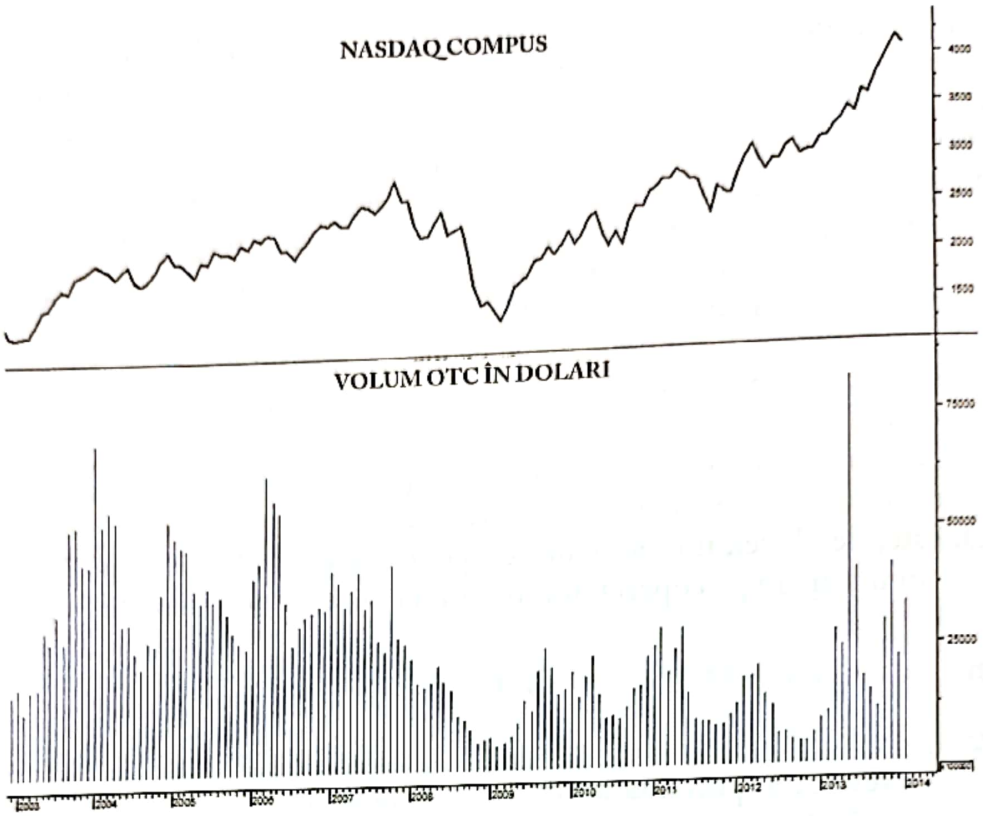

FIGURA 37.1 Valoarea totală lunară în dolari a acțiunilor OTC. (*Grafic de pe SentimenTrader.com*)

Angajamentele traderilor de contracte futures

Agențiile guvernamentale și bursele colectează date privind achizițiile și vânzările efectuate de diverse grupuri de traderi și publică rapoarte sumare privind pozițiile acestora. Este rentabil să tranzacționezi cu grupurile care au un istoric de succes și împotriva celor care au un istoric de eșecuri persistente.

De exemplu, Comisia pentru tranzacționarea contractelor futures pe mărfuri (Commodity Futures Trading Commission sau CFTC) raportează pozițiile long și short ale hedgerilor și ale marilor speculatori. Hedgerii – producătorii și consumatorii comerciali de mărfuri – sunt cei mai de succes participanți la piață. Comisia pentru Bursă și Valori Mobiliare (SEC) raportează achizițiile și vânzările efectuate de oamenii cu informații privilegiate din interiorul companiilor. Directorii companiilor cotate la bursă știu când să-și cumpere sau să-și vândă acțiunile.

Pozițiile marilor traderi de contracte futures, inclusiv ale fondurilor speculative, sunt raportate către CFTC atunci când mărimea lor atinge așa-numitele **niveluri de raportare**. La momentul redactării acestei cărți, dacă ai o poziție long sau short de 250 de contracte pe porumb sau 200 de contracte pe aur, CFTC te clasifică drept mare speculant. Brokerii raportează aceste poziții către CFTC, care compilează datele și publică rezumate vinerea.

CFTC stabilește, de asemenea, numărul maxim de contracte pe care un speculator este autorizat să le dețină pe o anumită piață – acestea se numesc **limite de poziție**. Aceste limite sunt stabilite pentru a împiedica speculanții foarte mari să acumuleze poziții suficient de mari pentru a influența piețele în favoarea lor.

Scanned with OKEN Scanner

CFTC împarte toți participanții la piață în trei grupuri: traderi comerciali, speculanți mari și speculanți mici. **Traderii comerciali**, cunoscuți și sub denumirea de **hedgeri**, sunt întreprinderi sau persoane fizice care tranzacționează mărfuri reale în cursul normal al activității lor. În teorie, aceștia tranzacționează contracte futures pentru a acoperi riscurile comerciale. De exemplu, o bancă tranzacționează contracte futures pe rata dobânzii pentru a-și acoperi portofoliul de împrumuturi, în timp ce o întreprindere de prelucrare a alimentelor tranzacționează contracte futures pe grâu pentru a compensa pentru riscurile de cumpărare a cerealelor. Operatorii de hedging înregistrează marje mai mici și sunt scutiți de limitele pozițiilor speculative.

Speculanții mari sunt cei ale căror poziții au atins nivelurile de raportare. CFTC raportează achizițiile și vânzările efectuate de traderi și de speculanții mari. Pentru a afla pozițiile **micilor traderi**, trebuie să iei numărul total de poziții deschise și să scazi din acesta deținerile primelor două grupuri.

Împărțirea între hedgeri, speculanți mari și speculanți mici sunt oarecum artificiale. Micii traderi inteligenți devin mari traderi, marii traderi slabi devin mici traderi, iar mulți hedgers speculează. Unii participanți la piață joacă jocuri care denaturează rapoartele CFTC. De exemplu, o cunoștință care deține o firmă de brokeraj își înregistrează uneori clienții speculanți bogați ca hedgers, pretinzând că aceștia tranzacționează contracte futures pe indici bursieri și obligațiuni pentru a-și acoperi portofoliile de acțiuni și obligațiuni.

Traderii comerciali pot specula în mod legal pe piețele de contracte futures folosind informații privilegiate. Unii dintre ei sunt suficient de mari pentru a întoarce piețele de contracte futures împotriva piețelor bazate pe numerar. De exemplu, o firmă petrolieră poate cumpăra contracte futures pe țiței, poate poate ține în larg mai multe tancuri petroliere pentru a scădea aprovizionarea și a crește prețurile contractelor futures. Întreprinderile pot obține profituri din pozițiile long, pot intra pe poziții short și apoi pot livra mai multe tancuri petroliere deodată rafinăriilor pentru a scădea puțin prețul contractelor futures pe țiței și a acoperi pozițiile short. O astfel de manipulare este ilegală, iar majoritatea întreprinderilor neagă cu vehemență că ar avea loc.

Luați ca grup, traderii comerciali au cele mai bune rezultate pe piețele de contracte futures. Aceștia dispun de informații privilegiate și sunt bine capitalizate. Merită să îi urmărim pentru că au succes pe termen lung. Marii speculanți obișnuiau să fie oameni bogați și de succes care își asumau riscuri prudente cu banii proprii. Acest lucru s-a schimbat, iar în prezent majoritatea marilor traderi sunt fonduri de mărfuri. Acești mastodonți care urmăresc trendurile au rezultate slabe ca grup. Masele de traderi mici sunt proverbialii Gică Contra ai piețelor.

Nu este suficient să știm dacă un anumit grup merge pe poziții short sau long. Traderii comerciali cel mai des vând în lipsă contracte futures, deoarece mulți dintre ei dețin mărfuri fizice. Micii traderi merg de obicei pe poziții long, reflectând optimismul lor permanent. Pentru a trage concluzii valide din rapoartele CFTC, trebuie să compari pozițiile actuale cu normele lor istorice.

Cum tranzacționezi legal pe baza informațiilor privilegiate

Directorii și investitorii care dețin mai mult de 5% din acțiunile unei societăți cotate la bursă trebuie să raporteze Comisiei pentru Burse și Valori Mobiliare achizițiile și

Scanned with OKEN Scanner

vânzările lor. SEC contabilizează achizițiile și vânzările bazate pe informații privilegiate și face publice aceste date.

Oamenii cu informații privilegiate din interiorul corporațiilor au obiceiul de a cumpăra acțiuni atunci când acestea sunt ieftine și de a le vinde scump. Cumpărarea bazată pe informații privilegiate apare după scăderi severe ale pieței, iar vânzarea bazată pe informații privilegiate se accelerează atunci când piața se redresează și devine supraevaluată.

Cumpărarea sau vânzarea de către un singur trader care se bazează pe informații privilegiate contează prea puțin: un director poate vinde acțiuni pentru a face față unor cheltuieli personale majore sau le poate cumpăra pentru a-și exercita opțiunile pe acțiuni. Analiștii care au cercetat tranzacțiile legale bazate pe informații privilegiate au constatat că vânzarea sau cumpărarea de acțiuni de către oameni care dețineau informații privilegiate era semnificativă numai dacă mai mult de trei directori sau acționari importanți cumpărau sau vindeau acțiuni în decurs de o lună. Aceste acțiuni arată că ceva foarte pozitiv sau negativ este pe cale să se întâmple. Este probabil ca o acțiune să crească dacă trei oameni cu informații privilegiate cumpără într-o lună și să scadă dacă trei oameni cu informații privilegiate vând într-o lună.

Grupările mari de cumpărări bazate pe informații privilegiate tind să aibă o valoare predictivă mai bună decât grupările de vânzări. Acest lucru se datorează faptului că insiderii sunt dispuși să vândă o acțiune din mai multe motive (diversificare, cumpărarea unei a doua case, trimiterea unui copil la facultate), dar sunt dispuși să cumpere dintr-un singur motiv principal – se așteaptă ca acțiunile companiei lor să crească.

Numărul total de poziții short deschise[45]

În timp ce, prin definiție, numărul de contracte futures și de opțiuni deținute pe poziții long și short este egal, pe piața bursieră există întotdeauna o discrepanță uriașă între cele două tabere. Majoritatea oamenilor, inclusiv managerii profesioniști de fonduri, cumpără acțiuni, dar foarte puțini le vând în lipsă.

Printre datele raportate de burse se află și numărul de acțiuni deținute în poziții short pentru orice titlu. Deoarece cifrele absolute variază foarte mult, este util să le punem în perspectivă prin compararea numărului de acțiuni deținute în poziții short cu floatul acțiunii respective (numărul total de acțiuni deținute public disponibile pentru tranzacționare). Acest număr, **„Short Percent of Float"**[46], tinde să fie de aproximativ unul sau două procente. O altă modalitate utilă de a analiza numărul de poziții short deschise este compararea acestuia cu volumul mediu zilnic. Procedând astfel, punem o întrebare ipotetică: dacă toți vânzătorii în lipsă ar decide să acopere, în timp ce toți ceilalți cumpărători ar sta deoparte, iar volumul zilnic ar rămâne neschimbat, câte zile le-ar trebui acestora pentru a acoperi și a aduce pozițiile short deschise la zero? Acest număr de zile până la acoperire – **„Days to Cover"** oscilează în mod normal între una și două zile.

Atunci când intenționezi să cumperi sau să vinzi în lipsă o acțiune, este util să verifici indicatorii Short Percent of Float și Days to Cover. Dacă valorile acestora sunt

[45] Short Interest (n.t.)

[46] Procentul de acțiuni deținute public pentru tranzacționare în poziții short (n.t.).

Scanned with OKEN Scanner

ridicate, ele arată că partea bearish este prea aglomerată. O creștere vertiginoasă poate speria acești urși și îi poate face să intre în panică, iar acțiunile ar putea să crească brusc. Asta ar fi bine pentru tauri, dar rău pentru urși.

Apple Incorporated AAPL	534,97 $ -1,00	**Green Mountain Coffee Roasters GMCR**	119,74 $ 0,34
Volum zilnic de vânzări în lipsă	vizualizare	Volum zilnic de vânzări în lipsă	vizualizare
Poziții short deschise (acțiuni vândute în lipsă)	16.538.900	Poziții short deschise (acțiuni vândute în lipsă)	32.931.300
Zile până la acoperire (raport poziții short deschise)	0,9	Zile până la acoperire (raport poziții short deschise)	15,1
Procent din float poziții short	1,86 %	Procent din float poziții short	25,76 %

FIGURA 37.2 Date privind vânzarea în lipsă a acțiunilor AAPL și GMCR. (*Sursă: Shortsqueeze.com*)

Short Interest și Days to Cover (pozițiile short deschise și zilele până la acoperire)

Compară datele privind pozițiile short deschise pentru două acțiuni populare în ziua în care editez acest capitol. „Procentul din float poziții short" este de 1,86% pentru Apple, Inc. (AAPL), dar de aproape 26% pentru Green Mountain Coffee Roasters, Inc. (GMCR). „Zilele până la acoperire" sunt 0,9 pentru AAPL, dar peste 15 pentru GMCR. Aceste cifre reflectă o vânzare în lipsă mult mai agresivă a GMCR. Să nu uităm că, la un moment dat, fiecare dintre aceste poziții short va trebui să cumpere pentru a-și acoperi poziția short.

Poate că vânzătorii în lipsă iscusiți știu ceva foarte rău despre GMCR, dar ce se întâmplă dacă acțiunile sale încep să crească, chiar și puțin? Mulți urși vor încerca să se acopere și, pe măsură ce se vor strădui să acopere pozițiile short, acțiunile ar putea crește vertiginos. Oricare ar fi perspectivele sale pe termen lung, ar putea fi aruncat în aer pe termen scurt.

Teama este o emoție mai puternică decât lăcomia. Taurii caută chilipiruri, dar încearcă să nu plătească prea mult, în timp ce ursii presați, care se confruntă acum cu pierderi nelimitate, vor plăti orice preț pentru a se acoperi. Acesta este motivul pentru care creșterile de preț pentru acoperirea pozițiilor short tind să fie deosebit de puternice.

Ori de câte ori cauți o acțiune pe care să o cumperi, verifică indicatorii Short Percent of Float și Days to Cover. Valorile obișnuite, normale, nu oferă informații importante, însă abaterile de la normă oferă adesea informații utile (Figura 37.2).

Numărul mare de vânzări în lipsă marchează orice acțiune ca fiind o vânzare în lipsă periculoasă. Prin extrapolare, în cazul în care indicatorii îți sugerează cumpărarea unui titlu, numărul mare de poziții short deschise devine un factor pozitiv suplimentar – există mai mult combustibil pentru o creștere. Este logic ca swing-traderii să includă datele privind vânzarea în lipsă atunci când aleg acțiunile – câteva dintre numeroasele posibile – pe care să le cumpere sau să le vândă în lipsă. Eu analizez întotdeauna aceste cifre atunci când pregătesc o posibilă tranzacție.

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

PARTEA A VII-A

Sisteme de tranzacționare

Sistemul este un set de reguli pentru găsirea, intrarea și ieșirea din tranzacții. Fiecare trader serios are unul sau mai multe sisteme. Compară acest lucru cu un chirurg care are sisteme pentru fiecare dintre operațiile sale. El nu pierde timp și energie hotărând dacă trebuie să ceară sau nu anestezie, unde să facă tăietura sau cum să găsească organul bolnav. El urmează o rutină bine stabilită, care îl lasă liber să se gândească la aspecte strategice, să-și perfecționeze tehnica sau să facă față oricăror complicații care pot apărea.

Unii oameni folosesc sisteme strict definite care lasă foarte puțin loc judecății personale – noi îi numim traderi care se bazează strict pe reguli. Alții folosesc sisteme care lasă mult loc deciziilor personale – noi îi numim traderi discreționari. În cartea lui Richard Weissman, *Mechanical Trading Systems* (Sisteme de tranzacționare mecanică), găsești o discuție foarte pătrunzătoare despre adaptarea tipului de personalitate la diferitele stiluri de tranzacționare. Indiferent de abordarea pe care o adopți, principalul avantaj al oricărui sistem este că îl concepi atunci când piețele sunt închise și când ești calm. Un sistem devine ancora ta de comportament rațional în mijlocul turbulențelor pieței.

Este de la sine înțeles că un sistem adecvat este scris. Acest lucru trebuie făcut deoarece este ușor să uiți unii pași esențiali atunci când ești presat de piețele deschise pe care tranzacționezi. Dr. Atul Gawande, în remarcabila sa carte *The Checklist Manifesto* (Manifestul listelor de verificare), prezintă argumente convingătoare în favoarea utilizării listelor de verificare pentru creșterea nivelului de performanță într-o mare varietate de activități solicitante, de la chirurgie și construcții până la tranzacționare.

Un trader bazat strict pe reguli dezvoltă un set de reguli, le testează retrospectiv pe baza datelor istorice și apoi își pune sistemul pe pilot automat. În continuare, programul său informatic începe să afișeze ordine pentru intrări, ținte și stopuri, iar un trader mecanic trebuie să le plaseze exact așa cum se arată. Dacă își va respecta planul sau dacă va încerca să modifice sau să anuleze aceste semnale este o altă poveste, dar așa trebuie să funcționeze sistemul.

Un amator se simte ușurat că un sistem mecanic, fie propriu, fie achiziționat de la un vânzător, îl va scuti de stresul luării deciziilor. Din nefericire, condițiile de pe piață continuă să se schimbe, iar sistemele mecanice ajung în cele din urmă să nu mai

funcționeze și încep să piardă bani. Piața nu este o entitate mecanică ce urmează legile fizicii. Este o mulțime imensă de oameni care acționează în conformitate cu legile imperfecte ale psihologiei maselor. Metodele mecanice pot ajuta, dar deciziile de tranzacționare trebuie să țină seama de psihologie.

Un trader profesionist cu un sistem mecanic continuă să monitorizeze performanțele acestuia ca un șoim. El știe să facă diferența între o retragere normală și o perioadă în care un sistem nu mai funcționează și trebuie să fie abandonat. Un trader profesionist își poate permite să utilizeze un sistem mecanic tocmai pentru că este capabil de tranzacționare discreționară! Un sistem mecanic este un plan de acțiune, dar un anumit grad de judecată este întotdeauna necesar, chiar și cu cele mai bune și mai fiabile planuri.

Un trader discreționar abordează fiecare zi pe piețe cu ochi proaspeți. El tinde să examineze mai mulți factori decât un trader mecanic, să îi cântărească diferit în momente diferite și să fie mai atent la modificările comportamentului actual al pieței. Un sistem discreționar bun, deși îți oferă multă libertate, include câteva reguli inviolabile, în special în domeniul gestionării riscurilor.

Ambele abordări au plusuri și minusuri. Pe de o parte, tranzacționarea mecanică poate fi mai puțin tensionată emoțional. Îți construiești sistemul, îl pornești și îți vezi de viață fără să urmărești fiecare increment de pe grafic. Pe de altă parte, aceste piețe pline de viață au un mod viclean de a-și schimba tactica și de a se comporta diferit față de cum se comportau atunci când ai dezvoltat tu sistemul.

Principalul avantaj al tranzacționării discreționare este deschiderea către noi oportunități. Cel mai mare dezavantaj este faptul că judecata oamenilor tinde să scadă sub stres, atunci când devin surescitați de lăcomie sau speriați de mișcările bruște.

Din experiența mea, traderii care se bazează strict pe reguli tind să ofere rezultate mai constante, dar cei mai de succes traderi folosesc metode discreționare. Alegerea ta depinde probabil de temperamentul tău. Acesta este modul în care luăm cele mai importante decizii în viață – unde urmează să locuim, ce carieră să urmăm, cu cine să ne căsătorim. Alegerile noastre fundamentale provin mai degrabă din nucleul interior al personalității noastre, și nu din gândirea rațională. În tranzacționare, oamenii mai reci și mai obsesivi tind să se orienteze către tranzacționarea mecanică, în timp ce oamenii mai îndrăzneți se orientează către tranzacționarea discreționară.

Paradoxal, la limita superioară a performanței, aceste două abordări încep să conveargă. Traderii avansați combină metodele mecanice și discreționare. De exemplu, un prieten care este un trader mecanic înrăit utilizează trei sisteme în fondul său de hedging, dar continuă să reechilibreze capitalul alocat fiecăruia dintre ele. El transferă milioane de dolari de la sistemul A la sistemul B sau C și invers. Cu alte cuvinte, deciziile sale discreționare sporesc tranzacțiile sale sistematice. Eu sunt un trader discreționar, dar urmez câteva reguli stricte care îmi interzic să cumpăr peste linia superioară a canalului, să vând în lipsă sub linia inferioară a canalului sau să fac tranzacții împotriva sistemului Impulse (descris mai jos). Aceste reguli mecanice reduc numărul tranzacțiilor discreționare greșite.

O mare parte din această carte se referă la tranzacționarea discreționară, dar poți utiliza uneltele descrise în ea pentru tranzacționarea mecanică. Am scris această carte pentru a ajuta ambele tipuri de traderi.

Scanned with OKEN Scanner

38. Testarea sistemului, tranzacționarea simulată și cele trei cerințe esențiale pentru fiecare tranzacție

Înainte de a tranzacționa bani reali cu un sistem, trebuie să îl testezi, indiferent dacă l-ai dezvoltat singur sau l-ai cumpărat de la un furnizor. Acest lucru se poate face în două moduri. Una este **testarea retrospectivă**: aplici regulile sistemului tău la o serie de date istorice, de obicei pe o perioadă de mai mulți ani. Cealaltă este **testarea prospectivă**: tranzacționezi poziții mici cu bani reali. Traderii serioși încep cu testarea retrospectivă și, dacă rezultatele sunt bune, trec la testarea prospectivă; dacă aceasta funcționează bine, ei măresc treptat dimensiunea pozițiilor.

Consultarea rezultatelor istorice tipărite este un bun început, dar nu te lăsa amăgit de un fals sentiment de siguranță. Raportul profit/pierdere, cele mai lungi serii de câștiguri și pierderi, retragerea maximă și alți parametri pot părea obiectivi, dar rezultatele din trecut nu garantează că sistemul va rezista în lumea reală a tranzacționării.

S-ar putea să vezi rezultate foarte bune pe simulare, dar ce se întâmplă dacă, odată ce începi să tranzacționezi bani reali, acel sistem înregistrează cinci pierderi la rând? Nimic din simulările tale nu te-a pregătit pentru așa ceva, dar se întâmplă tot timpul. Scrâșnești din dinți și mai faci o tranzacție. Pierderea se adâncește, iar apoi sistemul afișează un nou semnal. Mai faci o tranzacție? Dintr-odată, rezultate impresionante ale simulării par o trestie foarte subțire de care să atârni viitorul contului tău.

Există o afacere de nișă a programatorilor care testează sistemele contra cost. Unii traderi, prea suspicioși pentru a-și dezvălui „metodele lor sigure", petrec luni întregi învățând să utilizeze programe informatice de testare. În cele din urmă, un singur tip de testare retrospectivă te pregătește pentru tranzacționare – testarea manuală. Este lentă, necesită mult timp și nu poate fi automatizată, dar este singura metodă care se apropie de modelarea procesului real de luare a deciziilor. Aceasta constă în parcurgerea datelor istorice pe zile, notarea cu scrupulozitate a semnalelor de tranzacționare pentru ziua următoare, apoi clic pe o bară înainte și înregistrarea de noi semnale și tranzacții pentru ziua următoare.

Începe prin a descărca datele zilnice privind prețul și volumul pentru activul tău tranzacționabil pentru o perioadă de cel puțin doi ani (pentru contractele futures poți utiliza contracte continue). Deschide un grafic și, fără să te uiți pe el, treci imediat la începutul acestuia. Deschide foaia de calcul, scrie regulile sistemului tău în partea de sus a paginii și creează coloane pentru date, prețuri și semnale. Deschide două ferestre în programul tău de analiză – una pentru graficul săptămânal și indicatorii săi, cealaltă pentru graficul zilnic. Cele mai importante două taste ale tastaturii pentru testare sunt <Alt> și <Tab>, deoarece acestea îți permit să comuți între ferestre și programe.

Pe măsură ce avansezi, zi de zi, trendurile și intervalele de tranzacționare se vor dezvolta încet și te vor pune la încercare. În acel moment, vei face mult mai mult decât să testezi un set de reguli. Înaintând zi de zi, îți vei testa și îți vei îmbunătăți abilitățile decizionale. Această **testare bară cu bară** este cu mult superioară față de ceea ce poți obține de la programul informatic de testare retrospectivă.

Scanned with OKEN Scanner

Cum te vei descurca cu deschiderile care înregistrează fluctuații mari de preț, atunci când piața sare peste nivelul tău de cumpărare sau coboară sub stopul tău chiar de la deschidere? Cum rămâne cu mișcările limită în contractele futures? Făcând clic cu clic pe fiecare zi în parte și notându-ți semnalele și deciziile, te vei apropia cât mai mult posibil de tranzacționarea reală, fără a risca banii. Acest lucru nu se va întâmpla niciodată în urma unei imprimări clare a unui test de sistem. Testarea manuală îți va îmbunătăți capacitatea nu numai de a înțelege piețele, ci și de a lua decizii.

În cazul în care testarea cu o singură bară la un moment dat dă rezultate pozitive, începe să tranzacționezi poziții mici cu bani reali. În zilele noastre, cu comisioane de brokeraj de doar 1 $ pentru cumpărarea sau vânzarea a 100 de acțiuni, poți testa indicatorii și sistemele riscând sume infime. Asigură-te că ții o evidență bună, iar dacă rezultatele pe bani reali continuă să fie pozitive, începe să crești dimensiunea tranzacțiilor. Fă acest lucru în etape, până la dimensiunea normală a tranzacțiilor.

Simularea tranzacționării

Simularea tranzacționării înseamnă înregistrarea deciziilor de cumpărare și de vânzare și urmărirea lor ca și cum ar fi tranzacții reale, dar fără a risca bani. Începătorii pot începe cu simularea tranzacționării, dar majoritatea oamenilor apelează la această metodă după ce sunt învinși de piețe. Unii chiar alternează tranzacțiile reale cu cele simulate și nu pot înțelege de ce par să facă bani pe hârtie, dar pierd ori de câte ori fac o tranzacție reală. Există trei motive.

În primul rând, oamenii sunt mai puțin emotivi cu tranzacțiile simulate, iar deciziile bune sunt mai ușor de luat atunci când nu sunt implicați bani reali. În al doilea rând, în cazul tranzacțiilor simulate, vei obține întotdeauna îndepliniri perfecte ale ordinelor de tranzacționare, spre deosebire de tranzacțiile reale. În al treilea rând și cel mai important, tranzacțiile bune par adesea tulburi atunci când le iei în considerare. Cele care par ușoare sunt mai susceptibile să ducă la probleme. Un începător nervos sare cu capul înainte în tranzacții care par evidente și pierde bani, dar simulează tranzacțiile pentru cele mai dificile. Ar trebui să fie evident pentru toată lumea că a sări de la tranzacții reale la tranzacții simulate încontinuu este o prostie. Ori o faci pe una, ori pe cealaltă.

Psihologia joacă un rol uriaș în modul în care decurg tranzacțiile tale, iar aici simularea tranzacționării nu reușește să ofere rezultate. Să te joci de-a tradingul fără a risca bani este ca și cum ai naviga pe un iaz – nu te pregătește prea mult pentru navigarea reală, pe o mare furtunoasă.

Există un singur motiv întemeiat pentru a simula tranzacționarea – și anume, a-ți testa disciplina, dar și sistemul.

Dacă îți poți descărca datele la sfârșitul fiecărei zile, îți faci temele, îți notezi ordinele pentru ziua care urmează, îți urmărești deschiderea și îți consemnezi intrările, apoi urmărești piața în fiecare zi, ajustându-ți țintele de profit și stopurile – dacă poți face toate acestea timp de mai multe luni la rând, consemnându-ți acțiunile, fără să omiți nicio zi –, atunci ai disciplina necesară pentru a tranzacționa cu bani reali. O persoană impulsivă care tranzacționează pentru divertisment nu va putea să tranzacționeze simulat în acest mod, deoarece asta necesită muncă reală.

Poți deschide un cont pe unul dintre numeroasele site-uri web create pentru simularea tranzacționării. Introduci ordinele, verifici dacă au fost declanșate și notezi aceste

Scanned with OKEN Scanner

„execuții". Introduci toate tranzacțiile simulate în foaia ta de calcul și în jurnalul tău de tranzacționare. Dacă ai voința de a repeta acest proces zilnic timp de mai multe luni, atunci ai disciplina necesară pentru o tranzacționare reală de succes.

Cu toate acestea, nu există substitut pentru tranzacționarea cu bani reali, deoarece chiar și sumele mici stimulează emoțiile mai mult decât orice tranzacție simulată. Vei învăța mult mai multe chiar și din tranzacțiile reale mici decât din lunile de tranzacționare simulată.

În ultimii ani, am avut un loc în primul rând de unde am urmărit spectacolul evoluției traderilor de la simularea tranzacționării la tranzacționarea profitabilă pe bani reali. Pe SpikeTrade.com, reducem taxele pentru membrii care contribuie cu pronosticuri, creând un stimulent pentru a-și face temele. Disciplina de a trimite un plan de tranzacționare săptămânal cu intrări, țintă și stopuri îi face pe oameni să dobândească obiceiul de a fi organizați și concentrați. Pe măsură ce pronosticurile lor se îmbunătățesc, aceștia încep să câștige bonusuri de performanță în cadrul competiției noastre săptămânale. În acel moment, este posibil să primesc un e-mail în care mi se spune că, deși se descurcă bine în competiție, tranzacțiile lor private nu sunt pe măsură. Le spun că sunt pe drumul cel bun și îi sfătuiesc să continue ceea ce fac. Și mai mereu, câteva luni mai târziu, noile lor abilități migrează în tranzacționarea reală. Când se află în acest punct, îmi scriu uneori că tranzacțiile lor private sunt mai bune decât performanțele lor în competiție. Sigur – le răspund – este pentru că acorzi mai multă atenție tranzacțiilor pe bani reali!

Dacă vorbim despre configurarea tranzacțiilor, este esențial să notezi toate cifrele relevante înainte de a intra într-o tranzacție. Ești mai obiectiv înainte de a pune bani în pericol; odată intrat într-o tranzacție, vei fi tentat să îi oferi „mai mult spațiu de manevră". Acesta este modul în care pierzătorii transformă micile pierderi în dezastre. Am oferit consultanță odată unui om care a refuzat să accepte o pierdere de 200 de dolari până când aceasta s-a transformat în pierderea integrală a contului său de 98.000 de dolari.

Ne vom concentra pe gestionarea riscului și a banilor într-un capitol ulterior, când voi discuta conceptul de „triunghi de fier al controlului riscului". În acest punct, vreau doar să clarific faptul că gestionarea riscurilor este partea esențială a tranzacționării serioase. Uită de zilele în care te uiți la tavan și spui: „Voi tranzacționa 500 de acțiuni", „Voi tranzacționa o mie de acțiuni" sau orice alt număr arbitrar. Mai târziu în această carte, vei învăța o formulă simplă pentru dimensionarea tranzacțiilor, în funcție de contul tău și de toleranța la risc.

La momentul scrierii acestui articol, am trei strategii în baza cărora tranzacționez. Preferata mea este un breakout fals cu o divergență. A doua în ordinea preferințelor este o retragere la valoare în timpul unui trend puternic – aceasta este strategia tranzacției afișate pe ecran (Figura 38.1). În cele din urmă, ocazional strategia „fade an extreme" – pariez pe o inversare a unui trend exagerat. Fiecare dintre aceste strategii are regulile sale, dar ideea de bază este următoarea – voi accepta doar o tranzacție care se potrivește uneia dintre acestea. Câinele ăsta bătrân nu aleargă după orice mașină!

Trei elemente esențiale pe care trebuie să le aibă fiecare tranzacție

Există trei unghiuri esențiale care trebuie luate în considerare pentru fiecare tranzacție planificată. Le vom trece în revistă pe scurt aici și apoi le vom detalia în capitolele

Scanned with OKEN Scanner

privind sistemele de tranzacționare specifice și gestionarea riscurilor. Disciplina acestor trei elemente este esențială pentru oricine se ocupă serios de tranzacționare.

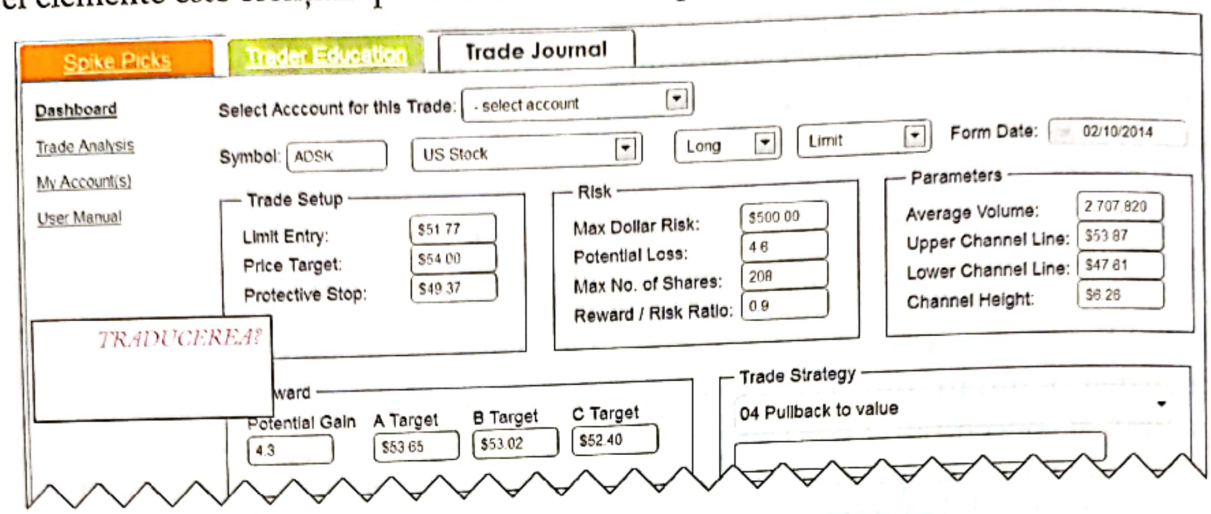

FIGURA 38.1 Trei elemente esențiale pentru orice tranzacție planificată *(Sursa: SpikeTrade.com)*

Aceasta este o captură de ecran a unui plan de tranzacționare pe care l-am întocmit cu câteva zile înainte de a scrie acest capitol (poți vedea cum l-am pus în aplicare în capitolul 55). Observă câteva caracteristici esențiale care fac parte din orice plan de tranzacționare.

A. Configurarea tranzacției – scrie cele trei numere esențiale pentru fiecare tranzacție: **intrarea, ținta și stopul.** Înainte de a intra pe piață, trebuie să stabilești cât de mult vei plăti, cât de mult vei risca și cât de mult te aștepți să câștigi. În mod normal, raportul dintre recompensa potențială și risc trebuie să fie mai bun de doi la unu. Singurul moment în care poți să te abați de la această regulă este atunci când semnalele tehnice sunt deosebit de puternice. Desigur, nu îți modifica ținta pentru a transforma o tranzacție la limită într-una acceptabilă. Ținta ta trebuie să fie realistă.

B. Gestionarea riscului – hotărăște în avans câți bani ești pregătit să riști pentru această tranzacție. Împarte acea sumă la riscul pe acțiune – distanța de la intrare până la stop. Acest calcul îți va da **numărul de acțiuni pe care le poți tranzacționa.**

C. Nu în ultimul rând, **fiecare tranzacție trebuie să se bazeze pe un sistem sau o strategie specifică.** „Mi se pare o tranzacție bună" nu este un sistem! Este ușor să te entuziasmezi după ce auzi un pont despre vreo acțiune sau vezi un trend vertiginos, dar zilele în care alergai după acțiuni ca un cățel care aleargă după mașini au trecut. Dacă dorești să trăiești din trading, trebuie să îți definești planurile, strategiile sau sistemele de tranzacționare – numește-le cum vrei tu – și să intri numai în acele tranzacții care se potrivesc criteriilor lor.

39. Sistemul de tranzacționare Triple Screen

Am dezvoltat acest sistem și l-am prezentat pentru prima dată publicului într-un articol apărut în aprilie 1986, în revista *Futures*. Îl folosesc pentru tranzacționare din

Scanned with OKEN Scanner

1985 și a trecut testul timpului. Am continuat să îl modific, adăugând sau schimbând caracteristici minore, dar principiul său de bază rămâne neschimbat: luarea deciziilor de tranzacționare folosind o secvență de intervale de timp și indicatori.

Triple Screen aplică trei teste sau filtre pentru fiecare tranzacție. Multe tranzacții care par ispititoare la început sunt respinse de unul sau altul dintre filtre. Tranzacțiile care trec testul Triple Screen au mult mai multe șanse de reușită.

Triple Screen combină indicatorii de urmărire a trendurilor pe graficele pe termen lung cu oscilatorii de contratrend pe graficele intermediare. Acesta utilizează tehnici speciale de intrare pentru cumpărarea sau vânzarea în lipsă, precum și reguli stricte de gestionare a banilor. Triple Screen este mai mult decât un sistem de tranzacționare: este o metodă, un stil de tranzacționare.

Indicatori de urmărire a trendurilor și oscilatori

Începătorii caută adesea un glonț magic – un singur indicator care să le arate cum să facă bani. Dacă au noroc o vreme, au impresia că au descoperit drumul pavat cu aur și nestemate către bogăție. Când magia dispare, amatorii își returnează profiturile cu dobândă și caută un altă unealtă magică. Piețele sunt prea complexe pentru a putea fi analizate cu un singur indicator.

Indicatori diferiți dau semnale contradictorii pe aceeași piață. Indicatorii de urmărire a trendurilor cresc în timpul trendurilor ascendente și dau semnale de cumpărare, în timp ce oscilatorii arată cumpărare în exces și dau semnale de vânzare. Indicatorii de urmărire a trendurilor coboară în timpul trendurilor descendente și dau semnale de vânzare în lipsă, însă oscilatorii arată vânzare în exces și dau semnale de cumpărare.

Indicatorii de urmărire a trendurilor sunt profitabili atunci când piețele sunt în mișcare, dar conduc la fluctuații în intervalele de tranzacționare. Oscilatorii sunt profitabili în intervalele de tranzacționare, dar dau semnale premature și periculoase atunci când piețele încep să evolueze. Traderii spun: „Trendul este prietenul tău" și „Lasă-ți profiturile să curgă". Dat tot ei spun: „Cumpără ieftin și vinde scump". Dar de ce să vinzi dacă trendul este ascendent? Și cât de sus înseamnă sus?

Unii traderi încearcă să facă o medie a semnalelor indicatorilor de urmărire a trendurilor și a oscilatorilor, dar aceste voturi sunt ușor de furat. La fel cum republicanii și democrații din Statele Unite continuă să redeseneze circumscripțiile electorale pentru a crea locuri „sigure" în guvern, traderii selectează încontinuu indicatorii care oferă voturile pe care doresc să le vadă. Dacă folosești mai multe unelte de urmărire a trendurilor, votul va merge într-o anumită direcție, iar dacă folosești mai mulți oscilatori, va merge în direcția opusă. Un trader poate găsi întotdeauna un grup de indicatori care să îi spună ceea ce vrea să audă.

Sistemul de tranzacționare Triple Screen este conceput pentru a filtra dezavantajele indicatorilor de urmărire a trendurilor și oscilatorilor, păstrând în același timp punctele lor forte.

Alegerea intervalelor de timp – factorul cinci

O altă dilemă majoră este că trendul oricărui activ tranzacționabil poate fi atât ascendent, cât și descendent în același timp, în funcție de graficele pe care le folosești.

Scanned with OKEN Scanner

Un grafic zilnic poate arăta un trend ascendent, în timp ce un grafic săptămânal arată un trend descendent și viceversa. Avem nevoie de un sistem care să gestioneze semnalele contradictorii în diferite intervale de timp.

Charles Dow, autorul venerabilei Teorii Dow, a afirmat la începutul secolului XX că piața bursieră are trei trenduri. Trendul pe termen lung dura mai mulți ani, cel intermediar mai multe luni, iar tot ce era mai scurt era un trend minor. Robert Rhea, marele analist tehnic al pieței din anii 1930, a comparat aceste trei trenduri cu o maree, un val și o undă. El recomanda tranzacționarea în direcția mareei, profitând de valuri și ignorând undele.

Vremurile s-au schimbat, iar piețele au devenit mai volatile. Calculatoarele sunt ieftine sau chiar gratuite; datele în timp real au creat oportunități mai bune de a profita de mișcările mai rapide. Avem nevoie de o definiție mai flexibilă a cadrelor temporale. Sistemul de tranzacționare Triple Screen se bazează pe observația că fiecare interval de timp se raportează la cele mai mari și mai scurte cu un factor de aproximativ cinci (vezi capitolul 32).

Începe prin a te întreba care este intervalul tău de timp preferat. Preferi să lucrezi cu graficele zilnice, la 10 minute sau cu orice alt grafic? Indiferent de intervalul de timp preferat, Triple Screen îl numește interval de timp **intermediar**. Intervalul de timp pe **termen lung** este cu un ordin de mărime mai lung. Intervalul de timp pe **termen scurt** este cu un ordin de mărime mai scurt. Odată ce ai selectat intervalul de timp intermediar, este posibil să nu te mai uiți la el până când nu examinezi intervalul de timp pe termen mai lung și nu iei o decizie strategică.

De exemplu, dacă dorești să ții deschisă o tranzacție timp de mai multe zile sau săptămâni, atunci intervalul tău de timp intermediar ar cam trebui să fie definit de graficele zilnice. Graficele săptămânale sunt cu un ordin de mărime mai lungi și vor determina intervalul de timp pe termen lung pentru tine. Graficele orare sunt cu un ordin de mărime mai scurte, iar acestea vor determina intervalul de timp pe termen scurt.

Day-traderii care își mențin pozițiile mai puțin de o oră pot utiliza același principiu. Pentru ei, un grafic la 5 minute poate defini cadrul temporal intermediar, un grafic la 25 de minute intervalul de timp pe termen lung, iar un grafic de 2 minute cadrul temporal pe termen scurt.

Triple Screen îți impune să examinezi mai întâi graficul pe termen lung. Acesta îți permite să tranzacționezi numai în direcția mareei – trendul de pe graficul pe termen lung. Utilizează valurile care merg împotriva mareei pentru a intra pe poziții. De exemplu, atunci când trendul săptămânal este ascendent, scăderile zilnice creează oportunități de cumpărare. Atunci când trendul săptămânal este descendent, creșterile zilnice oferă oportunități de vânzare în lipsă.

Primul ecran – Mareea pieței

Triple Screen începe prin analizarea graficului pe termen lung, cu un ordin de mărime mai mare decât cel pe care intenționezi să îl tranzacționezi. Majoritatea traderilor acordă atenție doar graficelor zilnice, toată lumea urmărind aceleași câteva luni de date. Dacă începi prin a analiza graficele săptămânale, perspectiva ta va fi de cinci ori mai cuprinzătoare decât cea a concurenților tăi.

Scanned with OKEN Scanner

Începe prin a-ți selecta intervalul de timp preferat și numește-l Intermediar. Nici măcar nu trage cu ochiul la graficul tău intermediar, deoarece asta-ți va face rău. Mergi imediat la intervalul de timp cu un ordin de mărime mai lung – graficul tău pe termen lung. Acolo vei lua decizia strategică de a fi taur sau urs. După aceea, revino la intervalul de timp intermediar și începe să iei decizii tactice, cum ar fi unde să intri și unde să plasezi un stop.

Dacă faci greșeala de a te uita mai întâi la graficul zilnic, tiparele acestuia îți vor face rău. În primul rând, ia o decizie imparțială pe un grafic săptămânal pe termen lung înainte de a arunca o privire pe graficul zilnic.

Versiunea originală a sistemului Triple Screen folosea panta histogramei MACD săptămânale ca indicator săptămânal de urmărire a trendurilor (Figura 39.1). Acesta era foarte sensibil și dădea multe semnale de cumpărare și vânzare. Ulterior, am trecut la utilizarea pantei unei medii mobile exponențiale săptămânale ca principal instrument de urmărire a trendurilor pe graficele pe termen lung. După ce am inventat sistemul Impulse (descris în capitolul următor), am început să îl folosesc pentru primul ecran din Triple Screen. Sistemul Impulse combină cele mai bune caracteristici ale celor două metode anterioare. Nu este la fel de zimțat ca histograma MACD, dar reacționează mai rapid decât panta unei medii EMA.

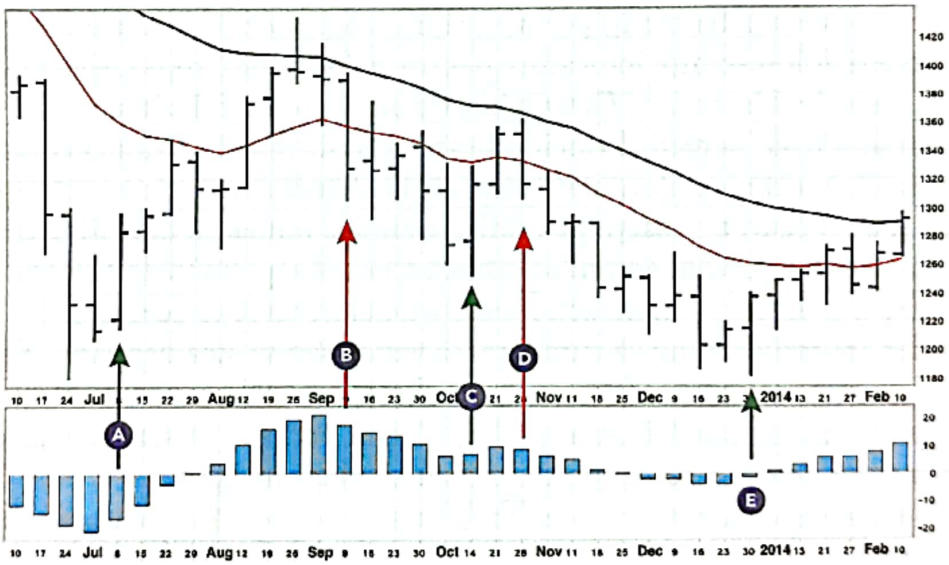

FIGURA 39.1 Aur săptămânal, cu medii EMA la 26 și la 13 zile și histograma MACD (12-26-9). *(Grafic de pe Stockcharts.com)*

Utilizarea histogramei MACD săptămânale ca prim ecran al Triple Screen

Triple Screen ne impune să examinăm graficele săptămânale înainte de a le analiza pe cele zilnice. Panta histogramei MACD este definită de relația dintre ultimele două bare ale acesteia.

Acest indicator afișează un semnal de cumpărare atunci când panta sa se întoarce în sus și un semnal de vânzare atunci când panta sa se întoarce în jos. Cele mai bune semnale de cumpărare apar atunci când histograma MACD se întoarce în sus de sub linia sa

Scanned with OKEN Scanner

centrală. Cele mai bune semnale de vânzare sunt date atunci când panta sa se întoarce în jos de deasupra liniei sale centrale (vezi Anotimpurile indicatorilor din capitolul 32).

Atunci când panta histogramei MACD urcă (săgețile A, C și E), ne permite să tranzacționăm doar pe partea long sau să stăm deoparte. Atunci când această pantă scade (săgețile B și D), ne permite să tranzacționăm doar pe partea short sau să stăm deoparte.

Reține că semnalele de cumpărare de la A și E sunt de o calitate mai bună decât cele de la C – deoarece semnalul C a apărut deasupra liniei centrale. Este mai bine să cumperi în primăvară decât în vară. La marginea din dreapta a graficului, trendul ascendent este foarte puternic, deoarece semnalul E a provenit dintr-o divergență bullish: un minim dublu al prețurilor (A și E) a fost însoțit de un al doilea minim mult mai superficial al indicatorului.

După cum vei citi în capitolul următor, sistemul Impulse colorează fiecare bară în verde atunci când este bullish, în roșu atunci când este bearish și în albastru atunci când este neutră. Sistemul Impulse nu îți spune ce să faci. Este un sistem de cenzură care semnalează ceea ce îți este interzis să faci. Când sistemul Impulse este roșu, îți interzice să cumperi. Atunci când este verde, îți interzice să vinzi în lipsă. Privind un grafic săptămânal, atunci când dorești să cumperi, trebuie să aștepți până când nu mai este roșu. Privind un grafic săptămânal atunci când dorești să vinzi în lipsă, trebuie să te asiguri că nu este verde. Impulsul albastru îți permite să tranzacționezi în ambele direcții.

Unii traderi folosesc alți indicatori pentru a identifica trendurile majore. Steve Notis a scris un articol în revista *Futures* în care arată cum a folosit sistemul direcțional ca prim ecran al Triple Screen. Principiul este același. Poți utiliza majoritatea indicatorilor de urmărire a trendurilor, atât timp cât analizezi mai întâi trendul pe graficele săptămânale și apoi cauți tranzacții pe graficele zilnice numai în acea direcție.

Rezumat pentru primul ecran: identifică trendul săptămânal utilizând un indicator de urmărire a trendului și tranzacționează numai în direcția acestuia.

Un trader are trei opțiuni: să cumpere, să vândă sau să stea deoparte. Primul ecran al sistemului de tranzacționare Triple Screen elimină una dintre aceste opțiuni. Acesta acționează ca un cenzor care îți permite doar să cumperi sau să stai deoparte în timpul trendurilor majore de creștere. Îți permite doar să vinzi în lipsă sau să stai deoparte în timpul trendurilor descendente majore. Trebuie să înoți odată cu mareea sau să nu intri în apă.

Al doilea ecran – Valul pieței

Al doilea ecran din Triple Screen identifică valul care merge împotriva curentului. Atunci când trendul săptămânal este ascendent, scăderile zilnice indică oportunități de cumpărare. Atunci când trendul săptămânal este descendent, creșterile zilnice indică oportunități de vânzare în lipsă.

Al doilea ecran aplică oscilatorii, descriși într-o secțiune anterioară, graficelor zilnice pentru a identifica abaterile de la trendul săptămânal. Oscilatorii oferă semnale de cumpărare atunci când prețele scad și semnale de vânzare atunci când acestea cresc. Al doilea ecran din Triple Screen îți permite să iei numai acele semnale de pe graficele zilnice care te angrenează cu trendul săptămânal.

Scanned with OKEN Scanner

Al doilea ecran: aplică un oscilator la un grafic zilnic. Folosește scăderile zilnice în timpul trendurilor ascendente săptămânale pentru a găsi oportunități de cumpărare și creșterile zilnice în timpul trendurilor descendente săptămânale pentru a găsi oportunități de vânzare în lipsă. Îmi place să folosesc indicele de forță, descris în capitolul 30, pentru al doilea ecran, dar și alți oscilatori, cum ar fi RSI, Elder-ray sau Stochastic, funcționează bine.

Atunci când trendul săptămânal este ascendent, Triple Screen ia numai semnale de cumpărare de la oscilatorii zilnici, dar nu vinde în lipsă în baza semnalelor de vânzare ale acestora. Media EMA la 2 zile a indicelui de forță dă semnale de cumpărare atunci când scade sub linia sa zero, atât timp cât nu scade la un nou minim multisăptămânal. Atunci când trendul săptămânal este descendent, indicele de forță dă semnale de vânzare în lipsă atunci când se ridică deasupra liniei sale centrale, atâta timp cât nu crește la un nou maxim multisăptămânal (Figura 39.2).

Alți oscilatori, cum ar fi Stochastic și RSI (vezi capitolele 26 și 27), oferă semnale de tranzacționare atunci când intră în zonele lor de cumpărare sau de vânzare. De exemplu, atunci când histograma MACD săptămânală crește, dar Stochasticul zilnic scade sub 30, acesta identifică o zonă de vânzare în exces, o oportunitate de cumpărare. Atunci când histograma MACD săptămânală scade, dar Stochasticul zilnic crește peste 70, identifică o zonă de cumpărare în exces, o oportunitate de vânzare în lipsă.

Al treilea ecran – Tehnica de intrare

Al treilea ecran este tehnica ta de intrare, iar aici ai destul de multă libertate. Poți merge la un interval de timp și mai scurt, mai ales dacă ai date în timp real, sau poți utiliza același interval de timp intermediar.

În versiunea originară a cărții *Trăiește din Trading*, am recomandat căutarea unei unde în direcția mareei pieței: cumpărarea unui breakout peste maximul zilei anterioare pentru a intra pe poziții long sau vânzarea în lipsă în baza unui breakout descendent sub minimul zilei anterioare pentru a intra pe poziții short.

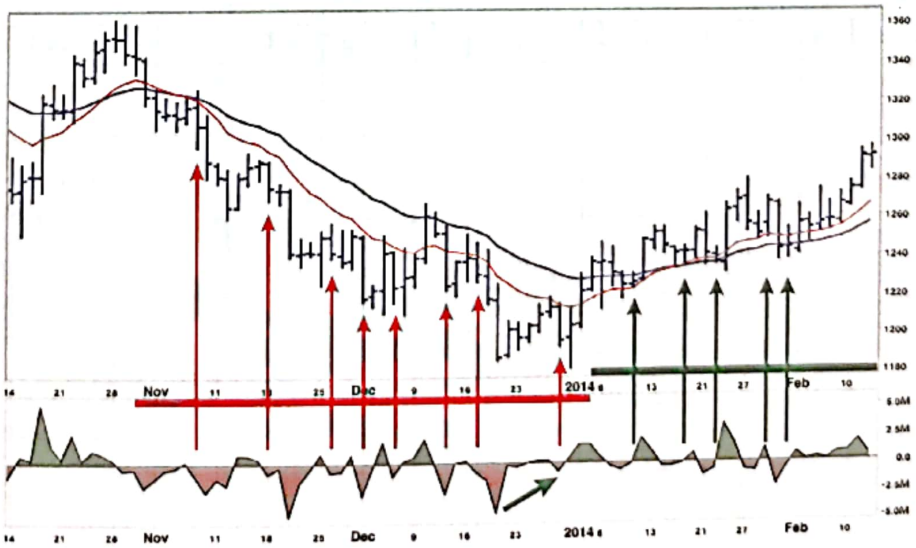

FIGURA 39.2 Aur zilnic, cu medii EMA la 26 și 13 zile și indicele de forță la 2 zile. *(Grafic de pe Stockcharts.com)*

Scanned with OKEN Scanner

Indicele de forță zilnic – al doilea ecran din Triple Screen

Media EMA la 2 zile a indicelui de forță este unul dintre numeroșii oscilatori care pot funcționa pentru al doilea ecran al sistemului de tranzacționare Triple Screen. Indicele de forță marchează oportunități de cumpărare atunci când scade sub linia sa centrală. Acesta marchează oportunități de vânzare atunci când crește peste linia sa centrală. Atunci când trendul săptămânal este ascendent (marcat aici cu o bară orizontală verde), ia numai semnalele de cumpărare de la oscilatorul zilnic pentru a intra în poziții long. Atunci când trendul săptămânal este descendent (marcat de o bară orizontală roșie), ia în considerare numai semnalele de vânzare pentru a intra pe poziții short.

Observă o divergență bullish, însoțită de un breakout descendent fals înainte de începutul trendului ascendent (marcat cu o săgeată verde diagonală). La marginea din dreapta a ecranului, aurul își ia zborul, împreună cu majoritatea acțiunilor legate de industria aurului. Le cumpăr în mod activ – dar nu și ETF-urile pe aur. Un absolvent al Traders' Camp din Australia a scris zilele trecute: „Am cumpărat ETF XAU, dar este lăsat mult în urmă de NCM, cel mai mare miner aurifer al nostru. Este acesta scenariul normal pentru ETF-uri?" Da, domnule!

Dezavantajul acestei abordări a fost că stopurile au fost destul de permisive. Cumpărarea în cazul unui breakout peste maximul zilei precedente și plasarea unui stop sub minimul acelei zile ar putea însemna un stop permisiv după o zi cu o gamă largă de fluctuații, fie riscând mulți bani, fie reducând dimensiunea poziției. Alteori, când ziua dinaintea breakoutului a avut un interval mic de fluctuații, plasarea stopului chiar sub minimul acesteia ar expune tranzacția la riscul de a fi oprită de zgomotul pieței.

Tehnica breakoutului este încă valabilă, dar eu o folosesc rar. Având în vedere disponibilitatea largă a datelor intraday, îmi place să trec la grafice de 25 și 5 minute și să folosesc tehnici de day-trading pentru introducerea tranzacțiilor swing. Dacă nu ai acces la date live și trebuie să plasezi un ordin dimineața, înainte de a pleca la muncă, îți recomand o abordare alternativă pe care o numesc „o penetrare a mediei EMA".

Aproape fiecare mișcare a prețului este penetrată de retrageri ocazionale și vrei să măsori cât de adânc coboară aceste retrageri sub media EMA rapidă. Privește graficul zilnic al ultimelor patru până la șase săptămâni și, dacă acesta este în trend ascendent, măsoară cât de adânc pătrund prețurile sub EMA în timpul retragerilor normale (Figura 39.3).

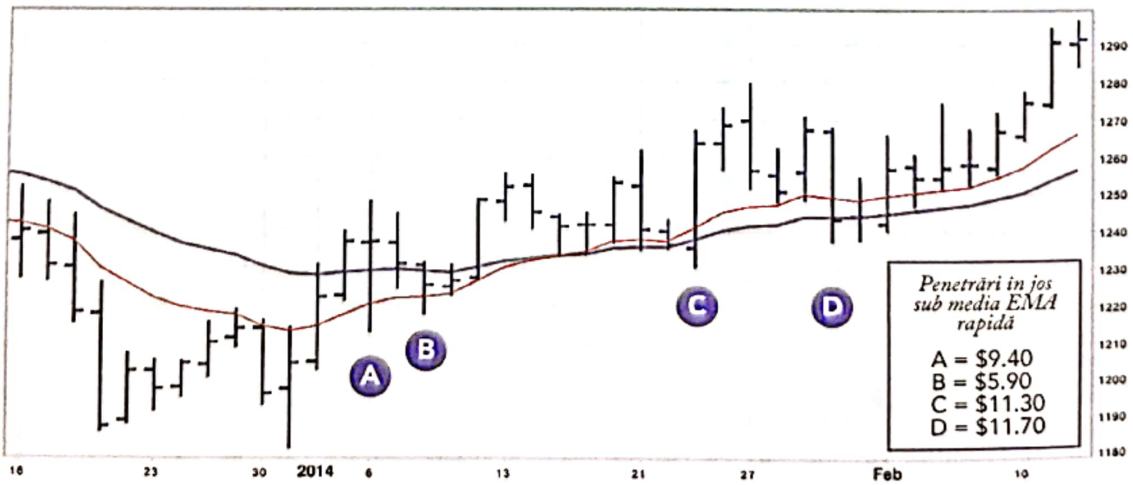

FIGURA 39.3 Aur zilnic, cu medii EMA la 26 și la 13 zile.
(Grafic de pe Stockcharts.com)

Scanned with OKEN Scanner

O penetrare medie în jos – al treilea ecran din Triple Screen

Aici facem zoom pe graficul din Figura 39.2. Putem face și mai sensibile semnalele de cumpărare Triple Screen dacă nu așteptăm revenirea în forță de 2 zile peste zero. Putem folosi scăderile sale sub zero ca alerte și apoi să plasăm ordinele noastre de cumpărare sub valoare, folosind o penetrare medie în jos.

- Calculează o penetrare medie
- Scade nivelul EMA de ieri din cel de astăzi și adaugă acest număr la EMA de astăzi: acest lucru îți va spune unde va fi EMA mâine.
- Scade valoarea medie a penetrării din nivelul EMA estimat pentru mâine și plasează ordinul de cumpărare la acel preț. Astfel, vei încerca să cumperi la un preț avantajos, în timpul unui pullback, în loc să plătești mai scump intrând pe un breakout.

În exemplul din figura 39.3, prețurile au coborât sub EMA rapid (colorat în roșu) de patru ori. O penetrare medie în jos a fost de 9,60 $. La marginea din dreapta a ecranului, EMA la 13 zile se află la 1.266 $. Scăderea penetrării descendente medii recente din acest număr sugerează că, dacă astăzi vom asista la o perioadă de vânzări cauzate de panică, trebuie să plasăm ordinul de cumpărare cu aproximativ 9 $ sub ultimul nivel al EMA. Putem efectua acest calcul zilnic, până când vom avea în sfârșit ocazia să cumpărăm la un nivel scăzut. Aceasta este o abordare mult mai pașnică decât goana după prețuri scăpate de sub control.

Aceste reguli sunt pentru cumpărarea în timpul unui trend ascendent. Inversează-le pentru vânzarea în lipsă în trendurile descendente. Reține totuși că trendurile descendente tind să se miște de două ori mai repede decât trendurile ascendente.

Rezumatul strategiei Triple Screen

Trend săptămânal	Trend zilnic	Acțiune	Ordin
Ascendent	Ascendent	Stai pe margine	Niciunul
Ascendent	Descendent	Intră pe poziții long	Penetrare EMA sau breakout în sus
Descendent	Descendent	Stai pe margine	Niciunul
Descendent	Ascendent	Intră pe poziții short	Penetrare EMA sau breakout în jos

Atunci când trendul săptămânal este ascendent și un oscilator zilnic scade, plasează un ordin de cumpărare sub EMA rapidă de pe graficul zilnic, la un nivel al unei penetrări medii descendente. Alternativ, plasează un ordin de cumpărare cu un increment deasupra maximului din ziua precedentă. Dacă prețurile cresc, vei fi oprit automat în poziție long atunci când creșterea depășește maximul zilei precedente. Dacă prețurile continuă să scadă, ordinul tău de cumpărare nu va fi atins. Coboară ordinul de cumpărare a doua zi la nivelul cu un increment deasupra ultimei bare de preț. Continuă să reduci stopul de cumpărare în fiecare zi până la oprirea poziției sau până când indicatorul săptămânal se inversează și își anulează semnalul de cumpărare.

Scanned with OKEN Scanner

Atunci când trendul săptămânal este descendent, așteaptă o revenire a unui oscilator zilnic și plasează un ordin de vânzare în lipsă deasupra mediei EMA rapide de pe graficul zilnic, la un nivel al unei penetrări medii ascendente. Alternativ, plasează un ordin de vânzare în lipsă cu un increment sub nivelul minim al ultimei bare. De îndată ce piața se întoarce în jos, vei fi oprit pe partea short. Dacă redresarea continuă, continuă și tu să îți crești zilnic ordinul de vânzare. Scopul unei tehnici de trailing sell-stop este de a surprinde un breakout descendent a prețului intraday dintr-un trend ascendent zilnic în direcția unui trend descendent săptămânal.

Triple Screen în day-trading

Dacă faci day-trading, poți alege un grafic la 5 minute ca interval de timp intermediar. Din nou, nu te uita la el, ci treci mai întâi la un grafic la 25 sau 30 de minute, care va fi graficul tău pe termen lung. Ia o decizie strategică de a fi taur sau urs pe acel grafic pe termen lung și apoi revino la graficul intermediar pentru a căuta o intrare și un stop (Figura 39.4).

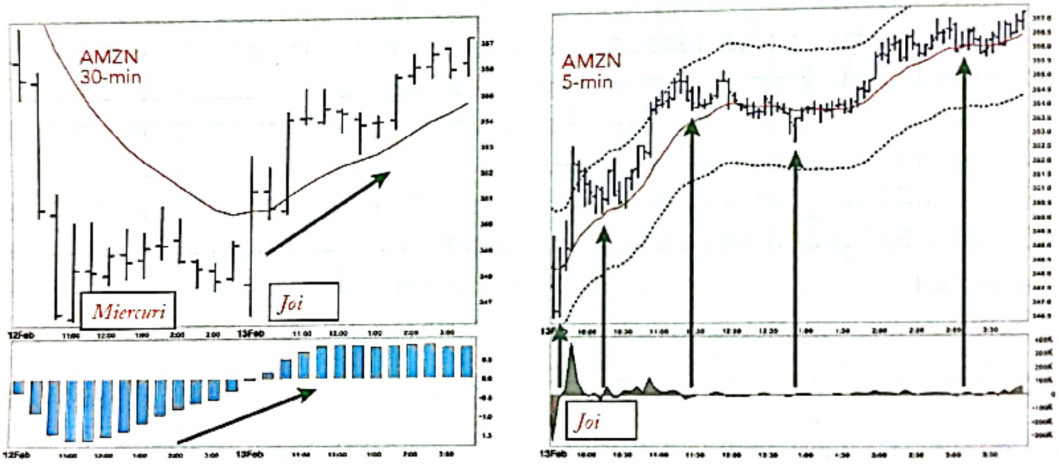

FIGURA 39.4 În stânga: graficul AMZN la 30 de minute cu o medie EMA de 13 bare și histograma MACD 12-26-9. În dreapta: graficul AMZN la 5 minute cu o medie EMA de 13 bare, 0,6% canal și indicele de forță de două bare. *(Grafice de pe Stockcharts.com)*

Triple Screen în day-trading

Acțiunile Amazon.com, Inc. (AMZN) sunt un activ tranzacționabil popular, datorită volatilității și lichidității lor. Principiile Triple Screen sunt aceleași aici ca și pe graficele pe termen lung. În acest caz, un grafic pe termen lung a cărui fiecare bară reprezintă 30 de minute de tranzacționare definește trendul pe termen lung. Când aceasta crește, ne întoarcem la un grafic pe termen scurt, a cărui fiecare bară reprezintă 5 minute de tranzacționare. Atunci când indicele său de forță de 2 bare scade sub zero, acesta marchează un val care merge împotriva curentului – o oportunitate de a cumpăra la un preț mai mic. Un canal care conține aproximativ 95% din toate prețurile ajută la stabilirea țintelor de profit.

Scanned with OKEN Scanner

O combinație bună de intervale de timp pentru day-trading în ceea ce privește acțiunile este un set de grafice la 39 și 8 minute. Bursa americană este deschisă de la 9:30 la 16:00 – șase ore și jumătate sau 390 de minute. Utilizarea unui grafic de 39 de minute ca ecran pe termen lung împarte în mod clar fiecare zi în 10 bare. Ia acolo decizia strategică, apoi treci la un grafic de 5 ori mai rapid – un grafic la 8 minute – pentru decizii tactice privind intrările și ieșirile.

Nu combina prea multe intervale de timp. Dacă faci swing-trading, poți utiliza pentru scurt timp un grafic intraday pentru a-ți sincroniza intrarea, dar apoi revino la graficele zilnice. Dacă continui să urmărești graficele intraday, sunt șanse ca acestea să te scoată din tranzacție prematur. Dacă faci day-trading, atunci graficul săptămânal nu este cu adevărat relevant, dar poți arunca o privire rapidă la graficul zilnic. Regula este următoarea: selectează graficul preferat (intermediar), asociază-l cu un grafic pe termen lung care este de 5 ori mai lung și treci la treabă.

Stopuri și ținte de profit

Gestionarea adecvată a banilor este esențială pentru succesul tranzacționării. Un trader disciplinat își scoate profiturile atunci când își atinge ținta, minimizează pierderile și are rezultate mai bune decât cei care continuă să spere și să se agațe de tranzacțiile proaste. Înainte de a intra într-o tranzacție, scrie trei numere: intrarea, ținta și stopul. Dacă faci o tranzacție fără a defini aceste trei numere înseamnă că joci un joc de noroc.

Triple Screen prevede stabilirea țintelor de profit folosind grafice pe termen lung și a stopurilor pe graficele intervalului de timp intermediar. Dacă folosești grafice săptămânale și zilnice, stabilește ținte de profit pe graficele săptămânale, dar stopurile în funcție de graficele zilnice. Atunci când cumperi în timpul unei scăderi pe un grafic zilnic, zona de valoare de pe un grafic săptămânal reprezintă o țintă bună. Atunci când faci day-trading și folosești o pereche de grafice la 25 de minute și la 5 minute, stabilește ținta de profit pe un grafic la 25 de minute și stopurile pe un grafic la 5 minute. Acest lucru te ajută să ții țintești către rezultate mai bune, menținând în același timp riscul la un nivel scăzut.

Sistemul de tranzacționare Triple Screen necesită plasarea unor stopuri destul de strânse. Din moment ce tranzacționezi în direcția valului pieței, acesta nu-ți oferă prea mult spațiu pentru tranzacțiile pierzătoare. Mergi cu valul – sau ieși. Vom reveni la acest subiect în capitolul 54, „Cum stabilești stopurile".

40. Sistemul Impulse

Ideea sistemului Impulse mi-a venit la mijlocul anilor '90. M-am trezit în mijlocul nopții într-un hotel îndepărtat și m-am așezat drept în pat cu gândul că aș putea descrie orice mișcare a pieței în orice interval de timp, folosind doar două criterii: inerția și puterea. Combinându-le, aș putea găsi acțiuni și contracte futures cu inerție crescătoare și putere crescătoare și să le tranzacționez pe termen lung. De asemenea, aș putea găsi acțiuni și contracte futures cu inerție și putere descendentă și să le vând în lipsă.

Scanned with OKEN Scanner

O bună măsură a **inerției** oricărui activ tranzacționabil este panta EMA-ului său rapidă. O EMA crescătoare reflectă inerția crescătoare, în timp ce o EMA descrescătoare reflectă inerția descrescătoare. **Puterea** oricărui trend este reflectată în panta histogramei MACD. Dacă ultima sa bară este mai înaltă decât bara anterioară (ca înălțimea literelor m-M) sau mai puțin adâncă decât bara anterioară (ca adâncimea literelor y-v), atunci panta histogramei MACD este în creștere, iar puterea împinge în sus. Dacă ultima bară din histograma MACD este mai mică decât cea anterioară (ca adâncimea literelor v-y sau înălțimea literelor M-m), atunci panta este în scădere, iar puterea împinge în jos. Când folosim histograma MACD pentru a defini puterea, nu contează dacă este deasupra sau sub zero: ceea ce contează este relația dintre ultimele două bare ale histogramei MACD.

Este relativ simplu să programezi majoritatea pachetelor de programe informatice pentru a colora bare de preț sau lumânări folosind sistemul Impulse. Dacă ambii indicatori sunt în creștere, bara este verde – bullish. Dacă ambii indicatori sunt în scădere, bara este roșie – bearish. Atunci când cei doi indicatori se mișcă unul împotriva celuilalt, bara respectivă este albastră – neutră (Figura 40.1).

La început, am anticipat că voi face acest sistem automat – cumpăr pe verde, vând în lipsă pe roșu și încasez bani pe toate culorile. Testare retrospectivă a sistemului Impulse a aruncat niște apă rece pe visul acestei idei. Sistemul automat prindea fiecare trend, dar era influențat în timpul intervalelor de tranzacționare, unde continua să treacă de la verde la roșu.

Am lăsat la o parte sistemul Impulse, dar m-am tot gândit la el. Câțiva ani mai târziu mi-am dat seama: nu era un sistem automat de tranzacționare, ci un sistem de cenzură! Nu-mi spunea ce să fac, îmi spunea ce să nu fac. Dacă bara săptămânală sau zilnică era roșie – nu era permisă cumpărarea. Dacă bara săptămânală sau zilnică era verde, nu era permisă vânzarea în lipsă.

De la acea descoperire, am folosit sistemul Impulse pentru toate tranzacțiile mele. L-am prezentat publicului în cartea mea din 2002, *Come into My Trading Room*, pe care Barron's a numit-o cartea anului. Sistemul Impulse devine din ce în ce mai popular în întreaga lume, iar terminologia sa a intrat în limbajul tranzacțiilor.

Sistemul Impulse

EMA		MACD-H		Impuls	Da	Nu
	+		=		Cumpără, stai pe margine	Poziții short
	+		=		Short, stai pe margine	Poziții long
	+		=		Long sau short	
	+		=		Long sau short	

FIGURA 40.1 Culorile sistemului Impulse.

Scanned with OKEN Scanner

- EMA în creștere și histograma MACD în creștere (în special sub zero) = Impulsul este verde, bullish. Este interzis să vinzi în lipsă. Este permis să cumperi sau să stai pe margine.
- EMA în scădere și histograma MACD în scădere (în special peste zero) = Impulsul este roșu, bearish. Este interzis să cumperi. Este permis să vinzi în lipsă sau să stai pe margine.
- EMA în creștere și histograma MACD în scădere = Impulsul este albastru, neutru. Nimic nu este interzis.
- EMA în scădere și histograma MACD în creștere = Impulsul este albastru, neutru. Nimic nu este interzis.

Și așa am folosit sistemul Impulse de atunci (Figura 40.2). Acesta mă ține departe de probleme. Îmi pot dezvolta planurile de tranzacționare pe baza multor idei, semnale sau indicatori – iar apoi sistemul Impulse mă obligă să aștept până când nu mai interzice o intrare în direcția planificată. În plus, sistemul Impulse mă ajută să recunosc când un trend începe să slăbească și sugerează o ieșire.

Intrări

Barele verzi și roșii ale sistemului Impulse arată când inerția și puterea sunt îndreptate în aceeași direcție. La o bară verde, taurii sunt la conducere și trendul ascendent este în accelerare. La o bară roșie, ursii sunt dominanți și trendul descendent este în plină desfășurare. O EMA rapidă și o histogramă MACD pot rămâne în angrenaj unul cu celălalt doar câteva bare, dar atunci piața se mișcă rapid – impulsul este pornit!

Înainte de a începe să aplici sistemul Impulse pe piața ta preferată, amintește-ți insistența Triple Screen de a analiza piețele în mai mult de un interval de timp. Selectează intervalul de timp preferat și numește-l intermediar. Înmulțește-l cu cinci pentru a defini intervalul tău de timp pe termen lung. Dacă graficul tău preferat este zilnic, analizează mai întâi graficul săptămânal și ia o decizie strategică de a fi taur sau urs. Folosește sistemul Impulse pentru a decide când ți se permite să intri pe poziții long sau short.

- Dacă ești un trader inerțial pe termen scurt, poți cumpăra de îndată ce ambele intervale de timp devin verzi și poți scoate profiturile de îndată ce unul dintre ele devine albastru.
- Atunci când încerci să surprinzi transformările pieței, cele mai bune semnale de tranzacționare nu sunt date de verde sau roșu, ci de pierderea culorilor verde sau roșu.

Dacă o acțiune este în scădere, dar analiza ta indică faptul că se apropie un minim, monitorizează sistemul Impulse pe graficele săptămânale și zilnice. Dacă măcar unul dintre acestea arată roșu, trendul descendent este încă în viață și cumpărarea nu este permisă. Când ambele intervale de timp încetează să mai fie roșii, îți permit să cumperi.

În cazul în care crezi că o acțiune formează un vârf și este pe cale să coboare, examinează sistemul Impulse pe graficele săptămânale și zilnice. Dacă chiar și unul dintre ele este verde, este un semn că trendul ascendent este încă în viață și nu este

Scanned with OKEN Scanner

permisă vânzarea în lipsă. Când verdele dispare de pe ambele intervale de timp, poți începe să vinzi în lipsă.

Cu cât un interval de timp este mai scurt, cu atât semnalele sale sunt mai sensibile: Impulsul de pe un grafic zilnic își schimbă aproape întotdeauna culoarea înaintea celui săptămânal. Când faci day-trading, graficul la 5 minute își schimbă culorile înaintea graficului la 25 de minute. În cazul în care informațiile mele arată că piața atinge un minim și se pregătește să crească, aștept până când graficul zilnic încetează să mai fie roșu și devine albastru sau chiar verde; apoi încep să urmăresc graficul săptămânal, care este încă roșu. De îndată ce acesta trece de la roșu la albastru, îmi permite să cumpăr. Această tehnică mă ferește de a cumpăra prea devreme, în timp ce piața este încă în declin.

Folosesc aceeași abordare în cazul vânzării în lipsă. Atunci când cred că se formează un vârf și impulsul zilnic încetează să mai fie verde și devine albastru sau chiar roșu, monitorizez îndeaproape graficul săptămânal. De îndată ce acesta își pierde culoarea verde, îmi permite să trec la vânzarea în lipsă. Așteptând ca ambele intervale de timp să-și piardă culoarea culoarea care este contrară planului meu mă ajută să mă asigur că fac trading în tandem cu piața, și nu împotriva ei.

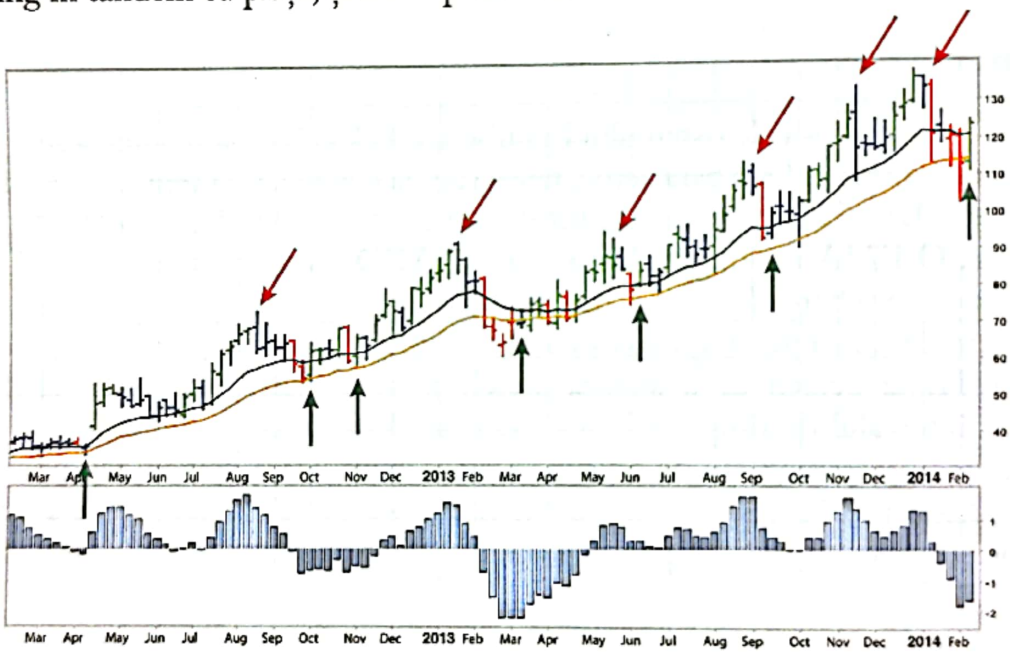

FIGURA 40.2 SSYS săptămânal cu EMA la 13 și 26 de săptămâni, histograma MACD 12-26-9 și sistemul Impulse. *(Grafic de pe Stockcharts.com)*

Sistemul Impulse

Sistemul Impulse poate perfecționa orice metodă de găsire a tranzacțiilor potrivite, fie ea tehnică sau fundamentală. Să trecem în revistă un exemplu, folosind acțiunile Stratasys, Inc. (SSYS) – una dintre cele două acțiuni principale din industria producției de aditivi. În 2012, am publicat primul e-book popular din lume privind fabricarea aditivilor, în care am anticipat un boom al acțiunilor sale.

Săgețile verticale verzi marchează barele care urmează imediat barelor roșii. Roșul îți interzice să cumperi. Cel mai bun moment pentru a cumpăra este imediat după dispariția barelor roșii. Poți vedea cum aceste săgeți verzi selectează un minim intermediar

Scanned with OKEN Scanner

după altul, inclusiv semnalul de cumpărare de la marginea din dreapta a graficului. O metodă obiectivă îți oferă încrederea de a cumpăra imediat ce declinul se oprește.

Sistemul Impulse sugerează, de asemenea, zone bune pentru preluarea profitului. Săgețile roșii înclinate indică bare albastre care apar după o serie de bare verzi departe de valoare. Acestea indică faptul că taurii sunt sufocați – un moment bun pentru a te retrage și a aștepta următoarea oportunitate de cumpărare.

Nu uita, sistemul Impulse este un sistem de cenzură. Nu îți spune ce să faci, dar îți spune clar ce nu ai voie să faci. Nu trebuie să mergi împotriva acestui cenzor.

Multe programe de analiză tehnică includ o funcție numită „formatare condiționată". Aceasta îți permite să colorezi bare de preț sau lumânări în funcție de panta EMA și histograma MACD. Un programator genial din Chicago pe numele său John Bruns a folosit această caracteristică atunci când a inclus sistemul Impulse în seturile de unelte pe care le numim elder-disks[47]. Dacă folosești o platformă care nu permite formatarea condiționată, poți utiliza în continuare sistemul Impulse. Pur și simplu observă pantele EMA și histograma MACD: combinația lor îți va spune care trebuie să fie culoarea ultimei bare.

Dacă știi cum să programezi, poți adăuga mai multe caracteristici sistemului Impulse. Poți testa diferite lungimi EMA sau setări MACD, căutându-le pe cele care funcționează cel mai bine pe piața ta. Un day-trader poate programa alarme sonore pentru a monitoriza schimbările de culoare pe mai multe piețe fără a rămâne lipit de ecran.

Ieșiri

Dacă ești un trader inerțial pe termen scurt, închide tranzacția imediat ce culoarea sistemului Impuls încetează să mai susțină direcția tranzacției, chiar și într-unul dintre cele două intervale de timp. De obicei, histograma MACD zilnică se întoarce înaintea celei săptămânale. Când incrementul o ia în jos în timpul unui trend ascendent, asta arată că inerția de creștere slăbește. Atunci când semnalul de cumpărare dispare, scoate profiturile fără a aștepta un semnal de vânzare.

Inversează această procedură în cazul trendurilor descendente. Acoperă pozițiile short imediat ce sistemul Impulse încetează să mai fie roșu, chiar și într-unul dintre cele două intervale de timp. Partea cea mai dinamică a declinului s-a încheiat, iar tranzacția ta inerțială și-a atins ținta.

Sistemul Impulse te încurajează să intri cu prudență, dar să ieși rapid. Aceasta este abordarea profesionistă generală a tranzacționării. Începătorii au tendința de a face opusul; se aruncă în tranzacții cu capul înainte și apoi le ia o veșnicie să iasă din ele, sperând ca piața se va întoarce în favoarea lor.

Un swing-trader poate rămâne într-o tranzacție, chiar dacă unul dintre intervalele de timp devine albastru. Ceea ce nu trebuie să facă niciodată este să rămână într-o tranzacție împotriva culorii. Dacă ai deschise poziții long, iar unul dintre intervalele de timp devine roșu, este timpul să vinzi și să te întorci pe tușă. Dacă ai deschise poziții short, iar sistemul Impulse devine verde, acesta semnalează să îți acoperi poziția short.

[47] Acestea sunt disponibile pentru diverse programe de tranzacționare, listate pe elder.com (n.a.).

Scanned with OKEN Scanner

Sistemul Impulse ajută la identificarea insulelor de ordine în oceanul de haos de pe piață, arătând când mulțimea, de obicei, fără țintă și dezorganizată, devine emoțională și o rupe la fugă. Intri atunci când apare un tipar de trend și ieși atunci când începe să se topească înapoi în haos.

41. Sisteme de tranzacționare pe canale

Prețurile de pe piață tind să curgă în canale, precum râurile pe albiile lor. Când un râu atinge marginea dreaptă a văii sale, se întoarce spre stânga. Când atinge marginea stângă a văii sale, se întoarce spre dreapta. Atunci când prețurile cresc, ele par adesea să se oprească la un plafon invizibil. Scăderile lor par să se oprească la plafoane invizibile. Canalele ne ajută să anticipăm unde au o probabilitate mare de a fi întâlnite aceste niveluri de suport și rezistență.

Suportul este locul unde cumpărătorii cumpără cu o intensitate mai mare decât vânzătorii vând. Rezistența este locul unde vânzătorii vând cu o intensitate mai mare decât cumpărătorii cumpără (vezi capitolul 18). Canalele arată unde să ne așteptăm la suport și rezistență în viitor.

Canalele ajută la identificarea oportunităților de cumpărare și vânzare și la evitarea tranzacțiilor proaste. Cercetarea inițială privind canalele de tranzacționare a fost realizată de J. M. Hurst și descrisă în cartea sa din 1970, *The Profit Magic of Stock Transaction Timing*.

Regretatul mare matematician Benoit Mandelbrot a fost angajat de guvernul egiptean pentru a crea un model matematic al prețurilor bumbacului – principalul export agricol al acestei țări. După un studiu aprofundat, savantul a ajuns la următoarea concluzie: „prețurile oscilează peste și sub valoare". Poate părea simplu, dar, de fapt, este profund. Dacă acceptăm această constatare matematică și dacă avem mijloacele de a defini valoarea și de a măsura o oscilație medie, vom avea un sistem de tranzacționare. Va trebui să cumpărăm sub valoare și să scoatem profit la valoare sau să vindem în lipsă peste valoare și să acoperim la valoare.

Am convenit deja că valoarea se află în zona dintre o medie mobilă scurtă și una lungă. Putem folosi canalele pentru a găsi oscilații normale și anormale.

Două moduri de a construi un canal

Putem construi un canal prin trasarea a două linii paralele cu o medie mobilă: una deasupra și alta dedesubt. De asemenea, putem varia distanța dintre liniile canalului în funcție de volatilitatea pieței respective (canale de deviație standard).

Un canal simetric, centrat în jurul unei medii mobile, este util pentru tranzacționarea acțiunilor și a contractelor futures. Un canal cu deviație standard (uneori numit benzi Bollinger) este bun pentru cei care tranzacționează cu opțiuni.

Canalele marchează limitele dintre acțiunea normală și cea anormală a prețurilor. Este normal ca prețurile să rămână în interiorul unui canal bine trasat și numai evenimentele neobișnuite să le împingă în afara acestuia. Piața este subevaluată sub linia inferioară a canalului și supraevaluată peste linia superioară a canalului.

Scanned with OKEN Scanner

Canale simetrice

Am discutat anterior despre utilizarea unui set de două medii mobile pentru tranzacționare (vezi capitolul 22). Cu o astfel de pereche, folosește-o pe cea mai lentă pe post de coloană vertebrală a canalului tău. De exemplu, dacă folosești medii EMA la 13 zile și la 26 de zile, trasează liniile canalului paralel cu EMA la 26 de zile.

Lățimea unui canal depinde de coeficientul selectat de trader. Acest coeficient este, de obicei, exprimat ca un procent din nivelul EMA.

Linia superioară a canalului = EMA + coeficientul canalului • EMA
Linia inferioară a canalului = EMA – coeficientul canalului • EMA

Atunci când setezi un canal pentru orice piață, începe cu 3% sau 5% din EMA și continuă să ajustezi aceste valori până când un canal conține aproximativ 95% din toate datele de preț pentru ultimele 100 de bare, aproximativ cinci luni pe un grafic zilnic. Seamănă cu probarea unei cămăși: o cauți pe cea care nu e nici prea largă, nici prea strâmtă, doar încheieturile mâinilor și gâtul ieșind în afară. Doar prețurile extreme vor ieși în afara unui canal bine trasat.

Piețele volatile necesită canale mai largi, în timp ce piețele liniștite necesită canale mai înguste. Acțiunile mai ieftine tind să aibă coeficienți mai mari decât cele scumpe. Graficele pe termen lung necesită canale mai largi. Ca regulă generală, coeficienții canalelor săptămânale sunt de două ori mai mari decât cei zilnici.

Obișnuiam să desenez canalele manual până când programatorul meu a scris un add-on pentru mai multe pachete de programe informatice numit Autoenvelope. Acesta trasează automat canalele corecte pentru orice activ tranzacționabil în orice interval de timp (Figura 41.1). Acesta este inclus pe discurile Elder pentru mai multe programe populare.

Psihologia mulțimii

O medie mobilă exponențială reflectă consensul mediu al valorii în fereastra sa de timp. Atunci când prețurile sunt aproape de media lor mobilă, piața este evaluată corect. Atunci când acestea scad în apropierea liniei inferioare a canalului, piața este subevaluată. Atunci când prețurile cresc până la linia superioară a canalului, piața este supraevaluată. Canalele ajută la găsirea oportunităților de cumpărare atunci când piața este ieftină și a oportunităților de vânzare în lipsă atunci când piața este scumpă.

Atunci când prețurile scad sub media lor mobilă, intervin vânătorii de chilipiruri. Cumpărarea lor, precum și acoperirea pozițiilor short de către urși opresc scăderile și ridică prețurile. Atunci când prețurile cresc peste valoare, vânzătorii văd o oportunitate de a lua profituri de pe pozițiile long sau de a intra pe poziții short. Vânzările lor acoperă creșterea.

Atunci când piața coboară la minimul unei depresiuni, starea sa de spirit este pe cale să se îmbunătățească. Atunci când se ridică la apogeul maniei sale, este pe cale să înceapă să se calmeze. Un canal marchează limitele normale ale optimismului și pesimismului în masă. Linia superioară a canalului arată unde rămân fără putere taurii, în timp ce linia de canal inferioară arată unde obosesc ursii.

Scanned with OKEN Scanner

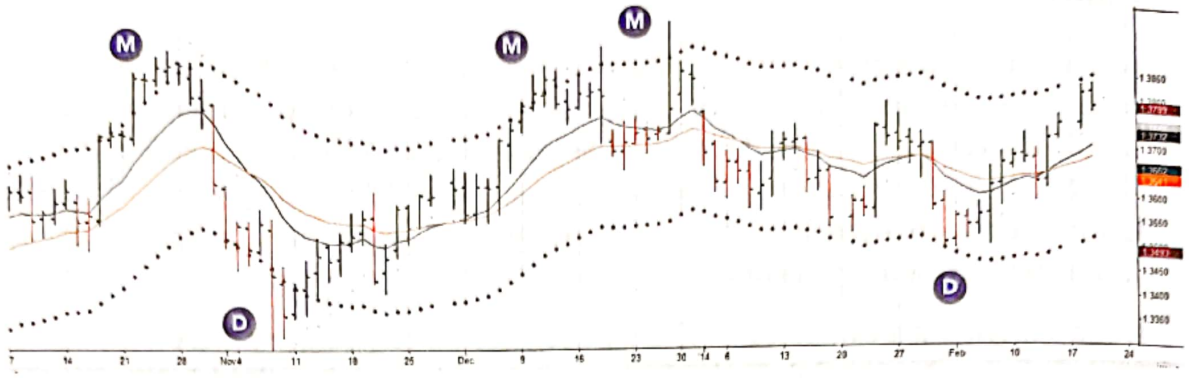

FIGURA 41.1 Contracte futures pe moneda euro, cu EMA la 26 și la 13 zile, sistemul Impulse și Autoenvelope. (*Grafic realizat cu Tradestation*)

Canale: Autoenvelope

Acest grafic arată câteva luni recente de tranzacționare în contractele futures pe moneda euro din martie 2014 (ESH14). Contractele futures sunt mult mai transparente și mai adevărate decât tranzacțiile tulburi de pe piața valutară. Ori de câte ori tranzacționez valute, folosesc contractele futures pe valute.

Warren Buffet numește piața bursieră un tip maniaco-depresiv, iar descrierea sa se aplică și pieței cu alte instrumente financiare decât acțiuni. Aici vezi euro oscilând peste și sub valoare. Când crește peste linia superioară a canalului, arată că piața a devenit maniacă (marcată cu litera M), iar când scade sub linia inferioară a canalului, este deprimată (marcată cu litera D).

Buffet observă că problema cu majoritatea oamenilor este că se molipsesc de starea de spirit a domnului Piață – ei vor să cumpere atunci când acesta este maniac și să vândă atunci când este deprimat. Trasarea unui canal te ajută să diagnostichezi mania și depresia pieței și să eviți să te molipsești de vreuna dintre ele. Una dintre regulile mele stricte este să nu cumpăr niciodată peste linia superioară a canalului și să nu vând în lipsă sub linia inferioară a canalului. Este posibil să ratez un trend vertiginos din cauza acestei restricții, dar siguranța mea este mult sporită. La marginea din dreapta a ecranului, euro crește foarte aproape de linia superioară a canalului – se pare că un episod maniac este pe cale să se manifeste.

La linia superioară a canalului, ursii sunt cu spatele la zid și se luptă cu taurii. La linia inferioară a canalului, taurii sunt cu spatele la zid și se luptă cu ursii. Cu toții luptăm mai mult când suntem cu spatele la zid și de aceea canalele tind să reziste.

Dacă o creștere iese dintr-un canal și prețurile se închid deasupra acestuia, asta arată că trendul ascendent este extrem de puternic. Atunci când o creștere nu reușește să atingă linia superioară a canalului, acesta este un semn bearish, deoarece arată că taurii sunt din ce în ce mai slabi. Inversul este valabil pentru trendurile descendente.

Prietenul meu, Kerry Lovvorn, a pus la punct această idee prin trasarea nu a unuia, ci a trei seturi de canale în jurul unei medii mobile. Lățimea canalelor sale este determinată de valorile ATR (vezi capitolul 24). Cele trei canale ale sale sunt stabilite la una, două și trei ATR-uri de la media mobilă. Mișcările normale tind să rămână în interiorul

Scanned with OKEN Scanner

canalelor de 1 ATR, în timp ce numai mișcările extreme ies din 3 ATR, indicând apropierea unei inversări (Figura 41.2).

Canalele ne ajută să rămânem obiectivi, în timp ce alți traderi se lasă duși de valul unei creșteri sau unei scăderi în masă. Atunci când prețurile ajung la linia superioară a canalului, observi că bullishnessul în masă este exagerat și că este timpul să te gândești la vânzare. Când prețurile scad până în apropierea liniei de canal inferioare și toată lumea devine bearish, știi că este momentul să te gândești la cumpărare în loc de vânzare.

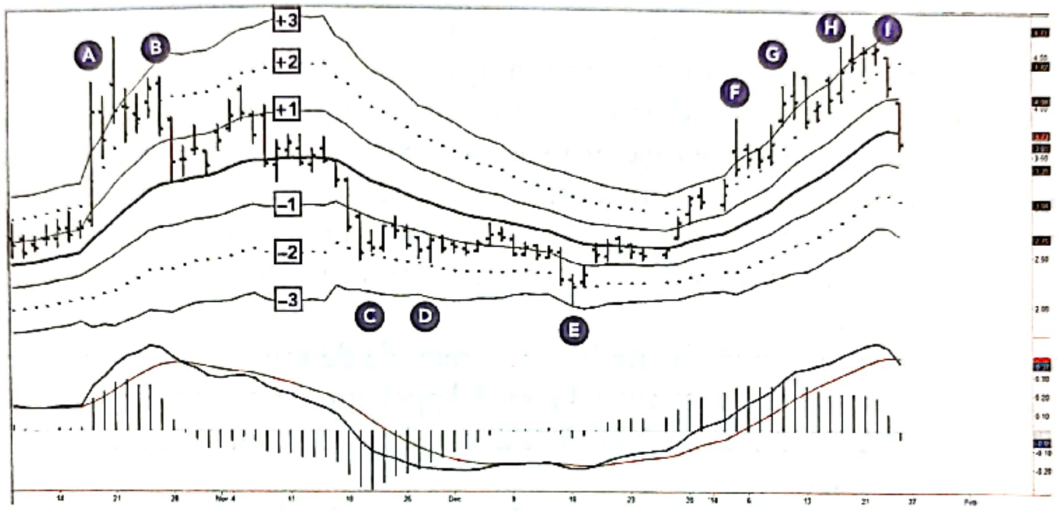

FIGURA 41.2 RSOL zilnic cu EMA la 21 de zile și canale cu 1, 2 și 3 ATR-uri, histograma MACD 12-26-9 și sistemul Impulse.
(Grafic realizat cu Tradestation)

Canale ATR multiple

Acest grafic al acțiunilor companiei Real Goods Solar, Inc. (RSOL) reflectă mai multe luni de acțiune:

Zona A – Avertisment. Prețurile depășesc +3 ATR-uri – trendul ascendent a atins o extremă.
Zona B – Vinde. Prețurile nu s-au putut menține peste +2 ATR-uri – scoate profiturile de pe pozițiile long.
Zona C – Alertă. Scăderea s-a oprit la –2 ATR-uri – un semn de atingere a valorii minime.
Zona D – Alertă confirmată. Prețurile se mențin peste –2 ATR-uri – se construiește minimul.
Zona E – Cumpără. Breakoutul descendent fals atinge –3 ATR-uri și respinge minimul respectiv.
Zona F – Avertisment. Prețurile depășesc +3 ATR-uri – urmărește dacă +2 ATR-uri vor rezista.
Zona G – Avertisment. Prețurile se situează în afara + 3 ATR-uri – urmărește dacă +2 ATR-uri se menține.
Zona H – Un alt avertisment. Prețurile se situează în afara + 3 ATR-uri – vezi dacă +2 ATR-uri rezistă.
Zona I – Vinde. Prețurile nu s-au putut menține peste +2 ATR-uri – scoate profiturile de pe pozițiile long.

Scanned with OKEN Scanner

Reguli de tranzacționare

Amatorilor le place să parieze pe șanse mici – ei tind să cumpere în timpul breakoutului ascendent și să vândă în lipsă (dacă mai apucă) în timpul breakoutului descendent. Când un amator vede un breakout, se așteaptă să se îmbogățească de pe urma unui nou trend major.

Profesioniștii, pe de altă parte, tind să tranzacționeze împotriva abaterilor și pentru o revenire la normalitate. Profesioniștii știu că cele mai multe breakouturi sunt mișcări de epuizare care sunt curând abandonate. De aceea, le place să atenueze breakouturile – să tranzacționeze împotriva lor, vânzând în lipsă imediat ce un breakout ascendent se oprește și cumpărând atunci când un breakout descendent începe să revină în interval.

Breakouturile pot produce câștiguri spectaculoase atunci când un nou trend major iese dintr-un canal, dar pe termen lung merită să tranzacționezi cu profesioniștii. Majoritatea breakouturile eșuează și sunt urmate de inversări, motiv pentru care liniile de canal marchează zone atractive pentru intrarea în tranzacții împotriva breakouturilor, cu ținte de profit în zona valorii.

Poți utiliza canalele cu medie mobilă ca o metodă de tranzacționare de sine stătătoare sau o poți combina cu alte tehnici. Gerald Appel, un important cercetător de piață și administrator de portofoliu din New York, a recomandat următoarele reguli pentru tranzacționarea cu canale:

1. Desenează o medie mobilă și construiește un canal în jurul acesteia. Atunci când un canal este relativ plat, piața prezintă aproape întotdeauna un moment bun pentru cumpărare aproape de partea inferioară a canalului său de tranzacționare și un moment bun de vânzare aproape de partea superioară.

2. Atunci când trendul se întoarce în sus și un canal crește brusc, o penetrare în sus a liniei superioare a canalului arată o inerție bullish foarte puternică. Aceasta indică faptul că probabil vei mai avea o șansă de a vinde în zona vârfurilor care se formează. Este normal ca piața să revină la media sa mobilă după o penetrare ascendentă, oferind o oportunitate excelentă de cumpărare. Vinde-ți poziția long atunci când piața revine la partea superioară a canalului.

Asta funcționează, de asemenea, și în sens invers în timpul trendurilor descendente vertiginoase. Un breakout sub linia inferioară a canalului indică faptul că are șanse mari să aibă loc o revenire la media mobilă, oferind o altă oportunitate de a vinde în lipsă. Atunci când prețurile revin la linia inferioară a canalului, este momentul să acoperi pozițiile short.

Cele mai bune semnale de tranzacționare sunt date de o combinație de canale și alți indicatori tehnici (Figura 41.3). Indicatorii dau unele dintre cele mai puternice semnale atunci când se abat de la prețuri. O metodă de combinare a canalelor și a divergențelor mi-a fost descrisă de regretatul Manning Stoller.

1. Un semnal de vânzare este dat atunci când prețurile ating linia superioară a canalului în timp ce un indicator, cum ar fi histograma MACD, trasează o divergență bearish. Asta arată că taurii slăbesc atunci când prețurile sunt împinse prea mult în sus.

2. Un semnal de cumpărare este dat atunci când prețurile ating linia inferioară a canalului în timp ce un indicator trasează o divergență bullish. Asta arată că urșii devin slabi atunci când prețurile sunt deja scăzute. Trebuie să analizăm piețele în intervale de

Scanned with OKEN Scanner

timp multiple. Caută posibilități de cumpărare pe graficele zilnice atunci când prețurile cresc pe cele săptămânale. Caută oportunități de vânzare în lipsă pe graficele zilnice atunci când prețurile scad pe graficele săptămânale.

3. Intră pe poziții long când prețul este aproape de media mobilă atunci când canalul este în creștere și scoate profituri la linia superioară a canalului. Intră pe poziții short lângă MM atunci când canalul este în scădere și scoate profiturile la linia inferioară a canalului.

Atunci când un canal crește, merită să tranzacționezi numai pe partea long, cumpărând în zona de valoare care se află între mediile mobile rapide și lente și apoi vânzând la linia superioară a canalului. Atunci când un canal scade, merită să tranzacționezi în lipsă în zona de valoare și să acoperi la linia inferioară a canalului.

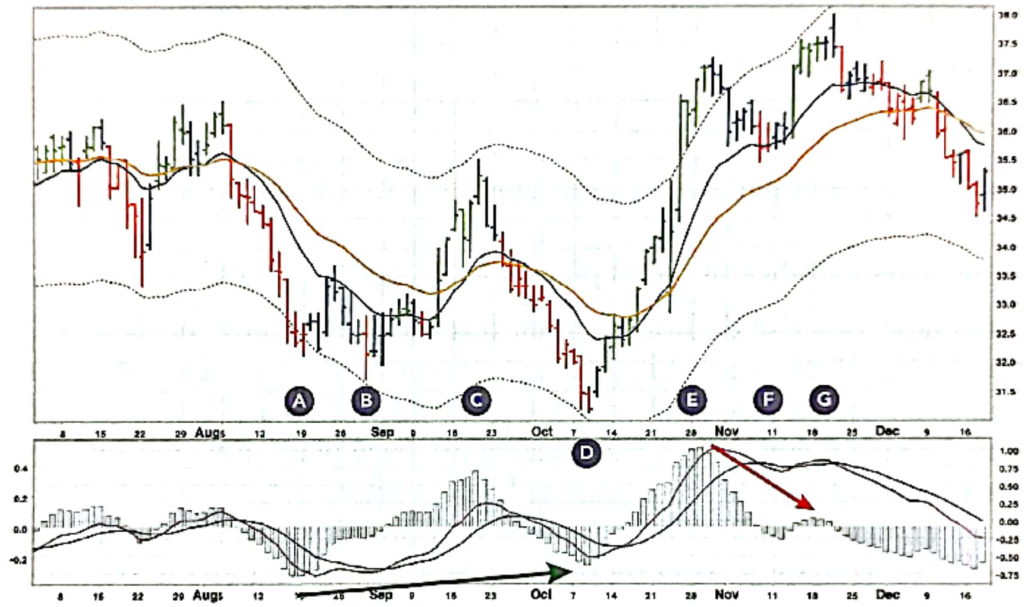

FIGURA 41.3 SIX zilnic cu EMA la 26 și 13 zile, canal 6%, histograma MACD 12-26-9 și sistemul Impuls. *(Grafic de pe Stockcharts.com)*

Combinarea canalelor și a semnalelor MACD

Acest grafic reflectă câteva luni de acțiune pentru Six Flags Entertainment Corporation (SIX).

Zona A – în timp ce prețurile au atins linia inferioară a canalului, un nou minim record al histogramei MACD sugerează că acest minim va fi retestat sau depășit.

Zona B – linia de canal a fost respinsă, este probabil să apară creșterea.

Zona C – prețurile au atins linia superioară a canalului și au revenit – este probabilă o inversare.

Zona D – cumpără. Prețurile au atins linia inferioară a canalului, în timp ce histograma MACD a trasat o divergență bullish între minimele A și D, cu un breakout în zona C.

Zona E – în timp ce prețurile au atins linia superioară a canalului, un nou maxim record al histogramei MACD sugerează că acest maxim are șanse mari să fie retestat sau depășit.

Scanned with OKEN Scanner

Zona F – retragerea la valoare finalizată; histograma MACD scade sub zero, creând o configurație pentru o posibilă divergență bearish. Încă se poate cumpăra pentru a reveni la maximul anterior.
Zona G – vinde și vinde în lipsă. Prețurile au atins linia superioară a canalului, în timp ce histograma MACD a trasat o divergență bearish între vârfurile E și G, cu un breakout în zona F.

Canale de deviație standard (benzi Bollinger)

Caracteristica unică a acestor canale este că lățimea lor se modifică ca reacție la volatilitatea pieței. Regulile lor de tranzacționare diferă de cele ale canalelor obișnuite.

1. Calculează o medie EMA la 21 de zile.
2. Scade EMA la 21 de zile din fiecare preț de închidere pentru a obține toate deviațiile de la medie.
3. Ridică la pătrat fiecare dintre deviații și reține suma lor pentru a obține deviația pătrată totală.
4. Împarte deviația pătrată totală la lungimea EMA pentru a obține deviația pătrată medie.
5. Ia rădăcina pătrată a deviației pătrate medii pentru a obține deviația standard.

Aceste etape, descrise de Bollinger, au fost incluse în multe pachete de programe informatice. O bandă devine mai largă atunci când volatilitatea crește, dar se îngustează atunci când volatilitatea scade. O bandă îngustă identifică o piață adormită, liniștită. Mișcările majore ale pieței tind să izbucnească din baze plate. Benzile Bollinger ajută la identificarea tranzițiilor de la piețe liniștite la piețe active.

Aceste benzi sunt utile pentru traderii de opțiuni, deoarece prețurile opțiunilor sunt determinate în mare măsură de fluctuațiile volatilității. Benzile Bollinger înguste te ajută să cumperi atunci când volatilitatea este scăzută și opțiunile sunt relativ ieftine. Benzile largi te ajută să decizi să vinzi opțiuni atunci când volatilitatea este ridicată și opțiunile sunt scumpe.

Când vom reveni la opțiuni în capitolele următoare, vei citi cum cumpărarea de opțiuni este un joc al pierzătorilor. Traderii profesioniști scriu opțiuni. Benzile Bollinger largi pot semnala momentul în care trebuie să fii mai activ cu aceste scrieri. Dacă tranzacționezi acțiuni sau contracte futures mai degrabă decât opțiuni, este mai bine să folosești canalele regulate ca ținte de profit; tranzacționarea este destul de dificilă fără să încerci să ochești o țintă în mișcare, cum ar fi o bandă Bollinger.

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

PARTEA A VIII-A

Active tranzacționabile

Toate activele tranzacționabile sunt împărțite în mai multe clase. Graficele lor pot arăta similar pe un ecran de computer, dar nu te lăsa înșelat de aspectul lor. Fiecare grup are plusurile și minusurile sale. Acestea oferă diferite oportunități de profit și comportă diferite riscuri. Alegerea a ceea ce tranzacționezi este una dintre cele mai importante decizii pe piață.

Vom analiza următoarele grupuri majore pentru a te ajuta să iei o decizie conștientă și a te hotărî pe care să te concentrezi.

- Acțiuni
- ETF-uri
- Opțiuni
- CFD-uri
- Contracte futures
- Forex

Indiferent de grupul pe care îl alegi, asigură-te că activul tău tranzacționabil îndeplinește două criterii esențiale: lichiditatea și volatilitatea.

Lichiditatea se referă la volumul mediu zilnic, în comparație cu alte active din grupul său. Cu cât este mai mare, cu atât îți va fi mai ușor să intri și să ieși din tranzacțiile tale. Este posibil să construiești o poziție profitabilă într-o acțiune lipsită de lichiditate, doar pentru a pierde la ieșire din cauza unui slippage deosebit de grav.

Am învățat această lecție cu zeci de ani în urmă, după ce am construit o poziție de 6.000 de acțiuni la un titlu destul de inactiv. Când a început să scadă, am decis să vând, și atunci am descoperit că volumul său mediu zilnic era de numai 9.000 de acțiuni. Erau atât de puțini cei care îl tranzacționau, încât chiar vânzările mele au început să îi scadă prețul. A durat câteva zile să scap de lotul meu de 6.000 de acțiuni și m-am simțit ca și cum aș fi îndesat o vacă grasă pe o poartă foarte îngustă și aș fi lăsat fâșii mari din pielea ei pe stâlpii porții. Acum mă concentrez pe acțiunile americane care se tranzacționează cu peste un milion de acțiuni pe zi. Acolo pot intra și ieși din tranzacțiile mele fără să fiu observat și fără să fiu deranjat. Cu un număr mare de traderi, există o mulțime de ordine de cumpărare și vânzare, iar slippage-ul meu, atunci când apare, e mic.

Volatilitatea este gradul de fluctuație medie pe termen scurt a unui instrument de tranzacționare. Cu cât volatilitatea unui instrument de tranzacționare este mai mare, cu atât acesta prezintă mai multe oportunități. Acțiunile populare tind să oscileze foarte mult. Pe de altă parte, acțiunile multor companii de utilități care sunt destul de lichide

sunt foarte greu de tranzacționat din cauza volatilității scăzute – ele tind să rămână în intervale înguste.

Există mai multe modalități de a măsura volatilitatea, dar un instrument practic bun este „beta". Acesta compară volatilitatea oricărui activ cu indicele său de referință, cum ar fi un indice larg. Dacă coeficientul beta al unei acțiuni este 1, înseamnă că volatilitatea sa este egală cu cea a indicelui S&P 500. Un coeficient beta de 2 înseamnă că, dacă S&P crește cu 5%, este probabil ca acțiunea să crească cu 10%, dar este, de asemenea, probabil să scadă cu 10% dacă S&P scade cu 5%. Un beta de 0,5 înseamnă că este posibil ca acțiunea să crească sau să scadă cu jumătate din procentul S&P. Ar fi mai bine pentru un începător să se concentreze pe active cu un beta scăzut. Poți găsi coeficienții beta pentru majoritatea acțiunilor pe toate site-urile financiare importante, începând cu Yahoo Finance. Coeficienții beta sunt ca jaloanele de pe pârtiile de schi: verde pentru începători, albastru pentru schiorii de nivel mediu și diamante negre pentru experți.

Fusurile orare. Globalizarea a atras mulți oameni să tranzacționeze departe de casă. Întâlnesc traderi din Australia care tranzacționează acțiuni americane și vorbesc cu traderi din Statele Unite care se luptă cu indicii europeni. Totuși, gândește-te bine înainte de a tranzacționa departe de propriul fus orar. Ecranul tău de date este conectat la lume, dar persoana ta fizică este înrădăcinată în zona în care locuiești. Dacă tranzacționezi când ți-e somn, îți pui singur bețe-n roate. Dacă ești cu capul pe pernă în timp ce tranzacția ta este deschisă în cealaltă parte a globului, le ușurezi treaba concurenților tăi să te facă la buzunare.

Este mai ușor să tranzacționezi pe unele fusuri orare decât pe altele. De exemplu, este confortabil să tranzacționezi pe pieței americane din Europa de Vest, unde Bursa din New York se deschide la ora 15:30 și se închide la ora 22:00. Este foarte greu să tranzacționezi pe pieței americane din Asia, unde diferența de fus orar este probabil de 12 ore. Există întotdeauna excepții de la o regulă și s-ar putea să îți placă să tranzacționezi noaptea, dar dacă te simți obosit și somnoros, nu te forța, ci găsește o piață locală.

Long sau Short. Tranzacționarea înseamnă mai mult decât să cumperi și să aștepți ca prețurile să crească. Pieței sunt străzi cu două sensuri: ele merg atât în jos, cât și în sus. Începătorii doar cumpără, dar traderii cu experiență se simt confortabil și să vândă în lipsă.

Pe scurt, pentru a face bani din vânzarea în lipsă, identifică un activ care te aștepți să scadă, îl împrumuți de la brokerul tău (oferindu-i o garanție) și îl vinzi. După ce acesta scade, îl cumperi înapoi la un preț mai mic, returnezi acțiunile împrumutate brokerului tău și îți primești garanția înapoi. Profitul tău reprezintă diferența dintre prețul de vânzare mai mare și prețul de cumpărare mai mic. Procedeul este identic cu cel de cumpărare, doar că procesul este inversat: întâi vinzi, apoi cumperi. Desigur, vânzarea în lipsă este un subiect prea complex pentru a fi abordat în două paragrafe, motiv pentru care te trimit la ultima mea carte (anterioară acesteia): *The New Sell & Sell Short: How to Take Profits, Cut Losses, and Benefit from Price Declines* (John Wiley & Sons, 2011).

42. Acțiuni

O acțiune este un certificat de proprietate a unei întreprinderi. Dacă cumperi 100 de acțiuni ale unei companii care a emis 100 de milioane de acțiuni, vei deține o

Scanned with OKEN Scanner

milionime din acea firmă. Dacă alți oameni doresc să dețină această întreprindere, vor trebui să liciteze pentru acțiunile tale.

Atunci când masele de oameni încep să aprecieze perspectivele unei companii, ordinele lor pentru acțiunile acesteia vor crește prețul acțiunilor. Dacă nu le plac perspectivele respectivei întreprinderi, vor începe să-și vândă acțiunile, ceea ce va duce la scăderea prețurilor. Companiile cotate la bursă încearcă să-și facă acțiunile mai atractive pentru a crește prețul acțiunilor, deoarece acest lucru le ajută să obțină mai multe capitaluri proprii sau să aibă acces la capital prin îndatorare. Bonusurile directorilor executivi sunt adesea legate de prețul acțiunilor.

Valorile fundamentale, în special câștigurile, determină prețurile pe termen lung, dar, după cum a răspuns cândva John Maynard Keynes, celebrul economist și un abil selecționer de acțiuni: „Pe termen lung, suntem cu toții morți". Piețele sunt pline de pisici și de câini, acțiuni ale unor companii cu câștiguri slabe sau inexistente care, la un moment dat, zboară prin acoperiș, sfidând gravitația. Acțiunile noilor industrii sexy pot levita ținute în aer de așteptările privind câștigurile viitoare, și nu de vreun fundament al unor profituri reale. Acțiunile societăților cu profituri solide, bine gestionate, pot devia lateral sau în jos dacă mulțimea nu este încântată de perspectivele lor.

Lui Warren Buffett îi place să spună că cumpărarea unei acțiuni te face partenerul unui tip maniaco-depresiv pe care îl numește dl Piață. În fiecare zi, dl Piață vine la tine și se oferă să îți cumpere acțiunile sau să ți le vândă pe ale lui. De cele mai multe ori, trebuie să-l ignori pentru că este nebun, dar, ocazional, dl Piață ajunge atât de deprimat, încât îți oferă acțiunile sale la un preț ridicol de mic – și atunci trebuie să cumperi. Alteori, devine atât de maniac, încât cere un preț nebunesc pentru acțiunile tale – și atunci trebuie să vinzi.

Ideea lui Buffett este genială în simplitatea ei, dar greu de pus în aplicare. Starea de spirit a domnului Piață este atât de contagioasă, încât pe majoritatea dintre noi ne pune pe gânduri. Oamenii vor să vândă atunci când dl Piață este deprimat și să cumpere atunci când este maniac. Pentru a fi un trader de succes, trebuie să te diferențiezi de mulțime și să definești criterii obiective care te vor ajuta să decizi cât de sus este prea sus și cât de jos este prea jos. Buffett își ia deciziile pe baza analizei fundamentale și a unei intuiții fantastice. Traderii pot folosi uneltele de analiză tehnică descrise în această carte.

Ce acțiuni vei tranzacționa? Există mai mult de 20.000 de astfel de acțiuni în Statele Unite și mai multe în străinătate. Începătorii au tendința de a se împrăștia în toate direcțiile. De teamă să nu rateze vreo oportunitate, ei cumpără programe informatice de scanare. O persoană care nu are o idee clară despre cum să tranzacționeze o singură acțiune nu va fi ajutată de urmărirea câtorva mii. Va fi mult mai bine să se concentreze pe câteva acțiuni și să le urmărească în fiecare zi.

Vom reveni la problema selecției acțiunilor în partea a zecea, „Detalii practice". Pe scurt, este o idee bună să îți limitezi grupul de candidați la tranzacționare. Acest grup poate fi mic sau mare, în funcție de abilitățile tale și de timpul disponibil. Un prieten grec al meu numește lista sa de 200 de acțiuni pe care le urmărește „haremul". Le-a deținut pe toate în trecut; le revizuiește la sfârșit de săptămână, selectând mai puțin de zece pe care le-ar putea scoate la o plimbare în săptămâna următoare.

Am două „iazuri" în care pescuiesc idei de tranzacționare. În weekend, trec cele 500 de acțiuni componente ale S&P 500 prin scanerul meu de divergențe și mă apropii

Scanned with OKEN Scanner

de acțiunile semnalate de scanare, selectând câteva pe care le voi tranzacționa în cursul săptămânii următoare. În al doilea rând, analizez selecțiile Spike la sfârșit de săptămână, gândindu-mă că, printre cele câteva zeci de selecții preferate ale traderilor de top, va exista cel puțin una pe care voi dori să o folosesc. Numărul de acțiuni pe care le monitorizez îndeaproape în timpul săptămânii este întotdeauna de o singură cifră. Acesta este doar stilul meu; am prieteni care monitorizează câteva zeci de acțiuni la un moment dat. Numai tu poți spune care este numărul potrivit pentru tine, dar trebuie să urmărești doar atâtea pe câte îți poți concentra atenția.

43. ETF-uri

Un fond tranzacționat la bursă (Exchange Traded Fund – ETF) este un instrument de investiții care se tranzacționează ca o acțiune. Diferitele ETF-uri dețin diferite tipuri de active, cum ar fi acțiuni, mărfuri sau obligațiuni, și, de obicei, se tranzacționează aproape de valoarea lor netă. Există ETF-uri concepute pentru a urmări indici, sectoare, țări, mărfuri, obligațiuni, contracte futures și forex. ETF-urile cu efect de levier sunt concepute pentru a parcurge o distanță dublă sau triplă față de indicele suport. Există, de asemenea, ETF-uri inverse și ETF-uri inverse cu efect de levier care se tranzacționează invers față de activele lor suport: atunci când un indice scade, ETF-ul său invers crește și viceversa. Numărul ETF-urilor a ajuns la mii în ultimii ani. Cu atât de multe opțiuni, ce să nu-ți placă la ETF-uri? De fapt, sunt destul de multe.

Industria păstrează tăcerea cu privire la faptul că există două piețe de ETF-uri. Piața principală este rezervată „participanților autorizați" – marilor brokeri-dealeri care au încheiat acorduri cu distribuitorii de ETF-uri pentru a cumpăra sau vinde blocuri mari, constând în zeci de mii de acțiuni ETF. Acești intermediari cumpără cu ridicata și apoi îți vând cu amănuntul. Tu, în calitate de trader privat, stai întotdeauna pe bancheta din spatele autobuzului – pe piața secundară.

Un prieten trader activ care a analizat acest capitol a adăugat: „Cred că «participanții autorizați» pot obține, de asemenea, acțiuni ETF pentru a le vinde în lipsă în loturi mari. Brokerul meu îmi spune întotdeauna că nu sunt disponibile, nici măcar ETF-uri deținute pe scară largă, pe care nu-mi pot imagina că nu le au în stoc. Când îi întreb despre acest lucru, tac mâlc. Mă întreb cum este contabilizată o astfel de tranzacție de vânzare în lipsă efectuată de un participant autorizat. Mă întreb dacă nu cumva se termină ca tranzacții în pereche (atât o cumpărare de volum în creștere, cât și o vânzare de volum în scădere, care se anulează reciproc). În acest caz, presiunea suplimentară de vânzare ar fi ascunsă de ochii privitorilor."

Cheltuielile administrative suportate de ETF-uri diminuează randamentul investitorilor. Conform unui studiu realizat de Morgan Stanley, ETF-urile și-au ratat obiectivele pentru 2009 cu o medie de 1,25%, ceea ce reprezintă dublul „ratării" din 2008. Aceste procente reprezintă „marjele de ajustare"[48] pentru privilegiul de a tranzacționa ETF-uri, în loc de acțiuni individuale. Cu cât indicele urmărit de un ETF este mai exotic, cu atât „marja de ajustare" este mai mare.

[48] În engleză, „haircut" (n.t.).

Scanned with OKEN Scanner

Unele ETF-uri își pierd valoarea atât de repede, încât emitenții lor efectuează în mod repetat divizări inverse pentru a crește prețurile înapoi la două cifre. Odată cu trecerea timpului, aceste ETF-uri sunt reduse din nou în valori cu o singură cifră, iar apoi emitenții lor efectuează o altă divizare inversă pentru a-și face ETF-urile atractive pentru noi investitori naivi.

Un prieten al meu a pierdut peste un milion de dolari anul trecut: el a anticipat o scădere a pieței și a cumpărat un ETF al unui indice de volatilitate (volatilitatea crește atunci când piețele scad). Desigur, piața a scăzut cu 10%, iar volatilitatea a crescut, însă ETF-ul său a scăzut în loc să crească (Figura 43.1).

Multe ETF-uri își „urmăresc" indicii de referință într-un mod îndoielnic. După ce am încercat ETF-urile pe mărfuri, nu m-aș mai atinge de ele nici cu prăjina: am avut parte de mai multe zile în care marfa de bază a crescut, în timp ce ETF-urile mele pe mărfuri au scăzut. Am încetat să mai tranzacționez ETF-uri pe țări după ce m-am confruntat cu mai multe situații în care indicele unei țări creștea la un nou maxim, în timp ce ETF-ul meu rămânea mult sub nivelul de breakout (Figura 43.2).

ETF-urile cu efect de levier sunt mai „încărcate cu contracte futures" decât ETF-urile fără efect de levier și au pierderi din procesul de reînnoire al contractelor futures mult mai mari în fiecare lună. Dezavantajele pe care le suportă investitorii individuali sunt amplificate în cazul ETF-urilor cu efect de levier. Acestea pot urmări activele lor suport mai mult sau mai puțin corect în timpul unei sesiuni individuale de tranzacționare, dar pot devia cu marje uriașe odată cu trecerea timpului.

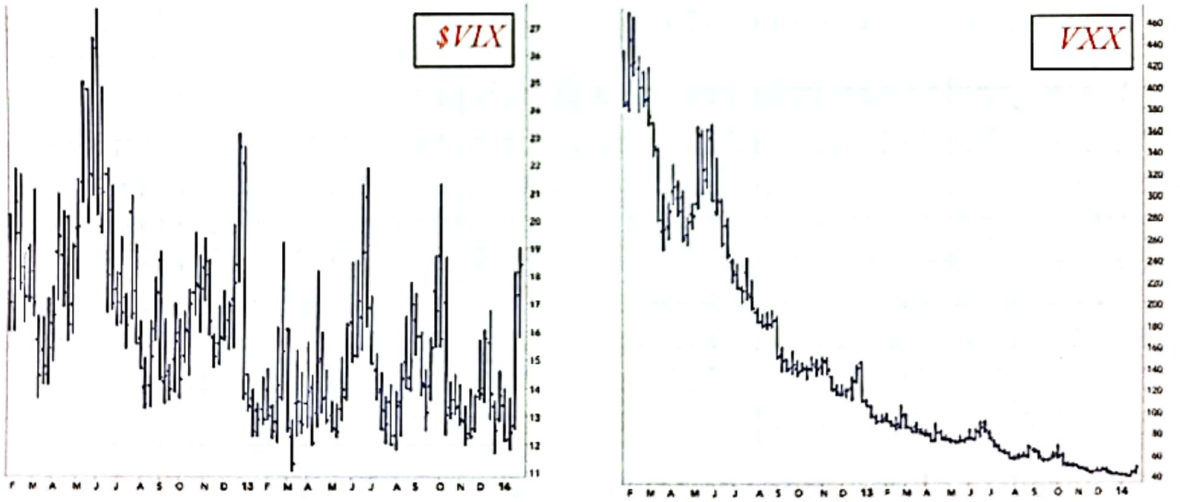

FIGURA 43.1 $VIX, indicele volatilității, și VXX, un ETF de volatilitate, săptămânal. *(Grafice de pe Stockcharts.com)*

Urmărirea volatilității: realitate și închipuire

Îți vine să crezi că aceste două grafice, care acoperă aceeași perioadă de timp, ar trebui să indice același lucru?

Volatilitatea este un factor extrem de important în mișcările pieței. La fel cum prețurile oscilează între trenduri ascendente și descendente, ele oscilează între perioade de volatilitate scăzută și volatilitate ridicată. Acesta este motivul pentru care mulți analiști și traderi acordă o atenție deosebită $VIX – indicele volatilității. Graficul din stânga

Scanned with OKEN Scanner

arată că, în ultimii doi ani, indicele $VIX a oscilat între un nivel scăzut de 10 și un nivel mediu de 20 (a depășit pentru scurt timp 80 de dolari în timpul crizei din 2008). Traderii au o vorbă: „când VIX este ridicat, este sigur să cumperi; când VIX este scăzut, înaintează cu băgare de seamă".

Deoarece fluctuațiile $VIX par destul de ordonate, unii traderi încearcă să le tranzacționeze folosind mai multe ETF-uri, cum ar fi VXX, prezentat în dreapta. În același timp, VXX a scăzut constant, pierzând 90% din valoarea sa. Cum ți se pare asta pentru urmărirea volatilității?

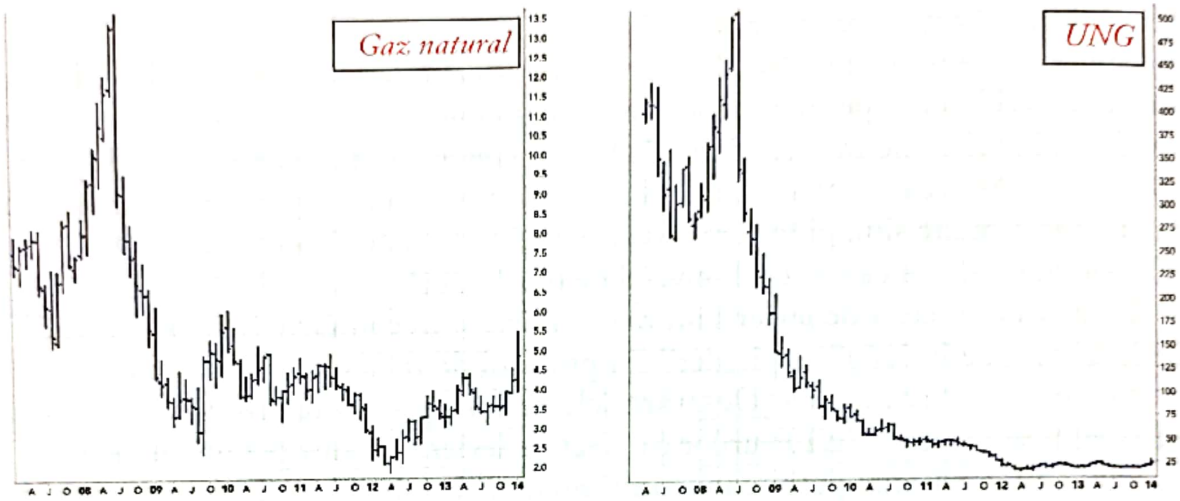

FIGURA 43.2 Gazele naturale de pe piața la vedere și UNG, un ETF de gaze naturale, lunar. *(Grafice de pe Stockcharts.com)*

Piața gazelor naturale: realitate și închipuire

Graficul din stânga prezintă prețurile de pe piața la vedere a gazelor naturale: a atins un nivel maxim de aproape 13,5 dolari în 2008 și a început un bear-market care s-a încheiat cu un minim dublu. Un breakout descendent fals aproape de 2$ în 2012 a contribuit la identificarea unei oportunități de cumpărare. Un grafic de contracte futures (nu este prezentat) arată foarte asemănător cu graficul pieței la vedere, dar aruncă o privire la UNG, ETF-ul de gaze naturale din dreapta. Pe măsură ce a alunecat interminabil de la peste 500 de dolari la sub 20 de dolari, am pierdut numărul de prieteni și clienți care s-au plâns că au pierdut bani încercând să aleagă minimul.

Singurele ETF-uri care se tranzacționează mai mult sau mai puțin decent sunt cele cu bază largă, precum SPY și QQQ. În general, ETF-urile atrag mulți clienți cu amănuntul nesofisticați, dar marjele de ajustare omniprezente și urmărirea slabă a valorilor mobiliare subiacente înclină terenul în defavoarea lor. Amintește-ți un principiu important: TANSTAFL – „there ain't no such thing as a free lunch" (nu primești nimic gratis). Când vine vorba de ETF-uri: cumpărătorul trebuie să fie vigilent.

44. Opțiuni

O opțiune este un instrument financiar derivat – un pariu că un alt titlu, cum ar fi o acțiune, un indice sau un contract futures va atinge un anumit preț până la o anumită

dată. O opțiune **call** (de cumpărare) conferă deținătorului său dreptul, dar nu și obligația, de a cumpăra un anumit volum dintr-un anumit titlu la un anumit preț și la un anumit moment. Este un pariu pe o creștere a prețului. O opțiune **put** (de vânzare) conferă deținătorului dreptul, dar nu și obligația, de a vinde un anumit volum dintr-un anumit titlu la un anumit preț la un anumit moment. Este un pariu pe o scădere a prețului. Există două părți în fiecare tranzacție cu opțiuni: un cumpărător și un vânzător, denumit și „scriitor". Cumpărătorii cumpără opțiuni, în timp ce scriitorii scriu opțiuni și le vând cumpărătorilor.

Ideea principală de reținut este că grupul cumpărătorilor de opțiuni pierde bani în timp, în ciuda tranzacțiilor norocoase ocazionale. La celălalt capăt al mesei, scriitorii de opțiuni ca grup câștigă bani în mod constant, în ciuda pierderilor ocazionale.

Scriitorii creează opțiuni din nimic pentru a satisface cererea din partea cumpărătorilor de opțiuni. Unul dintre studenții mei, un creator de piață de la bursa americană, mi-a spus „Opțiunile sunt o afacere bazată pe speranță. Poți cumpăra sau vinde speranță. Eu sunt un profesionist – eu vând speranță. Dimineața intru pe ringul de tranzacționare și aflu ce speră publicul. Apoi stabilesc prețul acestei speranțe și i-o vând".

Fiecare opțiune are un preț de exercitare[49] (denumit și preț strike). Dacă o acțiune nu atinge acest preț înainte de data exercitării, opțiunea expiră fără valoare și cumpărătorul pierde ceea ce a plătit, în timp ce emitentul își păstrează prada de război, a cărei denumire politicoasă este prima.

- O opțiune este „**at-the-money**" atunci când prețul curent al titlului suport este egal cu prețul de exercitare.
- O opțiune call este „**out-of-the-money**" atunci când prețul curent al titlului suport este mai mic decât prețul de exercitare. O opțiune put este out-of-the-money atunci când prețul curent al titlului suport este mai mare decât prețul de exercitare. Cu cât opțiunea este mai mult out-of-the-money, cu atât este mai ieftină.
- O opțiune call este „**in-the-money**" atunci când prețul curent al titlului suport este mai mare decât prețul de exercitare. O opțiune put este in-the-money atunci când prețul curent al titlului suport este mai mic decât prețul de exercitare.

O opțiune poate fi at-the-money, out-of-the-money sau in-the-money în momente diferite, în funcție de fluctuațiile prețului titlului suport. Prețul fiecărei opțiuni are două componente – o valoare intrinsecă și o valoare temporală.

- **Valoarea intrinsecă** a unei opțiuni crește peste zero numai atunci când este in-the-money. Dacă prețul de exercitare al unei opțiuni call este de 80 $, iar valoarea titlului suport crește la 83 $, valoarea intrinsecă a opțiunii call va fi de 3 $. Dacă valoarea titlului este egală cu sau mai mică de 80 $, valoarea intrinsecă a respectivei opțiuni call este zero.
- Cealaltă componentă a prețului unei opțiuni este **valoarea în timp**. Dacă titlul se tranzacționează la 74 $ și oamenii plătesc 2 $ pentru o opțiune call de 80 $, întreaga sumă de 2 $ reprezintă valoarea în timp. Dacă prețul acțiunii crește la 83 $, iar prețul opțiunii call sare la 4 $, 3 $ reprezintă valoarea intrinsecă (83

[49] „Exercise price" sau „strike price" (n.t.).

Scanned with OKEN Scanner

$ – 80 $), în timp ce 1 $ reprezintă valoarea în timp (speranța că aceste acțiuni vor crește și mai mult pe durata de viață rămasă a opțiunii).

Prețurile opțiunilor depind de mai mulți factori.

- Cu cât prețul de exercitare este mai mult out-of-the-money, cu atât opțiunea este mai ieftină – valoarea de bază trebuie să parcurgă o distanță mai mare pentru ca opțiunea să valoreze ceva înainte de expirare.
- Cu cât se apropie ziua expirării, cu atât opțiunea este mai ieftină – are mai puțin timp la dispoziție pentru a-și îndeplini speranța. Viteza cu care o opțiune își pierde valoarea se numește „time decay", care nu apare în linie dreaptă, ci devine mai accentuată pe măsură ce se apropie scadența.
- Cu cât titlul suport este mai puțin volatil, cu atât opțiunea este mai ieftină, deoarece are o șansă mai mică de a face o mișcare mare.
- Printre factorii minori care influențează prețurile opțiunilor se numără nivelul actual al ratelor dobânzilor și rata dividendelor acțiunilor suport.

Factorii diferiți care influențează stabilirea prețului opțiunilor pot fi de sens contrar și se pot anula parțial reciproc. De exemplu, dacă o piață scade brusc, reducând valoarea opțiunilor call, volatilitatea crescută va ridica valoarea opțiunilor, iar opțiunile call pot pierde mai puțin decât se aștepta. Există mai multe modele matematice, cum ar fi Black-Scholes, descrise pe larg în literatura de specialitate privind opțiunile, care sunt utilizate pentru a determina ceea ce se numește valoarea justă a oricărei opțiuni.

Opțiuni de cumpărare

Cea mai simplă și mai ușoară abordare a opțiunilor este să le cumperi. Este exact ceea ce fac începătorii, iar dacă nu învață rapid și nu se schimbă, conturile lor sunt condamnate.

Aceasta este replica standard a propagandei firmei de brokeraj: „Opțiunile oferă un efect de levier – o capacitate de a controla poziții mari cu o mică investiție în numerar. Întregul risc al unei opțiuni este limitat la prețul pe care îl plătește pentru ea. Opțiunile permit traderilor să facă bani rapid atunci când au dreptate, dar dacă piața se inversează, poți pleca fără să rămâi dator!" Ei omit să menționeze că, pentru a profita de pe urma cumpărării unei opțiuni, trebuie să ai dreptate în trei privințe: trebuie să alegi acțiunea potrivită, să prezici amploarea mișcării sale și să prevezi cât de repede va ajunge acolo. Dacă te înșeli chiar și într-unul dintre aceste trei aspecte, vei pierde bani.

Ai încercat vreodată să arunci o minge prin trei inele într-un parc de distracții? Această complexitate triplă face din cumpărarea de opțiuni un joc în care nu prea poți câștiga.

O acțiune, un indice sau un contract futures poate avea una dintre următoarele trei evoluții: să crească, să scadă sau să rămână la același preț. Atunci când cumperi o opțiune call, poți profita doar dacă piața crește; pierzi dacă scade sau rămâne stabilă. Poți pierde chiar și dacă crește, dar nu suficient de repede. Când cumperi o opțiune put, câștigi numai dacă piața scade suficient de repede. Un cumpărător de opțiuni câștigă bani numai dacă piața se îndreaptă în direcția sa cu o viteză suficient de bună, dar pierde dacă se îndreaptă în direcția sa lent, rămâne stabilă sau se îndreaptă împotriva sa.

Scanned with OKEN Scanner

Un cumpărător de opțiuni are o șansă din trei să câștige – dar șansele sunt de două din trei în favoarea unui scriitor de opțiuni. Nu e de mirare că profesioniștii scriu opțiuni. Un profesionist vinde o opțiune call, iar dacă o acțiune scade, rămâne stabilă sau chiar crește încet, acea opțiune call va expira fără valoare, iar el va păstra prima. El le vinde cumpărătorilor săraci speranța – și dacă această speranță se dovedește a fi fără valoare, tot el le păstrează banii.

Opțiunile atrag hoarde de mici traderi care nu își permit să cumpere acțiuni. Pentru a obține un profit mai mare, aceștia cumpără opțiuni de cumpărare ca și cum acestea ar fi înlocuitori ai acțiunilor. Acest lucru nu funcționează, deoarece opțiunile se mișcă diferit de acțiuni. Amatorii creduli cumpără speranțe deșarte, pe care profesioniștii sunt încântați să le vândă.

Începătorii, cei care joacă la noroc și traderii subcapitalizați constituie majoritatea cumpărătorilor de opțiuni. Gândește-te doar la toți banii pe care acești oameni nefericiți îi pierd în dorința lor de a se îmbogăți rapid. Cine primește toți acești bani? O parte din ei se duc în comisioanele de brokeraj, dar cea mai mare parte intră în buzunarele celor care scriu opțiuni. Profesioniștii bine capitalizați scriu opțiuni în loc să le cumpere. Scrierea de opțiuni este o afacere cu capital intensiv: ai nevoie de cel puțin sute de mii de dolari pentru a o face corect, iar majoritatea scriitorilor de succes operează cu milioane. Scrierea de opțiuni este un joc serios pentru traderii cunoscători, disciplinați și bine capitalizați. Dacă contul tău este prea mic pentru scrierea de opțiuni, așteaptă până când acesta crește.

Piețele sunt ca niște pompe care aspiră banii din buzunarele majorității slab informate și îi pompează în portofelele unei minorități perspicace. Traderii inteligenți de pe orice piață caută situații în care majoritatea face ceva într-un fel, în timp ce o minoritate mică și înstărită face contrariul. Opțiunile sunt un exemplu excelent al acestei reguli.

Scrierea opțiunilor

Există două tipuri principale de scriere de opțiuni. Scriitorii „acoperiți" cumpără o acțiune și scriu opțiuni împotriva acesteia. Scriitorii „fără acoperire" scriu opțiuni call și put pe acțiuni pe care nu le dețin.

Scriitorii acoperiți dețin titlurile de valoare suport. De exemplu, un fond poate deține o poziție importantă în acțiunile IBM și poate vinde opțiuni call pe acestea. Dacă acțiunile nu cresc până la prețul de exercitare pe durata de viață a acestor opțiuni call, opțiunile vor expira fără valoare. Vânzătorul acoperit își va adăuga prima la fond și va vinde o nouă opțiune call cu o nouă dată de expirare. În cazul în care IBM crește până la prețul de exercitare și trebuie să plătească, acesta își va livra acțiunile la prețul de exercitare, va încasa banii și va utiliza capitalul eliberat pentru a cumpăra alte acțiuni și pentru a scrie opțiuni call împotriva acestora.

Fondurile mari au tendința de a utiliza modele computerizate pentru cumpărarea de acțiuni și scrierea de opțiuni acoperite. Scrierea de opțiuni acoperite este o activitate solicitantă din punct de vedere matematic și intensivă din punctul de vedere al capitalului. Majoritatea jucătorilor serioși își diversifică costurile, inclusiv personalul și echipamentele, pe o bază de capital mare. Un trader mic nu are prea multe atuuri în această întreprindere costisitoare. Scrierile de opțiuni acoperite au fost foarte profitabile

Scanned with OKEN Scanner

în primii ani ai opțiunilor tranzacționate la bursă. În prezent, domeniul este supraaglomerat, iar profiturile au devenit mai mici.

Scriitorii „fără acoperire" vând opțiuni fără a deține titlurile suport; ei își susțin opțiunile pe care le scriu cu banii din conturile lor. Un scriitor fără acoperire își încasează prima atunci când deschide o tranzacție, dar riscul său este nelimitat dacă poziția respectivă se întoarce împotriva sa. Dacă deții o acțiune, vinzi o opțiune call acoperită, iar acea acțiune crește până la prețul de exercitare și opțiunea call este exercitată de cumpărător, ai niște bani de dat. Dacă vinzi o opțiune call fără acoperire și acțiunea crește până la sau peste prețul său de exercitare, va trebui să plătești. Imaginează-ți că vinzi opțiuni call pe o acțiune care devine o manevră de preluare și se deschide cu 50 de dolari mai mare în dimineața următoare – tot trebuie să livrezi.

Această combinație de recompense limitate cu riscuri nelimitate îi sperie pe cei mai mulți traderi de la scrierea de opțiuni fără acoperire – dar, ca de obicei, există o discrepanță între percepție și realitate. Este foarte probabil ca o opțiune mult out-of-the-money, cu o perioadă scurtă până la expirare, să expire fără valoare, ceea ce înseamnă că scriitorul va obține profit. Raportul risc/recompensă în cazul scrierii de opțiuni fără acoperire este mai bun decât pare și există tehnici de reducere a impactului unei mișcări adverse rare.

Scriitorii perspicace de opțiuni fără acoperire tind să vândă opțiuni call și put „out-of-the-money" ale căror acțiuni sau contracte futures care le stau la bază sunt puțin probabil să atingă prețurile de exercitare pe durata de viață rămasă a unei opțiuni. Ei vând nu doar speranțe, ci speranțe îndepărtate. Scriitorii buni urmăresc volatilitatea pentru a afla cât de mari sunt șansele să se miște o acțiune și apoi vând opțiuni în afara intervalului respectiv. Acest joc intră în mare viteză în timpul săptămânii sau a celor două săptămâni anterioare expirării opțiunii, când scriitorii scot bani din piatră seacă, vânzând opțiuni put și call fără acoperire care nu au aproape nicio șansă de a-și atinge prețul de exercitare.

Scriitorii prudenți își închid pozițiile fără a aștepta datele de expirare. Dacă scrii o opțiune call la 90 de cenți și prețul coboară la 10 cenți, este logic să îl cumperi înapoi și să lichidezi poziția. Ai obținut deja cea mai mare parte a profitului posibil, așa că de ce să te expui la un risc continuu? Este mai ieftin să plătești un alt comision, să îți contabilizezi profiturile și să cauți o altă oportunitate de scriere.

Este nevoie de o disciplină de fier ca să ajungi scriitor de opțiuni fără acoperire. Dimensiunea vânzărilor și numărul de poziții trebuie să fie strict determinate de regulile tale de gestionare a banilor. Dacă vinzi o opțiune call fără acoperire și acțiunile cresc peste prețul de exercitare, te expui riscului de faliment. Trebuie să stabilești în avans la ce nivel vei renunța și vei fugi, suportând o pierdere relativ mică. Un vânzător fără acoperire nu-și poate permite să stea și să spere când o acțiune se mișcă împotriva sa.

Scriitorul alege

Timpul este dușmanul cumpărătorilor de opțiuni. Fiecare cumpărător a trecut prin această tristă secvență: cumpără o opțiune call, acțiunile cresc, dar opțiunea lor scade la zero și pierd bani. Cumpărătorii pierd atunci când titlul de bază are nevoie de mai mult

Scanned with OKEN Scanner

timp decât a fost preconizat pentru a ajunge la nivelul la care își poate încasa câștigurile din pariu. Majoritatea opțiunilor devin lipsite de valoare până la data expirării lor.

Ce-ar fi dacă am inversa acest proces și am scrie mai degrabă decât să cumpărăm opțiuni? Prima dată când scrii o opțiune – și o faci corect – vei trăi senzația încântătoare a timpului care lucrează în favoarea ta. Opțiunea pe care ai scris-o își pierde în fiecare zi o parte din valoarea sa în timp, ceea ce face ca prima pe care ai colectat-o să fie mai sigură. Atunci când piața nu merge nicăieri, tot vei face bani, deoarece valoarea în timp continuă să se evapore, ceea ce face mai probabil să-ți păstrezi prima.

Dacă a trăi bine este cea mai bună răzbunare, atunci a lua un factor care ucide majoritatea cumpărătorilor de opțiuni – timpul – și a-l face să lucreze pentru tine este o experiență satisfăcătoare.

Având în vedere că fiecare opțiune reprezintă o speranță, este mai bine să vinzi speranțe deșarte care au șanse foarte mici să se îndeplinească. Fă trei pași înainte de a scrie o opțiune call sau put.

1. Analizează titlul de valoare pentru care dorești să scrii opțiuni.

Folosește Triple Screen pentru a decide dacă o acțiune, un contract futures sau un indice este în trend sau nu. Folosești grafice săptămânale și zilnice, indicatori de urmărire a trendurilor și oscilatori pentru a identifica trendurile, a detecta inversările și a stabili ținte de preț. Evită să scrii atunci când urmează să fie anunțate câștigurile – nu ține poziții deschise în timpul acestor zile cu potențial de furtună.

2. Selectează ce fel de opțiune vrei să scrii.

Dacă analiza ta este bearish, ia în considerare scrierea de opțiuni call, dar dacă este bullish, ia în considerare scrierea de opțiuni put. Atunci când trendul este ascendent, vinde speranța că se va întoarce în jos, iar atunci când este descendent, vinde speranța că se va întoarce în sus. Nu scrie opțiuni atunci când piețele sunt stagnante și primele scăzute – un breakout dintr-un interval de tranzacționare te poate afecta.

3. Estimează cât de departe, cu o marjă de siguranță generoasă, trebuie să crească sau să scadă prețul acțiunii pentru a-și schimba trendul. Scrie o opțiune dincolo de acel nivel.

Scrie o opțiune cu un preț de exercitare pe care este puțin probabil ca piața să îl atingă înainte de expirarea opțiunii. Un instrument obiectiv care arată gradul de siguranță al poziției tale planificate este un indicator numit Delta, despre care vom discuta mai jos.

Time-Decay. Opțiunile își pierd valoarea cu fiecare zi care trece, dar rata lor de scădere nu este constantă. Opțiunile scad mai rapid pe măsură ce data expirării se apropie. La fel ca un bolovan care se rostogolește la vale, acest time-decay devine vertical după ce se prăbușește de pe stâncă.

Time-decay-ul este rău pentru cumpărătorii de opțiuni, dar foarte bun pentru cei care scriu opțiuni. Încasezi prima chiar în ziua în care vinzi o opțiune call. Cu cât acesta scade mai mult sub prețul la care l-ai vândut, cu atât prima ta este mai sigură. Time-decay este un prieten al scriitorului de opțiuni, dar un dușman al cumpărătorului de opțiuni.

Având în vedere acest lucru, momentul potrivit pentru un scriitor de opțiuni este la aproximativ două-trei luni de la expirarea opțiunii. Acesta este momentul în care time-decay începe să prindă viteză. Aceasta se accelerează în ultimele câteva săptămâni

Scanned with OKEN Scanner

de viață a opțiunii. Atunci când scrii opțiuni aproape de expirare, beneficiezi de un time-decay mai rapid. Poți obține mai mulți bani pentru opțiuni cu o durată de viață mai lungă, dar nu fi lacom. Scopul unui vânzător nu este de a da lovitura dintr-o singură tranzacție, ci de a obține un venit constant.

Delta este o unealtă care arată probabilitatea ca titlul de valoare suport să atingă prețul de exercitare al opțiunii până la data expirării acesteia. Este unul dintre mai multe unelte pentru opțiuni, denumite în mod colectiv „Grecii" (pentru că fiecare poartă numele unei litere din alfabetul grecesc). Poți găsi Delta pentru orice acțiune, indice sau ETF pe multe site-uri financiare, în special pe cele ale brokerilor care oferă servicii de opțiuni.

Un scriitor de opțiuni prudent trebuie să vândă opțiuni call sau put al căror indice Delta nu depășește cu mult de 0,10, ceea ce înseamnă că există doar 10% șanse ca prețul de exercitare să fie atins înainte de data expirării. Amintește-ți că, în calitate de scriitor de opțiuni, nu vrei ca titlul de valoare suport să atingă acel preț: vrei să vinzi speranțe deșarte. Dacă riscul de 10% ți se pare ridicat, reține că Delta este calculat fără nicio referire la analiza pieței. Dacă decizia ta se bazează pe o bună analiză tehnică, riscul tău va fi mai mic decât indică Delta.

Tentația de a vinde opțiuni fără acoperire cu o valoare cât mai mare și de a obține prime mai grase este periculoasă. Delta are șanse mari să fie ridicat, ceea ce înseamnă că o ușoară mișcare contrară trendului îți poate distruge poziția. Dacă ai de gând să scrii opțiuni, tratează această activitate ca și cum ai vinde polițe de asigurare împotriva accidentelor. Pentru a obține profituri constante și a dormi bine noaptea, trebuie să vinzi polițele de asigurare auto doamnelor care merg doar la supermarket, și nu motocicliștilor amatori de senzații tari.

Limitarea riscurilor

Un mare trader de opțiuni mi-a împărtășit tehnica sa de a „tăia spreadul bid-ask". El introduce o ofertă scăzută sau o cerere ridicată și apoi începe să cedeze câte un penny până când cineva mușcă. De exemplu, el a văzut recent o opțiune pe care dorea să o scrie (adică să o vândă). Oferta era de 1,18 dolari, iar cererea de 1,30 dolari, dar nu avea nicio intenție să vândă la 1,18 dolari și să plătească acea marjă uriașă. În schimb, a introdus un ordin de vânzare a unui număr mare de contracte la 1,29 $, cu un penny mai ieftin decât prețul cerut. Nu a primit niciun răspuns. Câteva minute mai târziu, a coborât prețul cerut la 1,28 $ – și, dintr-odată, un cumpărător a apărut din neant, i-a cumpărat contractele, iar marja dintre cerere și ofertă a revenit la 1,18 $/1,30 $. Clientul meu constată că există traderi mari care privesc de pe margine, care nu își arată mâna, dar care doresc să tranzacționeze în limitele spreadului. El îi convinge să muște momeala cedând câte un penny.

Scriitorii de opțiuni pot fi afectați negativ în trei moduri. Unii tranzacționează în exces, creând poziții care sunt prea mari pentru conturile lor. Asumarea unui risc prea mare îi face nervoși și incapabili să mențină pozițiile chiar și în timpul unor fluctuații mărunte. Scriitorii de opțiuni sunt, de asemenea, afectați atunci când nu reușesc să fugă suficient de repede atunci când o opțiune se mișcă împotriva lor. În cele din urmă, scriitorii de opțiuni pot fi eliminați dacă nu au o rezervă împotriva unei mișcări

Scanned with OKEN Scanner

adverse majore. Cu cât tranzacționezi mai mult timp, cu atât crește riscul unui eveniment catastrofal.

Un scriitor poate deveni neglijent vânzând opțiuni fără acoperire și încasând profituri. Un sentiment îngâmfat de mulțumire de sine îi poate pune pe ochi niște ochelari de cal. Trebuie să protejezi toate tranzacțiile, inclusiv opțiunile fără acoperire. Câteva sugestii.

- Stabilește-ți clar zona de scoatere a profitului – ia în considerare răscumpărarea opțiunilor fără acoperire.

Opțiunea pe care o scrii este un activ care își pierde din valoare pe măsură ce se apropie de data expirării. Atunci când titlul de valoare suport se îndepărtează de prețul de exercitare, dar mai este timp până la expirare, prețul opțiunii pe care ai vândut-o poate scădea aproape de minimul său și își poate pierde valoarea picătură cu picătură. Pierzătorul care a cumpărat acea opțiune mai are o mică șansă ca piața să se inverseze în favoarea sa. El continuă să țină opțiunea respectivă ca pe un bilet de loterie – și, din când în când, biletul său poate câștiga.

În calitate de scriitor, de ce să ții o poziție deschisă care ți-a oferit deja cea mai mare parte a profitului său posibil? Ai puține de câștigat, rămânând în același timp expus riscului. După ce opțiunea pe care ai vândut-o își pierde jumătate din valoare, ia în considerare cumpărarea ei înapoi pentru a închide tranzacția profitabilă. În momentul în care o opțiune își pierde 80% din valoare, trebuie să ieși din tranzacția respectivă.

- Folosește un punct mintal de oprire a pierderii pe opțiunea pe care ai vândut-o.

Aici este mai bine să folosești stopuri mintale, deoarece mulți profesioniști vânează stopuri de opțiuni slab tranzacționate. Utilizarea stopurilor mintale necesită o disciplină de fier – încă un motiv pentru care scrierea de opțiuni nu este un joc pentru începători.

Stabilește-ți stopurile mintale atât pentru titlul de valoare suport, cât și pentru opțiunea în sine. De exemplu, poți să vinzi o opțiune call fără acoperire pentru aprilie, la prețul de exercitare de 80 de dolari, pe o acțiune care se tranzacționează la 70 și să plasezi stopul mintal la 75. Ieși din poziția de opțiune fără acoperire înainte ca aceasta să te facă să pierzi bani. De asemenea, stabilește un stop pentru opțiunea ta: dacă prețul acesteia se dublează, cumpăr-o înapoi pentru a reduce pierderea. Dacă ai vândut o opțiune cu 1,50 $, răscumpăr-o dacă prețul crește la 3 $. S-ar putea să doară, dar nu va fi nici pe departe „pierderea nelimitată" care îi face pe oameni să se teamă să scrie opțiuni.

- Deschide un cont de asigurare.

Poți scrie o opțiune put și piața să se prăbușească a doua zi, sau poți scrie o opțiune call și dintr-odată să aibă loc o preluare. Speri ca acest lucru să nu se întâmple niciodată – dar, dacă tranzacționezi suficient de mult timp, în cele din urmă totul se va întâmpla! Acesta este motivul pentru care ai nevoie de asigurare. Nimeni nu o va scrie pentru tine, așa că va trebui să te asiguri tu.

Deschide un cont pe piața monetară și, de fiecare dată când închizi o poziție profitabilă cu o opțiune scrisă fără acoperire, redirecționează 10% din profit în acel cont. Nu-l folosi pentru tranzacționare – lasă contul tău de asigurare să crească cu fiecare profit nou, gata să acopere o pierdere catastrofală sau să fie scos în numerar atunci când te oprești din scrierea de opțiuni. Într-o consultare recentă cu un scriitor profesionist de opțiuni, i-am recomandat să trimită 10% din profitul său peste un anumit prag către

Scanned with OKEN Scanner

banca care deține ipoteca asupra casei sale de la țară, folosind această plată în avans ca fond de asigurare.

Este posibil să cumperi opțiuni într-un mod inteligent?

Profesioniștii pot cumpăra opțiuni put într-o situație rară – atunci când se așteaptă la o scădere severă. Atunci când un trend ascendent pe termen lung începe să se schimbe, aceasta poate crea turbulențe masive în apropierea vârfului, asemănătoare cu schimbarea cursului de navigare al unui pachebot. Atunci când volatilitatea crește vertiginos, chiar și traderii cu experiență au probleme în a stabili stopuri pentru pozițiile short. Cumpărarea de opțiuni put îți permite să eviți această problemă.

Prețurile tind să scadă de două ori mai repede decât cresc. Lăcomia, emoția dominantă a trendurilor ascendente, este un sentiment fericit și de durată. Frica, emoția dominantă a trendurilor descendente, este mai acută și mai violentă. Profesioniștii au șanse mai mari să cumpere opțiuni put din cauza expunerii mai scurte la time-decay. Trendurile ascendente sunt mai bine tranzacționate cu acțiuni sau contracte futures.

Un trader care se așteaptă la o întoarcere a trendului ascendent în jos trebuie să decidă ce opțiune put să cumpere. Cea mai bună alegere este contraintuitivă și destul de diferită de ceea ce cumpără majoritatea oamenilor.

- Estimează cât de jos te aștepți ca o acțiune să se prăbușească. O opțiune put merită cumpărată numai dacă te aștepți la prăbușirea ei.
- Evită opțiunile put cu mai mult de două luni de viață. Cumpărarea de opțiuni put are sens numai atunci când te aștepți la un declin în cascadă. Dacă anticipezi un trend descendent prelungit, mai bine vinzi în lipsă titlul de valoare suport.
- Caută opțiuni put ieftine al căror preț nu reflectă nicio speranță. Mișcă degetul în jos pe coloană: cu cât prețul de exercitare este mai mic, cu atât mai ieftină este opțiunea put. La început, de fiecare dată când cobori la următorul preț de exercitare, o opțiune put este cu 25% sau chiar 35% mai ieftină decât la nivelul anterior. În cele din urmă, ajungi la nivelul de exercitare la care ai economisi doar o fracțiune mică din prețul unei opțiuni put. Asta arată că toată speranța a fost stoarsă din acea opțiune put, iar prețul său este ca al unui bilet de loterie ieftin. Fix pe acesta îl vrei!

Cumpărarea unei opțiuni put foarte ieftine, mult out-of-the-money, este contraintuitivă. Este atât de mult out-of-the-money și are atât de puțină viață în ea, încât are șanse mari să expire fără valoare. Nu poți plasa un stop pe ea, iar dacă te înșeli, vei pierde întreaga primă. De ce să nu cumperi o opțiune put mai aproape de bani?

Singurul moment în care trebuie să cumperi o opțiune put este atunci când dorești să obții un câștig excepțional în urma unei inversări majore. Într-un trend descendent obișnuit, este mai bine să vinzi acțiunile în lipsă. Cu opțiuni put ieftine, mult out-of-the-money, se urmărește un câștig de zece ori sau mai mult. Astfel de randamente îți permit să te înșeli de mai multe ori pe astfel de tranzacții, și tot să ieși în avantaj în cele din urmă. Prinderea unei răsturnări majore va compensa mai multe pierderi și îți va aduce un profit generos.

Scanned with OKEN Scanner

De ce nu folosesc mai mulți oameni această tactică? În primul rând, necesită multă răbdare, deoarece oportunitățile sunt foarte rare. Valoarea divertismentului este foarte scăzută. Majoritatea oamenilor nu pot suporta ideea de a greși de trei, patru sau cinci ori la rând, chiar dacă este posibil să câștige bani în final. Acesta este motivul pentru care atât de puțini traderi joacă acest joc.

Am scris acest capitol pentru a te ajuta să te concentrezi asupra unora dintre ideile-cheie privind opțiunile. Dacă ești interesat de opțiuni, studiază cartea lui Lawrence MacMillan, *Options as a Strategic Investment* (Opțiunile ca investiție strategică).

45. CFD-uri

Un **contract pentru diferență** (CFD) este un pariu pe valoarea viitoare a unei valute, a unui indice sau a unei acțiuni. Dacă cumperi un CFD și prețul vehiculului suport crește, vei încasa diferența de la compania care ți-a vândut contractul, dar dacă acesta scade, vei plăti diferența. CFD-urile sunt instrumente financiare derivate care permit speculanților să parieze pe creșteri sau scăderi. Acestea sunt similare cu pariurile pe marjă, care sunt legale în Regatul Unit și Irlanda, dar nu și în Statele Unite.

La momentul scrierii acestei cărți, CFD-urile sunt disponibile în Australia, Canada, Franța, Germania, Hong Kong, Irlanda, Italia, Japonia, Noua Zeelandă, Norvegia, Olanda, Portugalia, Singapore, Africa de Sud, Spania, Suedia, Elveția și Regatul Unit. Acestea sunt interzise în Statele Unite din cauza restricțiilor impuse de Comisia pentru Bursă și Valori Mobiliare.

CFD-urile au fost inventate la începutul anilor 1990 de Brian Keelan și Jon Wood, ambii de la UBS Warburg din Londra. Traderii instituționali au început să le utilizeze pentru a acoperi expunerea la acțiuni și pentru a evita impozitele. La sfârșitul anilor '90, mai multe firme au început să tranzacționeze CFD-uri pentru traderii cu amănuntul, promovând efectul lor de levier și scutirea de impozitele din Regatul Unit. Mai multe societăți furnizoare și-au extins oferta de la Bursa din Londra la acțiuni, mărfuri, obligațiuni și valute la nivel mondial. CFD-urile pe indici, bazate pe principalii indici mondiali precum Dow Jones, S&P 500, FTSE și DAX, au devenit rapid cele mai populare active ale grupului.

CFD-urile sunt contracte încheiate între traderi individuali și furnizori, care pot oferi condiții de tranzacționare diferite. Fiecare CFD este creat prin deschiderea unei tranzacții cu un furnizor, pe baza unui anumit instrument suport. Trebuie să fii pregătit să plătești spreaduri, comisioane și overnight mari. Tranzacțiile sunt în general pe termen scurt, deși pozițiile pot fi și overnight. Comisioanele de finanțare și profiturile sau pierderile sunt creditate sau debitate zilnic. CFD-urile sunt tranzacționate în marjă.

Printre avantajele CFD-urilor se numără dimensiunile minime infime ale acestor contracte, care le fac accesibile micilor traderi. Absența datelor de expirare înseamnă că nu există time-decay. Dacă este percepută finanțare pentru pozițiile long, aceasta este plătită pentru pozițiile short.

Există câteva îndoieli serioase cu privire la CFD-uri. Comisioanele tind să fie ridicate în raport cu mărimea contractelor. Spreadurile ask/bid sunt controlate de emitenții de CFD-uri, care controlează, de asemenea, prețurile contractelor, care pot devia de la

Scanned with OKEN Scanner

prețurile titlurilor de valoare suport. Cu alte cuvinte, un client cu amănuntul joacă împotriva unei echipe profesioniste care poate schimba regulile în timpul jocului.

Un client din Noua Zeelandă a scris: „În ceea ce privește CFD-urile și pariurile pe spread, merită să înțelegi că, în cazul CFD-urilor, nu încerci doar să învingi piața, ci și cazinoul. Furnizorii de CFD-uri pot stabili orice prețuri doresc pentru un instrument, deoarece acesta este instrumentul lor. Faptul că uneori emulează ceea ce se întâmplă pe piața bursieră nu înseamnă că este același lucru cu tranzacționarea pe piața bursieră."

CFD-urile sunt promovate intens în rândul traderilor noi și neexperimentați, exaltându-le potențialele câștiguri și trecând cu vederea riscurile. Autoritatea australiană de reglementare financiară ASIC consideră că tranzacționarea CFD-urilor este mai riscantă decât pariurile pe curse de cai sau pariurile din cazinouri. CFD-urile sunt interzise în Statele Unite, unde autoritățile de reglementare nu au uitat de bucket shopurile[50] care prosperau la începutul secolului XX.

Poziția Comisiei pentru Bursă și Valori Mobiliare în această chestiune îmi amintește de o altă agenție federală, Administrația Alimentelor și Medicamentelor, care a ținut Thalidomida, un medicament pentru femeile însărcinate, departe de Statele Unite. Ca urmare, după ce întreaga amploare a efectelor sale secundare oribile a devenit cunoscută, populația Statelor Unite a fost scutită de epidemia de copii diformi cauzată de acest medicament în Europa.

46. Contracte futures

Un contract futures este un contract de livrare a unei anumite cantități dintr-o marfă până la o anumită dată, la un preț convenit. Contractele futures diferă de opțiuni prin faptul că sunt obligatorii atât pentru cumpărător, cât și pentru vânzător. În cazul opțiunilor, cumpărătorul are dreptul, dar nu și obligația de a prelua livrarea. Dacă cumperi o opțiune call sau put, te poți retrage dacă dorești, dar în cazul contractelor futures, nu ai acest lux. Dacă piața îți este potrivnică, trebuie să ieși din tranzacție în pierdere sau să îți mărești marja. Contractele futures sunt mai stricte decât opțiunile, dar reacțiile lor la volatilitatea pieței sunt mult mai line, ceea ce le face mai ușor de tranzacționat. Un alt avantaj al contractelor futures este că există doar câteva zeci de contracte, ceea ce le face mai ușor de urmărit. Contractele futures nu sunt la fel de corelate între ele ca acțiunile. În timp ce acțiunile tind să evolueze ca un grup, multe contracte futures evoluează în trenduri independente, oferind mai multe opțiuni de tranzacționare.

Mărfurile sunt elementele de bază ale economiei. Grâul este o marfă de bază, în timp ce pâinea nu este, deoarece include mai multe ingrediente. Traderii cu experiență obișnuiau să glumească spunând că o marfă este ceva care provoacă durere dacă-ți cade pe picior – aur, zahăr, grâu, un butoi plin cu țiței. În ultimele decenii, multe unelte

[50] „Bucket shopurile" erau operațiuni de brokeraj frauduloase sau extrem de speculative, care existau la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului XX, în special în Statele Unite. Acestea permiteau clienților să parieze pe prețul acțiunilor fără a cumpăra sau vinde efectiv acțiuni reale – în esență, o formă de pariuri deghizată în tranzacționare (n.t.).

Scanned with OKEN Scanner

financiare au început să se tranzacționeze ca mărfuri – indici bursieri, obligațiuni și valute. Contractele futures includ unelte financiare alături de mărfurile tradiționale.

Persoana care cumpără o acțiune devine coproprietar al unei companii, dar atunci când cumperi un contract futures, nu deții nimic. Închei un contract obligatoriu pentru o achiziție viitoare de marfă, fie că este vorba de o căruță de grâu sau de un teanc de obligațiuni de trezorerie. Persoana care îți vinde acest contract își asumă obligația de livrare. Banii pe care îi plătești pentru o acțiune merg la vânzător, dar în cazul contractelor futures, banii de marjă rămân la casa de compensare ca garanție, pentru a te asigura că vei accepta livrarea atunci când contractul ajunge la scadență. Acesta este motivul pentru care marjele erau numite „bani cinstiți". Dacă, în cazul acțiunilor, plătești dobândă pentru împrumutul în marjă, în cazul contractelor futures poți încasa dobândă pentru fondurile tale în marjă.

Fiecare contract futures are o mărime clar definită și o dată de decontare. Majoritatea traderilor își închid contractele mai devreme, decontând profiturile și pierderile în numerar. Cu toate acestea, existența unei date de decontare îi obligă pe oameni să acționeze, oferind un fel de trezire la realitate. O persoană poate sta ani de zile cu o acțiune perdantă, amăgindu-se că este doar o pierdere pe hârtie. În cazul contractelor futures, realitatea, sub forma datei de decontare, intervine întotdeauna în cazul unui om care visează cu ochii deschiși.

Cele mai multe contracte futures au limite zilnice peste care prețurile nu au voie să sară. Limitele sunt concepute pentru a întrerupe mișcările isterice și pentru a da oamenilor timp să-și regândească pozițiile. O serie de zile limită poate fi foarte stresantă atunci când un trader care pierde este blocat și incapabil să iasă în timp ce contul său se topește văzând cu ochii. Globalizarea piețelor futures a creat numeroase ieșiri de urgență, permițându-ți să închei o tranzacție în altă parte. La fel ca atunci când urcă la bordul unui avion, un trader atent învață să identifice aceste ieșiri de urgență înainte de a avea nevoie de ele.

În cazul acțiunilor, majoritatea oamenilor cumpără și foarte puțini vând în lipsă. În cazul contractelor futures, la fel ca în cazul opțiunilor, mărimea pozițiilor long și short este întotdeauna egală, deoarece dacă cineva cumpără un contract pentru livrare viitoare, altcineva trebuie să i-l vândă, adică să fie în poziție short. Dacă dorești să tranzacționezi contracte futures, merită să te simți confortabil în poziția short.

Rata de supraviețuire a noilor traderi de contracte futures este scăzută – se spune că nouă din zece nou-veniți se retrag în primele câteva luni. Este important să se înțeleagă că nu contractele futures sunt de vină, ci lipsa gravă de abilități de gestionare a riscurilor în rândul începătorilor. Contractele futures oferă unele dintre cele mai bune oportunități de profit pentru traderii serioși, dar sunt mortale pentru amatori. Trebuie să îți dezvolți abilități excelente de gestionare a banilor (descrise în capitolele 49-51) înainte de a te aventura în contractele futures.

Contracte futures și tranzacții în numerar

Pentru a compara o tranzacție futures cu o tranzacție în numerar, să presupunem următoarele: suntem în februarie, aurul se tranzacționează la 1.500 de dolari uncia, iar analiza ta indică faptul că este posibil să crească la 1.575 de dolari în câteva săptămâni.

Scanned with OKEN Scanner

Cu 150.000 de dolari, poți cumpăra un lingou de aur de 100 de uncii de la un dealer și îl poți depozita într-un seif. Dacă analiza ta este corectă, în câteva săptămâni aurul tău va valora 157.500 de dolari. îl poți vinde și obține un profit de 7.500 de dolari, sau 5% înainte de comisioane – frumos. Acum să vedem ce se întâmplă dacă tranzacționezi contracte futures pe baza aceleiași analize.

Având în vedere că suntem în februarie, aprilie este următoarea lună de livrare pentru aur. Un contract futures acoperă 100 de uncii de aur, cu o valoare de 150.000 $. Marja pentru tranzacționarea acestui contract este de numai 7.500 $. Cu alte cuvinte, poți controla aur în valoare de 150.000 $ cu un depozit de 7.500 $. Dacă analiza ta este corectă și aurul crește cu 75 de dolari pe uncie, vei obține aproximativ același profit ca atunci când ai cumpărat 100 de uncii de aur cu numerar; doar că acum randamentul investiției tale va fi de 100% în loc de 5%, deoarece marja ta este de numai 7.500 de dolari.

Mulți oameni, după ce văd astfel de cifre, simt un val de lăcomie și cumpără mai multe contracte. Un trader cu 150.000 de dolari în cont are suficientă marjă pentru 20 de contracte. Dacă își poate dubla banii pe un singur contract, îi poate dubla și pe 20. Dacă repetă acest lucru de două sau trei ori, va deveni rapid milionar.

Minunat, dar există o capcană.

Piețele se mișcă rareori în linie dreaptă. Analiza ta ar putea fi corectă și aurul ar putea crește de la 1.500 la 1.575 $ în câteva săptămâni, dar este perfect posibil să scadă până la 1.450 $ pe parcurs. Această scădere de 50 de dolari ar crea o pierdere de 5.000 de dolari pe hârtie dacă ai cumpăra 100 de uncii de aur în numerar – neplăcut, dar nu o tragedie. Pentru un trader de contracte futures care a cumpărat mai multe contracte, fiecare cu o marjă de 7.500 de dolari, această scădere de 50 de dolari ar însemna o pierdere totală. Brokerul său îl va suna cerându-i mai multă marjă, iar dacă nu are rezerve, brokerul îi va vinde contractele deschise în pierdere.

Traderii neexperimentați continuă să cumpere prea multe contracte și să fie scoși din joc la prima mișcare a pieței lor. Analiza lor poate fi corectă – aurul poate crește până la prețul țintă – dar începătorul este condamnat pentru că își implică prea mult din capitalul propriu și are rezerve foarte mici. Nu contractele futures îi omoară pe traderi – o gestionare deficitară a banilor îi omoară pe traderii de contracte futures.

Contractele futures pot fi foarte atractive pentru traderii cu abilități solide de gestionare a banilor. Ratele ridicate de rentabilitate necesită o disciplină de fier. Unui începător îi merge mai bine cu acțiuni cu evoluție mai lentă. Odată ce te-ai maturizat ca trader, poți să te uiți mai atent la contracte futures. De asemenea, citește câteva cărți introductive. *Winning in the Futures Market* (Cum să câștigi pe piața de contracte futures) de George Angell este o bună carte de bază, urmată de *The Futures Game* (Jocul contractelor futures) de Teweles și Jones.

Acoperire

Piețele de contracte futures îndeplinesc o funcție economică importantă: ele permit producătorilor și consumatorilor comerciali să se protejeze împotriva riscurilor legate de prețul mărfurilor, oferindu-le un avantaj concurențial. În același timp, contractele futures oferă speculanților un palat al jocurilor de noroc cu mai multe opțiuni decât orice cazinou.

Scanned with OKEN Scanner

Acoperirea înseamnă deschiderea unei poziții futures opusă poziției pe care o deții pe marfa reală. De exemplu, un mare producător de dulciuri știe cu câteva luni înainte de cât zahăr va avea nevoie întreprinderea. El cumpără un număr corespunzător de contracte futures pe zahăr la New York sau Londra atunci când prețurile sunt suficient de bune pentru firmă. Va avea nevoie de trenuri încărcate cu zahăr peste câteva luni, dar între timp deține contracte futures pe zahăr, pe care intenționează să le vândă atunci când își cumpără vagoanele de zahăr.

Dacă prețul zahărului crește și trebuie să plătească mai mult pentru materia primă, va compensa această pierdere prin obținerea aceluiași profit pe poziția de contracte futures. În cazul în care prețul zahărului scade, va pierde bani pe contractele futures, dar va compensa economisind pe materiile prime. Concurenții lor fără acoperire își asumă riscuri. Dacă prețul zahărului scade, vor cumpăra ieftin și vor obține un profit, dar dacă prețul crește, vor fi expuși la risc. Consumatorii acoperiți se pot concentra asupra activităților lor de bază, izolați de viitoarele oscilații ale prețurilor. Companiile aeriene știu cu ani în avans de cât combustibil pentru avioane vor avea nevoie, iar cumpărarea de contracte futures pe petrol le protejează de creșterile de preț care apar adesea pe această piață volatilă.

Producătorii de mărfuri beneficiază, de asemenea, de pe urma acoperirii riscurilor. O întreprindere agroalimentară își poate vinde în avans grâul, cafeaua sau bumbacul atunci când prețurile sunt suficient de ridicate pentru a-și asigura profiturile. Acestea vând contracte futures pe termen scurt suficiente pentru a acoperi mărimea recoltei lor viitoare. Din acel moment, nu mai au niciun risc de preț. În cazul în care prețurile scad, își vor compensa pierderile pe produsele de bază în numerar prin profiturile obținute din tranzacțiile futures pe termen scurt. În cazul în care prețurile cresc, vor pierde bani pe pozițiile lor short pe contracte futures, dar îi vor recupera vânzând marfa reală la prețuri mai mari.

Acoperirea elimină riscul de preț din planificarea cumpărării sau livrării unei mărfuri în numerar. Ceea ce permite intereselor comerciale să se concentreze asupra activităților lor de bază, să ofere prețuri stabile consumatorilor și să obțină un avantaj competitiv pe termen lung.

Hedgerii renunță la șansa de a obține un câștig mare, picat din cer, dar se protejează de riscurile legate de preț. Supraviețuitorii apreciază stabilitatea. Acesta este motivul pentru care Exxon, Coca-Cola și Nabiscos se numără printre principalii jucători din lume de pe piețele de mărfuri. Hedgerii sunt cei mai buni cunoscători ai pieței, iar un departament bun de acoperire a riscurilor nu numai că asigură prețurile, dar servește și ca centru de profit.

Hedgerii transferă riscurile de preț către speculanți, care intră pe piețe, atrași de strălucirea profiturilor potențiale. Este ironic faptul că hedgerii, care dispun de informații din interior, nu sunt pe deplin încrezători în privința prețurilor, în timp ce mulțimi de outsideri veseli depun bani pentru a paria pe contractele futures.

Cele mai mari două grupuri de speculanți sunt fermierii și inginerii. Fermierii produc mărfuri, în timp ce inginerilor le place să aplice metodele științifice la jocul futures. Mulți agricultori intră pe piețele de contracte futures ca hedgeri, dar prind gustul și încep să speculeze. Nu încetează niciodată să mă uimească câți fermieri ajung să tranzacționeze contracte futures pe indici bursieri. Atâta timp cât tranzacționează porumb,

Scanned with OKEN Scanner

bovine sau soia, intuiția lor pentru elementele fundamentale le oferă un avantaj față de orășeni. Dar care este avantajul lor în indicele S&P500?

Oferta, cererea și caracterul sezonier

Pieţele majore ascendente și descendente ale contractelor futures sunt determinate de cerere sau ofertă. Pieţele determinate de ofertă tind să fie rapide și furioase, în timp ce pieţele determinate de cerere tind să fie liniștite și lente. De ce? Gândește-te la orice marfă, de exemplu cafeaua, care crește în Africa și America de Sud.

Schimbările în cerere se produc lent, datorită conservatorismului firii umane. Cererea de cafea poate crește doar în cazul în care consumul de cafea devine mai popular, cu un aparat de espresso în fiecare bar. Cererea poate scădea dacă consumul de cafea devine mai puțin popular, din cauza deteriorării economiei sau ca reacție la cine știe ce trend în materie de sănătate. Pieţele determinate de cerere se mișcă într-un ritm lent.

Acum imaginează-ți că o zonă importantă de cultivare a cafelei este lovită de un uragan sau de un îngheț. Dintr-odată, se zvonește că oferta mondială de cafea va fi redusă cu 10%, iar prețurile vor crește vertiginos, izolând consumatorii marginali. Imaginează-ți o nouă politică a OPEC de reducere drastică a aprovizionării cu țiței sau o grevă generală într-o importantă țară producătoare de cupru. Atunci când oferta unui produs de bază este redusă sau chiar se zvonește că va fi redusă, prețul acestuia crește, realocând acțiunile limitate celor mai capabili să și le permită.

Prețurile cerealelor cresc adesea în timpul campaniilor de însămânțare și de creștere din primăvară și vară, deoarece perioadele secetoase, inundațiile și dăunătorii amenință aprovizionarea. Traderii spun că un fermier își pierde recolta de trei ori înainte de a o recolta. Odată ce recolta este gata și oferta este cunoscută, cererea devine forța motrice. Pieţele bazate pe cerere au canale mai înguste, cu ținte de profit mai mici și riscuri mai mici. Odată cu schimbarea anotimpului, canalele trebuie retrasate, iar tacticile de tranzacționare trebuie ajustate. Un trader nou se poate întreba de ce uneltele sale nu mai funcționează. Un trader inteligent își ia un set nou de unelte în funcție de anotimp și le pune deoparte pe cele vechi până anul viitor – la fel cum schimbă anvelopele normale cu cele de iarnă ale mașinii sale.

Un trader de contracte futures trebuie să cunoască factorii-cheie ai cererii și ofertei de pe piața pe care o tranzacționează. De exemplu, el trebuie să fie atent la condițiile meteorologice din lunile critice de creștere și recoltare a produselor agricole de bază. Traderii care se bazează pe trendurile de pe pieţele de contracte futures au tendința de a căuta pieţe bazate pe ofertă, în timp ce swing-traderii se pot descurca la fel de bine pe pieţele bazate pe cerere.

Majoritatea mărfurilor fluctuează în funcție de anotimpuri. Perioadele de îngheț din Statele Unite sunt bullish pentru contractele futures pe ulei de încălzire. Contractele futures pe suc de portocale obișnuiau să înregistreze creșteri nebănuite în timpul iernii din Florida, dar au devenit mult mai liniștite datorită creșterii producției de portocale în Brazilia, în emisfera sudică. Tranzacțiile sezoniere profită de astfel de oscilații, dar trebuie să fii atent, deoarece aceste cicluri sunt rareori identice. Asigură-te că treci tranzacțiile sezoniere prin filtrul analizei tehnice.

Scanned with OKEN Scanner

Niveluri minime și niveluri maxime

Spre deosebire de acțiuni, mărfurile se tranzacționează rar sub anumite prețuri minime sau peste anumite prețuri maxime. Nivelul minim depinde de costul de producție. Atunci când prețul unui produs de bază, fie el aur sau zahăr, scade sub acest nivel, minerii nu mai sapă și agricultorii nu mai plantează. Unele guverne din lumea a treia, hămesite după dolari și încercând să evite tulburările sociale, pot subvenționa producția, plătind localnicii într-o monedă locală fără valoare și vânzându-și produsele pe piața mondială. Totuși, dacă un număr suficient de producători se închid și renunță, oferta va scădea, iar prețurile vor trebui să crească pentru a atrage noi furnizori. Dacă te uiți la o diagramă pe 20 de ani a celor mai multe mărfuri, vei vedea că aceleași zone de preț au servit drept nivel minim an după an.

Valorile maxime depind de costul de substituție. Dacă prețul unui produs de bază crește, marii consumatori industriali vor începe să renunțe la acesta. În cazul în care făina de soia, un important aliment pentru animale, devine prea scumpă, cererea va trece la făina de pește, iar dacă zahărul devine prea scump, cererea va trece la îndulcitorii din porumb.

De ce nu tranzacționează mai mulți oameni în funcție de aceste niveluri? De ce nu cumpără în apropierea pragului minim și nu vând în lipsă în apropierea pragului maxim, profitând de acest aspect care pare floare la ureche? În primul rând, nici nivelul minim, nici cel maxim nu sunt fixate în piatră, iar piețele le pot depăși pe termen scurt. Chiar mai important, firea umană lucrează împotriva acestor tranzacții. Majoritatea speculanților nu au curajul să vândă în lipsă o piață care clocotește aproape de maxime record sau să intre pe poziții long pe o piață după ce aceasta s-a prăbușit.

Contango, inversiune și spreaduri

Toate piețele de contracte futures oferă mai multe contracte pentru diferite luni de livrare. De exemplu, poți cumpăra sau vinde grâu pentru livrare în luna septembrie sau decembrie a acestui an, în luna martie a anului viitor și așa mai departe. În mod normal, lunile apropiate sunt mai ieftine decât cele îndepărtate, iar această relație se numește o piață contango.

Prețurile mai ridicate pentru livrările mai îndepărtate reflectă „costul de transport" – finanțarea, depozitarea și asigurarea unei mărfuri. Diferențele dintre lunile de livrare se numesc prime, iar hedgerii le urmăresc îndeaproape. Atunci când oferta se restrânge sau cererea crește, oamenii încep să plătească mai mult pentru lunile apropiate, iar prima pentru lunile îndepărtate începe să scadă. Uneori, lunile din față devin mai scumpe decât lunile îndepărtate – piața devine inversată! Există o penurie reală, iar oamenii plătesc mai mult pentru a-și primi marfa mai repede. Această așa-numită „inversiune" este unul dintre cele mai puternice semne ale unui bull-market pentru o marfă.

Atunci când cauți inversiuni, reține că există o piață în care inversiunea este norma. Contractele futures pe rata dobânzii sunt întotdeauna inversate, fiindcă cei care dețin poziții în numerar continuă să încaseze dobânzi în loc să plătească taxe financiare și de depozitare.

Scanned with OKEN Scanner

Profesioniștii nu așteaptă inversiunile – ei monitorizează micșorarea sau mărirea primelor. Un speculator bun poate bălmăji despre ultimele prețuri, dar un trader de ring îți va spune exact care sunt ultimele prețuri pentru prime. Un trader priceput știe pe de rost diferențele normale dintre diferitele luni de livrare.

Hedgerii tind să domine partea short a piețelor, majoritatea speculanților sunt perpetuu tauri, dar traderii de pe ring adoră să tranzacționeze spreaduri. Spreadingul înseamnă cumpărarea unei luni de livrare și vânzarea alteia pe aceeași piață. De asemenea, înseamnă să ai o poziție long pe o piață în timp ce ai o poziție short pe o piață conexă.

Dacă prețul porumbului, un furaj important pentru animale, începe să crească mai repede decât prețul grâului, la un moment dat crescătorii de animale vor începe să folosească grâul mai degrabă decât porumbul. Aceștia își vor reduce achizițiile de porumb și vor cumpăra mai mult grâu, împingând spreadul înapoi spre normă. Traderii care fac tranzacții bazate pe spreaduri pariază împotriva abaterilor și pentru o revenire la normalitate. În această situație, un spreader va vinde porumb în lipsă și va cumpăra grâu, în loc să tranzacționeze direct pe oricare dintre piețe.

Tranzacționarea bazată pe spreaduri este mai sigură decât tranzacționarea direcțională și necesită o marjă mai mică. Amatorii nu înțeleg spreadurile și sunt puțin interesați de aceste tranzacții fiabile, dar cu evoluție lentă. Nu există nicio carte despre spreaduri pe care să o pot recomanda, semn că profesioniștii au cultivat bine acest domeniu de cunoștințe și i-au ținut departe pe cei din afară. Aceasta este una dintre puținele nișe ale piețelor în care profesioniștii obțin venituri mari fără a beneficia de o singură carte bună de instrucțiuni.

Commitments of Traders

Brokerii raportează pozițiile clienților lor către Comisia pentru Tranzacții cu Contracte Futures pe Mărfuri (Commodity Futures Trading Commission) (CFTC), care elimină datele personale și face publice rezumatele. Rapoartele *Commitments of Traders* (COT) publicate de această instituție sunt printre cele mai bune surse de informare cu privire la ceea ce fac jucătorii inteligenți pe piețele de contracte futures.

Rapoartele COT dezvăluie pozițiile a trei grupuri – hedgeri, traderi mari și traderi mici. Hedgerii se identifică drept brokeri, deoarece acest lucru le conferă mai multe avantaje, cum ar fi depozite în marjă mai mici. Traderii mari sunt cei care dețin un număr de contracte mai mare decât „dispozițiile de raportare", stabilite de guvern. Cine nu este hedger sau trader mare este trader mic.

Pe vremuri, marii traderi obișnuiau să fie cei care investeau banii inteligent. Astăzi, piețele sunt mai mari, dispozițiile de raportare sunt mult mai ridicate, iar marii traderi au șanse mari să fie fonduri de mărfuri, cei mai mulți dintre ei nefiind mai inteligenți decât traderii obișnuiți. În prezent, hedgerii sunt cei care fac cele mai chibzuite investiții, dar înțelegerea pozițiilor lor nu este atât de ușoară pe cât pare.

De exemplu, un raport COT poate arăta că, pe o anumită piață, hedgerii dețin 70% din pozițiile short. Un începător care crede că acest lucru este bearish poate fi complet pe dinafară dacă nu știe că, în mod normal, hedgerii dețin 90% din pozițiile short pe acea piață, ceea ce face ca poziția de 70% să fie extrem de bullish. Analiștii COT pricepuți compară pozițiile actuale cu normele istorice și caută situații în care hedgerii, sau banii

Scanned with OKEN Scanner

deștepți, și micii traderi, dintre care mulți joacă jocuri de noroc la bursă, sunt total împotriva celorlalți. Dacă descoperi că, pe o anumită piață, banii deștepți sunt copleșitor de o parte, în timp ce micii speculanți sunt de cealaltă parte, este timpul să folosești analiza tehnică pentru a căuta intrări de partea hedgerilor.

Marjele și controlul riscurilor

Cerințele reduse de marjă pentru contractele futures le fac mai avantajoase decât acțiunile, dar și mult mai periculoase. Atunci când cumperi acțiuni în Statele Unite, trebuie să depui cel puțin jumătate din valoarea lor în numerar, brokerul acordându-ți un împrumut în marjă pentru restul. Dacă ai 40.000 de dolari în cont, poți cumpăra acțiuni în valoare de 80.000 de dolari, dar nu mai mult. Această limită a marjei a fost pusă în aplicare după crahul din 1929, când a devenit clar că marjele scăzute au condus la speculații excesive, care au contribuit la caracterul vertiginos al scăderilor. Înainte de 1929, speculanții puteau cumpăra acțiuni cu o marjă de 10%, ceea ce funcționa foarte bine pe piețele în creștere, dar îi forța să lichideze atunci când prețurile scădeau, împingând piața în jos în timpul bear-marketurilor.

Marjele de numai trei până la cinci procente sunt comune pe piețele de contracte futures, permițând traderilor să facă pariuri uriașe cu bani puțini. Cu 40.000 de dolari în cont, poți controla mărfuri în valoare de aproximativ un milion de dolari, fie că este vorba de burtă de porc sau de contracte futures pe indicele bursier.

De exemplu, dacă aurul se tranzacționează la 1.500 $/uncie și cumperi un contract de 100 de uncii cu o marjă de 7.500 $ și prinzi o mișcare a prețului de 75 $, vei câștiga 100%. Un începător se uită la aceste cifre și exclamă: „Unde mi-a fost capul toată viața?" El crede că a găsit drumul pavat cu aur către bogăție. Dar există o capcană. Înainte ca piața să crească cu 75 de dolari, poate să scadă cu 50 de dolari. Această mișcare nesemnificativă va declanșa un apel în marjă și va forța contul unui mic speculant să dea faliment – în ciuda previziunilor sale corecte.

Marjele ușoare atrag dependenții de adrenalină care se duc repede pe apa sâmbetei. Contractele futures sunt foarte ușor de tranzacționat – dar numai dacă respecți reguli stricte de gestionare a banilor și nu o lua razna cu marjele ușoare. Profesioniștii intră pe poziții inițiale mici și le construiesc în formă de piramidă dacă o tranzacție se mișcă în favoarea lor. Aceștia continuă să adauge contracte noi, în timp ce mută stopurile dincolo de pragul de rentabilitate.

Atunci când încep să te intereseze contractele futures, este o idee bună să faci primii pași pe acele piețe unde cunoști ceva despre elementele fundamentale. Dacă ești un crescător de vite, un constructor de case sau un ofițer de credite, atunci contractele futures pe vite, pe cherestea sau pe rata dobânzii ar fi puncte de plecare firești. Dacă nu ai interese speciale, fă primii pași pe piețe relativ necostisitoare. În Statele Unite, porumbul, zahărul și, într-un an lent, cuprul pot fi piețe bune pentru începători. Acestea sunt lichide, volatile și nu sunt prea scumpe.

Vom reveni la piețele de contracte futures în Partea a noua, „Gestionarea riscurilor". Acolo vei afla ce contracte poți tranzacționa sau nu, în funcție de prețul și volatilitatea acestora, precum și de mărimea contului tău.

Scanned with OKEN Scanner

Traderii de contracte futures cu conturi mici tranzacționează uneori minicontracte. De exemplu, un contract obișnuit pe aur reprezintă 100 de uncii de metal galben, dar un minicontract acoperă doar 20 de uncii. Minicontractele se tranzacționează în aceleași ore ca și contractele regulate și urmăresc îndeaproape prețurile acestora. Comisioanele lor sunt similare cu cele pentru contractele obișnuite, luând o parte proporțional mai mare din fiecare tranzacție. Slippage-ul lor tinde să fie mai mare din cauza volumelor mai mici. Excepție fac contractele futures pe indici bursieri, unde mini-contractele au volume mai mari decât cele obișnuite.

47. Forex

Piața valutară este cea mai mare clasă de active din lume în funcție de volumul tranzacțiilor, cu un rulaj de peste 4 trilioane de dolari pe zi. Valutele se tranzacționează 24 de ore din 24 – de la 20.15 GMT duminica până la 22.00 GMT vinerea, oprindu-se doar în weekend. În timp ce unele tranzacții cu valute servesc nevoilor de acoperire ale importatorilor și exportatorilor, majoritatea tranzacțiilor sunt speculative.

Statele Unite sunt singura țară din lume în care majoritatea oamenilor nu se gândesc prea mult la monede. În momentul în care un american pune piciorul în străinătate, își dă seama că toată lumea, de la directori la șoferi de taxi, urmărește cursurile de schimb. Atunci când oamenii din afara Statelor Unite pun mâna pe un mic capital de tranzacționare, de multe ori prima lor idee este să tranzacționeze forex.

Piața forex nu are o locație centrală. Instituțiile tranzacționează pe piața interbancară, tranzacționând între ele folosind platforme online, precum Bloomberg sau Reuters. Cu excepția cazului în care poți tranzacționa 10 milioane de dolari în valută la vedere, vei tranzacționa cu amănuntul, prin intermediul unui broker.

Majoritatea începătorilor își deschid conturi la un intermediar forex, unde se lovesc imediat de un defect fatal – brokerul este dușmanul tău. Atunci când tranzacționezi acțiuni, contracte futures sau opțiuni, brokerul tău este agentul tău: îți execută tranzacțiile în schimbul unei taxe și cu asta basta. Nu același lucru se întâmplă în majoritatea firmelor de brokeraj valutar (precum și CFD), unde brokerul tău are șanse mari să intre de partea opusă a fiecărei tranzacții. Tu și firma ta de brokeraj valutar sunteți acum unul împotriva celuilalt: dacă pierzi, brokerul tău va profita, iar dacă câștigați, el va pierde. Deoarece casa deține majoritatea cărților, are multe modalități de a obține rezultatul dorit.

Cele mai multe firme de brokeraj valutar „dosesc" ordinele clienților – le acceptă fără să execute nicio tranzacție. Acestea percep spreaduri, comisioane, dobânzi etc. pentru tranzacții inexistente. Cea mai clară explicație a jocului lor am primit-o de la un dealer-șef vorbăreț de la o firmă mare europeană de brokeraj valutar (care se extinde acum la nivel mondial, cu sucursale în Statele Unite – le văd panourile publicitare și în New York).

Această firmă de brokeraj valutar acceptă orice tranzacție pe orice pereche valutară, fie ea long sau short, dar modifică întotdeauna spreadul pentru a se plasa în avantaj încă de la început. Așa-numitele „tranzacții" nu ajung niciodată nicăieri – ele sunt păstrate doar ca înregistrări electronice în registrele firmei. Firma de brokeraj valutar percepe dobândă dacă clienții săi își țin deschise „pozițiile" fantomă peste noapte, chiar dacă nu

Scanned with OKEN Scanner

există niciodată nicio poziție, deoarece casa deține pur și simplu partea opusă a fiecărei tranzacții. Singurul moment în care firma intră pe piața legitimă este atunci când mai multe ordine ale clienților se grupează pe aceeași parte a aceleiași perechi valutare și depășesc un milion de dolari – atunci casa își acoperă propria expunere pe piața reală.

Atunci când tranzacționezi acțiuni, opțiuni sau contracte futures, brokerul tău cumpără sau vinde în numele tău, câștigând un comision pentru acest serviciu, și nu îi pasă dacă câștigi sau pierzi. Acest lucru este grozav, deoarece nu are niciun motiv să te împingă să pierzi. Pe de altă parte, o firmă de brokeraj valutar care îți dosește ordinele vrea să pierzi, pentru a putea câștiga. Pe lângă faptul că modifică spreadurile ask/bid și percepe dobânzi pentru poziții inexistente, poate percepe chiar și o „taxă pentru menținerea poziției deschise", zilnică – întregul spread pentru fiecare zi în care ții tranzacția deschisă.

Intermediarii forex contribuie la asigurarea morții clienților lor prin oferirea unui efect de levier ucigaș. Le-am văzut oferind efect de levier de 100:1 și chiar 400:1. Un nou-venit care reușește să strângă o 1.000 de dolari pentru tranzacționare poate controla nitam-nisam o poziție în valoare de o sută de mii de dolari. Ceea ce înseamnă că cea mai mică fluctuație a prețului în defavoarea sa îl va face garantat să-și piardă toți banii. Acesta este motivul pentru care acești intermediari păstrează cu încredere banii clienților în interior, fără a transmite niciodată tranzacțiile lor pe piața reală – de ce să împartă prada cu altcineva? Intermediarii sunt atât de siguri de falimentul clienților lor, încât mulți dintre ei își compensează angajații cu un procent din depozitele clienților pe care le aduc – fondurile depuse la o firmă de brokeraj valutar sunt, practic, deja banii lor.

„Piața a fost mult timp afectată de escroci care au profitat de naivi", spune *The New York Times*. „Potrivit evidențelor CFTC, suma medie pierdută de victimele tranzacțiilor cu valută este de aproximativ 15.000 de dolari", scrie *The Wall Street Journal*. Tranzacționarea de valute „a devenit frauda zilei", potrivit lui Michael Dunn de la Comisia americană de tranzacționare a contractelor futures pe mărfuri (Commodity Futures Trading Commission).

În august 2008, CFTC a înființat un grup operativ special pentru a face față fraudei în creștere pe piața valutară. În ianuarie 2010, CFTC a identificat „o serie de practici necorespunzătoare" pe piața valutară cu amănuntul, „printre care fraudă prin solicitare falsă, lipsa de transparență în stabilirea prețurilor și executarea tranzacțiilor, lipsa de reacție la plângerile clienților și vizarea persoanelor mai puțin sofisticate, în vârstă, cu avere redusă și a altor oameni vulnerabili". Acesta a propus noi norme care limitează efectul de levier la 10 la 1.

Fraudele pot include manipularea conturilor clienților, vânzarea de programe informatice inutile, gestionarea necorespunzătoare a „conturilor gestionate", publicitatea falsă și schemele Ponzi. În tot acest timp, promotorii susțin că tranzacționarea de valută este o cale către profit.

Piața valutară reală este un joc cu sumă nulă, în care traderii profesioniști bine capitalizați, dintre care mulți lucrează pentru bănci, își dedică toată atenția tranzacționării. Un trader cu amănuntul fără experiență are un dezavantaj informațional considerabil. Traderul cu amănuntul plătește întotdeauna spreadul, ceea ce îi reduce șansele de câștig. Traderii cu amănuntul pe piața forex sunt aproape întotdeauna subcapitalizați și supuși

Scanned with OKEN Scanner

problemei „falimentului pariorului". Chiar și într-un joc corect între doi jucători, cel cu un capital mai mic are o probabilitate mai mare de a da faliment pe termen lung.

Observând intermediarii forex de zeci de ani, am fost amuzat să văd ce a făcut cel mai bun student al meu când a devenit interesat de forex. Acest trader de acțiuni multimilionar a decis să încerce și el firmele de brokeraj valutar deschizând conturi mari și așteptând noaptea, când tranzacțiile forex erau foarte puține. Atunci și-a plasat ordinele, întotdeauna de o mărime cât se poate de neobișnuită și atipică, și a urmărit fluxul ordinelor și prețurilor. Au existat doar două firme de brokeraj valutar care au afișat ordinele sale în fluxul public – restul, se pare, au fost dosite.

Îmi place să tranzacționez valute, dar nu m-aș apropia de o firmă de brokeraj valutar. În schimb, tranzacționez contracte futures electronice pe valute. Asta recomand tuturor celor interesați de tranzacționarea cu valute. Brokerii de contracte futures lucrează pentru tine, nu împotriva ta; spreadurile futures sunt mai înguste, comisioanele mai rezonabile și nu se percepe dobândă pentru privilegiul de a deține o poziție. Există contracte pentru majoritatea perechilor valutare majore și chiar minicontracte pentru euro/dolar și yen/dolar.

Una dintre adevăratele provocări ale monedelor este faptul că acestea se mișcă nonstop. Este posibil să intri într-o tranzacție, să o analizezi seara și să decizi să iei profit în ziua următoare. Când te trezești, nu mai există profituri de luat. Punctul de cotitură pe care l-ai văzut venind a venit și a trecut deja, doar că nu în Statele Unite, ci în Asia sau Europa. Cineva te-a făcut la buzunare în timp ce dormeai!

Instituțiile financiare majore abordează această problemă prin utilizarea sistemului „passing the book". O bancă poate deschide o poziție în Tokyo, o gestionează pe parcursul zilei, apoi o transferă la sucursala sa din Londra înainte de închiderea de peste noapte. Londra continuă să gestioneze această poziție, precum și alte poziții, iar seara transferă portofoliul la NewYork, care îl gestionează până când îl transferă înapoi la Tokyo. Valutele urmează soarele, iar micii traderi nu pot ține pasul cu acest proces. Dacă tranzacționezi valute, trebuie fie să ai o viziune pe termen foarte lung și să ignori fluctuațiile zilnice, fie să faci day-trading și să eviți pozițiile overnight.

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

PARTEA A IX-A

Gestionarea riscurilor

Un sistem de tranzacționare bun generează profituri mai mari decât pierderile pe o perioadă de timp, dar nici măcar cel mai atent conceput sistem nu garantează succesul în fiecare tranzacție. Niciun sistem nu te poate asigura că nu vei avea niciodată o tranzacție pierzătoare sau chiar o serie de tranzacții pierzătoare.

Un sistem este un plan, dar, după cum scria Helmuth von Moltke, mareșal german din secolul al XIX-lea: „Niciun plan nu supraviețuiește contactului cu inamicul". Boxerul american Mike Tyson, citat de *The Economist*, a spus-o mai tranșant: „Toată lumea are un plan până când primește un pumn în gură". Acesta este motivul pentru care controlul riscurilor trebuie să fie o parte esențială a oricărui sistem de tranzacționare.

Incapacitatea de a gestiona pierderile este una dintre cele mai grave capcane în tranzacționare. Începătorii îngheață ca niște căprioare în lumina farurilor atunci când o pierdere tot mai adâncă începe să șteargă profiturile multor tranzacții bune. Este o tendință umană generală de a scoate profituri rapid, în schimb așteptăm ca tranzacțiile pierzătoare să revină la echilibru. În momentul în care amatorul disperat renunță la speranță și își închide tranzacția cu o pierdere teribilă, contul său este grav și uneori iremediabil afectat.

Pentru a fi un trader de succes, trebuie să înveți regulile de gestionare a riscurilor și să le implementezi cu strictețe.

48. Emoții și probabilități

Banii stârnesc sentimente puternice. Furtunile emoționale provocate de câștigarea sau pierderea de bani ne afectează tranzacțiile.

Un începător care se grăbește să plaseze un ordin se poate simți amețit de emoție. Va afla curând că piața este o formă de divertisment extrem de costisitoare. La începutul carierei mele, am auzit de la un trader profesionist că „tranzacționarea de succes **trebuie** să fie un pic plictisitoare". Își petrecea ore îndelungate în fiecare zi făcându-și temele, analizând datele de pe piață, calculând riscurile și ținând evidența. Nu săreai de bucurie când trebuia să faci aceste sarcini consumatoare de timp, dar succesul său a fost construit pe o astfel de muncă grea. Începătorii și pariorii au parte de o mulțime de distracții, dar plătesc pentru ele cu pierderi.

O altă greșeală făcută pe fond emoțional este să-ți numeri banii din tranzacțiile deschise. Începătorii visează la ceea ce pot cumpăra cu profiturile deschise sau îngheață din cauza șocului de a compara pierderile deschise cu salariile lor. Gândul la bani interferează cu luarea deciziilor. Profesioniștii se concentrează pe gestionarea tranzacțiilor; ei socotesc banii numai după ce tranzacțiile respective sunt închise.

Un trader care socotește profiturile într-o tranzacție deschisă este ca un avocat care, în mijlocul unui proces, începe să viseze la ce va cumpăra cu onorariul său. Acel proces este încă în desfășurare, adversarii săi construiesc un caz împotriva clientului său, iar socotitul banilor nu îl va ajuta să câștige – dimpotrivă, îi va distrage atenția și îl va face să piardă. Un amator care se supără calculând pierderile într-o tranzacție deschisă este ca un chirurg care îți aruncă tava de ustensile chirurgicale când pacientul de pe masa de operații începe să sângereze – frustrarea sa nu va îmbunătăți rezultatul cazului.

Traderii profesioniști nu socotesc banii în tranzacțiile deschise. Ei o fac la sfârșitul unei perioade contabile, cum ar fi o lună.

Dacă m-ai întreba despre o tranzacție deschisă, ți-aș putea răspunde că sunt puțin pe plus, mult pe plus sau puțin pe minus (mult pe minus este puțin probabil datorită stopurilor mele). Dacă m-ai presa să îți dau un număr, ți-aș putea spune câte incremente am în față sau în spate, dar nu voi traduce niciodată acele incremente în dolari. Mi-a luat ani de zile să mă antrenez să scap de obiceiul distructiv de a socoti banii în tranzacțiile deschise. Pot număra incrementele, dar mintea mea se oprește înainte de a le converti în dolari. Este ca și cum ai ține o dietă – e plin de mâncare în jur, dar nu te atingi de ea.

Concentrează-te pe gestionarea tranzacțiilor tale, iar banii vor urma aproape automat.

O altă idee esențială: un profesionist nu se agită în legătură cu câștigurile sau pierderile sale într-o singură tranzacție. Există și un grad mare de haos pe piețe. Putem face totul corect și totuși să ajungem la o tranzacție pierzătoare, la fel cum un chirurg poate face totul corect și totuși să piardă un pacient. De aceea, un trader trebuie să se preocupe doar să aibă o metodă cu o așteptare pozitivă și să lucreze pentru a fi profitabil la sfârșitul perioadei sale contabile.

Obiectivul unui profesionist de succes în orice domeniu este de a-și atinge cel mai bun nivel personal – de a deveni cel mai bun medic, cel mai bun avocat sau cel mai bun trader. Tratează fiecare tranzacție ca pe o procedură chirurgicală – cu seriozitate, sobrietate, fără neglijențe sau scurtături. Concentrează-te pe tranzacționarea corectă. Atunci când lucrezi în acest fel, banii vor veni mai târziu.

De ce Johnny nu poate vinde

Supraviețuirea și succesul tău depind de cât de dispus ești să îți oprești pierderile atât timp acestea sunt relativ mici.

Atunci când o tranzacție începe să meargă în defavoarea unui începător, acesta se agață de ea, sperând la o inversare în favoarea sa. Când primește un apel în marjă, se grăbește să trimită mai mulți bani brokerului, ca și cum pierderea inițială nu ar fi fost suficient de gravă. De ce ar trebui ca o tranzacție pierzătoare să se întoarcă în favoarea sa? Nu există niciun motiv logic, doar visare cu ochii deschiși.

Scanned with OKEN Scanner

Menținerea cu încăpățânare a unei tranzacții pierzătoare nu face decât să adâncească rana. Pierderile au un mod de a crește ca bulgărele de zăpadă care se rostogolește la vale, până când ceea ce părea inițial o pierdere mare începe acum să pară o nimica toată, deoarece scăderea curentă este mult mai gravă. În cele din urmă, pierzătorul disperat ia taurul de coarne și închide tranzacția, suportând o pierdere severă.

Imediat după ieșirea sa, piața se inversează și revine în forță.

Traderul este gata să se dea cu capul de pereți – dacă ar fi rezistat, ar fi ieșit pe plus. Astfel de răsturnări de situație se produc mereu, deoarece majoritatea pierzătorilor reacționează la aceiași stimuli. Oamenii au emoții similare, indiferent de naționalitatea sau educația lor. Un trader speriat, cu palmele transpirate și inima bătând cu putere, simte și acționează la fel, indiferent dacă a crescut în New York sau în Hong Kong și dacă a avut 2 sau 20 de ani de școală.

Cerințele intelectuale ale tranzacționării sunt modeste, dar cerințele emoționale sunt imense. Cu mulți ani în urmă, un trader foarte educat, dar foarte emoțional, mi-a arătat cum să tranzacționez divergențe în apropierea pereților canalelor. I-am pus la punct metoda, i-am adăugat reguli de gestionare a riscurilor și câștig bani cu ea chiar și în ziua de azi. Omul care m-a învățat a dat faliment din cauza lipsei sale de disciplină și a ajuns să meargă din ușă în ușă, vânzând tablă de aluminiu. Tranzacționarea emoțională și impulsivitatea nu sunt bune pentru succes.

Roy Shapiro, un psiholog din New York, din al cărui articol este împrumutat titlul acestui subcapitol, scrie: „Cu mare speranță, în locul privat în care luăm deciziile de tranzacționare, ideea noastră curentă este pregătită pentru implementare... o dificultate în vânzare este atașamentul față de poziție. La urma urmei, când ceva este al nostru, avem tendința naturală de a ne atașa de acel ceva. Acest atașament față de lucrurile pe care le cumpărăm a fost numit de psihologi și economiști „efectul de înzestrare"[51] și cu toții îl recunoaștem în tranzacțiile noastre financiare, precum și în incapacitatea noastră de a ne despărți de haina sport veche care atârnă în dulap. Speculantul este părintele ideii... poziția capătă sens ca o extensie personală a sinelui, aproape ca propriul copil... Un alt motiv pentru care Johnny nu vinde, chiar și atunci când poziția poate pierde teren, este acela că vrea să viseze... Pentru mulți, în momentul cumpărării, facultatea de judecată critică slăbește, iar speranța guvernează procesul decizional."

Visatul pe piețe este un lux pe care nu ni-l putem permite.

Dr. Shapiro descrie un test care arată cum fac oamenii afaceri care implică hazardul. Mai întâi, unui grup de oameni i se dă de ales: 75% șanse să câștige 1.000 de dolari, cu 25% șanse să nu câștige nimic – sau 700 de dolari sigur. Patru din cinci subiecți optează pentru a doua alegere, chiar și după ce li se explică faptul că prima alegere duce la un câștig de 750 de dolari în timp. Majoritatea iau decizia emoțională și se mulțumesc cu un câștig mai mic.

Se dă un alt test: oamenii trebuie să aleagă între o pierdere sigură de 700 de dolari sau o șansă de 75% de a pierde 1.000 de dolari, cu o șansă de 25% de a nu pierde nimic. Trei din patru aleg a doua variantă, condamnându-se să piardă cu 50 de dolari mai mult decât trebuie. În încercarea de a evita riscul, ei maximizează pierderile!

[51] „Endowment effect" (n.t.).

Scanned with OKEN Scanner

Traderii emoționali tânjesc după câștiguri sigure și refuză pariurile profitabile care implică incertitudinea. Ei se lansează în pariuri riscante pentru a amâna asumarea pierderilor. Este în firea umană să accepți profituri rapid și pierderi lent. Comportamentul irațional crește atunci când oamenii se simt sub presiune. Potrivit doctorului Shapiro, la hipodrom, „pariurile pe caii cu șanse mici de succes cresc în ultimele două curse ale zilei".

Prof. Daniel Kahneman scrie în cartea sa *Thinking, Fast and Slow*: „Pierderea sigură este repulsivă, iar acest lucru te face să îți asumi riscul... Există o aversiune considerabilă față de pierderi chiar și atunci când suma expusă riscului este minusculă în raport cu averea ta... pierderile te afectează mai tare decât câștigurile corespunzătoare". El adaugă: „Animalele, inclusiv oamenii, luptă mai mult pentru a preveni pierderile decât pentru a obține câștiguri" și detaliază: „Oamenii care se confruntă cu opțiuni foarte proaste își asumă riscuri disperate, acceptând o probabilitate mare de a înrăutăți lucrurile în schimbul unei speranțe mici de a evita o pierdere mare. Asumarea unor astfel de riscuri transformă adesea eșecurile ușor de gestionat în dezastre". De ce acționăm așa? Profesorul Kahneman explică: „Cu excepția celor foarte săraci, pentru care venitul coincide cu supraviețuirea, principalele motivații ale urmăririi banilor nu sunt neapărat economice. Banii sunt un mijloc de a obține puncte pe o scară a respectului de sine și a realizărilor". Aceste recompense și pedepse, promisiuni și amenințări, sunt toate în mintea noastră.

Tranzacționarea emoțională îi distruge pe pierzători. O trecere în revistă a evidențelor de tranzacționare arată, de obicei, că cel mai mare prejudiciu a fost provocat de câteva pierderi mari sau de un șir lung de pierderi, în timp ce se încerca să se tranzacționeze pentru a ieși dintr-o gaură. Disciplina unei bune gestionări a banilor ne-ar fi ținut în primul rând departe de acea gaură.

Probabilitate și anumerismul

Anumerismul – incapacitatea de a număra sau de a înțelege noțiunile de bază ale probabilităților – este o slăbiciune fatală pentru traderi. Abilitățile de numărare nu sunt dificile, pot fi dobândite din multe cărți de bază și apoi ascuțite cu puțină practică.

Cartea plină de viață *Innumeracy* a lui John Allen Paulos este o excelentă introducere în conceptele de probabilitate. Paulos descrie ce i s-a spus de către o persoană aparent inteligentă la o petrecere: „Dacă șansele de ploaie sunt de 50 la sută sâmbătă și 50 la sută duminică, atunci este 100 la sută sigur că va fi un weekend ploios". Cineva care înțelege atât de puțin despre probabilitate va pierde cu siguranță bani când tranzacționează. Ești dator față de tine să dezvolți o înțelegere a conceptelor matematice și logice de bază implicate în tranzacționare.

Există foarte puține certitudini scrise-n piatră în analiza pieței, care se bazează în mare măsură pe probabilități. „Dacă semnalele A și B sunt prezente, atunci rezultatul C va avea loc" nu este genul de logică care să reziste pe piețe.

Ralph Vince își începe importanta carte *Portfolio Management Formulas* (Formule de gestionare a portofoliului) cu acest paragraf încântător: „Aruncă o monedă în aer. O clipă trăiești unul dintre cele mai fascinante paradoxuri ale naturii – procesul aleatoriu. În timp ce moneda se află în aer, nu există nicio modalitate de a ști cu certitudine dacă

Scanned with OKEN Scanner

va cădea pe fața cu marca sau pe fața cu banul, însă, după mai multe aruncări, rezultatul poate fi prezis în mod rezonabil."

Probabilitatea matematică este un concept esențial pentru traderi. Fiecare tranzacție are fie o probabilitate pozitivă, numită și avantajul jucătorului, fie o probabilitate negativă, numită și avantajul casei, în funcție de cine are șanse mai mari într-un joc. Dacă noi doi dăm cu banul, niciunul dintre noi nu are un avantaj – fiecare are 50% șanse de câștig. Dacă joci același joc într-un cazinou care ia cinci procente din fiecare miză, vei câștiga doar 95 de cenți pentru fiecare dolar pierdut. Acest „avantaj al casei" va crea o probabilitate matematică negativă. Niciun sistem de gestionare a banilor nu poate învinge o probabilitate negativă pe o perioadă mai lungă de timp.

Probabilități pozitive

Un numărător de cărți iscusit are un avantaj în fața cazinoului, cu excepția cazului în care oamenii care lucrează acolo îl miros și-l dau afară. Cazinourile iubesc jucătorii beți, dar urăsc numărătorii de cărți. Un avantaj îți permite să câștigi mai des decât pierzi într-o anumită perioadă de timp. Fără un avantaj, ar fi totuna să dai bani de pomană. În tranzacționare, avantajul provine de la sistemele care generează profituri mai mari decât pierderile, după slippage și comisioane, pe o anumită perioadă de timp. Dacă acționezi pe baza intuițiilor ajungi la pierderi.

Cele mai bune sisteme de tranzacționare sunt simple și solide. Au foarte puține elemente. Cu cât sistemele sunt mai complexe, cu atât crește riscul ca unele dintre componentele lor să se defecteze.

Traderilor le place să optimizeze sistemele, adaptându-le la datele din trecut. Problema este că brokerul tău nu îți va permite să tranzacționezi în trecut. Piețele se schimbă, iar parametrii indicatorilor care ar fi indicat trendurile luna trecută sunt puțin probabil să le indice peste o lună. În loc să te optimizezi sistemul, încearcă să-l „dezoptimizezi". Un sistem solid rezistă bine la schimbările pieței și învinge un sistem puternic optimizat în tranzacționarea reală.

În cele din urmă, odată ce dezvolți un sistem bun, nu mai umbla la el. Dacă îți place să improvizezi, concepe un alt sistem. După cum a spus Robert Prechter: „Majoritatea traderilor iau un sistem bun și îl distrug încercând să îl transforme într-un sistem perfect."

Odată ce ai un sistem de tranzacționare care funcționează, este timpul să stabilești regulile de gestionare a banilor. Poți câștiga numai dacă ai o probabilitate matematică pozitivă de la un sistem de tranzacționare bun. Gestionarea banilor te va ajuta să exploatezi un sistem bun, dar nu poate salva unul prost.

Riscurile normale pentru un om de afaceri

Analizăm piețele pentru a identifica trendurile. Ai grijă să nu devii prea încrezător atunci când anticipezi prețurile viitoare. Viitorul este fundamental de necunoscut. Atunci când cumpărăm, așteptându-ne la o creștere, este foarte posibil ca un eveniment neprevăzut să răstoarne piața și să o împingă în jos. Ce vei face când vor apărea astfel de surprize te va defini ca trader.

Scanned with OKEN Scanner

Un profesionist își gestionează tranzacțiile, acceptând ceea ce se pot numi un „riscuri normale pentru un om de afaceri". Asta înseamnă că suma pe care o riscă îl expune doar la o scădere minoră a capitalului. O pierdere, pe de altă parte, poate amenința sănătatea și chiar supraviețuirea unui cont. Trebuie să trasăm o graniță clară între riscurile normale pentru un om de afaceri și o pierdere. Această graniță este definită de fracțiunea din cont pe care un trader o pune în pericol într-o tranzacție.

Dacă urmezi regulile de gestionare a riscului descrise mai jos, vei accepta doar riscurile normale ale unui om de afaceri. Încălcarea unei linii roșii bine definite te va expune la pierderi periculoase.

„De data aceasta este diferit", spune un trader indisciplinat. „Voi acorda acestei tranzacții o marjă suplimentară". Piața îi seduce pe traderi cu cântecele lor de sirenă să-și încalce regulile. Tu le vei respecta pe ale tale?

Odată, am prezidat o masă rotundă la o adunare a administratorilor de fonduri, la care unul dintre cei prezenți avea aproape un miliard de dolari în fondul său. Un bărbat de vârstă mijlocie, a intrat în această afacere la 20 de ani, în timp ce lucra pentru o firmă de consultanță navală după absolvirea școlii. Plictisit de slujba sa de zi cu zi, a conceput un sistem de tranzacționare, dar nu l-a putut tranzacționa deoarece necesita un minim de 200.000 de dolari, sumă pe care nu o avea în acea perioadă. „A trebuit să mă duc la alți oameni", a spus el, „și să le cer bani. Odată ce le-am explicat ce aveam de gând să fac și mi-au dat bani, a trebuit să rămân la sistemul meu. Ar fi fost de neconceput să mă abat de la sistemul pe care le-am spus că îl voi urma. Sărăcia mea a funcționat în favoarea mea". Sărăcia și integritatea.

49. Cele două reguli principale ale controlului riscurilor

Dacă tranzacționarea este o cascadorie la înălțime, atunci siguranța necesită montarea unei plase de siguranță sub acea sârmă. Dacă alunecăm, plasa ne va salva să nu ne împrăștiem pe podea. Singurul lucru mai bun decât o plasă de siguranță sunt două plase de siguranță: dacă una nu ne prinde când cădem, cealaltă o va face.

Chiar și cele mai bine planificate tranzacții pot eșua din cauza caracterului aleatoriu al piețelor. Chiar și cele mai bune analize și cele mai clare scheme de tranzacționare nu pot preveni accidentele. Ceea ce poți controla este riscul, prin gestionarea mărimii tranzacțiilor și a plasării stopurilor. În acest fel, pierderile inevitabile rămân mici, fără a le permite să îți paralizeze contul, astfel încât să poți câștiga pe termen lung.

Pierderile urâte ies în evidență ca niște degete umflate în majoritatea evidențelor conturilor. Fiecare analiză a performanțelor arată că o singură pierdere teribilă sau un șir scurt de pierderi neplăcute a provocat cele mai multe daune unui cont. Dacă un trader și-ar fi oprit pierderile mai devreme, profitul său ar fi fost mult mai mare. Traderii visează la profituri, dar se blochează atunci când sunt loviți de o tranzacție perdantă. Dacă urmezi regulile de gestionare a riscurilor, vei scăpa rapid de pericol, în loc să aștepți și să te rogi ca piața să se întoarcă în favoarea ta.

Scanned with OKEN Scanner

Piețele pot sufoca un cont cu o singură pierdere îngrozitoare care scoate efectiv o persoană din joc, ca o mușcătură de rechin. Piețele pot ucide, de asemenea, printr-o serie de mușcături, niciuna letală, dar care, combinate, curăță un cont până la os, precum un banc de piranha. Cei doi piloni ai gestionării banilor sunt regulile 2% și 6%. Regula 2% îți va salva contul de mușcăturile rechinilor, iar regula 6% de piranha.

Cele mai grave două greșeli

Există două modalități rapide de a ruina un cont: să nu folosești stopuri și să faci tranzacții care sunt prea mari pentru mărimea contului respectiv.

Tranzacționarea fără stopuri te expune la pierderi nelimitate. În capitolele următoare, vom discuta despre principiile și regulile de control al riscului, dar acestea vor funcționa numai dacă folosești stopuri.

Există mai multe metode de stabilire a stopurilor, pe care le vom discuta în capitolul 54. Vrem să nu plasăm stopurile nici prea departe, nici prea aproape. În acest moment, reține doar că trebuie să folosești stopuri. Trebuie să îți cunoști nivelul maxim de risc – este atât de simplu! Dacă nu îți cunoști nivelul maxim de risc, ești orb.

Cealaltă eroare fatală este tranzacționarea excesivă – plasarea în tranzacții a căror dimensiune este prea mare pentru contul tău. Acest lucru este ca și cum ai pune o pânză mare pe o barcă mică – o rafală puternică de vânt va răsturna barca în loc să o facă să meargă mai repede.

Oamenii fac tranzacții care sunt prea mari pentru conturile lor din ignoranță, lăcomie sau o combinație a ambelor motive. Există o regulă matematică simplă care îți oferă dimensiunea maximă pentru fiecare tranzacție, după cum urmează să vezi.

50. Regula celor două procente

O pierdere dezastruoasă poate face unui cont ceea ce face un rechin unui înotător ghinionist. Un începător sărac care își pierde un sfert din capital într-o singură tranzacție este ca un înotător care tocmai și-a pierdut o mână sau un picior în fața unui rechin și sângerează în apă. El trebuie să genereze un randament de 33% din capitalul rămas doar pentru a reveni la echilibru. Șansele ca el să reușească să facă acest lucru sunt foarte mici.

Victima tipică a unei „mușcături de rechin" pierde mai mult decât banii. Ea își pierde încrederea și se teme să apese pe trăgaci. Modul de a evita pierderile provocate de „mușcătura rechinului" este de a urma regula de 2%. Aceasta îți va limita pierderile la o dimensiune gestionabilă – la riscurile normale ale unui om de afaceri.

Regula de 2% îți interzice să riști mai mult de 2% din capitalul contului tău pe o singură tranzacție.

De exemplu, dacă ai 50.000 de dolari în cont, regula de 2% îți limitează riscul maxim pe orice tranzacție la 1.000 de dolari. Aceasta nu este mărimea tranzacției, ci suma pe care o riști, în funcție de distanța de la intrare la stop.

Să zicem că te hotărăști să cumperi o acțiune la 40 de dolari și pui un stop la 38 de dolari, chiar sub nivelul de suport. Asta înseamnă că vei risca 2 $ pe acțiune. Împărțind

Scanned with OKEN Scanner

riscul total permis de 1.000 de dolari la riscul de 2 dolari pe acțiune, vei afla că nu poți tranzacționa mai mult de 500 de acțiuni. Ești binevenit să tranzacționezi mai puține acțiuni – nu trebuie să mergi la maxim de fiecare dată. Dacă ești foarte optimist cu privire la acțiunea respectivă și dorești să tranzacționezi dimensiunea maximă permisă, numărul de acțiuni va fi limitat la 500.

Dar, numai o analiză bună a pieței nu te va face un câștigător. Capacitatea de a găsi tranzacții bune nu va garanta succesul. Piețele sunt pline de analiști buni care își distrug conturile. Poți profita de pe urma cercetărilor tale numai dacă reușești să te protejezi de rechini.

Am văzut traderi care au făcut 20, 30 și, o dată, chiar 50 de tranzacții profitabile la rând, și totuși au sfârșit prin a pierde bani. Atunci când ai o serie de câștiguri, este ușor să simți că ți-ai dat seama cum merge jocul și că-l stăpânești. Apoi, o pierdere dezastruoasă șterge toate profiturile și îți distruge capitalurile proprii. Ai nevoie să ții rechinii la distanță printr-o bună gestionare a banilor.

Un sistem de tranzacționare bun îți va oferi un avantaj pe termen lung, dar pe termen scurt există muuult aleatoriu pe piețe. Rezultatul oricărei tranzacții este aproape de a fi la întâmplare. Un trader profesionist se așteaptă să fie profitabil până la sfârșitul lunii sau al trimestrului, dar dacă îl întrebi dacă va face bani la următoarea tranzacție, îți va spune sincer că nu știe. Acesta este motivul pentru care utilizează stopuri: pentru a împiedica tranzacțiile negative să-i afecteze contul.

Analiza tehnică te poate ajuta să decizi unde să plasezi un stop care îți va limita pierderea pe acțiune. Regulile de gestionare a banilor te vor ajuta să îți protejezi contul în de dispariție. Cea mai importantă regulă este să îți limitezi expunerea la orice tranzacție la cel mult 2% din contul tău.

Această regulă se aplică numai banilor din contul tău de tranzacționare. Ea nu include economiile, capitalul propriu al casei, contul de pensii sau clubul de Crăciun. Capitalul tău de tranzacționare reprezintă banii pe care i-ați dedicat tranzacționării. Acesta este adevăratul tău capital de risc – capitalul propriu al întreprinderii tale de tranzacționare. Dacă ai conturi de tranzacționare separate pentru acțiuni, contracte futures și opțiuni, aplică regula de 2% pentru fiecare cont în parte.

Am observat o diferență curioasă în modul în care oamenii reacționează atunci când aud prima dată despre regula de 2%. Începătorii cu conturi mici obiectează adesea că acest număr este prea mic. Cineva m-a întrebat dacă regula de 2% poate fi mărită atunci când se simte foarte încrezător într-o tranzacție, iar eu i-am răspuns că ar fi ca și cum ai lungi cu câțiva metri coarda de bungee jumping pentru că îți place priveliștea de pe pod.

Profesioniștii, pe de altă parte, spun adesea că 2% este prea mult și încearcă să rișteze mai puțin. Nu vrei să pierzi 2% dintr-un milion de dolari pe o singură tranzacție într-o singură zi. Un manager de fonduri speculative care s-a consultat cu mine mi-a spus că proiectul său pentru următoarele șase luni a fost să-și mărească dimensiunea tranzacțiilor. El nu risca niciodată mai mult de 0,5% din capitalul propriu într-o tranzacție – și avea de gând să învețe să rișteze 1%. Traderii buni tind să rămână mult sub limita de 2%. Ori de câte ori amatorii și profesioniștii se află în tabere opuse ale unui argument, știi ce tabără să alegi. Încearcă să rișteze mai puțin de 2% – acesta este pur și simplu nivelul maxim.

Scanned with OKEN Scanner

Evaluează capitalul contului tău în prima zi a fiecărei luni. Dacă începi luna cu 100.000 de dolari în cont, regula de 2% îți permite să riști maximum 2.000 de dolari pe o tranzacție. Dacă ai o lună bună și capitalul tău crește la 105.000 de dolari, atunci limita ta de 2% pentru luna următoare va fi – cât? Repede! Nu uita, traderii buni fac calcule rapid! Dacă ai 105.000 de dolari în cont, regula de 2% îți permite să riști 2.100 de dolari și să tranzacționezi o dimensiune puțin mai mare. Dacă, pe de altă parte, ai avut o lună proastă și capitalul tău a scăzut la 95.000 de dolari, regula de 2% îți va stabili riscul maxim permis la 1.900 de dolari pe tranzacție pentru luna următoare. Regula 2% stabilește o legătură între dimensiunea tranzacțiilor și performanța ta, precum și mărimea contului.

Triunghiul de fier al controlului riscurilor

Câte acțiuni vei cumpăra sau vei vinde în lipsă în următoarea tranzacție? Începătorii aleg adesea un număr arbitrar, cum ar fi o mie sau 200 de acțiuni. Aceștia pot cumpăra mai mult dacă au câștigat bani în ultima tranzacție sau mai puțin dacă au pierdut bani.

De fapt, dimensiunea tranzacțiilor trebuie să se bazeze pe o formulă, și nu pe o vagă intuiție. Folosește regula de 2% pentru a lua decizii raționale cu privire la numărul maxim de acțiuni pe care le poți cumpăra sau vinde în lipsă în orice tranzacție. Am denumit acest proces „Triunghiul de fier al controlului riscurilor" (Figura 50.1).

De exemplu, când m-am oferit voluntar să predau un curs de un an „Bani și tranzacționare" într-un liceu local și am vrut să fac experiența reală pentru copii, am deschis un cont de 40.000 de dolari. Le-am spus elevilor mei că, dacă la sfârșitul anului școlar vom face bani, voi da jumătate din profit școlii lor și voi distribui restul în rândul colegilor de clasă. Le-am spus, de asemenea, că riscul lor maxim pe tranzacție este de un procent. Un copil se ridica în picioare în clasă și susținea cumpărarea Nokia la 16 dolari, cu un stop la 14,50 dolari. „Câte acțiuni putem tranzacționa?" – întrebam eu. Cu un risc maxim de 400 de dolari pe tranzacție și un risc de 1,50 dolari pe acțiune, copiii ar putea cumpăra 250 de acțiuni, cu o oarecare marjă de manevră pentru comisioane.

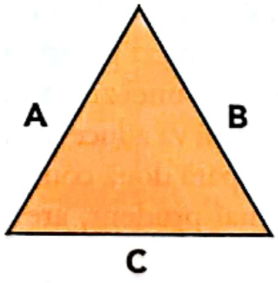

FIGURA 50.1 Triunghiul de fier al controlului riscurilor.

Construiește Triunghiul de Fier în trei pași.

A. Riscul tău maxim în dolari pentru tranzacția pe care o planifici (niciodată mai mult de 2% din contul tău).
B. Distanța, în dolari, de la intrarea planificată la stop – riscul maxim pe acțiune.

Scanned with OKEN Scanner

C. Împarte „A" la „B" pentru a afla numărul maxim de acțiuni pe care le poți tranzacționa. Nu ești obligat să tranzacționezi acest număr de acțiuni, dar nu poți tranzacționa mai mult decât acest număr.

Dacă ai un cont mic, este posibil să ajungi să tranzacționezi de fiecare dată numărul maxim permis de acțiuni. Pe măsură ce contul devine mai mare, este posibil să vrei să variezi dimensiunea tranzacțiilor: să spunem o treime din maxim pentru tranzacțiile obișnuite, două treimi pentru tranzacțiile foarte puternice și întreaga sumă pentru tranzacțiile excepționale. Orice ai face, Triunghiul de fier al controlului riscului va stabili numărul maxim de acțiuni pe care le poți tranzacționa.

Regula de 2% pe piețele de contracte futures

Un trader m-a întrebat recent cum ar putea aplica Triunghiul de fier al controlului riscului la tranzacționarea contractelor futures e-mini în contul său de 50.000 de dolari. I-am răspuns.

A. Dacă tranzacționezi dintr-un cont de 50 de mii de dolari, regula de 2% îți limitează riscul pentru orice tranzacție la 1.000 de dolari. Să spunem că dorești să fii conservator și să riști doar 1% din acel cont, adică 500 de dolari. Aceasta va fi prima latură a „Triunghiului de fier al controlului riscului".

B. Să presupunem că te uiți la e-miniurile tale preferate și dorești să vinzi un contract în lipsă la 1810, cu o țintă de profit la 1790 și un stop la 1816. Vei risca 6 puncte și, deoarece un punct în e-miniuri valorează 50 de dolari, riscul tău total va fi de 300 de dolari (plus comisioane și posibile derapaje). Aceasta va fi a doua parte a Triunghiului de fier al controlului riscului.

C. Închizi triunghiul împărțind „A" la „B" pentru a găsi dimensiunea maximă pe care o poți tranzacționa. Dacă riscul tău maxim este de 500 $, atunci un contract, dar dacă este de 1.000 $, atunci îți permiți trei.

Fă cunoștință cu doi traderi de contracte futures, domnul Iepure și domnul Țestoasă, fiecare cu un cont de 50.000 de dolari. Agilul domn Iepure vede că intervalul mediu zilnic al aurului este de aproximativ 30 de dolari, reprezentând o valoare de 3.000 de dolari pe zi pentru un singur contract. Intervalul zilnic al porumbului este de aproximativ 10 cenți, reprezentând o valoare de 500 de dolari pe zi pentru un singur contract. El crede că, dacă poate prinde doar jumătate din intervalul unei zile, va câștiga 1.500 de dolari pe contract la aur, în timp ce același nivel de iscusință îi va aduce doar 250 de dolari la porumb. Dl Iepure intră în contul său de brokeraj și cumpără două contracte de aur.

Domnul Țestoasă, care este mai prudent, are o aritmetică diferită. Începe prin a utiliza regula de 2% pentru a-și limita riscul maxim pe tranzacție la 1.000 de dolari. El vede că ar fi imposibil să plaseze un stop semnificativ în timp ce tranzacționează aur, care poate fluctua cu 3.000 de dolari pe zi. A cumpăra aur în contul său ar fi ca și cum ai prinde un tigru foarte mare de o coadă foarte scurtă. Dacă, pe de altă parte, tranzacționează porumb, va avea o rezistență bună. Acest tigru este mai mic și are o coadă mai lungă, pe care o poți înfășura în jurul încheieturii mâinii. Domnul Țestoasă cumpără un contract pe porumb. Cine crezi că are mai multe șanse să câștige pe termen lung, domnul Iepure sau domnul Țestoasă?

Scanned with OKEN Scanner

Pieţele de contracte futures sunt mai mortale decât acţiunile nu din cauza unei complexităţi speciale. Sigur, au câteva aspecte specifice, dar acestea nu sunt prea greu de învăţat. Contractele futures ucid traderii seducându-i cu marje subţiri ca hârtia. Acestea oferă o pârghie enormă – posibilitatea de a tranzacţiona poziţii mari cu o marjă de 5%. Acest lucru funcţionează de minune atunci când piaţa evoluează în favoarea ta, dar îţi taie portofelul în două atunci când piaţa se întoarce împotriva ta.

Poţi avea succes în contractele futures numai cu un control sensibil al riscului, folosind regula de 2%.

A. Calculează 2% din valoarea contului tău – acesta va fi nivelul maxim de risc acceptabil pentru orice tranzacţie. Dacă ai 50.000 de dolari în contul tău de contracte futures, cel mai mare risc pe care ţi-l poţi asuma este de 1.000 de dolari.

B. Examinează graficele pieţei care te interesează şi notează intrarea, ţinta şi stopurile planificate. Reţine: o tranzacţie fără aceste trei cifre nu este o tranzacţie, ci un joc de noroc. Exprimă în dolari valoarea mişcării de la intrarea ta la stop.

C. Împarte A la B, iar dacă rezultatul este mai mic decât unu, nu este permisă nicio tranzacţie – înseamnă că nu îţi poţi permite să tranzacţionezi nici măcar un contract.

Să trecem în revistă două exemple de piaţă, care prezintă tipare de grafic similare (Figura 50.2). Să presupunem că ai un cont de 50.000 de dolari, care îţi permite să rişti maximum 1.000 de dolari pe tranzacţie.

Poţi tranzacţiona contracte futures în condiţii de siguranţă rezonabile numai cu o gestionare strictă a banilor. Efectul de pârghie al contractelor futures poate funcţiona pentru tine atâta timp cât stai departe de acele contracte care îţi pot distruge contul.

Un trader profesionist de contracte futures m-a surprins la începutul carierei mele când mi-a spus că petrece o treime din timpul său cu gestionarea riscurilor.

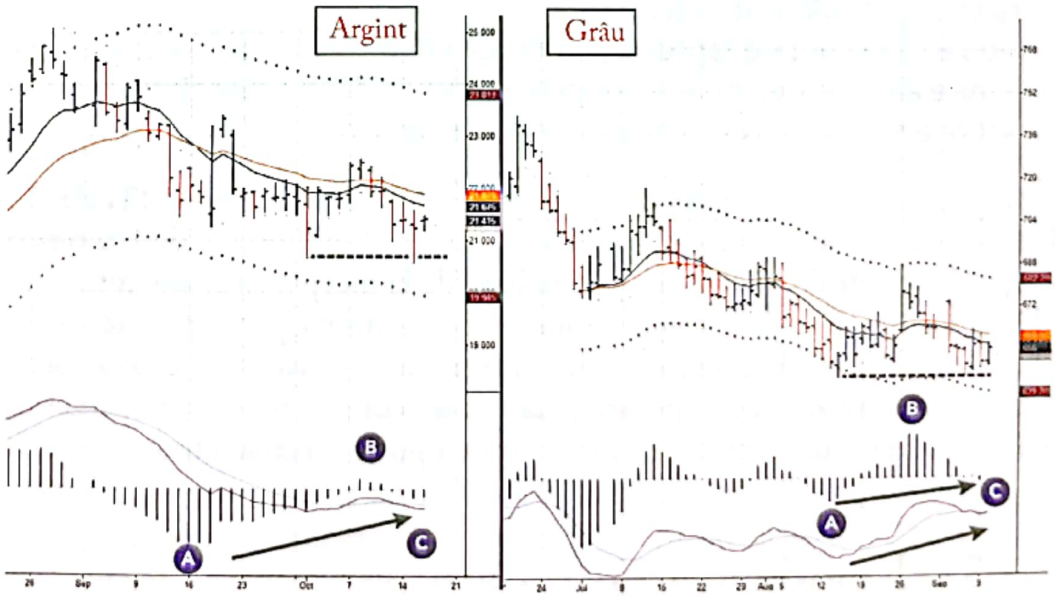

FIGURA 50.2 Grafice zilnice cu medii EMA la 13 şi 26 de zile şi Autoenvelopes. Sistemul Impulse şi histograma MACD 12-26-9. (*Grafice realizate cu Tradestation*)

Scanned with OKEN Scanner

Regula 2% în contractele futures – argint și grâu

Să presupunem că dorești să cumperi argint la marginea din dreapta a acestui grafic. Prețurile au trasat un minim dublu cu un breakout descendent fals. Histograma MACD a trasat o divergență bullish. Sistemul Impulse a devenit albastru, permițând cumpărarea. Contractul futures din apropiere se tranzacționează la 21,415 $ cu câteva minute înainte de închidere.

Decizi că, dacă cumperi, ținta ta de profit va fi aproape de 23 $, la jumătatea distanței dintre EMA și linia superioară a canalului. Stopul tău va fi la 20,60 $, nivelul ultimului minim. Vei risca 0,815 dolari/uncie încercând să câștigi aproximativ 1,585 dolari/uncie – un raport recompensă/risc de 2:1, un număr acceptabil.

Ai voie să faci această tranzacție? Categoric nu! Riscul de 0,815 dolari/uncie pe contract se traduce printr-un risc total de 4.075 de dolari, deoarece un contract acoperă 5.000 de uncii de argint. Reamintesc, riscul maxim permis este de 1.000 de dolari. Dacă vrei neapărat să accepți această tranzacție, poți cumpăra un singur minicontract. Acesta acoperă doar 1.000 de uncii de argint, ceea ce înseamnă că vei risca 815 dolari. Dar ai nevoie de ceva noroc pentru această tranzacție sensibilă.

Acum, să presupunem că ești interesat să cumperi grâu la marginea dreaptă a acestui grafic. Imaginea sa tehnică arată similar: un minim dublu cu o divergență bullish a liniilor MACD și a histogramei MACD. Sistemul Impulse a devenit albastru, permițând cumpărarea. Cu puțin timp înainte de închidere, prețurile sunt aproape de 658 de cenți.

Decizi că, dacă intri acolo, ținta ta va fi aproape de 680 de cenți, aproape de linia superioară a canalului. Stopul tău va fi la 652 de cenți, nivelul unui minim recent. Vei risca 10 cenți/bushel, încercând să câștigi aproximativ 22 cenți/bushel – un raport recompensă/risc de 2:1, similar cu cel al argintului.

Ai voie să faci această tranzacție? Da! Riscul de 10 cenți per contract se traduce printr-un risc total de 500 de dolari, deoarece contractul acoperă 5.000 de busheli de grâu. Nu uita, riscul maxim permis este de 1.000 de dolari. Dacă ești foarte optimist, poți cumpăra chiar și două contracte.

Trebuie să ții cont de faptul că, atunci când tranzacționezi contracte futures, imaginile tehnice ale diferitelor piețe pot părea similare, dar trebuie să îți bazezi deciziile de a tranzacționa sau nu pe reguli de gestionare a banilor.

Începătorii se aruncă în tranzacții fără să se gândească prea mult la ele. Traderii de nivel intermediar se concentrează pe analiza pieței. Profesioniștii dedică o parte masivă din timpul lor controlului riscurilor și iau bani de la începători și amatori.

Dacă nu îți permiți să tranzacționezi pe o anumită piață, poți totuși să descarci datele acesteia, să îți faci temele și să simulezi tranzacționarea ca și cum ai face-o cu bani reali. Acest lucru te va pregăti pentru ziua în care contul tău va crește suficient de mult sau piața va deveni suficient de liniștită pentru a putea efectua o tranzacție.

51. Regula de 6%

Piranha este un pește tropical de râu nu mai mare decât o palmă de om, dar cu o dantură foarte puternică. Ceea ce îl face atât de periculos este faptul că atacă în bancuri. Dacă un câine, un măgar sau un om ajunge cumva într-un râu tropical, un banc

Scanned with OKEN Scanner

de piranha poate ataca cu o asemenea masă de mușcături, încât victima se prăbușește. Un taur poate intra într-un râu, poate fi atacat de un banc de piranha, iar câteva minute mai târziu în apă vor rămâne doar oasele sale. Un trader care ține rechinii la distanță cu ajutorul regulii de 2% are nevoie în continuare de protecție împotriva piranha. Regula de 6% te va salva de la a fi ciugulit până la moarte.

Cei mai mulți dintre noi, atunci când ne aflăm în dificultate, începem să forțăm mai mult. Traderii pierzători își asumă adesea poziții mai mari, încercând să iasă din gaură. Un răspuns mai bun la o serie de pierderi este să ne dăm la o parte și să ne rezervăm niște timp pentru gândire. Regula de 6% stabilește o limită a pierderilor lunare maxime în orice cont. Dacă atingi această limită, te oprești din tranzacționare tot restul lunii. Regula de 6% te obligă să ieși din apă înainte să te prindă piranha.

Regula de 6% îți interzice să deschizi noi tranzacții pentru restul lunii atunci când suma pierderilor din luna curentă și a riscurilor din tranzacțiile deschise atinge 6% din capitalul contului tău.

Cu toții trecem prin perioade în care suntem în ton cu piețele, obținând profit după profit. Atunci când tot ceea ce atingem se transformă în aur, este momentul să tranzacționăm activ.

Însă există și acele momente în care tot ceea ce atingem se transformă într-o substanță complet diferită. Trecem prin perioade în care sistemele noastre nu sunt sincronizate cu piața, producând pierderi în lanț. Este important să recunoaștem astfel de perioade întunecate și să nu ne forțăm, ci mai degrabă să facem un pas înapoi. Un profesionist aflat într-o serie de pierderi are șanse mari să ia o pauză, să continue să monitorizeze piața și să aștepte să intre din nou în viteză cu ea. Amatorii sunt mai predispuși să continue să forțeze până când conturile lor sunt grav afectate. Regula de 6% te va face să iei o pauză cât timp contul tău este încă în mare parte intact.

Conceptul de risc disponibil

Înainte de a efectua o tranzacție, întreabă-te: ce s-ar întâmpla dacă toate tranzacțiile tale s-ar întoarce brusc împotriva ta? Dacă ai folosit regula de 2% pentru a stabili stopurile și dimensiunile tranzacțiilor, regula de 6% va limita pierderea totală maximă pe care o poate suferi contul tău.

1. Adună toate pierderile suferite în această lună.

2. Însumează-ți riscurile pentru toate tranzacțiile deschise în prezent. Riscul în dolari al oricărei poziții deschise este distanța de la intrarea ta până la stopul curent, înmulțită cu mărimea tranzacției. Să presupunem că ai cumpărat 200 de acțiuni cu 50 $, cu un stop la 48,50 $, riscând 1,50 $ pe acțiune. În acest caz, riscul tău pentru tranzacțiile deschise este de 300 $. În cazul în care tranzacția începe să decurgă în favoarea ta și îți muți stopul la pragul de rentabilitate, riscul deschis va deveni zero.

3. Adaugă cele două linii de mai sus (pierderile lunii plus riscurile pe tranzacțiile deschise). Dacă suma lor se ridică la 6% din capitalul contului tău la începutul lunii, nu poți efectua nicio altă tranzacție până la sfârșitul lunii sau până când tranzacțiile deschise nu evoluează în favoarea ta, permițându-ți astfel să ridici stopurile.

Scanned with OKEN Scanner

Regula de 6% schimbă întrebarea obișnuită – „am suficienți bani pentru această tranzacție?" – într-una mult mai relevantă – „am suficient risc disponibil pentru această tranzacție?" Această limită – nu risca mai mult de 6% din capitalul contului tău într-o anumită lună – îți menține riscul total sub control, asigurându-ți supraviețuirea pe termen lung. Riscul total disponibil pentru luna respectivă este de 6% din capitalul contului, iar prima întrebare pe care trebuie să ți-o pui atunci când te gândești la o nouă tranzacție este „Luând în considerare toate tranzacțiile mele deschise și închise din această lună, am suficient risc disponibil pentru această tranzacție?"

Știi câți bani ai pierdut în cursul lunii curente, dacă ai pierdut. Este ușor să calculezi câți bani riști în tranzacțiile deschise. În cazul în care pierderile anterioare din luna în curs plus riscul aferent tranzacțiilor existente te expun la un risc total de 6% din capitalul contului, nu poți efectua nicio altă tranzacție.

Dacă regula de 6% nu îți permite să efectuezi o nouă tranzacție, continuă să urmărești acțiunile care te interesează. Dacă vezi o tranzacție pe care chiar dorești să o accepți, dar nu ai riscul disponibil, ia în considerare închiderea uneia dintre tranzacțiile deschise pentru a elibera o parte din risc.

Dacă ești aproape de limita de 6%, dar vezi o tranzacție foarte atractivă pe care nu ai vrea să o ratezi, ai două opțiuni: poți scoate profitul dintr-una dintre tranzacțiile deschise pentru a elibera riscul disponibil. Alternativ, poți restrânge limitele pentru unele dintre stopurile tale de protecție, reducându-ți riscul deschis. Asigură-te doar că, în dorința ta de a tranzacționa, nu îți restrângi prea mult stopurile (vezi capitolul 54).

Să analizăm un exemplu, presupunând, de dragul simplității, că un trader va risca 2% din capitalul contului său pentru orice tranzacție pe care o face.

1. La sfârșitul lunii, un trader are 50.000 de dolari în cont, fără poziții deschise. El își notează nivelurile maxime de risc pentru luna următoare – 2% sau 1.000 de dolari pe tranzacție și 6% sau 3.000 de dolari pentru întregul cont.

2. Câteva zile mai târziu, el vede o acțiune A foarte atractivă, calculează unde trebuie să pună stopul și cumpără o poziție care pune în pericol 1.000 $ sau 2% din capitalul său.

3. Câteva zile mai târziu, el vede o acțiune B și efectuează o tranzacție similară, riscând încă 1.000 de dolari.

4. Până la sfârșitul săptămânii, el vede o acțiune C și o cumpără, riscând încă 1.000 de dolari.

5. Săptămâna următoare, vede o acțiune D, mai atractivă decât oricare dintre cele trei de mai sus. Poate să o cumpere? Nu, nu poate, deoarece contul său este deja expus unui risc de 6%. El are trei tranzacții deschise, riscând 2% pe fiecare, ceea ce înseamnă că poate pierde 6% dacă piața se întoarce împotriva sa. Regula celor 6% îi interzice să-și asume alte riscuri în acest moment.

6. Câteva zile mai târziu, acțiunea A se redresează, iar traderul își mută stopul peste pragul de rentabilitate. Acțiunea D, pe care nu i s-a permis să o tranzacționeze cu doar câteva zile în urmă, pare încă foarte atractivă. O poate cumpăra acum? Da, poate, deoarece riscul său actual este de numai 4% din contul său. El riscă 2% pe acțiunea B și încă 2% pe acțiunea C, dar nu riscă nimic pe acțiunea A, deoarece stopul acestuia este peste pragul de rentabilitate. Traderul cumpără acțiunea D, riscând încă 1.000 de dolari sau 2%.

Scanned with OKEN Scanner

7. Mai târziu în cursul săptămânii, traderul vede acțiunea E, care pare foarte bus-lish. Poate el să o cumpere? Nu, dacă e să respecte regula de 6%, deoarece contul său este deja expus unui risc combinat de 6% în acțiunile B, C și D (nu mai există niciun risc în acțiunea A). El nu poate cumpăra acțiunea E.

8. Câteva zile mai târziu, acțiunea B își atinge stopul. Acțiunea E pare încă atractivă. O poate cumpăra? Nu, deoarece a pierdut deja 2% pe acțiunea B și are o expunere la risc de 4% pe acțiunile C și D. Adăugarea unei alte poziții în acest moment l-ar expune la un risc mai mare de 6% pe lună.

Trei tranzacții deschise nu reprezintă o diversificare prea mare. Dacă vrei să efectuezi mai multe tranzacții, stabilește-ți riscul per tranzacție la mai puțin de 2%. De exemplu, dacă riști doar 1% din capitalul contului tău pe orice tranzacție, poți deschide până la șase poziții înainte de a atinge limita maximă de 6%. Atunci când tranzacționez un cont mare, folosesc regula de 6%, dar restrâng regula de 2% la mult sub 1%.

Regula de 6% îți permite să îți mărești dimensiunea tranzacțiilor atunci când ai o serie câștigătoare, dar te face să te oprești din tranzacționare mai devreme când ai o serie pierzătoare. Atunci când piețele evoluează în favoarea ta, îți poți muta stopurile la pragul de rentabilitate și ai mai mult risc disponibil pentru noi tranzacții. Pe de altă parte, dacă pozițiile tale încep să meargă împotriva ta și să atingă stopurile, vei opri rapid tranzacționarea și îți vei salva cea mai mare parte a contului pentru un început proaspăt luna viitoare.

Regula de 2% și regula de 6% oferă orientări pentru organizarea pozițiilor în formă de piramidă – adăugarea la pozițiile câștigătoare. Dacă cumperi o acțiune și aceasta crește suficient de mult pentru a-ți ridica stopul peste pragul de rentabilitate, atunci poți cumpăra mai multe acțiuni din același titlu, atât timp cât riscul noii poziții nu depășește 2% din capitalul contului tău și riscul total al contului este mai mic de 6%. Tratează fiecare adăugare ca pe o tranzacție separată.

Mulți traderi se lasă pradă emoțiilor, simțindu-se exaltați când sunt pe val și posomorâți când i-a luat valul. Aceste schimbări de dispoziție nu te vor ajuta să tranzacționezi, ba dimpotrivă. Este mai bine să îți investești energia în controlul riscului. Regulile de 2% și 6% îți vor transforma bunele intenții în realitatea unui trading mai sigur.

52. O revenire după o retragere

Atunci când nivelul de risc crește, capacitatea noastră de a performa scade. Începătorii câștigă bani din tranzacții mici, încep să se simtă încrezători și măresc dimensiunea tranzacțiilor. Acesta este momentul în care încep să piardă. Nivelul crescut de risc pe poziții mai mari îi face mai rigizi și mai puțin agili, iar asta este tot ce trebuie pentru a rămâne în urmă.

Am văzut un exemplu grăitor în acest sens în timp ce conduceam un grup de formare psihologică pentru o firmă de day-trading din New York. Firma respectivă le preda traderilor săi un sistem propriu de tranzacționare a acțiunilor și îi lăsa să tranzacționeze capitalul firmei pe baza împărțirii profitului. Cei mai buni doi traderi câștigau până la un

Scanned with OKEN Scanner

milion de dolari pe lună; ceilalți realizau profituri mult mai mici, dar erau și destui care pierdeau bani. Proprietarul firmei m-a rugat să vin și să-i ajut pe traderii care pierdeau.

Au fost șocați să audă că vine un psihiatru și au protestat zgomotos că „nu sunt nebuni". Proprietarul le-a explicat spunându-le celor cu performanțe slabe că trebuie să participe – altfel vor fi nevoiți să părăsească firma. După șase săptămâni, rezultatele au fost atât de bune încât am avut o listă de așteptare pentru al doilea grup.

Deoarece compania le preda traderilor propriul sistem, ne-am concentrat pe psihologie și pe controlul riscurilor. La una dintre primele noastre întâlniri, un trader s-a plâns că a pierdut bani în fiecare zi din ultimele 13 zile. Managerul său, care asista la întâlnirile noastre, a confirmat că individul folosea sistemul firmei, dar nu reușea deloc să producă bani pentru firmă. Am început prin a spune că mi-aș scoate pălăria în fața oricui a pierdut 13 zile la rând și a avut puterea emoțională să vină și să tranzacționeze în dimineața următoare. L-am întrebat pe bărbat câte acțiuni tranzacționa, deoarece firma stabilea un număr maxim pentru fiecare trader. Avea voie să cumpere sau să vândă până la 700 de acțiuni la un moment dat, dar a redus voluntar numărul la 500.

I-am spus să scadă la 100 de acțiuni până când va avea o săptămână cu mai multe zile câștigătoare decât pierzătoare și va fi profitabil per total. După ce trecea de acest obstacol timp de două săptămâni la rând, putea trece la tranzacționarea a 200 de acțiuni într-o tranzacție. Apoi, după o altă perioadă profitabilă de două săptămâni, putea trece la 300 de acțiuni și așa mai departe. I se permitea o creștere de 100 de acțiuni după două săptămâni de tranzacționare profitabilă, dar dacă avea o singură săptămână de pierdere, trebuia să revină la nivelul anterior. Cu alte cuvinte, trebuia să înceapă de la mic la mare, să crească încet, dar să scadă rapid în caz de probleme.

Traderul a obiectat cu voce tare că 100 de acțiuni nu erau suficiente pentru a face bani. I-am spus să nu-și mai facă iluzii, deoarece nici tranzacționând 500 de acțiuni nu făcea bani, iar el a fost de acord cu reticență. Când ne-am întâlnit o săptămână mai târziu, el a raportat că a avut patru zile profitabile și că a fost profitabil per total. A făcut foarte puțini bani din cauza dimensiunii de 100 de acțiuni, dar era pe plus. A continuat să facă bani în cursul săptămânii următoare și apoi a trecut la 200 de acțiuni. După încă o săptămână profitabilă, el a întrebat: „Doctore, crezi că ar putea fi vorba de ceva psihologic?" Grupul a izbucnit în râs.

De ce ar pierde un om când tranzacționează 500 de acțiuni și ar face bani când tranzacționează 100 sau 200?

Am scos din buzunar o bancnotă de 10 dolari și am întrebat dacă cineva din grupul nostru ar dori să o câștige mergând de la un capăt la altul pe masa noastră lungă și îngustă de conferințe. Câteva mâini s-au ridicat. „Stați așa", am spus eu, „am o ofertă mai bună. Voi da 1.000 de dolari numerar oricui vine cu mine pe acoperișul clădirii noastre de birouri cu 10 etaje și folosește o placă la fel de lată ca această masă pentru a merge pe acoperișul unei alte clădiri cu 10 etaje de peste drum." Nu există voluntari.

Am început să încurajez grupul – placa va fi rezistentă, vom face asta într-o zi fără vânt, voi plăti 1.000 de dolari numerar pe loc. Provocarea fizică ar fi aceeași ca mersul pe masa de conferință, dar recompensa mult mai mare. Niciun doritor. De ce? Pentru că dacă îți pierzi echilibrul pe masă, cazi de la o distanță mică și aterizezi pe covor. Dacă îți pierzi echilibrul între două acoperișuri, te împrăștii pe asfalt.

Scanned with OKEN Scanner

Nivelurile ridicate de risc ne afectează capacitatea de a performa. Trebuie să te antrenezi să accepți riscuri lent și în pași clar definiți. În funcție de cât de activ tranzacționezi, acești pași pot fi măsurați în săptămâni sau luni, dar principiul rămâne același – trebuie să fii profitabil în două unități de timp pentru a urca o treaptă în dimensiunea riscului. Dacă pierzi bani pe parcursul unei unități de timp, coboară cu o treaptă dimensiunea riscului. Acest lucru este util în special pentru oamenii care doresc să revină la tranzacționare după o pierdere mare. Trebuie să te întorci treptat la tranzacționare, fără o recrudescență a fricii.

Majoritatea începătorilor se grăbesc să facă o avere, dar ghici pe spatele cui fac alții avere. Brokerii lipsiți de scrupule promovează tradingul excesiv (efectuarea de tranzacții care sunt prea mari pentru contul tău) pentru a genera comisioane. Unii brokeri din afara Statelor Unite oferă un „umăr"[52] de 10:1, permițându-ți să cumperi acțiuni în valoare de 10.000 de dolari pentru fiecare 1.000 de dolari pe care îi depui la firma lor. Unele firme de brokeraj valutar oferă un „umăr" mortal de 100:1 și chiar 400:1.

Să faci o tranzacție este ca și cum te-ai scufunda după o comoară. Există aur pe fundul mării, dar în timp ce îl aduni de acolo, nu uita să te mai uiți din când în când și la rezerva de aer. Fundul mării este plin de rămășițe ale scafandrilor care au văzut oportunități extraordinare, dar au rămas fără aer. Un scafandru profesionist se gândește întotdeauna la rezerva sa de aer. Dacă astăzi nu găsește aur, mai încearcă și mâine. Trebuie să supraviețuiască și să se scufunde din nou. Începătorii se sinucid rămânând fără aer. Momeala aurului gratuit este prea puternică. Aur gratis! Îmi amintește de o zicală rusească – singurul lucru gratuit pe lumea asta e brânza din capcana pentru șoareci.

Traderii de succes supraviețuiesc și prosperă datorită disciplinei lor. Regula de 2% te va feri de rechini, în timp ce regula de 6% te va salva de piranha. Dacă urmezi aceste reguli și dispui de un sistem de tranzacționare rezonabil, vei fi cu mult înaintea concurenților tăi.

Un manager de tranzacționare

Obișnuiam să mă întreb de ce traderii instituționali, ca grup, au performanțe mult mai bune decât traderii privați. Un trader privat obișnuit din Statele Unite este un bărbat de 50 de ani, căsătorit, cu studii superioare, adesea antreprenor sau specialist în vreun domeniu. Ai crede că această persoană grijulie, cunoscător într-ale computerelor și care citește cărți ar putea să se descurce de minune în fața unui tânăr gălăgios de 23 de ani care a jucat baseball la facultate și care nu a mai citit o carte din primul an de studii. În realitate, traderii instituționali, ca grup, surclasează traderii privați an de an. Este din cauza reflexelor lor rapide? Nu chiar, deoarece tinerii traderi privați nu au performanțe mai bune decât cei mai în vârstă. Traderii instituționali nu câștigă nici datorită formării, care este destul de sărăcăcioasă în majoritatea firmelor.

Un lucru curios: atunci când traderii instituționali de succes încep să lucreze pe cont propriu, cei mai mulți dintre ei pierd bani. Ei pot închiria același echipament, pot tranzacționa același sistem și pot rămâne în legătură cu contactele lor, dar tot eșuează. După câteva luni, cei mai mulți cowboy se întorc în birourile sau pe site-urile agențiilor

[52] Shoulder (n.t.).

Scanned with OKEN Scanner

pentru plasarea forței de muncă, căutând un loc de muncă în domeniul tranzacționării. Cum se face că au putut face bani pentru firme, dar nu și pentru ei?

Atunci când un trader instituțional își părăsește firma, el își lasă în urmă managerul, persoana responsabilă cu disciplina și controlul riscurilor. Acest manager stabilește riscul maxim pe tranzacție. Este similar cu ceea ce poate face un trader privat cu regula de 2%. Firmele operează cu baze de capital uriașe, iar limitele lor de risc sunt mult mai mari în dolari, dar minuscule în procente. Un trader care își încalcă limita de risc este concediat. Un trader privat poate încălca regula de 2% și nimeni nu va ști, dar un manager instituțional își urmărește traderii ca un șoim. Un trader privat poate arunca confirmarea ordinelor de tranzacționare într-o cutie de pantofi, dar un manager de tranzacționare scapă rapid de oamenii impulsivi. El impune o disciplină care salvează traderii instituționali de la pierderi dezastruoase, care distrug multe conturi private.

În plus față de impunerea unei limite de risc pe tranzacție, un manager stabilește pierderea lunară maximă permisă pentru fiecare trader. Atunci când un angajat ajunge la acest nivel, privilegiile sale de tranzacționare sunt suspendate tot restul lunii. Un manager de tranzacționare întrerupe seria de pierderi a traderilor săi, obligându-i să se oprească din tranzacționare dacă ating limita lunară de pierderi. Imaginează-ți că te afli într-o încăpere cu colegi care tranzacționează în mod activ, în timp ce tu ascuți creioanele și ești rugat să mergi să iei sandvișuri. Traderii fac tot ce le stă în putință pentru a evita să se afle în această situație. Această presiune socială creează un stimulent serios pentru a nu pierde.

Oamenii care părăsesc instituțiile știu să tranzacționeze, dar disciplina lor este adesea externă, nu internă. Ei pierd rapid bani fără managerii lor. Traderii privați nu au manageri. Acesta este motivul pentru care trebuie să devii propriul tău manager. Regula de 2% te va salva de la pierderi dezastruoase, în timp ce regula de 6% te va salva de la o serie de pierderi dezastruoase. Regula de 6% te va forța să faci ceva ce majoritatea oamenilor nu pot face până când nu este prea târziu – să întrerupă o serie de pierderi.

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

PARTEA A X-A

Detalii practice

Vei cumpăra acțiuni care ajung la noi maxime? Vei vinde în lipsă pe vârfurile duble? Cumperi când prinzi retrageri? Cauți inversarea trendurilor? Aceste abordări diferă una de cealaltă și poți câștiga sau pierde bani cu fiecare dintre ele. Trebuie să selectezi o metodă care are sens pentru tine și cu care te simți confortabil din punct de vedere emoțional. Alege ceea ce te atrage, ceea ce se potrivește cu abilitățile și temperamentul tău. Nu există tranzacționare generică, așa cum nu există sport generic.

Pentru a găsi tranzacții bune, trebuie să definești tiparul pe care vrei să-l tranzacționezi. Înainte de a utiliza orice scanare, trebuie să-ți fie cât se poate de clar ce trebuie să caute. Dezvoltă-ți sistemul și testează-l cu o serie de tranzacții mici pentru a te asigura că ai disciplina necesară pentru a-ți urma semnalele. Trebuie să fii sigur că vei tranzacționa tiparul pe care l-ai identificat atunci când îl vezi.

Stilurile diferite de tranzacționare necesită tehnici de intrare diferite, metode diferite de stabilire a stopurilor și a țintelor de profit și scanări foarte diferite. Totuși, există câteva principii cheie care se aplică tuturor sistemelor.

53. Cum să stabilești ținte de profit: „Destul" este cuvântul cheie

Stabilirea țintelor de profit pentru tranzacțiile tale este ca atunci când te interesezi despre salariu și beneficii atunci când candidezi pentru un loc de muncă. Poți ajunge să câștigi mai mult sau mai puțin decât te aștepți, dar trebuie să ai o idee la ce să te aștepți.

Swing-trade: colectarea profiturilor în zona de valoare

Această evidență a vânzării în lipsă de acțiuni VeriSign Inc. (VRSN) provine din jurnalul meu de tranzacționare. Aceasta a fost una dintre mai multe acțiuni care au dezvoltat o configurație pentru strategia mea „breakout fals cu o divergență".

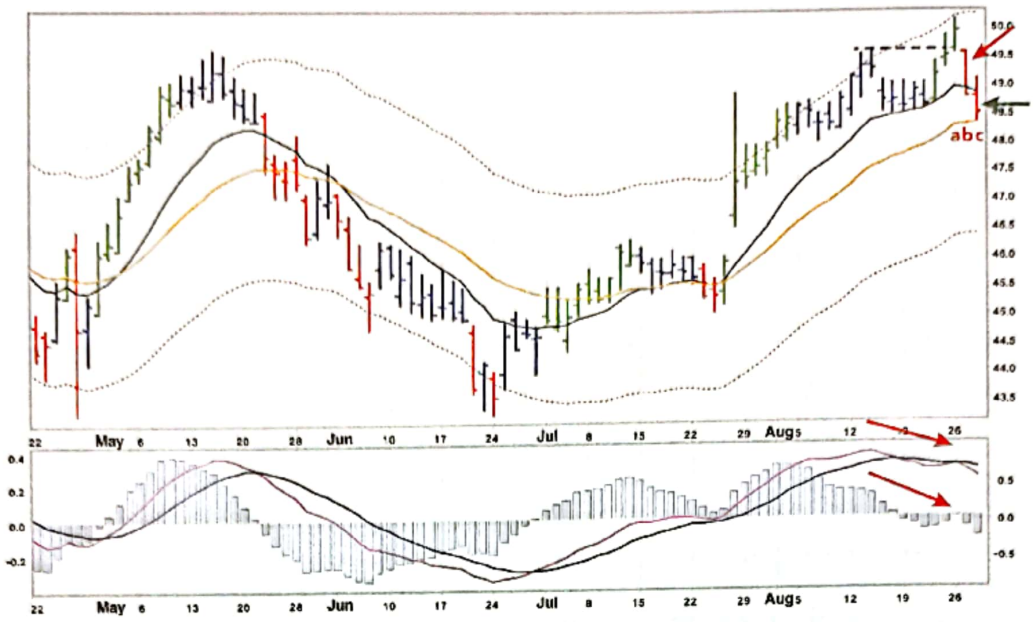

FIGURA 53.1 VRSN cu EMA la 13 și 26 de zile, sistemul Impulse și Envelope de 4%. MACD 12-26-9. *(Grafic de pe Stockcharts.com)*

Ultimele trei zile de pe acest grafic sunt marcate a, b și c. În ziua „a", VRSN a ieșit din intervalul normal de tranzacționare și a închis deasupra rezistenței, marcată de o linie punctată orizontală, în timp ce histograma MACD nu a putut nici măcar să depășească zero. În ziua următoare, marcată „b", VRSN a deschis sub linia portocalie, arătând că ziua precedentă a fost un breakout ascendent fals (unii o numesc „upthrust"). De îndată ce histograma MACD a scăzut cu un increment, creând o divergență bearish, tiparul a fost finalizat, iar eu am intrat imediat pe poziții short.

VRSN a continuat să scadă toată ziua și a închis mai jos. În ziua următoare, marcată „c", a încercat să formeze o bază și, deoarece prețul zilnic era deja în zona valorică, am decis că este suficient și mi-am acoperit pozițiile short. Un profit de 82 de cenți pe 3.000 de acțiuni mi-a adus 2.460 de dolari înainte de comisioane. Aș fi putut câștiga mai mult dacă aș fi rămas mai mult în tranzacție, dar în swing-trading, monedele rapide sunt mai bune decât bancnotele lente. Colectarea profiturilor în zona de valoare reduce nivelul de incertitudine și reduce timpul în care tranzacția este supusă riscului.

Notează-ți nivelul de intrare, ținta de profit și stopul pentru fiecare tranzacție planificată pentru a-ți compara riscul și recompensa. Recompensa potențială trebuie să fie de cel puțin două ori mai mare decât riscul. Rareori merită să riști un dolar pentru a câștiga un dolar – ar fi totuna să pariezi pe culoare la o masă de ruletă. O țintă de profit realistă și un stop ferm te vor ajuta să iei decizia de a intra sau nu într-o tranzacție.

La începutul carierei mele de trader nu mă gândeam la ținte de profit. Dacă cineva mă întreba despre ele, răspundeam că nu vreau să îmi limitez potențialul de profit. Astăzi, aș râde de un astfel de răspuns. Un începător care nu are un preț țintă clar se va simți din ce în ce mai fericit pe măsură ce acțiunile sale cresc și mai descurajat pe măsură ce acestea scad. Emoțiile sale îl vor determina să acționeze în cele mai nepotrivite momente posibile: să continue să țină pozițiile deschise, să-și suplimenteze pozițiile long la maxime și să vândă dezamăgit aproape de minim.

Scanned with OKEN Scanner

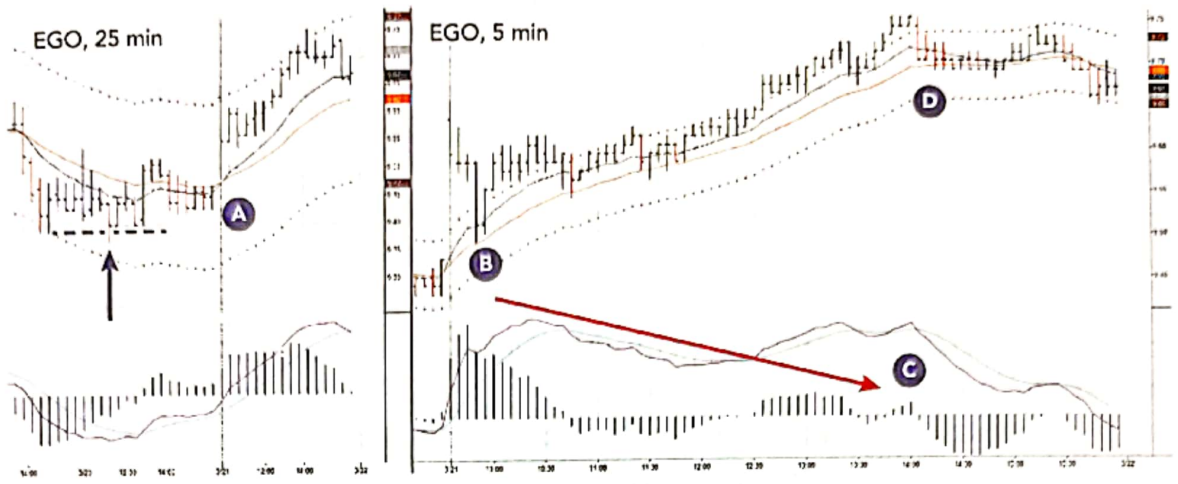

FIGURA 53.2 EGO grafice la 25 și 5 minute cu medii EMA de 13 și 26 de bare, sistemul Impulse și Autoenvelope. MACD 12-26-9.
(Grafic realizat cu Tradestation)

Colectarea profiturilor unei tranzacții day-trade în apropierea liniei superioare a canalului

Această evidență a cumpărării de acțiuni Eldorado Gold Corp. (EGO) provine din jurnalul meu de tranzacționare. Acesta ilustrează utilizarea Triple Screen pentru day-trading și pentru colectarea profitului. Decizia strategică de a cumpăra EGO a fost luată pe un grafic de 25 de minute, în zona A, unde media mobilă a crescut, iar sistemul Impulse a devenit verde (observă că în ziua precedentă a avut loc un breakout descendent fals – ceea ce a indicat că această acțiune nu a vrut să scadă și aceasta ar putea fi pregătirea unei creșteri).

Strategia mea de tranzacționare în acest caz a fost „retragerea până la valoarea medie"[53], pe care am executat-o pe un grafic la 5 minute, deoarece prețurile au crescut la deschidere, dar apoi au revenit în zona de valoare (zona B). Am luat poziție long la 9,51 $; ținta mea inițială a fost 9,75 $, în apropierea liniei superioare a canalului pe graficul la 25 de minute, cu un stop la 9,37 $, pentru un raport recompensă/risc de aproape 2:1. Deoarece aceasta a fost o tranzacție day-trade, am avut-o pe ecran toată ziua.

La început, trendul ascendent fiind atât de puternic, m-am gândit să o iau peste noapte, dar apoi au început să apară divergențe bearish în zona C și am plasat un ordin de vânzare la 9,75 $. Aceasta s-a dovedit a fi valoarea maximă a zilei, iar ordinul meu nu a fost executat. Pe măsură ce prețurile au coborât față de divergența lor descendentă pe un grafic la 5 minute, m-am grăbit să-mi reduc ordinul de vânzare la 9,70 $. Acesta a fost îndeplinit și am ieșit cu profit înainte de închidere. Un profit de 19 cenți pe 2.000 de acțiuni mi-a adus 380 de dolari în câteva ore.

Atunci când calculăm potențialul de profit al unei tranzacții, ne lovim de un paradox. Cu cât perioada de deținere preconizată este mai lungă, cu atât potențialul de profit este mai mare. O acțiune poate crește mult mai mult într-o lună decât într-o săptămână. Pe de altă parte, cu cât perioada de deținere este mai lungă, cu atât nivelul de

[53] Pullback to value (n.t.).

Scanned with OKEN Scanner

incertitudine este mai ridicat. Analiza tehnică poate fi destul de fiabilă pentru mișcările pe termen scurt, dar pe termen lung vor apărea multe surprize neplăcute.

Într-un capitol anterior privind alegerea orizontului de timp pentru tranzacții, am examinat cele trei opțiuni principale. Perioada de deținere pentru tranzacțiile de poziție sau investiții se măsoară în luni, uneori ani. O tranzacție swing poate fi menținută timp de câteva zile, uneori săptămâni. Durata preconizată a unei tranzacții day-trade este măsurată în minute, rareori în ore.

Mediile mobile și canalele ajută la stabilirea țintelor de profit pentru tranzacțiile swing. Funcționează, de asemenea, pentru tranzacțiile day-trade; numai că în acest caz trebuie să acorzi mai multă atenție oscilatorilor și să ieși la primul semn de divergență împotriva tranzacției tale. Țintele de profit în tranzacționarea pozițiilor sunt, de obicei, stabilite la nivelurile anterioare de suport și rezistență.

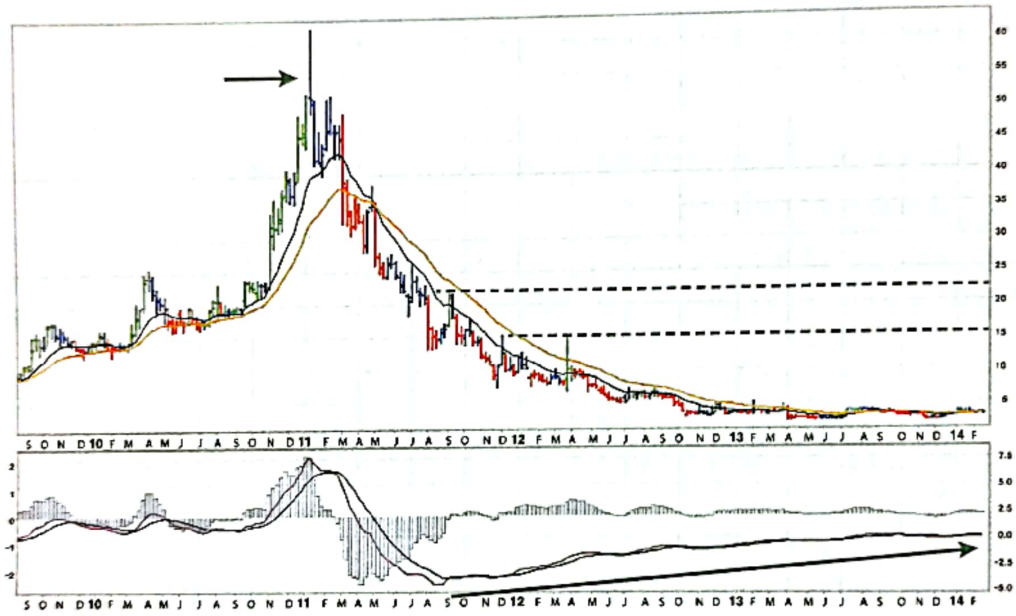

FIGURA 53.3 IGOI cu EMA la 13 și 26 de zile, sistemul Impulse și un Envelope de 4%. MACD 12-26-9. *(Grafic de pe Stockcharts.com)*

Stabilirea unei ținte de profit pentru o tranzacție pe termen lung la nivelul de rezistență

La marginea din dreapta a graficului săptămânal, iGo, Inc. (IGOI) se tranzacționează ușor peste 3 $, cu o EMA în creștere care confirmă un nou trend ascendent. Vârful său major anterior a fost de peste 60 de dolari (observă o coadă de cangur), două creșteri intermediare recente au eșuat, cea mai recentă în apropiere de 15 dolari, iar cea anterioară în apropiere de 22 de dolari (toate marcate cu linii punctate mov). Dacă acesta este începutul unui nou trend ascendent, ar fi rezonabil să se stabilească prima țintă de profit în jurul valorii de 15 $, iar următoarea în jurul celei de 22 $.

Cele trei ținte de profit menționate mai sus – mediile mobile, canalele și nivelurile de suport/rezistență – sunt destul de modeste. Ele nu te vor face să visezi la cai verzi pe pereți, ci sunt realiste. Ține cont de faptul că „suficient" este un cuvânt puternic – atât

Scanned with OKEN Scanner

în viață, cât și în tranzacționare. Acesta îți conferă controlul, iar dacă obții „suficient" în fiecare tranzacție, vei obține rezultate excelente în timp.

Cum definim „suficient"? Cred că mediile mobile și Envelope, împreună cu nivelurile recente de suport și rezistență ne pot arăta ce ar fi „suficient" pentru o anumită tranzacție. Dă-mi voie să ilustrez acest lucru cu mai multe exemple: unul este o tranzacție swing, altul o tranzacție day-trade, iar al treilea o investiție pe termen lung.

VRSN a fost un exemplu destul de comun de tranzacționare swing modestă: intrarea în apropierea uneia dintre liniile canalului și scoaterea profiturilor în zona de valoare dintre cele două medii mobile (Figura 53.1). Aceasta nu este vânătoare de elefanți; aceasta este vânătoare de iepuri, o activitate pe care te poți baza cu mult mai multă încredere.

Tranzacția day-trade EGO din Figura 53.2 ilustrează cumpărarea unei retrageri în zona de valoare în timpul unui trend ascendent, cu o țintă de profit la linia superioară a canalului. Am folosit un oscilator pentru a-mi accelera ieșirea atunci când piața nu m-a lăsat să ies la ținta inițială.

„Îngerii căzuți" este numele unei scanări pe care o folosesc pentru a căuta posibilii candidați pentru investiții. Aceasta marchează acțiunile care au scăzut cu peste 90% față de vârfurile lor, au încetat să mai scadă, au atins un nivel minim și au început încet să crească. O acțiune care și-a pierdut 90% din valoare are tot dreptul să moară, dar dacă alege să trăiască, este posibil să se redreseze.

Momentul oportun să cauți „îngeri căzuți" este atunci când un bear-market începe să dea semne că a ajuns la minim. Atunci vei găsi mulți candidați care au supraviețuit atacurilor ursilor și încep să se ridice de la podea. Acest exemplu arată un vechi exemplu favorit al bull-marketului, IGOI, care a fost grav afectat, dar a încetat să mai scadă și a început să crească. Graficul săptămânal din Figura 53.3 arată două încercări anterioare de a reveni în zona vârfului multianual. Fiecare dintre aceste creșteri a retrasat doar aproximativ jumătate din piața negativă anterioară.

Va fi aceasta o tranzacție ușoară? Nici pe departe. În primul rând, ultimul minim a fost de aproape 2 $, iar dacă îți plasezi stopul acolo, riscul pe acțiune va fi destul de mare și va trebui să reduci dimensiunea tranzacției. De asemenea, revenirea așteptată poate dura de la câteva luni la câțiva ani pentru a începe. Ești pregătit să aștepți atât de mult, cu capitalul tău blocat? Nu în ultimul rând, volumul acestei acțiuni este scăzut. Acesta va crește în cazul unei creșteri a prețurilor, dar în cazul în care creșterea se oprește, vânzarea nu va fi ușoară. Luând în considerare toți acești factori, poți vedea cât de greu este să cumperi pe termen lung.

54. Cum se stabilesc stopurile. Spune „Nu" visării cu ochii deschiși

O tranzacție fără un stop este un joc de noroc. Dacă ești amator de senzații tari, mai bine mergi la un cazinou adevărat. Fă o excursie la Macao, Las Vegas sau Atlantic City, unde un cazinou cu jocuri de noroc îți va servi băuturi gratuite și poate chiar îți va oferi o cameră în timp ce te distrează. Pariorii care pierd bani pe Wall Street nu primesc nimic gratis.

Scanned with OKEN Scanner

Stopurile sunt o necesitate pentru supraviețuirea și succesul pe termen lung, dar cei mai mulți dintre noi simțim o mare reticență emoțională în a le folosi. Piața ne întărește obiceiurile proaste prin faptul că ne antrenează să nu folosim stopurile. Cu toții am trecut prin această experiență neplăcută: ai cumpărat o acțiune și ai stabilit un stop care a fost atins și ai ieșit cu o pierdere – și imediat ai văzut cum acțiunea ta se inversează și crește, așa cum te aștepți inițial. Dacă ai fi păstrat acel titlu fără un stop, ai fi ieșit pe plus în loc să pierzi. O astfel de situație te face să ai o reticență față de stopuri.

După mai multe astfel de evenimente, începi să tranzacționezi fără stopuri și funcționează minunat pentru o vreme. Nu mai există fluctuații. Când o tranzacție nu merge bine, ieși din ea fără stop – ai suficientă disciplină. Această călătorie fericită se termină după ce o tranzacție mare începe să meargă prost. Tot aștepți să se redreseze puțin și să-ți ofere o ieșire mai bună, dar continuă să se scufunde. Pe măsură ce trec zilele, contul tău este afectat din ce în ce mai mult – ești sfâșiat de un rechin. În curând, supraviețuirea ta este în pericol, iar încrederea ta este zdruncinată.

În timp ce tranzacționezi fără stopuri, rechinii care se învârt în jurul perimetrului fiecărui cont devin mai mari și mai răi. Dacă tranzacționezi fără stopuri, o mușcătură de rechin este doar o chestiune de timp. Da, stopurile sunt o pacoste – dar folosirea lor este un rău mai mic decât tranzacționarea fără ele. Asta îmi amintește de ceea ce a spus Winston Churchill despre democrație: „Într-adevăr, s-a spus că democrația este cea mai rea formă de guvernământ cu excepția tuturor formelor încercate de-a lungul timpului."

Așadar, ce trebuie să facem? Sugerez să acceptăm iritarea și durerea stopurilor, dar să ne concentrăm pe a le face mai logice și mai puțin neplăcute.

În cartea mea anterioară *The New Sell and Sell Short (Noua vânzare și vânzare în lipsă)*, am dedicat un capitol lung complexităților plasării diferitelor tipuri de stopuri. În loc să mă repet aici, îți voi oferi un rezumat rapid.

Plasează stopurile în afara zonei de „zgomot de piață"

Dacă pui un stop prea aproape, vei fi afectat chiar și de o fluctuație normală intraday. Dacă-l pui prea departe, vei avea o protecție foarte redusă.

Ca să împrumut un concept de inginerie, toate mișcările pieței au două componente: semnal și zgomot. Semnalul este trendul acțiunilor tale. Atunci când trendul este ascendent, putem defini zgomotul ca fiind acea parte din intervalul fiecărei zile care depășește nivelul minim al zilei precedente. Atunci când trendul este descendent, putem defini zgomotul ca fiind acea parte din intervalul fiecărei zile care depășește maximul zilei precedente.

Stopurile SafeZone sunt descrise în detaliu în cartea *Come into My Trading Room* (Intră în biroul meu de tranzacționare). Ele măsoară zgomotul pieței și plasează stopurile la un multiplu al nivelului de zgomot mai departe de piață. Pe scurt, folosește panta unei EMA la 22 de zile pentru a defini trendul. În cazul în care trendul este ascendent, marchează toate breakouturile false în jos ale EMA în timpul perioadei de analiză retrospectivă (10-20 de zile), adaugă adâncimile lor și împarte suma la numărul de penetrări. Se obține astfel „penetrarea medie în jos"[54] pentru perioada de referință selectată. Acesta

[54] Average Downside Penetration (n.t.).

Scanned with OKEN Scanner

reflectă nivelul mediu de zgomot în trendul ascendent actual. Vrei să îți plasezi stopurile mai departe de piață decât nivelul mediu de zgomot. De aceea, trebuie să multiplici penetrarea medie în jos cu un factor de doi sau mai mult. Plasarea stopurilor mai aproape ar fi contraproductivă.

Atunci când trendul, așa cum este definit de panta EMA, este descendent, calculăm SafeZone pe baza penetrărilor în sus ale maximelor barelor anterioare. Numărăm fiecare penetrare în sus în timpul unei ferestre de timp selectate și calculăm media acestor date pentru a găsi penetrarea medie în sus[55]. O înmulțim cu un coeficient, începând cu 3, și o adăugăm la valoarea maximă a fiecărei bare. Vânzarea în lipsă în apropierea maximelor necesită stopuri mai generoase decât cumpărarea în apropierea minimelor liniștite și epuizate.

La fel ca toate sistemele și indicatorii din această carte, SafeZone nu este un gadget mecanic care să înlocuiască gândirea independentă. Trebuie să stabilești perioada de analiză retrospectivă, fereastra de timp în timpul căreia se calculează SafeZone. De asemenea, trebuie să ajustezi coeficientul cu care multiplici penetrarea medie, astfel încât stopul tău să depășească nivelul normal de zgomot.

Chiar și atunci când nu folosești SafeZone, ai putea dori să urmezi principiul său de a calcula o penetrare medie împotriva trendului pe care dorești să o tranzacționezi – și de a-ți plasa stopul mult în afara zonei de zgomot a pieței.

Nu îți pune stopurile la niveluri evidente

Un minim recent care iese în evidență dintr-o țesătură strânsă de prețuri atrage traderii să plaseze stopurile puțin sub acel nivel. Problema este că majoritatea oamenilor își plasează stopurile acolo, creând un mediu bogat în ținte pentru profitarea de aceste stopuri. Piața are un obicei ciudat de a se scufunda rapid înapoi la acele minime evidente și de a declanșa stopurile înainte de a se inversa și de a lansa o nouă creștere. Fără a încerca să atribui vina pentru profitarea de stopuri, dă-mi voie să sugerez câteva soluții.

Rentează să-ți plasezi stopurile la niveluri care nu sunt evidente – fie mai aproape de piață, fie mai jos, sub un minim evident. Un stop mai apropiat îți va reduce riscul în dolari, dar va crește riscul unei fluctuații. Un stop mai jos te va ajuta să eviți unele breakouturi false, dar dacă este atins, vei pierde mai mult.

Alege ce ți se potrivește. Pentru tranzacțiile swing pe termen scurt, în general merită să plasezi stopurile mai strânse, în timp ce pentru tranzacțiile de poziție pe termen lung, ar fi mai bine să ai stopuri mai largi. Amintește-ți „Triunghiul de fier al controlului riscului" – un stop mai larg necesită o dimensiune mai mică a tranzacției.

O metodă care îmi place este **stopul lui Nic**, numit după prietenul meu australian Nic Grove. El a inventat această metodă de plasare a unui stop nu lângă cel mai scăzut minim, ci la al doilea minim (mai superficial). Logica este simplă – dacă piața alunecă până la al doilea minim, este aproape sigur că va continua să scadă și va atinge minimul cheie, unde sunt grupate majoritatea stopurilor. Folosind stopul lui Nic, ies cu o

[55] Average Upside Penetration (n.t.).

Scanned with OKEN Scanner

pierdere mai mică și cu un slippage mai mic decât ar apărea atunci când prețele coboară la minime mai vizibile.

Aceeași logică funcționează și în cazul vânzărilor în lipsă – plasează stopul lui Nic nu „cu un increment deasupra celui mai înalt maxim", ci la nivelul celui de-al doilea maxim ca înălțime. Să trecem în revistă câteva exemple recente, atât de long, cât și de short, în Figura 54.1.

Probabil vrei să explorezi mai multe sisteme diferite de plasare a stopurilor, cum ar fi stopuri Parabolic, SafeZone și Volatility, descrise în cărțile menționate mai sus. Poți să ai o abordare sofisticată sau una simplă, dar păstrează în minte cele mai importante principii: în primul rând, folosește stopuri; și în al doilea rând, nu le plasa la niveluri evidente, ușor vizibile pentru oricine se uită la acel grafic. Fă-ți stopurile puțin mai strânse sau mai largi decât media – stai departe de mulțime pentru că nu vrei să fii un trader obișnuit.

Din același motiv, evită plasarea stopurilor la numere rotunde. Dacă cumperi la 80 $, nu plasa un stop la 78 $, ci la 77,94 $. Dacă intri într-o tranzacție day-trade la 25,60 $, nu plasa un stop la 25,25 $ – mută-l la 25,22 $ sau chiar la 22,19 $. Numerele rotunde atrag mulțimile – plasează stopul puțin mai departe. Lasă mulțimea să primească prima lovitură și poate că propriul tău stop va rămâne neatins.

O altă metodă, popularizată de Kerry Lovvorn, este utilizarea stopurilor **Average True Range (ATR)** (vezi capitolul 24 pentru explicarea ATR). Atunci când intri în timpul unei bare de preț, plasează stopul la cel puțin un ATR distanță de extrema acelei bare. Un stop cu doi ATR este și mai sigur. Îl poți utiliza ca un stop de urmărire[56], mutându-l la fiecare bară. Principiul este același – plasează-ți stopul în afara zonei de zgomot a pieței. (Figura 54.2)

Unul dintre avantajele utilizării stopurilor de urmărire este că acestea reduc treptat suma de bani expusă riscului. Am discutat mai devreme conceptul de „risc disponibil" (cap. 51). Pe măsură ce o tranzacție urmată de un stop de urmărire evoluează în favoarea ta, aceasta eliberează treptat riscul disponibil, permițându-ți să efectuezi noi tranzacții.

Chiar dacă nu folosești stopuri SafeZone sau ATR, asigură-te că plasezi stopurile la o anumită distanță de prețurile recente. Nu dorești să fii ca unul dintre acei traderi temători care își blochează stopurile atât de aproape de prețurile curente încât cea mai mică fluctuație nesemnificativă sigur le va declanșa.

Stopurile lui Nic – KO long și ISRG short

Pe graficul The Coca-Cola Company (KO), observăm un breakout descendent fals cu o divergență bullish. Sistemul Impulse a trecut de la roșu la albastru, permițând cumpărarea. Dacă mergem pe poziții long, unde trebuie să ne plasăm stopul?

Bara A – minimul a fost de 37,10 $

Bara B – minimul a fost de 37,05 $

Bară C – minimul a fost de 36.89 $ (un breakout descendent fals, a depășit minimul A cu 21 de cenți).

Bara D – minimul a fost de 37,14 $

[56] Trailing stop (n.t.).

Scanned with OKEN Scanner

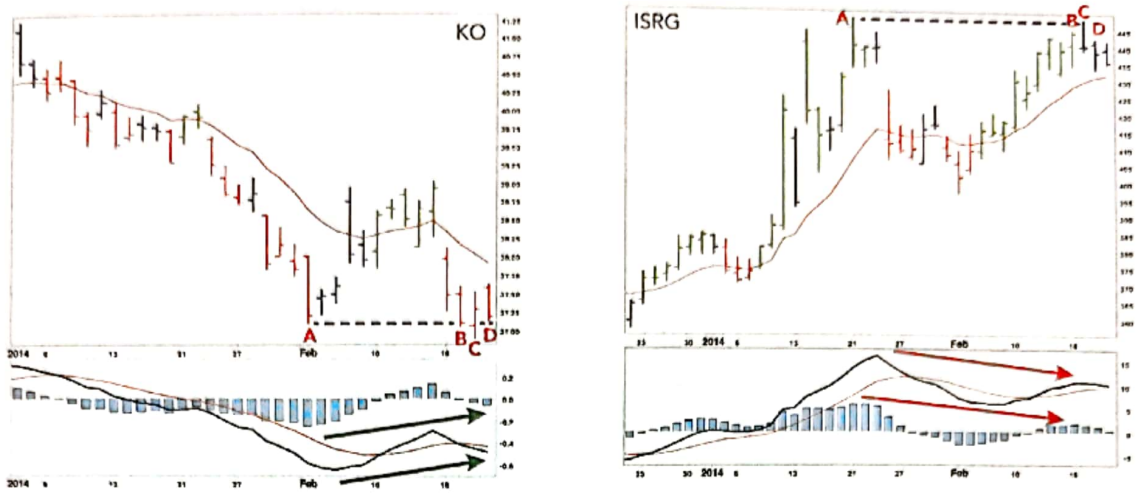

FIGURA 54.1 Grafice zilnice cu EMA la 13 zile, sistemul Impulse și histograma MACD 12-26-9. *(Grafice de pe Stockcharts.com)*

Mulțimea va fi stabilit stopurile sub 36.89, dar stopul lui Nic va merge la $37.04 – un cent sub al doilea minim recent, partea de jos a barei B.

Pe graficul Intuitive Surgical, Inc. (ISRG), vedem un breakout ascendent fals cu o divergență bearish. Sistemul Impulse a trecut de la verde la albastru, permițând vânzarea în lipsă. În cazul în care mergem pe poziții short, unde trebuie să plasăm stopul?

Bara A – vârful anterior a atins 447,50 $

Bara B – maximul a fost de 444,99 $

Bara C – maximul a fost de 447,75 $ (un breakout ascendent fals, a depășit vârful anterior cu 25 de cenți).

Bara D – maximul a fost de 442,03 $

Mulțimea va avea stopurile deasupra valorii de 447,75 $, dar stopul lui Nic va merge la 445,05 $ – câțiva cenți peste al doilea maxim recent, partea de sus a barei B.

Conceptul de semnal și zgomot te poate ajuta nu numai să plasezi stopuri inteligente, ci și să găsești intrări bune în tranzacții. Dacă vezi o acțiune într-un trend puternic, dar nu îți place să urmărești prețurile, coboară un interval de timp. De exemplu, dacă trendul săptămânal este ascendent, treci la graficul zilnic și probabil vei vedea că, o dată la câteva săptămâni, are o retragere sub zona de valoare. Măsoară adâncimea mai multor penetrări recente sub EMA lent pentru a calcula o penetrare medie (vezi Figura 39.3). Plasează un ordin de cumpărare pentru ziua următoare la acea distanță sub EMA și continuă să îl ajustezi în fiecare zi. Vei folosi un strop din comportamentul de zgomot pentru a obține o intrare bună într-o tranzacție de urmărire a trendului.

Un stop de urmărire la 2 ATR-uri în urma unui semnal Spike Bounce

Un semnal Spike Bounce (descris în capitolul 34) apare atunci când indicele New High – New Low de 20 de zile scade sub minus 500, indicând un dezechilibru bearish, iar apoi crește peste acest nivel, arătând că taurii își revin.

Scanned with OKEN Scanner

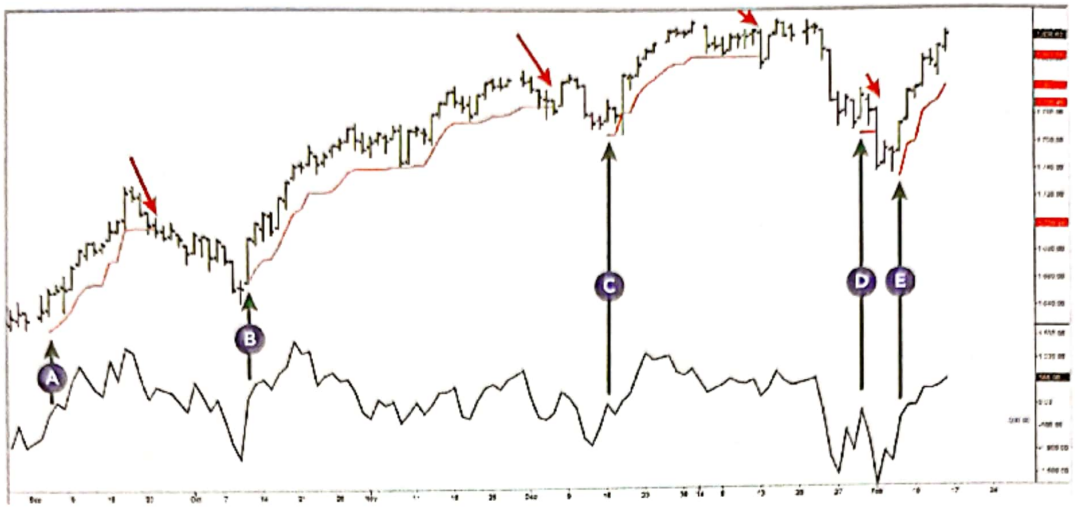

FIGURA 54.2 S&P 500 și un indice la 20 de zile New High-New Low.
(Grafic realizat cu Tradestation, programare de Kerry Lovvorn)

Semnalele Spike Bounce sunt marcate de săgeți verzi verticale. Aici, barele S&P sunt colorate în verde, în timp ce semnalul Spike Bounce este, de fapt, violet după ce dispare. Linia roșie urmărește două ATR-uri sub maximele barelor S&P 500.

Spike Bounce oferă semnale de cumpărare pentru întreaga piață, iar acest grafic urmărește fiecare semnal de cumpărare cu un stop de închidere de numai 2 ATR-uri (suprapunerile intraday nu contează – piața trebuie să închidă sub stop pentru a-l activa). Observă semnalele foarte productive A, B și C. Semnalul de cumpărare E este încă în vigoare la momentul scrierii acestui articol. Semnalul D a dus la o pierdere – nu există semnale universal profitabile.

Nu lăsa o tranzacție câștigătoare să se transforme într-o pierdere

Nu lăsa niciodată o tranzacție deschisă care arată un profit decent pe hârtie să se transforme într-o pierdere! Înainte de a intra într-o tranzacție, începe să planifici la ce nivel vei începe să îți scoți profiturile. De exemplu, dacă obiectivul tău de profit pentru tranzacția respectivă este de aproximativ 1.000 de dolari, poți decide că va trebui să protejezi un profit de 300 de dolari. Odată ce profitul deschis crește la 300 de dolari, îți vei muta stopul de protecție la un nivel de echilibru. Eu numesc această mișcare „asigurarea tranzacției".

La scurt timp după ce ai mutat stopul la pragul de rentabilitate, va trebui să te concentrezi pe protejarea unei părți din profitul pe hârtie în creștere. Decide în avans ce procent vei proteja.

De exemplu, poți decide că, odată ce stopul tău pentru pragul de rentabilitate este plasat, vei proteja o treime din profitul deschis. Dacă profitul deschis la tranzacția descrisă mai sus crește la 600 de dolari, vei ridica stopul, astfel încât profitul de 200 de dolari să fie protejat.

Aceste niveluri nu sunt scrise în piatră. Poți alege procente diferite, în funcție de nivelul tău de încredere într-o tranzacție și de toleranța la risc.

Pe măsură ce o tranzacție evoluează în favoarea ta, câștigul potențial rămas începe să scadă, în timp ce riscul – distanța până la stop – continuă să crească. A tranzacționa

Scanned with OKEN Scanner

înseamnă a gestiona riscul. Pe măsură ce raportul recompensă/risc pentru tranzacțiile tale câștigătoare se deteriorează încet, trebuie să începi să îți reduci riscul. Protejarea unei părți din profiturile pe hârtie va menține raportul recompensă/risc la un nivel mai echilibrat.

Mută stopul doar în direcția tranzacției tale

Cumpără o acțiune și, fiind un trader disciplinat, pune un stop dedesubt. Acțiunea respectivă crește, generând profituri frumoase pe hârtie, dar apoi se blochează. Apoi se scufundă puțin, apoi un pic mai mult, iar apoi devine negativ, apropiindu-se de stopul tău. Studiind graficul, formația sa de jos arată bine, cu o divergență bullish capabilă să susțină o creștere puternică. Ce vei face în continuare?

În primul rând, învață din greșeala ta de a nu îți fi mutat stopul. Acest stop ar fi trebuit să fie ridicat la pragul de rentabilitate cu ceva timp în urmă. În caz contrar, opțiunile tale s-au restrâns: să iei o mică pierdere imediat și să fii pregătit să te repoziționezi mai târziu – sau să continui. Problema este că te simți tentat să optezi pentru cea de-a treia opțiune, absolut neplanificată – să cobori stopul, oferindu-i tranzacției pierzătoare „mai mult spațiu de manevră".

Nu face asta!

A da „mai mult spațiu de manevră" unei tranzacții este o iluzie, pur și simplu. Nu face parte din setul de unelte al unui trader serios.

A da „mai mult spațiu de manevră" unei tranzacții pierzătoare este ca și cum i-ai spune copilului tău că îi vei lua cheile de la mașină dacă se comportă urât, dar apoi nu te-ai ține de cuvânt. În felul acesta îl înveți că regulile nu contează și încurajezi un comportament și mai rău. Să fii ferm pe poziție îți aduce rezultate mai bune pe termen lung.

Lucrul logic de făcut atunci când o tranzacție începe să acționeze prost este să accepți o pierdere mică. Continuă să monitorizezi acțiunea respectivă și fii pregătit să o cumperi din nou în cazul în care acesta coboară. Persistența se plătește, comisioanele sunt ieftine, iar traderii profesioniști fac adesea mai multe încercări rapide la o tranzacție înainte ca aceasta să înceapă să fie în favoarea lor.

Stopuri catastrofale: vesta de salvare a unui profesionist

La scurt timp după ce m-am mutat într-o casă în apropierea unui lac, mi-am cumpărat un caiac și imediat m-am dus la cumpărături pentru o vestă de salvare. Tot ce trebuia să fac pentru a fi în legalitate era să am o vestă în caiac – orice mizerie ieftină era suficientă. Cu toate acestea, am dat bani buni pe o vestă de calitate, care să fie confortabilă și care să nu interfereze cu vâslitul atunci când o purtam.

Tot ce intenționam să fac cu acel caiac era să vâslesc liniștit pe un lac, nicidecum în apropierea apelor albe sau a curenților. Nu m-am așteptat niciodată să am nevoie de acea vestă de salvare. Mi-am irosit banii cumpărând-o? Ei bine, dacă vreodată mă agață o barcă cu motor, atunci purtarea unei veste de calitate poate face diferența între viață și moarte.

Scanned with OKEN Scanner

La fel se întâmplă și cu stopurile. Acestea sunt o pacoste și adesea te costă bani. Totuși, va veni ziua în care un stop îți va salva contul de la o coliziune care îți pune viața în pericol.

Ține cont de faptul că un accident grav este mult mai probabil în piață decât pe un lac. Acesta este motivul pentru care este esențial să folosești stopuri.

Un „stop strict"[57] este un ordin pe care îl dai brokerului tău. Un „stop flexibil"[58] este un ordin pe care îl păstrează în minte, gata să îl plasezi atunci când este necesar. Traderii începători și intermediari trebuie să utilizeze stopuri stricte. Un trader profesionist, care stă toată ziua în fața unui ecran cu cotații de preț transmise în direct, poate folosi un stop flexibil dacă are disciplina de a ieși atunci când sistemul său îi spune să o facă.

Totuși, se întâmplă accidente. Un prieten trader profesionist mi-a povestit cum a luptat el împotriva unei inversări a pieței. Stopul său flexibil a fost setat la un nivel de pierdere de 2.000 de dolari, dar în momentul în care a aruncat prosopul și a ieșit, pierderea sa a crescut la 40.000 de dolari – cea mai gravă din cariera sa de trader. Acesta este motivul pentru care, chiar dacă nu folosești stopuri stricte în mod regulat, trebuie să folosești cel puțin un „stop catastrofal" pentru fiecare tranzacție.

Pentru orice tranzacție de calitate, fie ea de pe poziții long sau short, trasează o linie pe graficul tău unde nu te aștepți absolut deloc să ajungă acțiunea respectivă. Pune stopul strict la acel nivel și fă-l GTC (good 'til cancelled): „bun până la anulare". Acesta va fi stopul tău catastrofal. Acum te poți juca cu luxul stopurilor flexibile. Vâslește cât de puternic vrei tu cu caiacul, știind că porți o vestă de salvare de încredere.

Dacă prietenul meu, a cărui scădere de 2.000 de dolari s-a transformat într-o pierdere de 40.000 de dolari, ar fi folosit un stop „catastrofal" strict, ar fi înregistrat doar o pierdere relativ mică, ar fi evitat un dezastru și ar fi evitat suferința financiară și psihologică a unei mușcături de rechin.

Stopuri și gapuri overnight: doar pentru profesioniști

Ce vei face dacă acțiunile tale sunt afectate de o veste proastă majoră după închiderea pieței din ziua respectivă? Uitându-te la cotațiile de dinainte de deschidere în dimineața următoare, îți dai seama că se va deschide brusc mai jos, mult sub stopul tău, anunțând un slippage masiv.

Acesta este un eveniment rar, dar se întâmplă.

Dacă ești un trader nou sau intermediar, nu poți face prea multe – doar să strângi din dinți și să îți asumi pierderea. Doar profesioniștii cu o disciplină rațională au o opțiune suplimentară: să renunțe la acea acțiune prin day-trading. Anulează-ți stopul și, după ce acțiunea începe să se tranzacționeze, trateaz-o ca și cum ar fi fost o tranzacție day-trade pe care ai cumpărat-o la primul increment din acea dimineață.

Gapurile de deschidere sunt adesea urmate de reveniri, oferind traderilor agili ocazia de a ieși cu o pierdere mai mică. Acest lucru nu se întâmplă întotdeauna, motiv pentru care majoritatea traderilor nu trebuie să folosească niciodată această tehnică, deoarece s-ar putea să îți adâncești pierderea în loc să o reduci.

---

[57] Hard stop (n.t.).

[58] Soft stop (n.t.).

Scanned with OKEN Scanner

Asigură-te că ieși înainte de închidere. Acțiunea ta care s-a prăbușit poate să-și revină astăzi, dar mâine este posibil să intre mai mulți vânzători și să ducă prețul și mai jos. Nu te lăsa amăgit de un ricoșeu în speranța falsă a unei inversări.

55. Este aceasta o tranzacție de calitate?

Performanța ta în orice domeniu se va îmbunătăți dacă vei susține teste. Faptul că ești notat la aceste teste te va ajuta să îți recunoști punctele forte și punctele slabe. Acum poți lucra la consolidarea a ceea ce este bun și la corectarea a ceea ce nu este.

Ori de câte ori finalizezi o tranzacție, piața îți oferă trei note. Îți notează calitatea intrării și a ieșirii și, cel mai important, îți oferă nota generală a tranzacției.

Dacă ești un swing-trader și folosești o combinație de grafice săptămânale și zilnice, caută notele tale pe graficele zilnice. **Nota ta de cumpărare** se bazează pe locul în care ai intrat, în raport cu maximul și minimul barei zilnice în timpul căreia ai cumpărat.

$$\textbf{Nota de cumpărare} = \frac{\textbf{(valoarea maximă – punctul de cumpărare)}}{\textbf{(valoarea maximă – valoarea minimă)}}$$

Cu cât cumperi mai aproape de valoarea minimă a barei și mai departe de valoarea maximă a barei, cu atât nota ta de cumpărare este mai bună. Să presupunem că maximul zilei a fost de 20 de dolari, minimul de 19 dolari, iar tu ai reușit să cumperi la 19,25 dolari. Introducerea acestor cifre în formulă îți dă o notă de cumpărare de 75%. Dacă nota ta de cumpărare este de 100%, înseamnă că ai cumpărat la cota cea mai joasă a zilei. Acest lucru este genial, dar nu conta pe faptul că se va întâmpla. Dacă nota ta de cumpărare este 0%, înseamnă că ai cumpărat la incrementul maxim al zilei. Acest lucru este îngrozitor și trebuie să-ți servească drept memento să nu alergi niciodată după prețuri galopante. Eu îmi calculez nota de cumpărare pentru fiecare tranzacție și consider orice peste 50% un rezultat foarte bun, ceea ce înseamnă că am cumpărat în jumătatea inferioară a barei zilnice.

Următoarea formulă este pentru **nota de vânzare**

$$\textbf{Nota de vânzare} = \frac{\textbf{(punctul de vânzare – valoarea minimă)}}{\textbf{(valoarea maximă – valoarea minimă)}}$$

Cu cât vinzi mai aproape de maximul barei și mai departe de minimul barei, cu atât nota de vânzare este mai bună. Să presupunem că maximul zilei a fost de 20 de dolari, minimul de 19 dolari, iar tu ai reușit să vinzi la 19,70 dolari. Introducerea acestor cifre în formulă îți dă o notă de vânzare de 70%. Dacă nota ta de vânzare este de 100%, înseamnă că ai vândut la cota maximă a zilei. Dacă nota ta de vânzare este de 0%, înseamnă că ai vândut la ultimul increment al zilei. Această notă teribilă trebuie să-ți servească drept memento să vinzi mai devreme în loc să intri în panică. Eu îmi calculez nota de vânzare pentru fiecare tranzacție și consider că orice peste 50% este un rezultat foarte bun, ceea ce înseamnă că am vândut în jumătatea superioară a barei zilnice.

Atunci când evaluează o tranzacție, majoritatea oamenilor presupun că suma de bani pe care o câștigă sau o pierd în acea tranzacție reflectă calitatea acesteia. Banii sunt

Scanned with OKEN Scanner

importanți pentru trasarea curbei capitalului propriu, dar constituie o estimare greșită a valorii unei tranzacții individuale. Este mai logic să evaluezi calitatea fiecărei tranzacții comparând ceea ce ai obținut cu ceea ce era disponibil în mod realist. Eu îmi stabilesc **nota tranzacției** comparând punctele câștigate sau pierdute într-o tranzacție cu înălțimea canalului graficului zilnic măsurată în ziua intrării.

$$\textbf{Nota tranzacției} = \frac{\textbf{(vânzare – cumpărare)}}{\textbf{(valoarea maximă a canalului – valoarea minimă a canalului)}}$$

Un canal bine desenat conține între 90% și 95% din prețurile ultimelor 100 de bare (vezi capitolul 22). Poți utiliza oricâte canale – paralele cu canalele EMA, Autoenvelope, Keltner sau ATR – atâta timp cât ești consecvent. Un canal conține fluctuațiile normale ale prețurilor, doar maximele și minimele extreme ieșind din el. Distanța dintre liniile superioare și inferioare ale canalului în ziua în care intri într-o tranzacție reprezintă un maxim realist al ceea ce este disponibil pentru un swing-trader pe acea piață. Totuși, căutarea unui maxim este un joc foarte periculos. Eu consider că orice tranzacție care câștigă 30% sau mai mult din înălțimea canalului său este o tranzacție de calitate. (Figura 55.1)

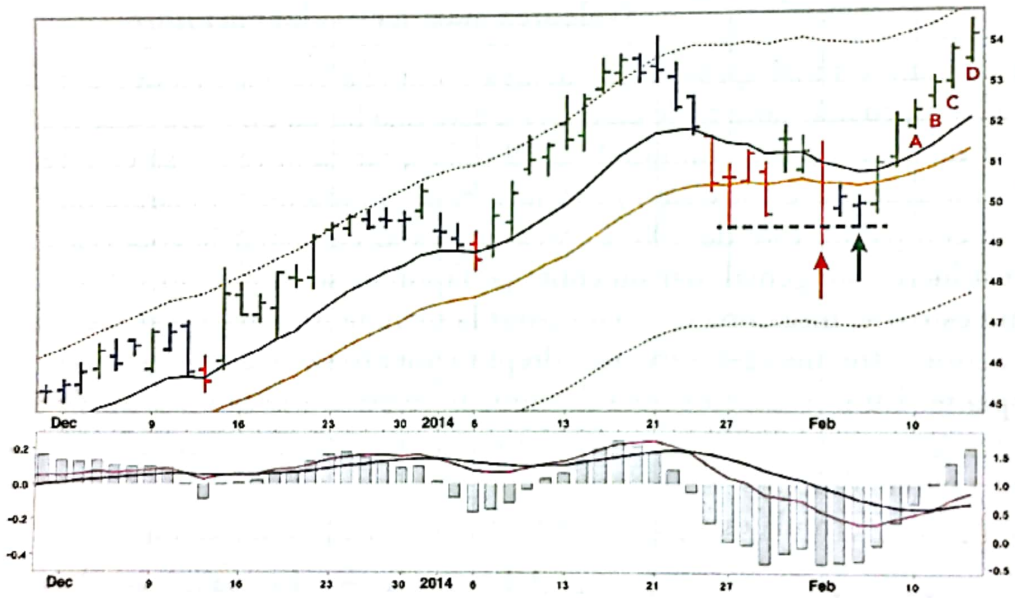

FIGURA 55.1 ADSK zilnic cu medii EMA la 13 și la 26 de zile și Envelope 7%. Sistem Impulse cu histograma MACD 12-26-9. *(Grafic de pe Stockcharts.com)*

Note pentru cumpărare, vânzare și tranzacție

Acest grafic provine din jurnalul meu despre o tranzacție cu Autodesk, Inc. (ADSK) în timp ce lucram la această carte (ai văzut planul meu pentru această tranzacție în Figura 38.1). Valorificam lista de acțiuni urmărite, iar strategia mea aici a fost „revenirea la valoare". ADSK a avut recent o retragere mai profundă decât media – observă pe grafic un breakout descendent fals marcată de o săgeată roșie, urmată de o retestare reușită, marcată cu o săgeată verde.

Ziua A – 10 februarie 2014, luni: maxim 52,49 $, minim 51,75 $, linia superioară a canalului 53,87 $, linia inferioară 47,61 $ (vom avea nevoie de valorile canalului pentru

Scanned with OKEN Scanner

a calcula nota tranzacției la ieșire). Cumpărare la 51,77 $. **Nota de cumpărare** = (52,49 – 51,77) / (52,49 – 51,75) = 97%.

Zilele B și C – marți și miercuri: creșterea continuă, prețul începe să se miște în sus, încep să mut stopul în sus.

Ziua D – joi: maxim 54,49 $, minim 53,39 $. Vândut la 53,78 $. **Nota de vânzare** = (53,78 – 53,39) / (54,49 – 53,39) = 35%. Nota tranzacției = (vânzare – cumpărare) împărțit la înălțimea canalului = (53,78 – 51,77) / (53,87 – 47,61) = 32%.

Nota mea de cumpărare în această tranzacție a fost neobișnuit de mare, nota de vânzare, sub medie, dar nota generală a tranzacției a fost foarte bună. Ocupat cu cartea, am tranzacționat doar 200 de acțiuni, astfel că profitul meu, după comisioane, a fost mai mic de 400 de dolari. Dacă mi-aș fi clasificat tranzacțiile în funcție de profit, aceasta ar fi fost ușor de trecut cu vederea, dar prinderea a 32% din canal mi-a adus „ratingul" de tranzacție de calitate.

Un comentariu făcut de Kerry Lovvorn la reuniunea anuală din 2012 a SpikeTrade mi-a atras atenția: el i-a provocat pe toți participanții să definească ceea ce el a numit „o tranzacție de calitate" – o configurație care semnalează probabilitatea unei tranzacții excelente. „Trebuie să definești acest tipar pentru tine", a spus el. „Dacă nu știi ce înseamnă pentru tine o tranzacție de calitate, nu ai ce căuta pe piață."

Știam foarte bine care sunt tranzacțiile mele de calitate – o divergență cuplată cu un breakout fals sau o revenire la valoare. Totuși, dacă nu vedeam nicio tranzacție de calitate pe ecran, mă orientam către tranzacțiile mai puțin rentabile, iar într-o zi foarte lentă, către tranzacțiile foarte puțin rentabile.

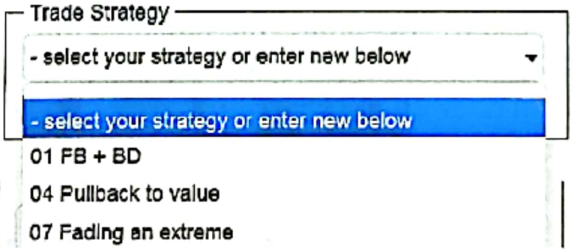

FIGURA 55.2 Caseta Strategie din Jurnalul de trading. *(Sursa: SpikeTrade.com)*

Ori de câte ori planifici o tranzacție, asigură-te că specifici ce sistem vei folosi. Întreabă-te dacă această tranzacție planificată arată ca o tranzacție de calitate conform sistemului tău.

Folosesc cuvintele „sistem" și „strategie" în mod interschimbabil – ambele înseamnă un plan de tranzacționare. După cum poți vedea în acest instantaneu din caseta Strategie a jurnalului meu de tranzacționare, realizat în septembrie 2013, în prezent tranzacționez trei sisteme. Sistemul meu principal este un „breakout fals cu o divergență"[59]. De asemenea, tranzacționez ocazional retrageri la valoare[60], cumpărând în timpul retragerilor în trendurile ascendente și vânzând în lipsă în timpul creșterilor în trendurile

[59] Linia 1 din casetă FB + BD (false breakout + bullish divergence) (n.t.).

[60] Linia 2 din casetă (n.t.).

Scanned with OKEN Scanner

descendente. În rare ocazii, tranzacționez împotriva extremelor[61], cumpărând acțiuni puternic depreciate sau vânzând în lipsă acțiuni ale căror mișcări de preț vertiginoase se blochează.

Întorcându-mă acasă de la acea reuniune, am atașat o bandă de plastic pe unul dintre ecranele mele de tranzacționare cu întrebarea: „Este aceasta o tranzacție de calitate?" De atunci, o am în față de fiecare dată când plasez un ordin. Rezultatele au apărut rapid: pe măsură ce numărul tranzacțiilor care nu erau de calitate scădea vertiginos, curba acțiunilor mele începea să crească într-un ritm și mai abrupt.

Trebuie să ai o idee clară a ceea ce ar fi o configurație perfectă pentru tine, adică ce este pentru tine „o tranzacție de calitate". Perfect nu garantează profituri – nu există garanții pe piață – dar înseamnă o configurație cu o așteptare pozitivă puternică. De asemenea, înseamnă ceva ce ai mai tranzacționat și cu care te simți confortabil. Odată ce știi despre ce este vorba, poți începe să cauți acțiuni care prezintă acel tipar.

Unul dintre puținele avantaje ale unui trader privat față de unul instituțional este că putem tranzacționa sau nu atunci când dorim. Ne permitem luxul de a fi liberi să așteptăm configurații excelente. Din păcate, cei mai mulți dintre noi, în dorința noastră de a tranzacționa, renunțăm la acest avantaj extraordinar.

Am adăugat întrebarea „Este aceasta o tranzacție de calitate?" și la Tradebill, un formular de gestionare a tranzacțiilor despre care vom discuta în capitolul următor. De fiecare dată când văd o tranzacție potențială, îmi pun această întrebare. Dacă răspunsul este „da", încep să calculez gestionarea riscurilor, dimensionarea poziției și să-mi planific intrarea. Dacă răspunsul este „nu", întorc pagina și plec în căutarea unei alte opțiuni. (Figura 55.2)

Indiferent cât de grozavă este o idee sau un pont despre o acțiune, nu o voi tranzacționa decât dacă se încadrează într-una dintre cele trei strategii ale mele. Ideile vin și pleacă, zboară sau se prăbușesc – dar strategiile rămân și devin mai bune cu vârsta, pe măsură ce înveți cum funcționează în diferite condiții de piață.

Treptat, este posibil să dezvolți noi strategii și să renunți la altele. Poți vedea că cele pe care le folosesc eu sunt numerotate 1, 4 și 7. Restul numerelor au fost strategii pe care am încetat să le mai folosesc.

Sistemul tău poate fi foarte mecanic sau destul de general, cu doar câteva principii cheie, cum ar fi Triple Screenul meu. Oricum ar fi, trebuie să știi cum arată tranzacția ta de calitate înainte de a-ți planifica următoarea tranzacție.

Îți voi prezenta una dintre strategiile mele, dar nu uita că nu trebuie să o copiezi (Figura 55.3). Modul în care tranzacționăm este la fel de personal ca scrisul de mână. Definește o strategie care ți se pare confortabilă, testeaz-o și apoi găsește un grafic care să o reprezinte perfect. Tipărește graficul și pune-l pe un perete lângă biroul tău de tranzacționare. Acum poți căuta tranzacții care arată așa cum arăta graficul în ziua în care ai efectuat tranzacția respectivă.

[61] Linia 3 din casetă (n.t.).

Scanned with OKEN Scanner

FIGURA 55.3 SLB zilnic cu medii EMA la 13 și 26 de zile și Envelope 6%. Sistem Impulse cu histograma MACD 12-26-9. *(Grafic de pe Stockcharts.com)*

Breakout descendent fals cu o divergență bullish

Acest grafic, din jurnalul meu de trading, arată un exemplu aproape perfect al unei strategii de tranzacționare swing pe care o prescurtez ca „01 FB + BD" – un breakout fals cu o divergență bullish sau bearish. Schlumberger, Ltd. (SLB) se afla într-un trend descendent bine stabilit, iar când a atins un nou minim la A, părea doar un alt minim în timpul unui declin lung și dureros. Privesc întreaga zonă încercuită a histogramei MACD ca pe un singur minim, deoarece nu a trecut niciodată peste linia zero. În zona B, imaginea a devenit mai interesantă: histograma MACD a crescut peste linia sa centrală, „rupând spatele ursului". Sistemul săptămânal Impulse (nu este prezentat), care fusese roșu până atunci, a devenit albastru, eliminând interdicția de cumpărare. În zona C, SLB a scăzut până la un nou minim, dar MACD a scăzut la un minim mult mai superficial, pregătind o divergență bullish.

Privește cu mare atenție la prima bară albastră după mai multe bare roșii în zona C. Acesta este locul în care histograma MACD a crescut, completând o divergență bullish. În plus, acea bară s-a redresat și s-a închis deasupra nivelului de breakout descendent, marcat de o linie punctată violet: a marcat barele anterioare ca fiind un breakout descendent fals.

Am cumpărat în timpul reprezentat de acea bară (marcată de o săgeată verde verticală), fără să aștept să se închidă, intrând pe poziție long cu 2.000 de acțiuni la 60,80 $, cu un stop la 59,12 $. Patru zile mai târziu, când prețurile au început să se apropie de linia superioară a canalului, precum și de nivelul vârfului anterior, am început să scot profituri. Am vândut 1.000 de acțiuni la 66,55 $, iar restul în ziua următoare la 67 $ (ambele marcate cu săgeți roșii). Am luat aproape 6 $ pe acțiune, pentru un total la 11.950 $ înainte de comisioane în cinci zile de tranzacționare. Sistemul meu a reușit o tranzacție frumoasă.

Acesta este graficul pe care îl am în minte atunci când caut acțiuni și contracte futures pe care să le tranzacționez. Vreau să le găsesc pe cele care și-au încheiat minimul A

Scanned with OKEN Scanner

și maximul B și sunt în declin spre ceea ce ar putea deveni minimul C. În fundal, sistemul Impulse de pe graficul săptămânal nu poate fi roșu, deoarece ar interzice cumpărarea.

În secțiunea următoare, referitoare la planificarea tranzacțiilor, vei vedea cum să folosești un formular pe care l-am numit Tradebill pentru a face deciziile de tranzacționare mai obiective. Fiecare tranzacție are mai mulți parametri și este ușor să treci cu vederea unii dintre ei în focul acțiunii. La fel cum un pilot parcurge o listă de verificare înainte de zbor, un trader trebuie să-și verifice lista înainte de a decide să plaseze un ordin.

56. Scanarea după tranzacții posibile

Există mii de acțiuni pe bursă, iar în zilele și săptămânile următoare, unele vor crește, altele vor scădea, iar altele vor fluctua. Fiecare acțiune va face bani pentru traderii ale căror sisteme sunt în concordanță cu aceasta – și va pierde bani pentru restul. Elaborarea unui sistem de tranzacționare sau a unei strategii trebuie să vină înaintea scanării. Dacă nu ai o strategie clar definită, ce vei căuta prin scanare?!

Începe prin a dezvolta un sistem în care ai încredere. Odată ce îl ai, căutarea candidaților la tranzacționare va deveni destul de logică și simplă. Uitându-te la lista de candidați, prima întrebare cu privire la orice alegere va fi „Este aceasta o tranzacție de calitate?" Cu alte cuvinte, este această alegere aproape de tiparul ideal? Dacă răspunsul este „da", poți începe să lucrezi la o tranzacție.

Scanarea înseamnă să revizuiești un grup de active tranzacționabile și să identifici unele acțiuni numai bune de tranzacționat. Scanarea poate fi vizuală sau computerizată: poți răsfoi mai multe grafice, aruncând o privire rapidă asupra fiecăruia, sau poți cere computerului să parcurgă lista și să marcheze acțiunile ale căror tipare te atrag. Pentru a repeta, definirea unui tipar în care ai încredere trebuie să fie primul pas, scanarea fiind un al doilea pas mai îndepărtat.

Asigură-te că ai așteptări realiste de la scanare. Nicio scanare nu îți poate găsi acul din carul cu fân – singura și unica bijuterie de tranzacționat. Elementul care face ca o scanare să fie bună este să îți prezinte un grup de candidați asupra cărora să îți concentrezi atenția. Poți mări sau micșora acest grup prin relaxarea sau restrângerea parametrilor scanării. O scanare este un economizor de timp care oferă potențiali candidați; nu este vreo incantație magică care să te scutească de necesitatea de a lucra la selecțiile tale.

Începe prin a descrie ce acțiuni dorești să găsești. De exemplu, dacă ești un adept al trendurilor, dar nu îți place să urmărești acțiunile, poți concepe o scanare pentru a găsi acțiuni a căror medie mobilă este în creștere, dar ultimul preț este doar cu un mic procent peste această medie. Poți configura singur o scanare sau poți angaja pe cineva care să o facă pentru tine – există programatori care oferă acest serviciu.

Lista neprelucrată de acțiuni care trebuie scanate poate să aibă doar câteva zeci de acțiuni sau poate fi întregul S&P 500 sau chiar Russell 2.000. Îmi place să caut acțiuni bune de tranzacționat la sfârșitul săptămânii și, în funcție de timpul de care dispun, adopt una dintre cele două abordări – una leneșă și cealaltă harnică. Metoda leneșă, atunci când timpul meu este limitat, este să analizez selecțiile Spikerilor pentru săptămâna care urmează. Spikerii sunt membrii de elită ai SpikeTrade.com, iar eu mă

Scanned with OKEN Scanner

gândesc că, prin duzina de selecții făcute de traderi foarte inteligenți care concurează pentru cea mai bună alegere a săptămânii, trebuie să existe o acțiune sau două pe care să le pot folosi. Examinez aceste selecții, adăugând în același timp opinia mea despre piață. În funcție de perspectivele mele pentru săptămâna care urmează, mă concentrez în principal pe acțiunile care oferă opțiuni long sau short.

Metoda ce necesită hărnicie constă în introducerea tuturor celor 500 de componente ale S&P 500 în programul meu și în rularea unei scanări pentru potențiale divergențe MACD. Am văzut multe scanări care caută divergențe, dar niciodată vreuna de încredere – toate au dat prea multe rezultate fals pozitive și au ratat multe divergențe bune. Apoi mi-am dat seama că o divergență era „un tipar analogic" – clar vizibil cu ochiul liber, dar greu de detectat cu procesarea digitală. Am apelat la John Bruns, care mi-a construit un scaner de divergențe MACD semiautomat. În loc să caute divergențe, acesta scanează tiparele care preced divergențele și furnizează lista acțiunilor care merită urmărite în zilele următoare. (Figura 56.1)

Rularea scanării semiautomate în căutarea divergențelor MACD pe graficele săptămânale și zilnice ale tuturor celor 500 de componente ale S&P 500 durează doar un minut, dar adevărata muncă începe atunci când analizez listele de candidați la creștere și la scădere furnizate de această scanare. În primul rând, compar dimensiunile listelor bullish și bearish. De exemplu, timp de câteva săptămâni înainte de scrierea acestui capitol, scanarea mea care căuta divergențe bullish între componentele S&P 500 a generat patru sau cinci candidați, în timp ce scanarea care căuta divergențe potențial bearish a returnat între 70 și 80 de acțiuni. Acest mare dezechilibru indica faptul că piața era cocoțată pe marginea unei stânci și trebuia să găsesc câteva poziții short pentru scăderea care urma. Îmi reduc lista săptămânală de candidați la tranzacționare la cinci sau șase acțiuni care prezintă cele mai atractive tipare și cel mai bun raport recompensă/risc. Acestea sunt acțiunile pe care voi încerca să le tranzacționez în cursul săptămânii. Am prieteni care pot jongla cu douăzeci de acțiuni în același timp – acest lucru poate fi făcut, dar nu de mine, iar orice trader serios trebuie să-și cunoască limitele.

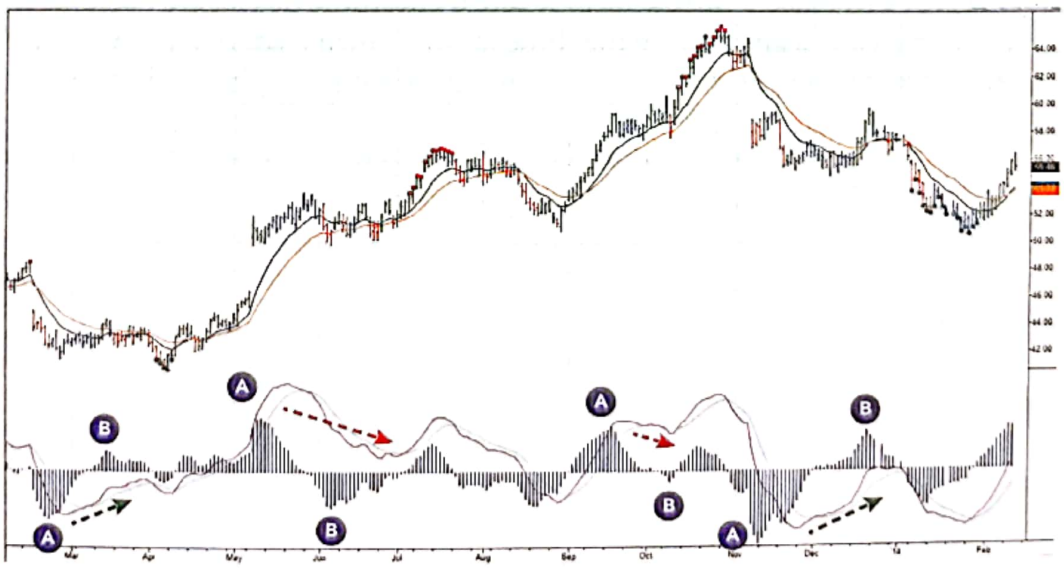

FIGURA 56.1 WFM zilnic cu medii EMA la 13 și la 26 de zile. Sistem Impulse cu histograma MACD 12-26-9. Puncte roșii – divergențe bearish

Scanned with OKEN Scanner

potențiale sau reale. Puncte verzi – divergențe bullish potențiale sau reale. *(Grafic realizat cu Tradestation, scaner realizat de John Bruns/elder.com)*

Scaner semiautomat de divergențe bazat pe histograma MACD

Am analizat histograma MACD și divergențele sale în Capitolul 23 și am revenit la acest tipar în mod repetat pe parcursul acestei cărți. În loc să caute divergențe finalizate, această scanare semiautomată găsește acțiuni care au finalizat părțile A și B ale unei potențiale divergențe. Pe măsură ce partea C (al doilea maxim sau minim) începe să apară, această scanare începe să pună puncte roșii deasupra sau puncte verzi sub bară pentru a avertiza asupra posibilității unei divergențe.

Acest grafic al Whole Foods Market, Inc. (WFM) arată că un scanner nu este un detector automat de tranzacții. Este un câine de pază care te avertizează cu privire la posibilitatea ca această piață să fie pregătită pentru tranzacționare – long sau short. După ce a primit un astfel de semnal, traderul trebuie să analizeze cu atenție titlul respectiv pentru a stabili nivelul la care divergența s-ar finaliza și să scrie nivelurile de intrare, ținta și stopul.

O altă „metodă ce necesită hărnicie" de a găsi acțiuni bune de tranzacționat implică scanarea grupurilor de acțiuni din industrii. De exemplu, dacă cred că aurul se apropie de un minim important, voi extrage lista celor 52 de acțiuni din industria aurului și a celor 14 acțiuni din industria argintului care sunt listate în acest moment și voi căuta candidați pentru cumpărare. Cât fac acest lucru, voi avea în vedere graficul SLB prezentat în Figura 55.3 – vreau să găsesc acțiuni ale căror tipare se apropie de idealul meu.

Dacă ai de gând să scanezi un număr mare de acțiuni, este util să adaugi câteva **reguli negative**. De exemplu, poate vrei să omiți acțiunile al căror volum mediu zilnic este mai mic de o jumătate de milion sau chiar un milion de acțiuni. Graficele lor tind să fie mai zimțate, iar costul cu slippage mai grav decât în cazul acțiunilor tranzacționate mai activ. Poate vrei să excluzi acțiunile scumpe din scanările tale pentru candidații la cumpărare și acțiunile ieftine din scanările tale pentru candidații la vânzarea în lipsă. Alegerea nivelurilor la care să îți plasezi filtrele de preț este o chestiune de alegere personală. Acesta este motivul pentru care scanarea este mai bine lăsată pentru traderii cu experiență. Învață să pescuiești cu doar câteva undițe în apă înainte de a arunca o plasă mare.

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

PARTEA A XI-A

O bună ținere a evidențelor

„Nu-ți dă nimeni de mâncare pe degeaba. La fel ca în cazul multor altor lucruri, fie vei plăti în avans, fie vei plăti pe urmă pentru că ești dezorganizat și, din păcate, atunci când plătești la ieșire, este întotdeauna mai scump...", scrie Andrew J. Mellon în cartea *Unstuff Your Life*.

Piața este amăgitor de neuniformă în acordarea de recompense și pedepse. Există întotdeauna o șansă ca o tranzacție prost planificată să aducă profit, în timp ce o tranzacție bine planificată și executată cu atenție se poate încheia cu o pierdere. Această confirmare aleatorie ne subminează disciplina și încurajează tranzacționarea neglijentă.

O bună ținere a evidențelor este cel mai bun instrument pentru dezvoltarea și menținerea disciplinei. Ea face legătura între psihologie, analiza pieței și gestionarea riscurilor. De fiecare dată când predau un curs, spun: „Arată-mi un trader cu o evidență bună și eu îți voi arăta un trader bun".

Scriindu-ți planurile de tranzacționare, te vei asigura că nu ratezi niciun factor de piață esențial. O bună ținere a evidențelor te va salva de tranzacțiile impulsive. Disciplina în tranzacționare este similară cu controlul greutății, care este foarte dificil pentru majoritatea oamenilor. Dacă nu știi ce greutate ai astăzi și dacă curba greutății tale este în creștere sau în scădere, cum ai putea să o controlezi? Pierderea în greutate începe cu statul gol pe cântar dimineața și notarea greutății pentru ziua respectivă.

Cu toții facem greșeli, dar dacă îți revizuiești constant evidențele și reflectezi asupra greșelilor din trecut, este puțin probabil să le repeți. O bună ținere a evidențelor te va transforma în propriul profesor și va face minuni pentru capitalul contului tău.

O lectură rapidă a unui capitol nu va face din tine un trader disciplinat. Va trebui să investești ore întregi pentru a-ți face temele și să accepți durerea de a-ți fi atinse stopurile. Mai întâi munca, apoi recompensele. Pe măsură ce contul tău crește, vei trăi un sentiment minunat de împlinire.

Să trecem în revistă cele trei componente esențiale ale păstrării evidențelor.

1. Disciplina începe prin a-ți face temele (îți voi oferi o foaie de calcul pentru teme).

2. Disciplina este întărită prin scrierea planurilor tale de tranzacționare (îți voi oferi fișiere PDF pentru scrierea planului de acțiune de cumpărare sau vânzare în lipsă a acțiunilor cu potențial).

3. Disciplina culminează cu punerea în aplicare a acestor planuri și completarea jurnalelor de tranzacționare (îți voi oferi un link către un jurnal de tranzacționare online).

Simte-te liber să personalizezi toate aceste documente. Pieţele sunt imense și diverse și nu există un sistem standard de analiză, tranzacționare și ținere a evidențelor. Principiile de bază se regăsesc în această carte, dar modul în care le pui în aplicare poate fi individual și unic pentru tine.

57. Tema ta zilnică

Când te trezești dimineața și știi că trebuie să fii la birou într-o oră, nu îți irosești timpul planificând fiecare mic pas. Urmezi o rutină bine stabilită: te dai jos din pat, te speli, te îmbraci, iei micul dejun, te urci în mașină etc. Această rutină te pune în mișcare pentru ziua care urmează, lăsându-ți mintea liberă pentru gândirea strategică. În momentul în care ajungi la birou, ești gata să înfrunți ziua.

Rentează să ai o rutină matinală pentru piață: o succesiune de pași pentru a lua contact cu factorii-cheie care pot domina tranzacționarea din ziua respectivă. Această rutină trebuie să te pună în pas cu piața înainte de clopoțelul de deschidere, făcându-te alert și gata de acțiune.

Eu folosesc o foaie de calcul pentru rutina mea dinainte de deschiderea pieței. Persoana care mi-a dat această idee a fost Max Larsen, un manager financiar din Ohio. Am modificat foaia de calcul a lui Max: versiunea mea actuală a ajuns la versiunea 3.7, reflectând două revizuiri majore și câteva revizuiri mai mici. Ea se bazează pe modul în care văd eu pieţele, iar linkurile încorporate mă ajută să ajung la diverse site-uri pentru informațiile pe care le doresc.

Foaia mea de calcul pentru teme (Figura 57.1) este o lucrare în curs, deoarece continui să adaug și să șterg linii. Dacă începi să o folosești, sunt sigur că o vei modifica pentru a o adapta preferințelor tale. Firma mea, Elder.com, oferă ultima mea foaie de calcul, împreună cu autotestarea psihologică, ca un serviciu public – nu trebuie decât să scrii un mail la adresa info@elder.com și să o ceri.

După ce completez această foaie de calcul, îmi orientez atenția spre tranzacțiile mele deschise. Trec în revistă stopurile și țintele de profit ale acestora, efectuând, dacă este necesar, orice ajustare necesară pentru ziua care urmează. Apoi, dacă intenționez să tranzacționez astăzi, îmi revizuiesc lista scurtă de acțiuni urmărite, concentrându-mă pe intrările, țintele și stopurile planificate. Acum sunt angrenat cu piața, gata să plasez ordine. Îmi fac această temă chiar dacă știu că nu voi putea tranzacționa în timpul zilei, de exemplu atunci când călătoresc. Această disciplină este la fel ca spălatul și îmbrăcatul de dimineață, chiar și în zilele în care nu ai de gând să mergi la birou.

Încep prin a analiza pieţele externe, apoi știrile importante, principalele valute și mărfuri și principalii indicatori ai pieței bursiere. Cu exercițiu, întregul proces poate fi parcurs în aproximativ 15 minute. Să-l explorăm, linie cu linie.

Scanned with OKEN Scanner

1	Tema Elder	Miercuri
2	v 3.7	19.2.14
3	Verifică piețele din Orientul Îndepărtat	Creștere 0,2-1,1%
4	Verifică piețele din Europa	Scădere 0.5%
5	Calendar economic Briefing.com	Starturi, permise în scădere
6	Marketwatch	Prăbușirea din 2014
7	Euro	1.375 g/g
8	Yen	98.1 g/g
9	Petrol	102 g/g
10	Aur	1317 g/b
11	Obligațiuni @SUA	133,23 g/b
12	Indicele Baltic Dry	1,146
13	NH-NL	1208 / 365
14	VIX	13,9 r/b
15	S&P 500 cash	1841 g/g
16	Valoarea D	la canal superior
17	D 13 FI	Poz.
18	Așteptare pentru lumânarea S&P	jos
19	Mod: Activ, Conservator, Defensiv sau day-trade	Def.

FIGURA 57.1 Foaie de calcul pentru temele zilnice. *(Sursa: elder.com)*

1. Verifică piețele din Orientul Îndepărtat – Acest link mă duce la pagina relevantă de pe Finance.Yahoo.com. Îmi notez schimbările procentuale de peste noapte pentru Australia și China. Memoria fiecărui om funcționează diferit, iar memoria mea mă ajută mai mult atunci când notez lucrurile.

2. Verifică piețele din Europa – Aici notez modificările procentuale pentru DAX din Germania și FTSE din Regatul Unit. Piețele urmăresc soarele și îți poți face o idee despre modul în care un val generat în Statele Unite călătorește spre Asia și apoi spre Europa, înainte de a se întoarce pe țărmurile noastre.

3. Calendarul economic – Acest link mă duce la pagina de pe Briefing.com care enumeră rapoartele fundamentale programate să fie publicate în fiecare zi. Acesta arată numărul anterior pentru fiecare publicare și prognoza consensului. Atunci când un raport important, cum ar fi șomajul sau gradul de utilizare a capacității, își depășește sau nu estimările, te poți aștepta la focuri de artificii pe piață.

4. Marketwatch – Acesta este un site web pentru mase, iar eu mă uit la el pentru a vedea ce informații li se bagă pe gât în această dimineață. Ocazional, sugerează tranzacții cu opinii contrare.

5. Euro – Scriu prețul curent al celui mai activ contract futures, urmat de inițialele sistemului Impulse – verde, albastru sau roșu – mai întâi pentru săptămânal, apoi pentru zilnic. Acesta este formatul pe care îl folosesc pentru toate celelalte piețe menționate mai jos. Mă uit la graficele contractelor futures pentru euro din două motive. În primul

Scanned with OKEN Scanner

rând, există perioade de timp în care această valută dansează fie în paralel, fie împotriva pieței bursiere americane. Celălalt motiv este că, uneori, contractele futures pe euro oferă oportunități interesante de tranzacționare în cursul zilei.

6. Yen – Al doilea dintre cele două motive prezentate mai sus se aplică aici mai mult decât primul.

7. Petrol – Acesta este sângele economiei, iar contractele futures pe petrol cresc și scad odată cu fluctuațiile acestuia. Contractele futures pe petrol pot fi tranzacționate.

8. Aur – Un indicator sensibil al fricii și al așteptărilor inflaționiste, precum și un activ tranzacționabil popular.

9. Obligațiuni – Creșterea sau scăderea ratelor dobânzilor se numără printre principalii factori determinanți ai trendurilor pieței bursiere.

10. Indicele Baltic Dry – Un indicator principal sensibil al economiei mondiale. BDI reprezintă costul transportului de mărfuri uscate, de exemplu textile din Vietnam către Europa sau cherestea din Alaska către Japonia. BDI este foarte volatil, iar absența oricăror active tranzacționabile bazate pe acesta ajută BDI să reflecte adevărata activitate economică. Este deosebit de util dacă tranzacționezi acțiuni din industria de transport maritim.

11. NH-NL – Consider că indicele New High-New Low este cel mai bun indicator principal al pieței bursiere și îmi place să notez cele mai recente cifre săptămânale și zilnice în fiecare dimineață ca o reîmprospătare.

12. VIX – Indicele volatilității, denumit și „indicele fricii". Există o vorbă: „Când VIX este ridicat, este în regulă să cumperi; când VIX este scăzut, ai grijă". O notă de subsol: atenție la ETF-urile VIX, renumite pentru faptul că se tranzacționează nesincronizate cu indicele VIX.

13. S&P 500 – Scriu prețul de închidere de ieri pentru indice și adaug inițialele sistemului Impulse pentru graficele sale săptămânale și zilnice.

14. Valoarea zilnică – Trec la graficul zilnic al S&P și observ dacă ultima sa bară s-a închis peste, la sau sub valoare și, de asemenea, relația sa cu liniile canalului. Asta mă ajută să văd dacă pe piață se cumpără în exces sau se vinde în exces.

15. Indicele de forță – observ dacă EMA la 13 zile este deasupra sau sub linia sa centrală (bullish sau bearish), precum și orice divergență.

16. Așteptarea lumânării S&P – testez acuratețea prognozelor mele cu privire la piață scriind dacă mă aștept ca piața să închidă peste sau sub prețul de deschidere de astăzi. Dacă nu am nicio părere, las acest câmp gol. A doua zi colorez această casetă în verde dacă așteptările mele s-au dovedit a fi corecte și roșu dacă nu.

17. Pe ultima linie a foii mele de calcul pentru teme, rezum indicând modul în care voi tranzacționa astăzi: activ, conservator, defensiv (numai tranzacții de închidere), day-trade sau nicio tranzacție.

Ești gata să tranzacționezi astăzi?

Există momente în care te simți angrenat cu piața, dar alteori nu ești în pas cu ea. Starea ta de spirit, starea ta de sănătate și presiunea timpului îți influențează capacitatea de a tranzacționa. De exemplu, imaginează-ți că tranzacționezi în timp ce suferi de o durere de măsea. Nu te poți concentra pe deplin asupra pieței și ar fi mai bine să îți suni dentistul, nu brokerul.

Scanned with OKEN Scanner

Acesta este motivul pentru care, în fiecare dimineață, fac o autodiagnosticare psihologică de 30 de secunde pentru a evalua obiectiv cât de pregătit sunt pentru tranzacționare. Prima persoană pe care am văzut-o folosind o astfel de autodiagnosticare psihologică a fost Bob Bleczinski, un fost Spiker. Este posibil să-și fi postat testul online, deoarece în 2011, am văzut-o pe Erin Bruce, membră SpikeTrade, prezentându-și autodiagnosticarea la reuniunea din acel an. Întrebările pe care și le-a pus erau complet diferite, dar formatul semăna cu cel al lui Bob.

Am modificat autodiagnosticarea psihologică a lui Erin pentru a se potrivi personalității mele și o fac în fiecare zi înainte de deschiderea pieței. Orice autodiagnosticare trebuie să fie scurtă și specifică. A mea are doar cinci întrebări, iar fiecare dintre ele poate avea doar unul dintre următoarele trei răspunsuri: da, nu sau așa și așa. Vom discuta despre logica conceperii unor astfel de autodiagnosticări în capitolul următor. Dacă vei începe să folosești acest test, probabil că îl vei modifica pentru a se potrivi personalității tale și pentru a pune întrebările care sunt cele mai importante pentru tine (Figura 57.2).

O evaluare de zero la unele întrebări mă avertizează, de asemenea, să nu tranzacționez. Dacă nu mi-am făcut planificarea tranzacțiilor sau dacă programul meu este foarte încărcat, aceasta ar fi o zi proastă pentru a tranzacționa – mai bine stai deoparte sau plasează doar ordine de ieșire.

Tu, mintea ta, dispoziția ta și personalitatea ta sunteți componentele esențiale ale tranzacționării. Acesta este motivul pentru care o autodiagnosticare rapidă te ajută să vezi dacă trebuie să tranzacționezi astăzi.

Fizic – indispus 0	Sănătate, energie, somn OK 1	Plin de viață 2		2
Zi cu pierderi 0	Rezultate mixte sau fără tranzacții 1	Zi cu câștiguri 2		1
Nepregătit 0	Oarecum pregătit 1	Foarte pregătit		1
Dispoziție proastă 0	Dispoziție medie 1	Dispoziție excelentă		1
Foarte încărcat 0	Normal 1	Destul de liber 2		1
1-2-3-4 NU TRANZACȚIONEZ	5-6 și 9-10 Atenție!	7-8 Bine		6

FIGURA 57.2 Autodiagnosticare psihologică „Sunt pregătit să fac trading?”. *(Sursa: elder.com)*

Fac acest test imediat după ce mi-am terminat temele. Să o recapitulăm linie cu linie.

1. Cum mă simt fizic?
A. Mă simt bolnav = 0
B. Mă simt normal = 1
C. Mă simt excelent = 2

2. Cum am tranzacționat ieri?
A. Am pierdut bani = 0
B. Am câștigat, dar am și pierdut bani sau nu am tranzacționat = 1
C. Am câștigat bani = 2

3. Mi-am făcut planificarea tranzacțiilor în această dimineață?

Scanned with OKEN Scanner

A. Nu sunt pregătit = 0
B. Oarecum pregătit = 1
C. Bine pregătit = 2

4. Cum este dispoziția mea?
A. Proastă = 0
B. Medie = 1
C. Excelentă = 2

5. Cât de încărcat este programul meu astăzi?
A. Foarte încărcat = 0
B. Încărcat ca de obicei = 1
C. Destul de liber = 2

Foaia de calcul însumează scorurile pentru toate cele cinci întrebări și utilizează formatarea condiționată din Excel pentru a colora celula rezultatului. Dacă scorul meu este patru sau mai mic, această celulă devine roșie. Cu atât de multe puncte negative, îmi semnalează să nu tranzacționez astăzi. Punctajul de cinci sau șase este ca lumina galbenă de la semafor – tranzacționează cu prudență. Scorul de șapte sau opt îmi dă undă verde, dar dacă scorul crește la nouă sau zece, lumina semaforului devine din nou galbenă – dacă totul este atât de bine, orice schimbare nu poate să fie decât în rău. Nu lăsa reușitele recente să ți se urce la cap.

58. Crearea și punctarea planurilor de tranzacționare

Un plan pentru orice tranzacție trebuie să specifice ce strategie vei utiliza. Acesta trebuie să te îndemne să verifici datele câștigurilor și dividendelor sau ale transferurilor de contracte, pentru a evita să fii luat prin surprindere de știri previzibile. Acesta trebuie să precizeze intrarea, ținta și stopul planificate, precum și dimensiunea tranzacției.

Scrierea unui plan de tranzacționare îl face real. Odată ce intri într-o tranzacție și capitalul tău începe să fluctueze, este posibil să te simți stresat și să uiți să îndeplinești anumite sarcini. Planul pe care îl scrii înainte de a intra într-o tranzacție devine insula ta de rațiune și stabilitate în mijlocul unei furtuni; te ajută să te asiguri că nu neglijezi nimic esențial.

Un plan cu adevărat bun va include o scară de măsurare a calității sale. Această evaluare obiectivă, despre care vom discuta mai jos, durează mai puțin de un minut, dar te încurajează să pui în aplicare numai acele planuri care au o probabilitate mai mare de succes. Te îndeamnă să renunți la planurile marginale și să nu urmărești idei de tranzacții la limită.

Deși toate înregistrările mele sunt în format electronic, îmi place să am planurile de tranzacționare pe hârtie. Folosesc formulare tipărite dinainte pe care le numesc Tradebills, asemănătoare documentelor de transport care însoțesc pachetele pe care le comandăm online. Atunci când o companie îți trimite un produs, acesta este însoțit de o scrisoare de trăsură care indică numele produsului, cantitatea acestuia, adresa

Scanned with OKEN Scanner

ta, modalitatea de livrare, regulile de returnare și alte date esențiale. Tranzacțiile mele sunt însoțite de aceste documente de tranzacționare din faza de planificare până în ziua închiderii.

Am două tradebilluri separate pentru fiecare sistem de tranzacționare, unul pentru cumpărare și altul pentru vânzare în lipsă. Aici vom analiza un tradebill pentru una dintre strategiile mele preferate, pe care îl poți folosi ca punct de plecare pentru a-ți dezvolta propriul tradebill.

Ori de câte ori o tranzacție potențială îmi atrage atenția, decid cărui sistem i se potrivește și apoi iau tradebillul gol corespunzător. Chiar acolo, dacă o tranzacție aparent atractivă nu se potrivește niciunui sistem de tranzacționare, atunci nu există nicio tranzacție. După ce m-am hotărât asupra unui sistem, notez data și simbolul bursier al acțiunii, apoi notez tranzacția potențială, după cum se vede mai jos. Dacă punctajul este suficient de mare, trec la finalizarea planului meu de tranzacționare; în caz contrar, arunc acea foaie de hârtie într-un coș de gunoi și trec mai departe, în căutarea altor tranzacții.

Oriunde mă duc, am cu mine tradebillurile pentru tranzacțiile deschise. Dacă sunt la birou, acestea sunt lângă tastatură. Dacă ies în timpul zilei și îmi iau laptopul cu mine, pun aceste tradebilluri între tastatură și ecran, astfel încât să fie primul lucru pe care îl văd când deschid laptopul.

După ce mi-am scris pe hârtie timp de ani de zile planurile de tranzacționare, mi-am dezvoltat treptat o metodă de a le puncta înainte de a lua o decizie de a intra sau nu într-o tranzacție. Obiceiul meu de a puncta planurile a fost întărit atunci când am citit cartea *Gândire rapidă. Gândire lentă* scrisă de Prof. Daniel Kahneman. Această carte despre luarea deciziilor, scrisă de un economist behaviorist și laureat al Premiului Nobel, a subliniat valoarea sistemelor simple de punctare – acestea ne fac deciziile mai raționale și mai puțin impulsive.

Punctarea planurilor tale de tranzacționare (un scor Apgar al tranzacționării)

Printre exemplele din cartea profesorului Kahneman se numără și descrierea activității dr. Virginia Apgar (1909-1974), anestezist pediatru la Universitatea Columbia. Aceasta este recunoscută ca fiind o femeie care a salvat nenumărate vieți. Medicii și asistentele din întreaga lume folosesc scorul Apgar pentru a decide ce nou-născuți necesită îngrijiri medicale imediate.

Majoritatea copiilor se nasc normal; unii au complicații, în timp ce alții sunt în pericol de moarte. Înainte de doctorița Apgar, medicii și asistentele foloseau raționamentul clinic pentru a distinge aceste grupuri, iar greșelile lor contribuiau la mortalitatea infantilă. Sistemul de punctare al doctoriței Apgar a făcut ca deciziile lor să fie obiective.

Scorul Apgar sintetizează răspunsurile la cinci întrebări simple. Fiecare nou-născut este evaluat în funcție de puls, respirație, tonus muscular, răspunsul la o ciupitură și culoarea pielii. Un răspuns bun la orice întrebare aduce două puncte, un răspuns slab zero sau unul pentru un răspuns intermediar. Testul se face în general la unu și la cinci minute după naștere. Scorurile totale de șapte și peste sunt considerate normale, între 4 și 6 relativ scăzute, iar mai puțin de 4 critice. Bebelușii cu un scor bun sunt în siguranță pentru a fi puși în îngrijire generală, în timp ce cei cu scoruri Apgar scăzute necesită

Scanned with OKEN Scanner

asistență medicală imediată. Întregul proces decizional, care se concentrează pe cine trebuie tratat agresiv, este rapid și obiectiv. Sistemul simplu de notare al doctoriței Apgar a îmbunătățit ratele de supraviețuire a bebelușilor în întreaga lume.

După ce am citit cartea profesorului Kahneman, mi-am redenumit sistemul de notare „scorul Apgar de tranzacționare". Acesta mă ajută să decid care dintre ideile mele de trading sunt puternice și sănătoase sau bolnăvicioase și slabe. Desigur, ca trader, acțiunile mele sunt complet opuse celor ale unui pediatru. Un medic se concentrează pe cei mai bolnavi copii, pentru a-i ajuta să supraviețuiască. Ca trader, eu mă concentrez pe cele mai sănătoase idei și le arunc la gunoi pe restul.

Înainte de a-ți arăta scorul meu Apgar de tranzacționare, te avertizez: metoda de notare pe care urmează să o vezi este concepută pentru un sistem – strategia mea „breakout fals cu o divergență". Toate celelalte sisteme vor necesita un test diferit. Folosește scorul meu Apgar de tranzacționare ca punct de plecare pentru dezvoltarea unui test pentru propriul tău sistem.

De exemplu, am dat recent dosarul meu Apgar pentru tranzacționare unui scriitor profesionist de opțiuni pe care l-am consiliat. I-a plăcut ideea unui test scris, care reducea impulsivitatea, una dintre principalele sale probleme. În câteva săptămâni, mi-a arătat propriul său Apgar pentru tranzacționare, care era foarte diferit de al meu. A înlocuit unul dintre indicatorii mei cu RSI și Stochastic, indicatorii săi preferați, și a adăugat întrebări direct relevante doar pentru scrierea opțiunilor. M-am bucurat să văd că tranzacționa mai profitabil.

Un scor Apgar pentru tranzacționare necesită răspunsuri clare la cinci întrebări care stau la baza unei strategii de tranzacționare. Pe măsură ce dezvolți un Apgar pentru tranzacționare pentru propria strategie, îți sugerez să reduci numărul de întrebări la cinci și să îți evaluezi răspunsurile pe o scară de zero/unu/două puncte. Simplitatea face ca acest test să fie mai obiectiv, mai practic și mai rapid.

În timp ce analizez o tranzacție potențială, iau o fișă de tranzacționare albă dintr-un teanc și încercuiesc răspunsurile mele la cele cinci întrebări ale sale. Un cerc în coloana roșie aduce un zero, în coloana galbenă un punct, iar în coloana verde două puncte. Scriu fiecare număr în caseta de scor și adun cele cinci linii. De asemenea, dacă încercuiesc coloana roșie, pot scrie în căsuța de lângă ea la ce preț se va schimba răspunsul într-un galben sau verde mai favorabil. Acest lucru va crește scorul planului, permițându-mi să intru într-o tranzacție la acel nivel. Figura 58.1 prezintă un plan Apgar de tranzacționare pentru o poziție long; Figura 58.2 prezintă un plan Apgar de tranzacționare pentru o poziție short.

Este nevoie de mai puțin de un minut pentru a genera un Apgar pentru tranzacționare pentru orice acțiune. Vreau să tranzacționez numai idei sănătoase al căror scor este 7 sau mai mare, și nu o singură linie notată cu zero. Dacă este 7 sau mai mare, trec la completarea planului de tranzacționare. Îmi stabilesc intrarea, ținta și stopul, decid ce mărime să tranzacționez etc.

Evaluează-ți răspunsurile la cinci întrebări pe o scară de la zero la doi.

1. Impulse săptămânal (descris în această carte) – zero pentru roșu, unul pentru verde, două pentru albastru pe graficul săptămânal.

Scanned with OKEN Scanner

	Zero	Unu	Doi	Punctaj	Nivel
Impulse săptămânal	Roșu	Verde	Albastru (după roșu)		
Impulse zilnic	Roșu	Verde	Albastru (după roșu)		
Preț zilnic	Peste valoare	În zona de valoare	Sub valoare		
Breakout fals	Fără	Există	Aproape		
Perfecțiune	Niciun interval	Un interval	Ambele intervale		

FIGURA 58.1 Apgar pentru tranzacționare pentru poziții long, folosind o strategie de „breakout fals cu o divergență." *(Sursa: elder.com)*

Impulse roșu interzice cumpărarea, verde este OK, dar ar putea fi prea târziu, în timp ce albastru (după roșu) arată că ursii își pierd puterea, ceea ce este un moment bun pentru a cumpăra.

2. Impulse zilnic – aceleași întrebări și evaluări pe graficul zilnic.

3. Prețul zilnic – zero dacă ultimul preț este peste valoare, unu dacă este în zona de valoare, doi dacă este sub valoare pe graficul zilnic.

Prețurile peste valoare ar putea arăta că este prea târziu pentru a cumpăra, în zona valorii - OK, sub valoare - ar putea fi o afacere bună.

4. Breakout fals – zero dacă nu există, unu dacă s-a întâmplat deja, doi dacă este pe punctul de a se întâmpla.

5. Perfecțiune – zero dacă nu este în niciunul dintre intervalele de timp, un punct dacă este doar în unul, două puncte dacă ambele par perfecte.

Întotdeauna analizez piețele în două intervale de timp; unul dintre ele trebuie să prezinte un tipar perfect pentru orice strategie, pentru ca eu să intru într-o tranzacție. Foarte rar ambele intervale de timp sunt perfecte – este în regulă ca unul să fie perfect, iar celălalt să fie doar bun. Dacă niciun interval de timp nu arată perfect, nu poate fi o tranzacție de calitate – renunță la această acțiune și treci la alta.

Punctajele Apgar pentru tranzacționare oferă evaluări obiective pentru tranzacțiile potențiale. Având la dispoziție mii de unelte de tranzacționare, nu este nevoie să ne irosim energia cu candidați slabi. Folosește un Apgar pentru tranzacționare pentru a te ajuta să te concentrezi asupra celor mai bune perspective.

Utilizarea unui tradebill

Când începe să te intereseze o acțiune și un Apgar pentru tranzacționare îți confirmă ideea pentru o tranzacție, completarea unui tradebill te va ajuta să te concentrezi asupra aspectelor-cheie ale acelei tranzacții.

Să analizăm un tradebill pentru poziții long (Figura 58.3).

Mi-am elaborat tradebillurile în PowerPoint, câte două pe pagină. Întotdeauna am la îndemână câteva spații libere, dar nu îmi fac prea mare teancul de imprimări, deoarece modific mereu aceste formulare.

Tradebillul meu pentru tranzacțiile short este același, cu excepția unui Apgar pentru tranzacționare diferit, după cum se arată în Figura 58.2. Când începi să îți dezvolți

Scanned with OKEN Scanner

propriile tradebilluri, este posibil să vrei să copiezi secțiunile 1, 3 și 4, dar să îți dezvolți propria secțiune 2 – Apgar pentru tranzacționare pentru propriul sistem sau strategie.

	Zero	Unu	Doi	Punctaj	Nivel
Impulse săptămânal	Verde	Roșu	Albastru (după verde)		
Impulse zilnic	Verde	Roșu	Albastru (după roșu)		
Preț zilnic	Sub valoare	În zona de valoare	Peste valoare		
Breakout Fals	Fără	Există	Pozitivă cu divergență bearish		
Perfecțiune	Niciun interval	Un interval	Ambele intervale		

Figura 58.2 Apgar pentru tranzacționare pentru vânzare în lipsă, folosind strategia „divergență cu un breakout flas".

Aceasta este o imagine în oglindă a punctajului Apgar pentru tranzacționare pentru cumpărare, folosind aceeași strategie.

Prima parte: Identificarea tranzacției.

- Banda verde o marchează ca fiind o tranzacție cu poziții long.
- O imagine în miniatură a unei divergențe bullish cu un breakout fals este un memento al strategiei.
- Prima casetă este pentru simbolul bursier.
- Următoarea casetă este pentru următoarea dată de câștig. O poți căuta pe mai multe site-uri gratuite, cum ar fi www.Briefing.com, www.earnings.com sau www.Finviz.com. Majoritatea traderilor evită să dețină acțiuni ale căror câștiguri urmează să fie raportate. O surpriză neplăcută legată de câștiguri îți poate afecta serios poziția. Notarea acestei date te obligă să te concentrezi pe evitarea problemelor.
- Următoarea casetă este data dividendului, dacă există. De obicei, o caut pe http://finance.yahoo.com. Dividendele generează consecințe fiscale pentru cei cu poziții long, în timp ce cei cu poziții short trebuie să plătească dividendele, astfel încât cu siguranță doresc să evite să dețină în acea zi.
- Ultima casetă este pentru data planului meu.

Partea a doua: punctajul Apgar pentru tranzacție

- Punctajul meu Apgar pentru tranzacție a fost descris mai sus. Nu uita că fiecare strategie își impune propriul Apgar. Ai face foarte bine să înlocuiești întrebările mele cu cele care sunt relevante pentru propriul tău sistem. De exemplu, poți întreba dacă Stochastic se află în zona de cumpărare excesivă (zero), vânzare excesivă (unu) sau vânzare excesivă cu o divergență bullish (doi).
- După ce aduni cifrele pentru punctajul Apgar pentru tranzacție, răspunde în scris la această întrebare-cheie: Este aceasta o tranzacție de calitate? Dacă scorul total este sub 7, renunță la această acțiune și caută o altă tranzacție.

Scanned with OKEN Scanner

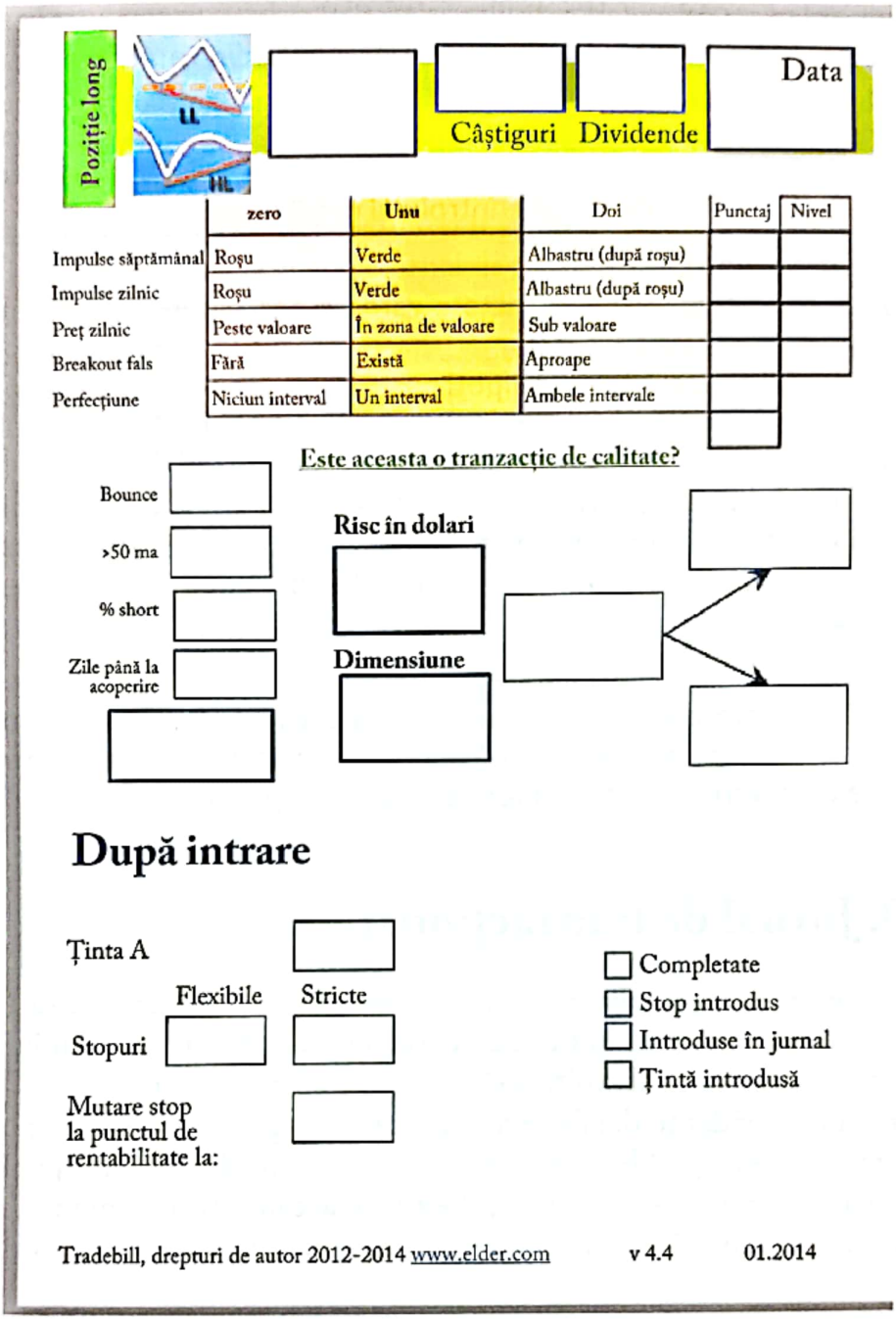

FIGURA 58.3 Tradebill pentru poziții long, folosind strategia „divergență cu un breakout fals". *(Sursa: elder.com)*

Partea a treia: Piața, intrarea, ținta, stopul și controlul riscului

- Cele cinci casete de pe marginea stângă îmi impun să răspund la întrebări privind starea generală a pieței. Este activ semnalul Spike Bounce? Indicatorul care urmărește acțiunile deasupra mediilor lor mobile este bullish sau bearish? Câte poziții short sunt deschise pentru această acțiune și câte zile mai sunt până la acoperire? Toate aceste studii au fost descrise în această carte. Ultima casetă este pentru câteva cuvinte de rezumat.
- Trei casete legate prin săgeți se află în centrul procesului meu decizional. Acestea impun trei numere esențiale pentru fiecare tranzacție: intrarea, ținta și stopul.

Scanned with OKEN Scanner

- Risc în dolari – Câți dolari ești dispus să riști pentru această tranzacție? Acest număr nu poate depăși niciodată două procente din capitalul contului tău. De obicei, eu îl mențin muuult sub acest prag.
- Dimensiunea – Câte acțiuni sau contracte futures vei cumpăra, în funcție de riscul în dolari permis și de distanța de la intrare la stop. Acest lucru este explicat în detaliu în „Triunghiul de fier al controlului riscului" din capitolul 50.

Partea a patra: După intrare

- Ținta pentru o tranzacție de calitate este de 30% din înălțimea canalului zilnic adăugată la prețul de intrare.
- Stopul flexibil este cel pe care îl poți păstra în minte, în timp ce stopul strict sau catastrofal este ordinul real. Acesta nu poate fi mai mic decât stopul menționat în secțiunea 3.
- Introdu nivelul de preț la care îți vei muta stopul la pragul de rentabilitate.
- Bifează casetele din dreapta pe măsură ce efectuezi acești pași esențiali: plasează un stop, creează o intrare în jurnal și plasează un ordin de preluare a profitului.

Partea a cincea: Linia drepturilor de autor

- Această linie arată când a fost actualizată acest tradebill. Ca cititor al acestei cărți, ești binevenit să scrii la info@elder.com și să soliciți cea mai recentă versiune, pe care o trimitem traderilor ca un serviciu public.

59. Jurnal de tranzacționare

Memoria este piatra de temelie a vieții civilizate. Ea ne permite să învățăm din succesele noastre și chiar mai mult din eșecurile noastre. Păstrarea unui jurnal al tranzacțiilor tale te va ajuta să te dezvolți și să devii un trader mai bun.

Păstrarea unor evidențe detaliate ale tranzacțiilor pare o sarcină împovărătoare – dar asta fac traderii serioși. Mulți oameni m-au întrebat, după ce am publicat o carte de interviuri cu traderi (*Entries & Exits*, 2006), ce aveau toți în comun. Trăiau în țări diferite, tranzacționau pe piețe diferite și foloseau metode diferite – dar toți țineau evidențe excelente.

Cel mai bun exemplu a venit de la femeia al cărei interviu se află în primul capitol al acestei cărți. Cam pe când terminam manuscrisul, mi-am dat seama că interviul nostru fusese incomplet și că trebuia să pun întrebări suplimentare despre tranzacțiile ei. Un an mai târziu, cu ocazia unei alte vizite în California, unde locuia, i-am cerut să ne întâlnim din nou. Am presupus că îmi va arăta câteva tranzacții recente, dar ea s-a dus la un dulap de arhivă și a scos un dosar cu toate tranzacțiile ei pentru săptămâna vizitei mele anterioare. Am încheiat interviul revizuind graficele ei pe care le consemnase cu un an în urmă ca și cum acele tranzacții ar fi fost făcute ieri. Bull-marketul era în plină expansiune, ea se descurca foarte bine, dar încă mai lucra pentru a-și îmbunătăți performanța. Jurnalul ei detaliat era instrumentul ei de autoperfecționare.

Intrările tale de jurnal trebuie să fie „memoria ta extra-craniană", un instrument pentru construirea scheletului succesului.

Scanned with OKEN Scanner

Ani de zile, m-am străduit să dezvolt un sistem de evidență care să fie ușor de actualizat și de analizat. La început, am ținut jurnalul tranzacțiilor mele într-un jurnal de hârtie, lipind în el graficele mele imprimate și marcând manual indicatorii pe ele – încă mai păstrez una dintre aceste antichități lângă biroul meu de tranzacționare. Mai târziu, mi-am ținut jurnalul în Word, apoi în Outlook. În cele din urmă, în 2012, eu și Kerry Lovvorn am creat un jurnal de tranzacții bazat pe web[62].

Este o plăcere să actualizezi acest jurnal de tranzacționare, iar eu și Kerry îl folosim pentru toate jurnalele noastre de tranzacționare. Jurnalul nostru de tranzacționare este disponibil pentru toată lumea, iar utilizarea sa este gratuită (până la o anumită limită). Jurnalele sunt online, protejate prin parolă și absolut private, deși membrii SpikeTrade au opțiunea de a partaja jurnalele lor de tranzacționare pentru anumite tranzacții.

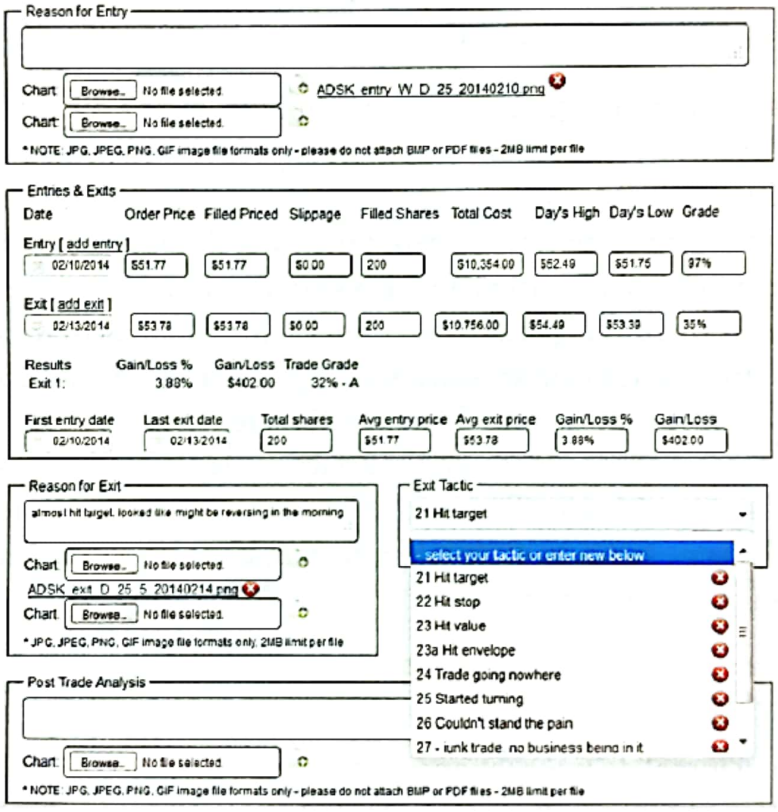

FIGURA 59.1 Jurnalul de tranzacționare (o imagine parțială). *(Sursa: SpikeTrade.com)*

Secțiunea A – Jurnalul de tranzacționare mă întreabă de ce am decis să tranzacționez această acțiune. De obicei, las această rubrică necompletată, deoarece îmi place să scriu astfel de comentarii pe grafice, folosind programul *SnagIt*. În cazul ADSK, am atașat un grafic combinat, cu grafice săptămânale, zilnice și la 25 de minute.

Secțiunea B – Documentarea datelor și prețurilor de intrare și de ieșire; contabilizarea costurilor cauzate de slippage și vizualizarea notelor pentru cumpărare, vânzare și tranzacționare.

[62] Ne-am bizuit pe programarea iscusită a Helenei Trent și am utilizat mai multe idei sugerate de Jeff Parker (n.a.).

Scanned with OKEN Scanner

Secțiunea C – Motivele ieșirii cu un grafic combinat anexat care să indice atât intrarea, cât și ieșirea.

Secțiunea D – Lista tacticilor de ieșire este mai lungă decât cea a strategiilor de tranzacționare. Pot ieși pentru că tranzacția mea și-a atins ținta sau stopul ori pentru că atinge zona de valoare sau Envelope. Pot ieși dacă simt că o tranzacție nu ajunge nicăieri sau prețul ei începe să se întoarcă împotriva mea. Există, de asemenea, două ieșiri negative: nu am putut suporta durerea sau recunoașterea unei tranzacții proaste după ce am intrat.

Secțiunea E – Analiza de după tranzacționare. Îmi place să mă întorc la fiecare tranzacție la două luni după ieșire și să o analizez cu beneficiul imaginii retrospective complete. Creez un grafic retrospectiv, îmi marchez intrarea și ieșirea cu săgeți și apoi scriu un comentariu despre cum arată tranzacția mea după trecerea timpului. Acesta este cel mai bun mod de a afla ce am făcut bine sau rău.

Jurnalul nostru de tranzacționare este prezentat în Figura 59.1. Chiar dacă preferi să îți construiești propriul jurnal, aruncă o privire și pe al nostru pentru a vedea ce trebuie inclus în sistemul tău de evidență.

Jurnalul de tranzacționare este conceput pentru a simplifica și a face mai logică ținerea evidențelor, ajutându-te să îți planifici și să îți documentezi tranzacțiile, precum și să înveți din ele. Am analizat deja câteva secțiuni ale Jurnalului de tranzacționare. Figura 38.1 prezintă cele trei secțiuni ale acestuia: Configurare, risc și parametrii. Figura 55.2 a arătat caseta de strategie din Jurnalul de tranzacționare.

Cei mai mulți dintre noi uită repede tranzacțiile trecute, dar Jurnalul de tranzacționare te îndeamnă să revii la ele. Tranzacțiile în care ai intrat și ai ieșit la marginea din dreapta a graficului sunt acum în mijlocul graficului, unde îți poți reexamina deciziile și poți învăța cum să le îmbunătățești.

Trei beneficii

Păstrarea unui jurnal de tranzacționare oferă trei beneficii esențiale. Unul este imediat – un sentiment mai mare de ordine. Al doilea apare după o lună sau două, când începi să îți analizezi tranzacțiile încheiate. În cele din urmă, după ce acumulezi zeci de consemnări în jurnalul tău, vei avea mai multe modalități de a le analiza și de a învăța din curbele tale de capital.

Un sentiment de ordine și de structură rezultă din documentarea planului, a intrării și a ieșirii pentru fiecare tranzacție. Unde anume vei intra, care este ținta ta, unde îți vei plasa stopul? Definirea și scrierea acestor cifre te va conduce către o tranzacționare disciplinată. Vei deveni mai puțin predispus să faci o achiziție impulsivă, să depășești durata unei tranzacții profitabile sau să lași o pierdere să crească precum bulgărele de zăpadă care se rostogolește la vale. Completarea cifrelor de gestionare a riscului îți va da o idee despre dimensiunea tranzacțiilor. Documentarea ieșirilor te va face să te confrunți cu notele tranzacțiilor.

Scanned with OKEN Scanner

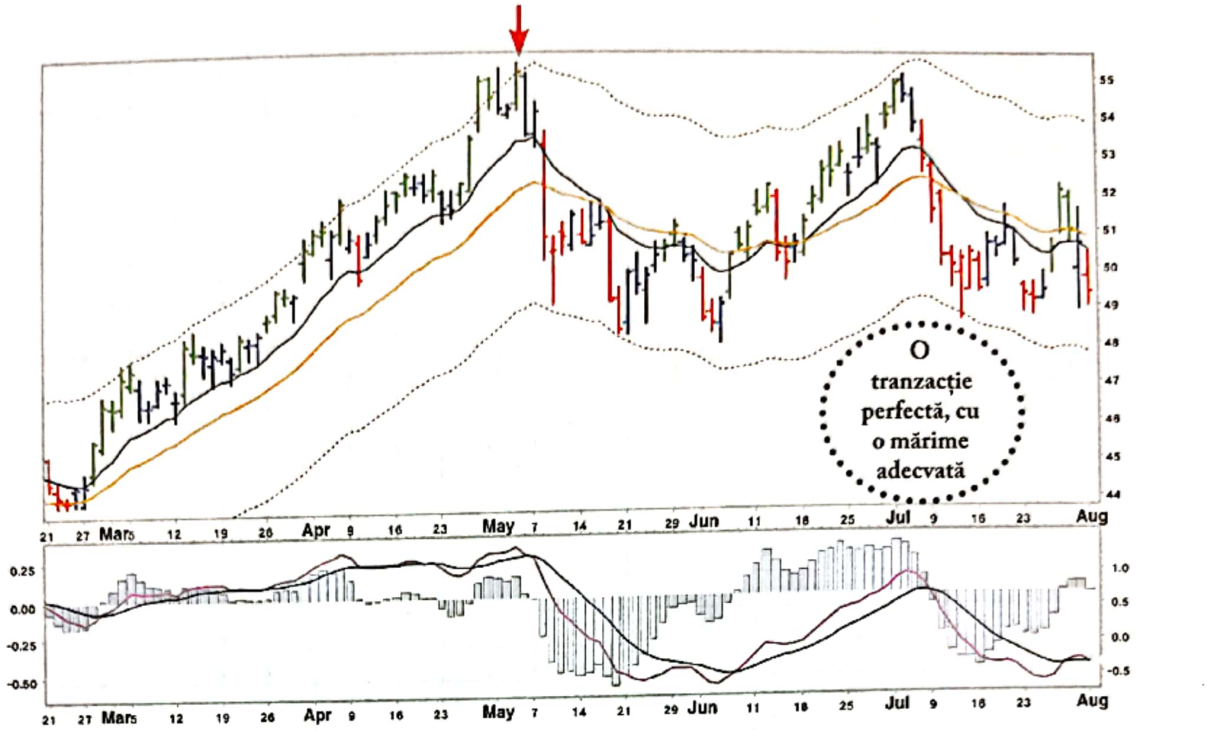

FIGURA 59.2 DISCA zilnic cu medii EMA la 13 și la 26 de zile și un canal de 6%. Sistem Impulse cu histograma MACD 12-26-9. *(Grafic de pe Stockcharts.com)*

Analiza retrospectivă a tranzacției (vânzarea în lipsă a unui maxim)

Strategia mea pentru vânzarea în lipsă a acțiunilor Discovery Communications, Inc. (DISCA) a fost „fading an extreme"; tactica mea de ieșire – „când începe să se întoarcă". Intrarea și ieșirea sunt marcate de săgeți. O analiză făcută două luni mai târziu a confirmat că ambele decizii au fost corecte. Lecția: data viitoare când văd acest tipar, profit de tranzacție.

Revizuirea fiecărei tranzacții la o lună sau două după ieșirea din tranzacție este una dintre cele mai bune experiențe de învățare pe care le poți avea. Semnalele de tranzacționare care ar fi putut părea vagi și nesigure la marginea dreaptă a unui grafic devin foarte clare atunci când le vezi în mijlocul ecranului. Revenirea la tranzacțiile anterioare și adăugarea unui grafic „după tranzacție" te face să îți reevaluezi deciziile. Acum poți vedea clar ce ai făcut bine sau rău. jurnalul tău îți va da lecții neprețuite.

Deciziile strategice le iau pe graficele săptămânale, iar cele tactice pe graficele zilnice. Deoarece graficele mele zilnice sunt formatate pentru a afișa date pe cinci până la șase luni, o dată pe lună petrec câteva ore revizuind tranzacțiile pe care le-am încheiat în urmă cu două luni. De exemplu, la sfârșitul lui martie sau la începutul lui aprilie, voi analiza toate tranzacțiile pe care le-am încheiat în ianuarie. Voi accesa graficele lor actuale, îmi voi marca intrările și ieșirile cu săgeți și voi scrie un comentariu despre fiecare tranzacție. Dă-mi voie să împărtășesc cu tine două exemple (figurile 59.2 și 59.3).

Astfel de analize te învață ce este în regulă cu tranzacțiile tale și la ce trebuie să mai lucrezi. La scurt timp după ce am început să-mi fac analizele „două luni mai târziu", am devenit conștient de două probleme legate de ieșirile mele. Am observat că stopurile mele erau puțin cam strânse, ceea ce m-a ajutat să-mi dau seama că, prin creșterea ușoară a nivelului de risc, aș putea reduce substanțial numărul de fluctuații și să ies în

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

câștig. Am observat, de asemenea, că în timp ce tranzacțiile mele swing pe termen scurt aveau tendința să fie bune, ratam adesea trenduri mai mari care luau naștere din acele fluctuații pe termen scurt. Am folosit aceste cunoștințe pentru a-mi ajusta metodele folosite de atunci înainte.

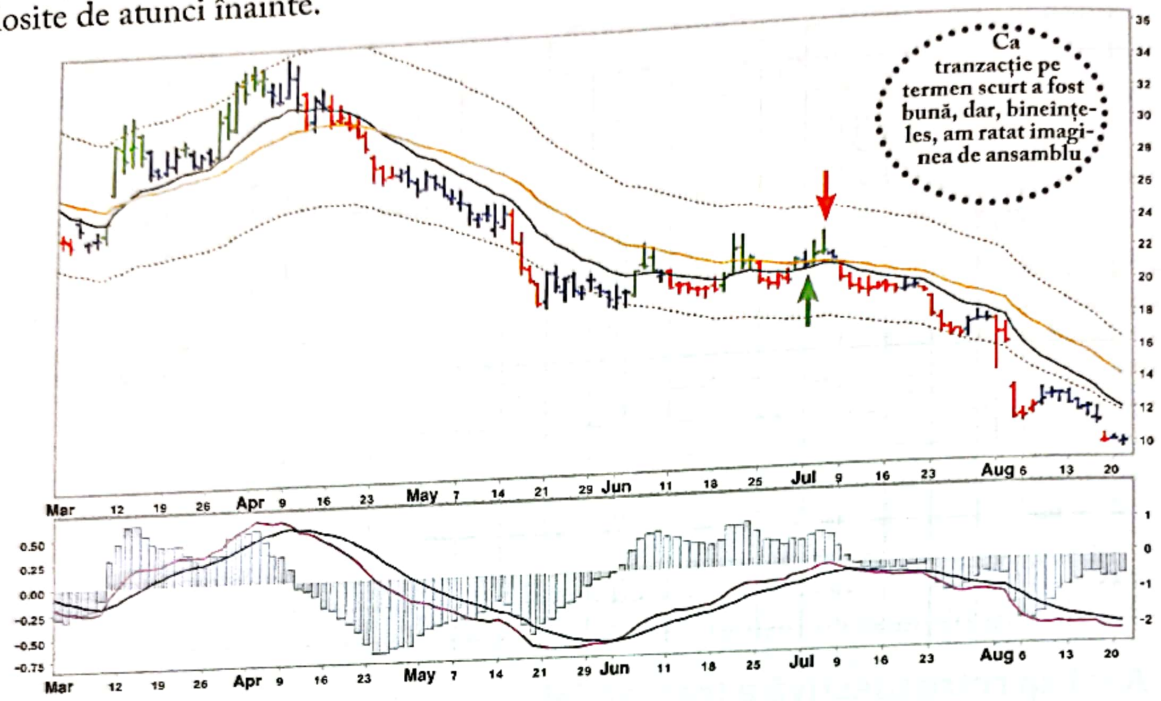

FIGURA 59.3 MCP zilnic cu medii EMA la 13 și la 26 de zile și un canal de 16%. Sistem Impulse cu histograma MACD 12-26-9. *(Grafic de pe Stockcharts.com)*

Analiza retrospectivă (cumpărarea în timpul unei retrageri)

Strategia mea de cumpărare a acțiunilor Molycorp, Inc. (MCP) a fost „retragerea la valoare" – am crezut că a început un nou trend ascendent. În ziua următoare, nu am mai fost atât de sigur și am vândut pentru un profit mic. O analiză efectuată două luni mai târziu a arătat că am ratat reluarea trendului de scădere; decizia mea de a închide pozițiile și de a o tăia cu un profit mic a fost corectă, dar mi-a scăpat din vedere o tranzacție majoră. Lecția: continuă să monitorizezi tranzacțiile închise în jur de o săptămână și fii pregătit să intri din nou în ele sau să faci o inversare.

Revizuirea curbei capitalurilor proprii este esențială, deoarece numai o curbă ascendentă te cataloghează drept un trader de succes. Dacă curba ta de capitaluri proprii se află într-un trend descendent, este posibil ca sistemul tău să fie de vină, gestionarea riscului să fie deficitară sau disciplina să lipsească – oricare ar fi problema, trebuie să o depistezi și să o rezolvi.

Totuși, o curbă combinată a capitalurilor proprii pentru toate tranzacțiile și conturile tale este un instrument destul de rudimentar. Jurnalul de tranzacționare îți permite să privești în detaliu și să urmărești curbele de capitaluri proprii pentru piețe, strategii și tactici de ieșire specifice. De exemplu, pot rula curbe de capital separate pentru poziții long și short, pentru strategii și ieșiri diferite și chiar pentru sursele ideilor mele de tranzacționare. Crede-mă: odată ce vezi o curbă a capitalurilor proprii pentru ieșirile marcate cu mesajul „Nu am putut suporta durerea", nu vei mai tranzacționa niciodată fără stopuri!

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

O călătorie fără destinație finală: cum să înveți încontinuu

Pe măsură ce ne apropiem de sfârșitul acestei cărți, te felicit pentru perseverența și dedicația ta. Am parcurs subiectele esențiale ale tranzacționării: psihologia, tacticile, gestionarea riscurilor și ținerea evidențelor. Totuși, pentru a deveni un trader de succes, trebuie să faci mai mult decât să citești o singură carte.

Cât timp crezi că ar putea dura?

Este posibil să fi văzut acest număr uriaș – 10.000. Potrivit unor autori, acesta este numărul de ore necesare pentru a deveni expert în activități importante, cum ar fi profesiile sau sporturile. Dacă acest lucru este adevărat și petreci 40 de ore pe săptămână, 50 de săptămâni pe an, va fi nevoie de cinci ani pentru a deveni un profesionist. Dacă poți investi doar 20 de ore pe săptămână, va fi nevoie de zece ani. Acesta este un gând înfricoșător.

Dacă, la fel ca mulți alți oameni, ai ajuns la tranzacționare după o carieră de succes într-un alt domeniu, indiferent dacă este vorba de inginerie, agricultură sau afaceri, este foarte posibil să fi investit atât de multe ore în acest domeniu. Chiar mai vrei să petreci alte 10.000 de ore într-un nou proiect în această etapă a vieții tale?

Înainte să te lași descurajat de această perspectivă, dă-mi voie să îți împărtășesc un număr foarte diferit: 20 de ore. Acesta provine dintr-o carte, *The First 20 Hours: How to Learn Anything... Fast!* Autorul acesteia, Josh Kaufman, susține că, deși pentru a deveni un expert de talie mondială este nevoie de ani de zile, poți atinge un nivel elementar de competență în majoritatea domeniilor într-un timp mult mai scurt.

„Primele ore de exersare a oricărei activități noi sunt întotdeauna cele mai exasperante. Acesta este motivul pentru care este dificil să înveți să vorbești o limbă nouă, să cânți la un instrument, să lovești o minge de golf sau să faci fotografii deosebite. Este mult mai ușor să te uiți la televizor sau să navighezi pe internet...", scrie el. Pentru a deprinde o nouă abilitate, trebuie să găsești experții și să obții materialele lor, să creezi

un plan de acțiune și să te dedici absolut, să înveți și să exersezi fără nicio distragere a atenției.

Prin doar 20 de ore de practică concentrată și deliberată, poți ajunge de la aproape zero la performanțe rezonabile în multe domenii. Kaufman descrie cum a avut nevoie de 20 de ore pentru a deprinde mai multe abilități noi, inclusiv windsurfing și programarea unui site web. Chiar dacă te apuci de o activitate mai complexă, cum ar fi zborul, 20 de ore îți vor permite să parcurgi școala la sol și primele câteva lecții cu un instructor. Acest lucru nu va face din tine un pilot, dar 50 de ore de zbor trebuie să îți aducă o licență de pilot privat.

Numărul de ore pentru stăpânirea abilităților de tranzacționare de bază este chiar mai mare, dar mult mai aproape de zbor decât de 10.000 de ore.

Cerințele intelectuale ale tranzacționării nu sunt ridicate. La urma urmei, avem de-a face doar cu cinci numere – prețul de deschidere, prețul maxim, prețul minim și prețul de închidere, plus volumul. Principala dificultate vine de la emoțiile noastre. Tranzacționarea stârnește sentimente puternice, dintre care cele mai puternice sunt lăcomia și frica.

Noii traderi se concentrează pe bani, visează la ceea ce vor cumpăra profiturile lor și renunță la prudență. Ei cumpără cât de multe acțiuni își pot permite și își dublează marja. Entuziasmați până peste cap, ei nu scriu niciun plan de tranzacționare. Când o tranzacție se întoarce împotriva lor, emoțiile trec de la lăcomie la teamă. Atunci îngheață, în timp ce piața le distruge conturile.

Din punct de vedere tehnic, tranzacționarea nu este foarte dificilă. Psihologic, este cel mai greu joc de pe planetă.

Pentru a reduce stresul de tranzacționare, ține cont de câteva puncte esențiale. Viața ta în lumea tradingului depinde de respectarea acestor reguli.

- Tranzacționează cu dimensiuni mici cât înveți.
- Nu număra banii în timpul unei tranzacții.
- Folosește regulile de gestionare a riscurilor, în principal regula de 2%.
- Scrie-ți planurile, în special aceste trei numere: intrare, stop și țintă.
- Ține un jurnal de tranzacționare și revizuiește-l cel puțin o dată pe lună.

Majoritatea traderilor sunt teribil de izolați și nu ajung niciodată să vadă cum își practică alții meseria. Această izolare contribuie la tranzacționarea impulsivă. Un trader privat care încalcă toate regulile și face erori grave rămâne invizibil pentru ceilalți. Nimeni nu îl va avertiza să se ferească de probleme sau nu îl va lăuda pentru o tranzacție bună.

Pe vremuri, brokerii noștri știau ce facem, dar acum plasăm ordinele online. Singurul om care te poate contacta cu privire la tranzacțiile tale este funcționarul de la o firmă de brokeraj care te anunță de apelul în marjă. Să primești un telefon sau un e-mail de la el nu este niciodată o veste bună. Sper să nu te confrunți niciodată cu un apel în marjă, trimițând bani buni după bani răi.

Pentru a ieși din izolare, pentru a vedea ce fac traderii buni și pentru a fi recompensat pentru performanțele tale, îți sugerez să vizitezi SpikeTrade.com – un site pe care îl conduc împreună cu prietenul meu Kerry Lovvorn. Acolo traderii își împărtășesc ideile și sfaturile, se angajează într-o competiție amicală și comentează tranzacțiile celorlalți. De nenumărate ori vedem oameni care intră la un nivel destul de elementar, încep să

Scanned with OKEN Scanner

trimită pronosticuri în mod voluntar, câștigă bonusuri de performanță și ajung să devină traderi serioși.

Vă doresc succes. Tradingul este una dintre cele mai dificile ocupații de pe Pământ, dar este o aventură fascinantă fără sfârșit, care poate fi foarte satisfăcătoare. Sunt în această călătorie de zeci de ani și încă aștept cu nerăbdare fiecare zi de luni, când se redeschid piețele. Deși tranzacționarea m-a făcut liber, încă mă surprind făcând greșeli ocazionale și trebuie să mă concentrez asupra disciplinei mele. Îmi rezerv dreptul de a fi mâine mai inteligent decât sunt astăzi. Este o călătorie minunată și aștept cu nerăbdare să o împărtășesc cu tine.

Dr. Alexander Elder
New York – Vermont, 2014

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

Surse

Angell, George, *Winning in the Futures Market*, Chicago: Probus Publishing, 1990.

Appel, Gerald, *Day-Trading with Gerald Appel* (video), New York: Financial Trading Seminars, Inc., 1989.

Ariely, Dan, *The Honest Truth about Dishonesty*, New York: HarperCollins, 2013.

Belveal, L. Dee, *Charting Commodity Market Price Behavior*, Homewood, IL: Dow Jones Irwin, 1989.

Bruce, Erin, Prezentare SpikeTrade Reunion, 2011.

Cameron, Peter, Comunicare personală, 2012.

Davis, L. J., „Buffett Takes Stock", *The New York Times*, 1 aprilie 1990.

Douglas, Mark, *The Disciplined Trader*, New York: New York Institute of Finance, 1990.

Edwards, Robert D., și Magee, John, *Technical Analysis of Stock Trends*, New York: New York Institute of Finance, 1992.

Ehlers, John, *MESA and Trading Market Cycles*, Hoboken, NJ: John Wiley & Sons, 1992.

Elder, Alexander, *Come into My Trading Room*, Hoboken, NJ: John Wiley & Sons, 2003.

—, *Directional System* (video), New York: Financial Trading Seminars, Inc., 1988.

—, *Entries & Exits*, Hoboken, NJ: John Wiley & Sons, 2006.

—, *Indicele de forță* (video), New York: Elder.com, Inc., 2010.

—, *MACD & Histograma MACD* (video), New York: Financial Trading Seminars, Inc., 1988.

—, „Market Gurus", *Futures and Options World*, Londra, septembrie 1990.

— & Lovvorn, Kerry, *The New High-New Low Index*, Alabama: SpikeTrade, 2012.

—, *The New Sell & Sell Short: How to Take Profits, Cut Losses, and Benefit from Price Declines*, Hoboken, NJ: John Wiley & Sons, 2011.

—, *Technical Analysis in Just 52 Minutes* (video), New York: Financial Trading Seminars, Inc., 1992.

—, „Triple Screen Trading System", *Futures Magazine*, aprilie 1986.

—, *Triple Screen Trading System* (video), New York: Financial Trading Seminars, Inc., 1989.

—, *Two Roads Diverged: Trading Divergences*, New York: Elder.com, 2012.

Elliott, Ralph Nelson, *Nature's Law*, Gainesville, GA: New Classics Library, 1980.

Engel, Louis, *How to Buy Stocks*, New York: Bantam Books, 1977.

Freud, Sigmund, *Group Psychology and the Analysis of the Ego*, Londra: Hogarth Press, 1974.

Friedman, Milton, *Essays in Positive Economics*, Chicago: The University of Chicago Press, 1953.

CEA MAI BINE VÂNDUTĂ CARTE DESPRE TRADING DIN TOATE VREMURILE – ADUSĂ LA ZI PENTRU NOUA ERĂ

Trăiește din trading este o versiune la zi a unui volum clasic al epocii moderne, apreciat la nivel mondial atât de traderii individuali, cât și de cei instituționali. Această carte, revizuită și completată, adaptează conceptele care au trecut testul timpului la pieţele dinamice de astăzi, adăugând noi studii și tehnici pentru traderul modern.

Acest ghid clasic te învață o abordare calmă și disciplinată a pieţelor. Aceasta pune accentul pe controlul riscurilor și autocontrol, prezentând reguli clare pentru ambele. Trăiește din trading include modele pentru evaluarea selecției de acțiuni, crearea planurilor de tranzacționare și determinarea nivelului de pregătire pentru trading. Oferă cunoștințele, perspectiva și instrumentele necesare pentru dezvoltarea propriului tău sistem eficient de tranzacționare.

Toate graficele din această carte sunt actualizate, color, cu comentarii clare privind regulile și tehnicile. Claritatea limbajului, ilustrațiile practice și abilitățile esențiale împărtășite cu generozitate fac din acest volum un model pentru acest domeniu – adeseori imitat, dar niciodată duplicat. Atât traderii începători, cât și cei experimentați vor aprecia perspectivele oferite și abordarea calmă, sistematică a pieţelor moderne.

Trăiește din trading va deveni o resursă și mai valoroasă decât cărțile anterioare ale autorului:

- Depășește barierele care stau în calea succesului și dezvoltă o disciplină mai puternică;
- Identifică zonele asimetrice ale pieței, unde recompensele sunt mai mari și riscurile mai mici;
- Stăpânește gestionarea capitalului atunci când îți stabilești intrările, țintele și stopurile;
- Folosește un sistem de evidență a informațiilor care te va tr... propriul tău profesor.

199,00 lei

Tranzacționarea de succes se bazează pe cunoștințe, concentrare și disciplină. Trăiește din trading îți va duce activitatea de tranzacționare la un nivel superior, împărtășindu-ți înțelepciunea clasică alături de instrumentele moderne ale pieței.

9 786306 762781

iBlock.ro

Scanned with OKEN Scanner